

ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

Email: ppapmg@gmail.com

ਸਾਲ-7, ਅੰਕ-6, ਜੂਨ 2017

Website: www.ppapmg.com

HARBANS SINGH 416-817-7142

DEVINDER TOOR 416-902-9372

MASTER BHAJAN SINGH 403-455-4220

Registration No. 210836300

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਜਰਤ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਘਰਸ਼

ਫਾਇਟ ਫੋਰ 15 ਡਾਲਰ ਅਤੇ ਫੇਅਰਨੈਸ

ਡਾ. ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਮਿਲਟਨ, ਓਟਾਰੀਓ

ਇਹ ਗੱਲ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਇਸ ਵਕਤ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਵਰਗ ਦੇ ਮਸਲੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਅਤੇ ਮਾਲਕ ਵਰਗ ਦੇ ਲੁੱਟ-ਢੰਗ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਚਾਹੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਫਰਕ ਨਾਲ। ਹਰ ਤਰਫ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਵਰਗ ਦੀ ਤੰਗੀ-ਤੁਰਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਗੁਜ਼ਰ-ਬਸਰ। ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਵਰਗ ਚਾਹੇ ਸਤਹੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੌਖਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਥੇ ਦੀ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਜਨਤਾ ਵੀ, ਉਸੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਵਰਗ ਦੀ ਲੁੱਟ ਕਰਕੇ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਵਰਗ ਚਾਹੇ, ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਅਗਲੇ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਹੈ ਪਰ ਲੁੱਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਟਿਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਵੀ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਿਉਣ ਹਾਲਤਾਂ ਵੀ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਟੈਟਿਕਸ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਨਵਾਂ ਡਾਟਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ, ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਦਾ ਉਜਰਤ ਉਸੇ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੱਧ ਰਹੀ। ਨਤੀਜਾ ਮਿਹਨਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰ ਵਾਧਾ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸੰਸਥਾ 'ਸਰਵੇ ਆਫ ਇੰਪਲਾਈਮੈਂਟ, ਪੇ-

ਰੋਲ ਅਤੇ ਆਵਰਸ (SEPH) ਵੀ ਮੰਦੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਤਾਬਕ ਕੈਨੇਡੀਅਨਾਂ ਦੀ ਹਫਤਾਵਾਰ ਔਸਤਨ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਮਾਰਚ 2016 ਤੋਂ ਮਾਰਚ 2017 ਤੱਕ 0.9 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘੱਟ ਸੀ। ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਪਰੋਵਿੰਸ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਹੈ। ਹਰ ਇੱਕ ਪਰੋਵਿੰਸ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਜਰਤ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਹੈ। ਅਕਤੂਬਰ 2016 ਤੋਂ ਐਲਬਰਟਾ ਵਿੱਚ 12.20 ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ, ਬੀ. ਸੀ. ਵਿੱਚ 10.85, ਮੈਨੀਟੋਬਾ ਵਿੱਚ 11.00, ਓਟਾਰੀਓ ਵਿੱਚ 11.40 ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਤੂਬਰ 2017 ਤੋਂ ਐਲਬਰਟਾ ਵਿੱਚ 13.60 ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ, ਬੀ. ਸੀ. ਵਿੱਚ 11.25,

ਓਨਟਾਰੀਓ ਵਿੱਚ 11.60 ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਵਧਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਕਰਕੇ ਸੀਮਤਾਈਆ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਸਰ ਕਰ ਰਹੇ ਲੋਕ ਇਸ ਨਿਗੂਣੇ ਜਿਹੇ ਵਾਧੇ ਨਾਲ ਹਰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਲੋਕਾਂ ਨੇ 15 ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਉਜਰਤ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵਜਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਓਟਾਰੀਓ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਲੇਬਰ "ਫਾਇਟ ਫੋਰ 15 ਡਾਲਰ ਅਤੇ ਫੇਅਰਨੈਸ ਟੀਮ" ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨਾਂ, ਮੰਗ-ਪੱਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਕੇ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੀਮੀਅਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਈ-ਮੇਲ ਕਰ ਕਰਕੇ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦਸਖਤ ਮੁਹਿੰਮ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ

ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਡਾਲਰ 15 ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਓਟਾਰੀਓ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮੰਗ ਪ੍ਰਤੀ ਕਾਫੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦਾ ਜੂਨ ਇਜਲਾਸ ਨੇੜੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਓਟਾਰੀਓ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਲੇਬਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਿਸ ਬਕਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਰਕਰਾਂ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਪੁਰਾਣੇ ਪਰੋਵਿੰਸਲ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਕੱਚੇ ਕੰਮ ਅਤੇ ਘੱਟ ਉਜਰਤ ਕਰਕੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ, ਵਰਕਰਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਜਰਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਓਵਰਹਾਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕਿ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਚੰਗੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 12)

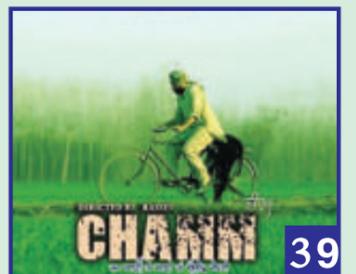
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਲਚਲ ਦੇ ਦੌਰ 'ਚ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਚੁੱਪ

ਨਕਸਲਬਾਜ਼ੀ ਦੇ 50 ਵਰ੍ਹੇ

ਨਾ ਕੋਈ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਨੀਅਤ

ਸਿੱਖਾਂ, ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਲੱਚਰਤਾ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ...

Sherjang Singh Rana
416.910.9000

SUPER VISA INSURANCE

PUNJAB INSURANCE INC.

- Life Insurance • Mortgage Insurance
- Critical Illness Insurance • Disability Insurance
- RESP, RRSP

www.punjabinsurance.ca

Sandeep Ahuja
416.660.1010

‘ਸਮਾਜਵਾਦ’ ਇਕੋ ਇਕ ਹੱਲ

ਹਰੀਪਾਲ
403-714-4816

ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦਾ ਲਾਲਚ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਚਰਮਸੀਮਾ ਟੱਪ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦੀ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਧਰਤੀ ਦਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਢਾਹਾ ਵੱਢਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਗਰਮੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ, ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਉਤਰੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਧਰੁਵ ਦੀ ਬਰਫ਼ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਸਤਾਹ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਧ ਰਹੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਤਾਹ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਿਨਾਰੇ ਬਣੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵੈਨਕੂਵਰ, ਕਲਕੱਤਾ, ਬੰਬੇ, ਸ਼ੰਘਾਈ ਆਦਿ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁਬੋ ਦੇਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕ ਬੇਘਰ ਕਰ ਦੇਣੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਧਰੁਵਾਂ ਤੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਮਨੁੱਖੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੋਝੀ ਬਹੁਤ ਚੇਤਨਤਾ ਤੋਂ ਡਰਦਿਆਂ, ਜਿਹੜੇ ਰਸਾਇਣ ਉਨਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਨ ਉਹ ਗਰੀਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਗਰੀਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ

ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਅਤੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦਾ ਰੰਦ ਮੰਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਨਦੀਆਂ ਨਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਰੋੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗਰੀਬ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲਾਲ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ (Multinational Companies) ਮਲਟੀਨੈਸ਼ਨਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਤਾਂ ਕੀ ਸਹੀ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਵੇਸਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਦੱਬਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਵਸ ਰਹੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਤਖਤੇ ਪਲਟਾ ਕੇ ਦਲਾਲ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਗਰੀਬ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨ (Natural Resources) ਹੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਇਰਾਕ, ਲਿਬੀਆ, ਸੀਰੀਆ, ਬਸਤਰ (ਇਰਾਕ) ਗਰੀਬ ਵਿਚ ਤੇਲ, ਸੋਨਾ, ਹੀਰੋ, ਬਕਸਾਈਟ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੂਨ ਦੀ ਹੌਲੀ ਖੇਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਹੈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਦੇ ਮਤਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੇਲ ਪਾਈਪ ਲਾਈਨਾਂ, ਕੋਲੇ ਦੀਆਂ ਖਾਣਾਂ ਲਈ ਪਰਮਿਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੈਸਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੋਝੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਰਸਿੱਟ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਜਿੰਨੀ ਦੌਲਤ ਹੈ ਉਨੀ ਦੌਲਤ ਦੁਨੀਆ ਦੇ 99.4% ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਹੈ। ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦਾ ਹਾਬੜਪੁਣਾ ਇੰਨਾ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡਰਾਈਵਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਾਂ ਟਰੱਕ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦੀ ਅਮਰੀਕਨ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿਚ ਰੋਬਟ ਲਾ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਕਾਮਿਆਂ

ਦੀ ਛਾਂਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ। ਟੈਕਸੀਆਂ, ਟਰੱਕਾਂ ਨੂੰ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੀ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਹਲੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਹੀਂ। ਏਅਰਪੋਰਟਾਂ, ਸੜਕਾਂ, ਪੁਲਾਂ, ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਠੇਕੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਦਿਅਕ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਫੇਲ੍ਹ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਗਰਾਂਟਾਂ ਦੇ ਗੱਢੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰੀਂ ਕੁਹਾੜਾ ਖੁਦ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੇ (Senior Care Homes) ਕੇਅਰ ਹੋਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਚਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਦੇ ਗੱਢੇ ਵੀ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਪੇਅਰ ਦੀ ਮਨੀ (Money) ਦੀਆਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਵਿਸਾਖੀ, ਈਦ, ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਚਿਆ ਹੀ ਜਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸਗੋਂ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਦੇਖੋ, ਜੇਕਰ ਟਰੂਡੋ, ਟਰੰਪ, ਖੱਟਾ ਪਰਨਾ ਬੰਨ ਲਵੇ ਜਾਂ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਤਿਲਕ ਲਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਾਗੋਬਾਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਪਿਛੇ ਜਿਹੜੀ ਗੋਮ ਖੇਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਟਰੂਡੋ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਫਿਕਰ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਮਿਨੀਮਮ (Minimum) ਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਲਿਵਿੰਗ ਵੇਜ਼ (Living Wage) ਲਾਗੂ ਕਰੇ। ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਜਾਂ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਝੱਲਣ ਦੀ ਜੁਰਅਤ ਉਹ ਕਿਥੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇਗਾ।

ਡਰੱਗ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਅਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰ ਚੈਲੰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਕੋਫੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਨਫੇ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ

ਹਨ। ਕੁਦਰਤੀ ਉਗੀਆਂ ਜੜੀਆਂ ਬੂਟੀਆਂ ਨੂੰ, ਗਰੀਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਖਰੀਦ ਕੇ, ਪੇਟੈਂਟ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪੈਕਟਾਂ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਬੇਹੱਦ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਧਰਮਾਂ ਜਾਤਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਕੇ ਲੜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਚੇਤਨਤਾ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਧਰਮ ਤਾਂ ਦੋ ਹੀ ਹਨ ਇਕ ਹੈ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਇਕ ਹੈ ਅਮੀਰਾਂ ਦਾ।

ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕ ਇਸ ਜਮਾਤੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹਨ, ਕਦੇ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਤੇ ਕਦੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਧਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਸਲ ਕੋਬਰਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਪੂੰਜੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਮੀਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦੇ ਟੈਪੇਰੇਰੀ ਫੌਰਨ ਵਰਕਰ ਸੱਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਦੇ ਦਸ ਦਸ ਸਾਲ ਦੇ ਵੀਜ਼ੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਟੈਪੇਰੇਰੀ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਲੁੱਟ ਇਹ ਕੰਪਨੀਆਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਗੁਝੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਸ 'ਤੇ ਰਿਸਰਚ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਡਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਵਿਚ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਛੇ ਜਾਂ ਸੱਤ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਸੁਪਰ ਵੀਜ਼ੇ ਤੇ ਆਏ ਲੋਕ ਪੰਜ, ਛੇ ਡਾਲਰ ਘੰਟੇ ਤੇ ਚੋਰੀਓਂ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਲੀਡਰਾਂ (ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਦਾ ਕੀੜਾ ਹੈ) ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਜੇਕਰ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਚੇਤਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਧਾੜ ਵੀ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੈਲੰਜ ਕਰੇਗੀ। ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਨੇ ਜੋ ਲੁੱਟ ਖੋਹ ਕੇ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ, ਇਹਦੇ ਲਈ ਹਾਲੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ 'ਚ ਲੜਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਲੜਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਰੂਪ ਹੋ (ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 12 'ਤੇ)

ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਕੈਲਗਰੀ ਵਲੋਂ 8ਵਾਂ ਸਲਾਨਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਨਾਟਕ ਸਮਾਗਮ 9 ਸਤੰਬਰ 2017, ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ, 1.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਜੈਨਸਿਸ ਸੈਂਟਰ, ਨਾਰਥ ਈਸਟ ਕੈਲਗਰੀ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਾਟਕ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਮੰਡੀ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਕੇਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਰਹੇ ਹਨ।

Super Visa Insurance

Your Expert Advisor for SUPER VISA INSURANCE

- Life Insurance • Mortgage Insurance • Critical Illness Insurance • Disability Insurance • RESP, RRSP

303, 7- Westwinds Cres. NE Calgary AB, Canada T3J5H2

Website : www.calgaryinsurancequotes.com

FIVE STAR INSURANCE

Save

up to

51%

• Auto • Home

• Business

Get the best rates with us!

www.fivestarinsurance.ca

*With qualified discounts

We work with 15 major insurance companies & can get you the best prices guaranteed!

Call: Harman Pandher

905.459.0555

270 Orenda Rd., Unit # 200 Brampton, ON L6T 4X6

SARO KARAN DI AWAZ

Publisher

Pro-People Arts Project Media
Group 29 Mapleview Ave,
Brampton
Ontario, CA, L6R 1M2

Chief Editor

Harbans Singh
416-817-7142
ppapmg@gmail.com

Managing Director

Devinder Toor, Toronto
416-902-9372
ppapmg@gmail.com

Sub Editor

Master Bhajan Singh
Calgary (Alberta)
403-455-4220
btarksheel@gmail.com

Sub Editor

Dr. Hardeep Singh, Milton (Ontario)
226-979-5688
deephsingh@gmail.com

Literary Advisor

Gurbachan Singh Brar
Calgary (NE) Alberta
403-470-2628
brargurbachan@yahoo.ca

Advisory Board

Narbhinder Singh (India)
935-443-0211

Buta Singh Nawan Shahr (India)
946-347-4342
atoozed@gmail.com

Jaswant Zirakh (India)
98151-69825
jaswantzirakh@gmail.com

Harnek Dhaliwal, Winnipeg (Manitoba)
204-488-6960

Parshotam Dosanjh, Surrey (BC)
1-604-512-8371

Sukhdev Singh Sandhu (Toronto)

Master Balbir Singh Gill (Toronto)

Jaspreet Dhaliwal (Toronto)

Randeep Singh (India)
09855695905
rvs0001@gmail.com

Baljinder Singh Graphic Desinger
+91-98782-29598
+91-92167-29598

akashdeep.1064@gmail.com

Brampton Teens win 2017 Vex IQ World Championship

Incredible achievement of our youngsters that we are not mindful about it

Four teens from Team # 555A - KraftWerx Gladiators in Brampton won First Place in 2017 VEX IQ World Robotics Championship held at Louisville, Kentucky between April 23-25 this year. The team won First place in the Skills challenge too which comprises of two parts - Running their robot autonomously which the team had programmed, and the driver skills which involves running the robot using a controller to accomplish a tough predefined task.

Apart from this, the team also won the Amaze award which is presented to a team that has built an amazing, high-scoring, solid

design and robustly constructed robot that clearly demonstrates overall quality and is programmed to perform consistently.

Coming together from different corners of Brampton, the four teens Amodit Acharya, Jaskaran Rai, Sahaej Arora and Tejas Wilkhoo never knew each other but during the past 10 months, they bonded well together and worked tirelessly for least six hours week, to design, build and program a robot which they used in this competition. Earlier in February, the team took part in the VEX IQ provincials, held in Mississauga and scored the highest points in the skills challenge in the world, which gave them a ticket to participate in the World Championship in Louisville

Kentucky. Apart from robotics, the teens learnt other key life-long lessons such as Teamwork, problem solving, decision making, working under pressure, continuous improvement, which ultimately made them win the Championship.

Kraft Werx was established by Mentor and Coach Saranjit Wilkhoo, a passionate

Mechanical Engineer, to promote youth interest in science, technology, engineering and math (STEM) through robotics and is inviting students between the age of 8-15, to be part of next year's challenge. For more information, please mail wilkhoo_saranjit@yahoo.ca or visit www.kraftwerx.org from the event attached.

FOR ALL YOUR REAL ESTATE NEEDS

Contact Long time trusted name in the community

HARCHARAN SINGH PARHAR

* RESIDENTIAL

* BUSINESS

* LAND

* COMMERCIAL

* INDUSTRIAL

* INVESTMENT

403-681-8689

www.parharrealty.com

hp8689@gmail.com

ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

- * Free no obligation evaluation
- * Full time commitment
- * Assistance to arrange best mortgage rates

urban 1A-4101 19 ST N.E, CALGARY, AB T2E 6X8

For All your Commercial Real Estate needs in Alberta, Motels/Hotels, Gas Station, Liquor Store, Plazas, Franchise, Restaurant

Call Gurprit Sidhu (Rana)

Ph:403.831.5000

Email: sidhugurprit@hotmail.com

www.bruceliang.ca

ਸੰਪਾਦਕੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਚਨਾ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਟਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ-ਘਾਟਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਦਾਰਾ 'ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼' ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੇਪਰ ਵਿਚ ਛਪੀ ਹਰ ਲਿਖਤ ਜਾਂ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਸਬੰਧੀ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਦਾਤਾ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

1969 'ਚ ਕਾਮਰੇਡ ਟੀ. ਨਾਗਾਰੇਡੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਇੱਕ ਮੁਲਾਕਾਤ

ਲੈਸੀ ਤੇ ਲੀਜ਼ਾਵਰਗ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਮੁਲਾਕਾਤ - ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਆਗੂ ਟੀ. ਨਾਗਾਰੇਡੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਸਨੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਹ ਇਸ ਸਰਕਾਰੀ ਮਕਾਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵੱਲ ਜਾਣ ਖਾਤਰ ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਸਨ।

ਉਹ ਆਪਣੀ ਕੱਛ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਫਾਇਲਾਂ ਲਈ ਦੌੜੇ ਦੌੜੇ ਆਏ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉੱਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਸੀ। ਉਹ ਕਾਫੀ ਜਵਾਨ ਲੱਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਤਿਰਾਛਿਆ ਹੋਇਆ ਚਿਹਰਾ ਅਤੇ ਭਾਵ ਮਈ ਅੱਖਾਂ, ਉਹ ਕਾਫੀ ਸਾਰਾ ਮੁਸਕਰਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੱਲਾਂ ਬਹੁਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੰਟਰਵਿਊ ਦਰਮਿਆਨ ਸਾਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਭਾਰਤੀ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵਿੱਚ ਵਿੱਚ ਰੋਕਿਆ ਜੋ ਕਿ ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਵਾਸਤੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਜ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਿੱਖਾ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਤਰੀਕੇ, ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਰਾਹ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਨਸੀਅਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੁਝ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸਦੀ ਉਸਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਜਾਣ ਲਈ, ਜੋ ਵੀ ਬੌਝਾ ਬਹੁਤ ਸਮਾਨ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਸੀ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਪੈਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਦੱਖਣ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਦੀ ਗਰੀਬ ਲੜਕੀ ਸੀ। ਉਹ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ। ਉਹ ਲੰਮਾ ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਭਰਕੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਉਸ ਅਲਮਾਰੀ ਵੱਲ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਲੈਨਿਨ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਤਲੀ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ਕ ਹੈ ਉਸਦੇ ਕਾਲੇ ਵਾਲ ਸਿਰ ਪਿੱਛੇ ਜੁੜੇ ਵਿੱਚ ਬੰਨੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਐਨਕਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਭਰੇ ਰੰਗ ਦੀ ਸਾੜੀ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਦੇ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਲਗਾਈ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਹੁਣ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਵੱਲ ਵੇਖਕੇ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਮੁਸਕਰਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਸੂਟਕੇਸ ਚੁੱਕ ਕੇ ਗੱਡੀ ਫੜਣ ਲਈ ਜਲਦੀ ਵਿੱਚ ਤੁਰਦੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਆਗੂਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਟੀ. ਨਾਗਾਰੇਡੀ ਦਾ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਕਾਫੀ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 67 ਵਿੱਚ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.ਐੱਮ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ 1969 ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਂਧਰਾ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

? ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਕੀ ਹੈ ?

- ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਮੱਸਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋਰ ਵੀ ਗਹਿਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅੱਜ ਅਨੇਕਾਂ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਜਥੇਬੰਦ ਹਨ ਤੇ ਕੁਝ ਗੈਰ ਜਥੇਬੰਦ ਭੂਮੀਪਤੀ ਦਾ ਦਮਨ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਤਿੱਖਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ

ਅਸੀਂ 'ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼' ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦੀ 50ਵੀਂ ਵਰੇ ਗੰਢ ਦੇ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਪਾਰਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਇਹ ਮੁਲਾਕਾਤ ਅੱਜ ਤੋਂ 48 ਵਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਮਰੇਡ ਟੀ. ਨਾਗਾਰੇਡੀ ਦੀ 25 ਮਈ 1967 ਨੂੰ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਕਿਸਾਨ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੀ ਉਰਾਨ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ 1969 'ਚ ਸਵਿੱਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਦੇ ਦੋ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਲੈਸੀ ਤੇ ਲੀਜ਼ਾ ਵਰਗ ਨਾਲ ਹੋਈ ਇੱਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨੂੰ ਹੇਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਇਹ ਮੁਲਾਕਾਤ ਰੰਪਰਟਸ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵੱਲੋਂ ਛਾਪੀ ਪੁਸਤਕ 'ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਨਾਲ ਆਮੋ ਸਾਹਮਣੇ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਇਨਕਲਾਬ' ਵਿੱਚੋਂ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਲਾਕਾਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਦੇ ਹੋਏ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪਰਚੇ ਜਮਾਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ 2010 ਦੇ ਅੰਕ 'ਚੋਂ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਲਾਕਾਤ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਸਹਾਈ ਹੋਲ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਕੋਈ ਜਥੇਬੰਦੀ ਇਸਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਦਰੋਹ ਭੜਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਲਦ ਹੀ ਖਤਮ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭੂਮੀਪਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਲਾਮਬੰਦੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਹੋਰ ਤਿੱਖਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇ ਆਖਰ ਇੱਕ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਵੇ। ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਨਕਲਾਬ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

? ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ?

- ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ 16 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਾਡੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਗਲਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਬੇਤਰਤੀਬੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਾਂ। ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਜੇ ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਤਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਥੇਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀਵਾਦੀ ਕੰਮ-ਢੰਗ ਦੇ ਭਰਮ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪੰਗਤ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀਵਾਦੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਜਾਬਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਰੁਝਾਨ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਸਖਤ ਘਾਲਣਾ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਜਿਹੜੀ ਇੱਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਮੁੜ ਤੋਂ ਉਸਾਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗੀ।

? ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਕਸਤ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਿਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਹੈ।

- ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਠੀਕ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ। ਕੁੱਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਿਦਰੋਹ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ (ਭਾਵ 1969 ਵਿੱਚ-ਅਨੁਵਾਦਕ) ਸੀਰੀਕਾਕੁਲਮ ਵਿਖੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਇੱਧਰ ਉੱਧਰ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵਖਤ ਲੱਗੇਗਾ। ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ ਉੱਤੇ 2 ਜਾਂ 3 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਠਹਿਰੇ ਨਾਲ ਇਸ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਥਾਂ ਥਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼

ਦੌਰਾਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤਾਲਮੇਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਆਂਧਰਾ ਅੰਦਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਦਿਸ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਧਾਰ ਖੇਤਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਸਕੀਏ, ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੜ ਸਕੀਏ, ਅਤੇ ਟਿਕਾ ਸਕੀਏ।

? ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੋਵੇਗੀ ?

- ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੱਧ ਵਰਗ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਸਭ ਜਮਹੂਰੀ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਾਂਗੇ, ਪਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੋਮ ਦਰਜੇ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਇਨਕਲਾਬ ਵਿੱਚ ਆਗੂ ਰੋਲ ਨਹੀਂ ਅਦਾ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਆਗੂ ਖੇਤੀਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ-ਪੱਛੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰਾ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਦਮਨ ਸਿਰੇ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਅੰਦਰ ਲੋਕ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਤੱਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਚਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

? ਕਿਸਾਨਾਂ, ਖੇਤ-ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਛੋਟੀ ਕਿਸਾਨੀ, ਮੱਧਵਰਗੀ ਕਿਸਾਨੀ ਵਰਗੇ ਵੱਖ ਵੱਖਰੇ ਤਬਕਿਆਂ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੋਵੇਗੀ।

- ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਸਥਿਤੀ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਗੀਰੂ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ, ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲੋਂ ਉਹ ਵਧੇਰੇ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਲਾਹਾ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਉਸਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਸਾਰੇ ਤਬਕਿਆਂ ਨੂੰ ਭੂਮੀ

ਪਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਾਮਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵੱਡੇ ਭੂਮੀਪਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਕਸਰ ਝਗੜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਭੂਮੀਪਤੀ ਵੱਡੇ ਭੂਮੀਪਤੀਆਂ ਦੀ ਧੌਸ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਭੂਮੀ ਪਤੀ ਸਾਡਾ ਪਹਿਲਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਛੋਟੇ ਭੂਮੀਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ। ਅੱਜ ਜਗੀਰੂ ਭੂਮੀਪਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਖਤਰਾ ਹਨ ਤੇ ਸਾਡੀ ਲੜਾਈ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗੀ।

? ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਕੀ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ?

- ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

? ਕੀ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਸੂਬਾ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

- ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ 16 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੜੇ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸਦੇ ਕਿ ਹਿੱਸਿਆਂ ਅੰਦਰ ਜਰਾਇਤੀ ਇਨਕਲਾਬ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸੰਭਵ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਆਪਣੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਆਦਮਕੱਦ ਉੱਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਹੈ। ਇਸਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਅਤੇ ਤਰਾਂ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦਕ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਹਨ।

ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਅੰਦਰ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੜਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਵੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ, ਉੱਥੇ ਅਸੈਂਬਲੀਆਂ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਦੇ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਗੈਰ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਸੰਘਰਸ਼। ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਵੇਲੇ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨਾ ਅਰਥਹੀਨ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਅਤੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਸਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਾਜ ਕਿੰਨਾ ਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲ ਮੇਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਤਦ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦ ਵੱਖ ਵੱਖਰੇ ਦਾਅਪੇਚਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ।

? ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮਨੋ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ

ਹੋਏ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਜ ਵੇਲੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਕੀ ਹੈ ?

- ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਉਤਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਵੇਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਬੜੀ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ, ਉਹ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਲਿਤਾੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਸਾਡਾ ਇਹ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸਾਨ ਲੜਾਈ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਕੋਈ ਅਡਿੱਕਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਮੈਂ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਅੱਜ ਇਸਦੀਆਂ ਕਿਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅੱਜ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀਵਾਦੀ ਲਾਈਨ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭਰਮ ਨਿਵਿਰਤੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਢੇਰੀ ਢਾਹ ਬੈਠਣਗੇ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਢੇਰੀ ਨਾ ਢਾਹ ਬੈਠਣ, ਬਲਕਿ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣ ਕਿ ਖੁਦ ਹੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਹੀ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜਨ ਦੀ ਸਮੱਰਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

? ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਦਮਨ ਵਿੱਚ ਸਾਮਰਾਜੀਏ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ।

- ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਅੰਦਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਯੋਗ ਦਖਲ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖਾਦਾਂ, ਕੀੜੇ ਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ, ਨਵੇਂ ਬੀਜ ਵਰਗੇ ਸਭ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਅਜ਼ਾਦੇਦਾਰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਮਰਾਜੀਏ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਯੋਗ ਦਖਲ ਦੇ ਕੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨੂੰ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਭਾਂਪਿਆ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅੰਦਰਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਉੱਤੇ ਘੁਸਪੈਠ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਪਿਛਲੇ ਵਰੇ ਤੋਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਠੀਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੋਣ ਤੋਂ ਘੋਖਣਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਘੁਸਪੈਠ ਨੂੰ ਗਹਿਰੀ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਸਮੱਸਿਆ ਸਿਰਫ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਦੀ ਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਬਾਹਰ ਦਿਖਣ ਵਾਲਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ, ਕੀਮਤਾਂ, ਮੰਡੀ, ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ।

? ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਕੀ ਸਨ ?

- ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਘੋਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹਰ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼, ਚਾਹੇ ਉਹ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਲਚਲ ਦੇ ਦੌਰ 'ਚ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਚੁੱਪ

ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੜੀਵਾਰ ਜਿੱਤ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਹਰ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਬੇਰੋਕ ਜਿੱਤ ਵੱਲ ਵੱਧਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬੱਸ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਵਾਰ ਜਿੱਤਾਂ ਵੀ ਹਾਸਿਲ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਹਾਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਵੀ ਦੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਕਸਲਬਾਜ਼ੀ ਨਵੀਂ ਸੋਚ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਛਾਪ ਛੱਡ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖ ਤੋਂ ਨਕਸਲਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਮਹਾਨ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਨਕਸਲਬਾਜ਼ੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਸਫਲ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਹੋ। ਨਕਸਲਬਾਜ਼ੀ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਸਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੁਝ ਪਿਛਾੜਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਕਾਕੂਲਮ (ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਂਧਰਾ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਿਲਾ) ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਕੜੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਵੀਅਤਨਾਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਾਪਰਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਨਕਸਲਬਾਜ਼ੀ ਅੰਦਰ ਇਸਦੀ ਉਮੀਦ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?

? ਇੱਕ ਬਿਲਕੁੱਲ ਹੀ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਕੀ ਯੂਰਪੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਤੁਹਾਡੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਸਕਦੇ ਹਨ?

- ਹਾਂ, ਬੇਹੱਦ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਪਰ ਮੈਂ ਪਦਾਰਥਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਯੂਰਪੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਅੰਦਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਖੱਬੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਉਮੀਦ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਸਦੀ ਸਿਆਸੀ, ਆਰਥਿਕ ਪਿੱਠ ਭੂਮੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸੰਘਰਸ਼ ਆਖਿਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਕੌਮੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੋਕ ਇਸਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਸ਼ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜ਼ਾਦ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕਰ ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਵੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਸੀਂ (ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ) ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਵੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਬਿਲਕੁੱਲ ਵੀ ਸਚਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਝੂਠੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਰਾਇਤੀ ਇਨਕਲਾਬ, ਮੌਜੂਦਾ ਸਾਮਰਾਜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਗਲਬੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਇਹ ਗਲਬਾ 1947 ਨਾਲੋਂ ਹੁਣ ਵਧੇਰੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਖੁਦ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜੋ 1947 ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਅੰਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਕਦਰ ਯੂਰਪੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਅੱਜ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਵਧੇਰੇ ਅਜ਼ਾਦ ਸਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੁਣ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਇਹ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਅੰਦਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਅਯੋਗ ਦਖਲ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਹਰ ਥਾਂ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ, ਮੱਧ ਵਰਗ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ, ਕਿਸਾਨਾਂ, ਹਰ ਮੋਰਚੇ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਹਰ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੱਲ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਫੀਸਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ, ਪੁਲਿਸ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਤੇ ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਨੂੰ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਦੂਰੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸਹਿਬਾਨਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਲਈਏ।

ਜੰਗਲਨਾਮਾ ਦਾ ਰਚੇਤਾ ਸਤਨਾਮ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ 1960ਵਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬਾਤ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਨਕਸਲਬਾਜ਼ੀ ਲਹਿਰ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਮਘ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸੋਕ ਹਾਲਾਂ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੁੱਜਿਆ। ਇੱਕ ਸਵੇਰ ਮਾਲਵੇ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਟੋਲਾ ਕਾਲਜ ਆਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਹੱਥ ਕੁਝ ਡੱਬੇ ਸਨ। ਡੱਬਿਆਂ 'ਚ ਚੂੜੀਆਂ ਤੇ ਚੂੜੀਆਂ 'ਚ ਕਾਲਜ ਦੇ ਮਝੈਲਾਂ ਲਈ ਲਾਹਨਤ ਤੇ ਦੁਹਾਈ। ਮਿੱਟਾਂ 'ਚ ਕਾਲਜ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਵਿਰੁੱਧ ਨਾਹਰੇ ਮਾਰਦੇ ਮੁੰਡੇ ਕਲਾਸਾਂ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਭਾਰੀ ਟੁਕੜੀ ਨੇ ਵੀ ਕਾਲਜ ਆਣ ਘੇਰਿਆ। ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਨ। ਬਕੋਲ ਸਤਨਾਮ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਇਕੱਠ 'ਚ ਖੜ੍ਹਕੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕਾਲਜ 'ਚ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਧਰਨ ਦੇਣਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਕਾਲਜ ਅੰਦਰ ਗਤੀਵਿਧੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਬਕੋਲ ਸਤਨਾਮ, ਇੱਟਾਂ-ਰੋੜਿਆਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਜੋ ਉਸ ਦਿਨ ਪੁਲਿਸ 'ਤੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵਰ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਅਜਿਹਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਨਾ ਮੁੜਕੇ ਕਦੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਤੱਕਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਲਜ ਨੇ। ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਘੁਮਾ-ਘੁਮਾ ਕੇ ਇੱਟਾਂ ਸੁੱਟ ਰਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਮਗਰ ਖਲੋਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਾਹਿਬ ਉਦਾਸ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਜਰਨੈਲ ਵਾਂਗ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲ ਤੱਕਦੇ ਤਾਂ ਰਹੇ, ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕਾਲਜ 'ਚ ਪੈਰ ਧਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ।

ਅਗਲਾ ਵਾਕਿਆ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਬਾਅਦ ਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸ਼ਨ ਦੀ ਅੜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 2003 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ 'ਚ ਫੀਸਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਮੱਠਾ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਦੁਪਹਿਰ ਕਰੀਬ ਦਰਜਨ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸੀ। ਦਫਤਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਧਰਨਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਿੱਟਾਂ 'ਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਗਾਰਦ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਪੁਰਸ਼ ਸਨ, ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੀ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਜੀਪਾਂ 'ਚ ਸੁਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸ਼ਤਰ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕੇ. ਸੀ. ਸਿੰਗਲ, ਜੋ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਕਾਰ 'ਤੇ ਨਾਲ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ। ਗਾਰਦ ਨੂੰ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਧੱਕੇ ਮਾਰਦੇ ਵੇਖ ਸਿੰਗਲ ਸਾਹਿਬ ਕਾਰ 'ਚੋਂ ਉੱਤਰ ਵੀ ਸੀ। ਦਫਤਰ ਵੱਲ ਭੱਜੇ। ਕੁੜੀਆਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਗਾਰਦ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਮਾਰੇ। ਫਿਰ ਵਾਹ ਚੱਲਦੀ ਨਾ ਵੇਖ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਵੀ ਸੀ। ਵਿਰੁੱਧ ਨਾਹਰੇ ਲਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਬਿਮਾਰ ਅਧਿਆਪਕ, ਜਿਸਨੇ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਫੌਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਸੁਣ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਵੀ 'ਅਣਖ' ਜਾਗੀ। ਇਕੱਠ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੇ ਗਾਰਦ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਵਾਪਸ ਪਰਤੀ।

ਦੋਵਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਬਖਿਆਨ ਬੇਅਮਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹਾਲਤ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸੀਨ ਤੇ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦ ਨੀਤੀਆਂ, ਕਦੇ ਇੱਕ ਰਾਜਸੀ ਫਿਰ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਕਦੇ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਭਗਵਾਂਕਰਨ ਤੇ ਕਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੰਡ ਦੇਣ ਤੋਂ ਕੋਰਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੰਕਟ ਦੀ ਜੜ ਤਲਾਸ਼ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਹਾਲਤ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਬਾਰਾ ਸੀਨ 'ਤੇ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਹਾਲੇ ਤੀਕ ਗੁਝੀ ਚੁੱਪ ਧਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਕਟ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਵਿਦਿਆਲਿਆਂ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਅਤੇ ਸਿੰ ਗਲ ਜਿਹੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖੁੜ ਦਾ।

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਲੋਂ ਵਧਾਈ ਫੀਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸ਼ਾਇਦ 'ਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ' 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲਦਾ ਜੇ ਕੁਝ ਸੈਂਕੜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ, ਉਹਨਾਂ ਉਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਈ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਭੀੜ ਦਾ ਤਸੱਦਦ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਦੇਸ਼-ਧਰੋਹ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਮੜ੍ਹਨ ਦੀ ਹਰਕਤ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਖਬਰ ਨਾ ਬਣਦੀ। ਵਧੀ ਫੀਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜ ਰਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਲੜਾਈ ਮਹਿਜ਼ ਫੀਸ ਵਾਧੇ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਕਥਿਤ ਨੀਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤਹਿਤ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਰੀਦ-ਵੇਚ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਰਗੇ ਦਰਜਨਾਂ ਸਿਰਮੌਰ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਮੱਧ-ਵਰਗ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਦਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੇ ਸਿਰਫ ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਵਾਧੇ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋ ਮਸਲਾ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਲੜਨੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਕਲਾਸਰੂਮਾਂ ਤੇ ਹੋਸਟਲਾਂ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਦੇਣੀ ਹੈ ਤੇ ਮੁੜ ਕਈ-ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀ ਜੂਹ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਧਰਨਾ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਮਰ ਦੇ 60ਵਿਆਂ ਤੱਕ ਇੱਥੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਡਟੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਜੀਵਿਕਾ ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਹੱਦ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਰਜਨਾਂ ਹੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਹੱਦ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਖਾਸਾ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਧੁੱਪਾਂ 'ਚ ਧਰਨੇ ਲਾਉਂਦੇ ਫਿਰਨ, ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਹਾਅ ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਦੀ ਤਵੱਕੋ ਕਰਨਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ। ਪਰ ਤੱਥ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਦਾਸ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

11 ਅਪ੍ਰੈਲ, ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਤੇ ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਤੇ 50 ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਨਿਤਰਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 3-4 ਤੋਂ ਵਧੀ ਨਹੀਂ। ਸੈਨੇਟ 'ਚ ਫੀਸ ਵਾਧੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰ ਵਿਚਾਰਗੀ ਭਰੀ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹੀ

ਰਹੇ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਜਦ ਫੀਸ ਵਾਧੇ ਨੂੰ 'ਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਕਦਮ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਸੀ। ਭਾਸ਼ਣ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਕਿ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਹਿਬਾਨਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਅੱਧੀ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਸੁਧਾਰੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਵੀ ਸੀ। ਨੂੰ ਐਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਨ ਕਰ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚਾਲੇ ਛੱਡ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਖਚਾ-ਖਚ ਭਰੇ ਹਾਲ 'ਚੋਂ ਹੀ ਬਾਹਰ ਹੋ ਤੁਰੇ। ਇਹ ਸਭ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸੰਸਥਾਨ ਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਤਹੱਈਏ ਪ੍ਰਤੀ ਬ੍ਰੇਰੁਖੀ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ। ਸਵਾਲ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕਿਸੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਖਾਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਪਸਰੀ ਚੁੱਪ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਚੁੱਪ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਛਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਦਾਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਹਲਚਲ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਚੁੱਪ ਹੋਰ ਡੂੰਘੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚੁੱਪ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਬਾਵਜੂਦ ਇਸਦੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਅੱਜ ਵੀ ਹਰ ਸਵੇਰ-ਸ਼ਾਮ 1970ਵਿਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਿਛੋਕੜ ਦੀ ਗੱਲ ਮਾਣ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਲਿਖਤ ਦਾ ਮੰਤਵ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਲੱਭਣਾ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਜਵਾਬ ਜੇ ਲੱਭਣ ਤੁਰ ਵੀ ਪਈਏ ਤਾਂ ਇਹੀ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਖੀ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ 1970ਵਿਆਂ 'ਚ 'ਵਿਦਰੋਹੀ' ਰਹੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਖਾਸਾ ਬਦਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਪਟਿਆਲਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਜਾਂ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਫਲੌਰਿਡਾ, ਬ੍ਰੀਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ, ਆਕਸਫੋਰਡ ਜਾਂ ਹਾਰਵਰਡ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੂਝਵਾਨ ਅਧਿਆਪਕ, ਜਿਸਦੀ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਨੌਕਰੀ ਨੂੰ ਬੇਨਸ ਸਮਝਦਾ ਹੋਇਆ, ਇਸਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਹੋ ਸਕੇ ਉਨੀਂ ਲੰਬੀ ਖਿਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਫਿਰ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ. ਐਨ. ਯੂ. ਸੈਂਟਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਜਾਂ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਫਿਜ਼ਾ 'ਚ ਅਜਿਹਾ ਕੀ ਹੈ, ਕਿ ਦੇਸ਼ਾਂ-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਾਲਾ ਰੁਤਬਾ ਰੱਖਦੇ ਉਹਨਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਰ ਔਖੀ ਘੜੀ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਸੰਗ ਆ ਖੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਚਲੇ ਫੀਸ ਵਾਧਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਆਰਥਿਕ ਮਸਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਬਣੀ ਆਮ ਰਾਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਅਧਿਆਪਕ ਤਾਂ ਨਿਰੇ ਰਾਜਸੀ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਮਾਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ।

ਰੋਹਿਤ ਵੇਮੂਲਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਏ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ

ਦੋ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਨੇ 14 ਦਿਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਜੇਲ ਕੱਟੀ। ਜੇ. ਐਨ. ਯੂ ਵਿੱਚ ਕਨੂੰਈਆ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਗੂਆਂ ਉਤੇ ਦੇਸ਼-ਧਰੋਹ ਦਾ ਕੇਸ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੱਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਧਰਨੇ ਦੇ ਰਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ 24 ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ 'ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ'ਵਿਸ਼ੇ ਉਤੇ ਬੇਬੰਫ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤੇ, ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 'ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦਾ ਪਾਠ'ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਛਪੇ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਪੂਰਵਾਨੰਦ ਨੇ ਦੇਸ਼-ਧਰੋਹ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣੇ ਕਰ ਰਹੇ ਜੇ. ਐਨ. ਯੂ. ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਮਰ ਖਾਲਿਦ ਬਾਬਤ ਇੱਕ ਲੇਖ, ਜੋ ਕਲਾਸਿਕੀ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ ਸੀ, ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੀ ਉਮਰ ਖਾਲਿਦ, ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਪੰਜਾਬ, ਜਿਸਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਫਿਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੇ ਲੋਕ-ਹਿਤੋਸ਼ੀ ਲਹਿਰਾਂ ਨੇ ਲਬਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਅੱਜ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਹੋਜ ਨਜ਼ਰੀ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ।

ਮੁੜ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲ ਪਰਤਦੇ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਹੀ ਕਿਉਂ। ਇਹ ਭਾਣਾਂ ਤਾਂ ਦੇਰ-ਸਵੇਰ ਹਰ ਕਾਲਜ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨਾਲ ਵਾਪਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਰਫਤਾਰ-ਰਫਤਾਰ ਵਾਪਰ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫੀਸਾਂ ਵਧਣ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਜਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਤਾਂ ਬਚ ਜਾਵੇ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਬਚੇਗਾ ਤਾਂ ਹੋਣਹਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਉਹ ਪੂਰ ਨਹੀਂ ਬਚੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਗੜਿਆਂ 'ਤੇ ਮੰਡਰਾਉਂਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰਿਆਂ ਤੇ ਸੁੰਗੜ ਰਹੀ ਪੈਲੀ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਤੋਂ ਬਚਦੇ-ਬਚਾਉਂਦੇ ਕਾਲਜਾਂ ਤੇ 'ਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਕੈਂਪਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਧਰਨੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਵਿਦਿਅਕ ਮੱਲਾਂ ਉੱਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਰਹਿੰਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਮਾਣ ਕਰਨੇ ਸਨ।

ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਨਣੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸਚ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ 'ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ', ਸਾਥ ਤੇ ਸੇਧ ਬਿਨਾਂ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਲਚਲ ਦਾ ਬੇੜਾ ਤਰਨਾਂ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਫੀਸਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕੋ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਖਾਸੇ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਲੜਾਈ ਹੈ ਜੋ ਦੋਵਾਂ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝ ਪਾਕੇ ਹੀ ਲੜਨੀ ਪਵੇਗੀ।

ਜਦ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਾਹਲੀ ਪਈ ਸਰਕਾਰ ਜੇ. ਐਨ. ਯੂ. ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਮਰ ਖਾਲਿਦ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਰੋਧੀਗਰਦਾਨਣ 'ਤੇ ਤੁਲੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਅਪੂਰਵਾਨੰਦ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਉਮਰ ਖਾਲਿਦ, ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਹਾਂ, 'ਉਮਰ ਖਾਲਿਦ, ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ'। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਨਾ ਕਦੇ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਿਆਂ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਚਿੱਤ ਕਰਦੈ, ਕਿ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤ ਕਹਾਂ। ਜੇ ਉਮਰ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੁੰਡੇ ਹੋਰ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਹੋਣ। ਕਿਨਾਂ ਬੇਬਾਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਮੁਲਕ, ਜੇ ਸਿਰਫ ਕਿਹਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸਾਉ ਪੁੱਤ ਜੰਮੇ। ਉਮਰ ਵਰਗਾ ਪੁੱਤ ਪਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਤਾਂ ਹਰ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੇਰਾ ਚਿੱਤ ਕਰਦੈ, ਕਿ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤ ਕਹਾਂ। ਇਹ ਸਤਰ ਅਪੂਰਵਾਨੰਦ ਨੇ ਲੰਘੇ ਸਾਲ ਦਿੱਲੀ ਬੈਠ ਕੇ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਆਪਕ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੀ ਸਤਰ ਰਚੀ ਜਾਣੀ ਹਾਲੇ ਬਾਕੀ ਹੈ।

ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਦੇ ਸ਼ਬੀਰਪੁਰ ਪਿੰਡ 'ਚ ਦਲਿਤਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਦੀ ਤੱਥ ਖੋਜ ਰਿਪੋਰਟ

ਕਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਲੋਕ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਠਿ ਮਹਿਲਾ ਏਕਤਾ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਲਈ 8 ਮਈ ਨੂੰ ਸ਼ਬੀਰਪੁਰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 26 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸ਼ਬੀਰਪੁਰ ਪਿੰਡ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਸੜਕ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਧਾ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੈ ਇਹ ਪਿੰਡ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਹੇਸ਼ਪੁਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਮਲਾਨਾ ਪਿੰਡ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਲਿਤ ਸਮੂਹ ਦੇ ਘਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਜੋਕਿ ਤਕਰੀਬਨ 200 ਮੀ.ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚ ਗਲੀ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ ਵਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਵੜਦਿਆਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਗਲੀ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ ਜਲੇ ਹੋਏ ਘਰ ਅਤੇ ਤਹਿਸ ਨਹਿਸ ਹੋਇਆ ਸਮਾਨ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦਲਿਤ ਜਾਤੀ ਦੇ ਕੁੱਝ ਨੌਜਵਾਨ, ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੇ ਖੌਫ਼, ਗੁੱਸਾ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ-ਸਾਫ ਪੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਦੱਸਣ ਮੁਤਾਬਕ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤਕਰੀਬਨ 2400 ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 1200 ਠਾਕੁਰ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਅਤੇ 600 ਦਲਿਤ (ਚਮਾਰ) ਜਾਤੀ ਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਵੋਟਰ ਕਸ਼ਯਪ, ਤੇਲੀ ਤੇ ਧੋਬੀ, ਜੋਗੀ (ਉਪਾਧਿਆਏ) ਆਦਿ ਫਿਰਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਮੁਸਲਿਮ ਫਿਰਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਤੇਲੀਆਂ ਤੇ ਧੋਬੀਆਂ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ 12-13 ਪਰਿਵਾਰ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬੱਚੇ ਦਲਿਤ ਫਿਰਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ, ਠਾਕੁਰਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਬੱਸ ਗਿਣੇ-ਚੁਣੇ ਬੱਚੇ ਹੀ ਇਥੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।

ਪਿੰਡ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਖੇਤੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਠਾਕੁਰਾਂ ਕੋਲ ਹੈ ਪਰ 25-35 ਦਲਿਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਕੋਲ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਦਲਿਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਲ ਪੰਜ ਭਰਾ ਹਨ, ਕੋਲ 60 ਬਿਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ।

ਪਿੰਡ ਦੀ ਠਾਕੁਰ ਬਿਰਾਦਰੀ ਕੋਲ 'ਭਾਜਪਾ' ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ-ਜਾਣਾ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦਲਿਤ ਫਿਰਕਾ 'ਬਸਪਾ' ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਦਾ ਦਲਿਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਸਪਾ ਦਾ ਸਮਰਥਕ ਹੈ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡ ਮਿਰਜ਼ਾਪੁਰ ਦੇ ਦਲਿਤ ਮੈਂਬਰ ਸੱਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. (ਸੰਘ) ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼ਿਮਲਾਨਾ, ਮਹੇਸ਼ਪੁਰ ਅਤੇ ਸ਼ਬੀਰਪੁਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸੰਘ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ਬੀਰਪੁਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿਚ 6-7 ਦਲਿਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦਲਿਤ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਘਟਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਤੱਤਕਾਲਿਕ ਪਿੱਠਭੂਮੀ : 5 ਮਈ ਨੂੰ ਦਲਿਤ ਫਿਰਕੇ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵਕਤ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਐਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀ ਧਾਰਨਾ

ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਗਈ। 14 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਅੰਬੇਦਕਰ ਦਿਵਸ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਲਿਤ ਰਵਿਦਾਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਅੰਬੇਦਕਰ ਦਾ ਬੁੱਤ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਠਾਕੁਰ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਬੁੱਤ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਦਲਿਤ ਬੁੱਤ ਲਗਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਠਾਕੁਰਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਬੁੱਤ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨ ਪਰ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ।

5 ਮਈ ਨੂੰ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਸ਼ਿਮਲਾਨਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਠਾਕੁਰ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਮਹਾਂਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਯੰਤੀ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਇਕੱਤਰ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਬੀਰਪੁਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਠਾਕੁਰ ਵੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਉਪਰ ਰਾਜਪੂਤ ਸਟਾਈਲ ਦੀਆਂ ਦਸਤਾਰਾਂ ਬੰਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰਾਂ ਤੇ ਡੰਡੇ ਫੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ।

5 ਮਈ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਤਕਰੀਬਨ 10.30 ਵਜੇ, ਠਾਕੁਰ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨ, ਮੋਟਰਸਾਈਕਲਾਂ 'ਤੇ ਡੀ.ਜੇ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਦਲਿਤ ਫਿਰਕੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਰੁਕਿਆ ਤਾਂ ਦਲਿਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ। ਪੁਲੀਸ ਆਈ ਅਤੇ ਡੀ. ਜੇ. ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਦਲਿਤ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਯੁਵਕ ਬਾਈਕ 'ਤੇ ਉਸ ਰਸਤੇ ਤੋਂ, ਅੰਬੇਦਕਰ ਮੁਰਦਾਬਾਦ, ਰਾਜਪੂਤਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ, ਮਹਾਂਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲੱਗੇ। ਉਹ ਉਸ ਰਸਤੇ ਤੋਂ 2-3 ਵਾਰ ਗੁਜ਼ਰੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪੁਲੀਸ ਆਈ।

ਠਾਕੁਰ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਦਲਿਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਉਸ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਲੰਘਣ ਸਮੇਂ ਪਥਰਾਅ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦਲਿਤ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਤਰਫ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪਥਰਾਅ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਠਾਕੁਰ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਮਹਾਂਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਰਵੀਦਾਸ ਮੰਦਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇ।

ਲੱਗਭਗ 11 ਵਜੇ ਰਵਿਦਾਸ ਮੰਦਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਦੂਸਰੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਆਏ

ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਰਵਿਦਾਸ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਤੋੜ ਕੇ ਖੱਲੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ। ਦਲਿਤਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੂਰਤੀ ਉਪਰ ਪਿਸ਼ਾਬ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੰਦਰ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਮੰਦਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਦ ਗੱਤਿਆ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਦਲਿਤਾਂ ਉਪਰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਅਖਬਾਰ ਮੁਤਾਬਕ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦਮ ਘੁਟਣਾ ਹੈ।

ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਦਲਿਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਠਾਕੁਰ ਯੁਵਕ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਲਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸ਼ਿਮਲਾਨਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮਹਾਂਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਯੰਤੀ ਲਈ ਜੁੜੇ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕ ਤੁਰੰਤ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵੜ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂਡਵ ਰਚਾ ਗਿਆ। ਤਲਵਾਰਾਂ, ਡੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਲਿਤਾਂ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਬਿਨਰ ਫਿੜਕ ਕੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਲੱਗਭਗ 55 ਘਰ ਜਲੇ। 12 ਦਲਿਤ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਦੀ ਹਾਲਤ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। ਗਾਂਵਾਂ, ਮੱਝਾਂ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਰ ਜਗਹ ਦਿਸ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਮਹੇਸ਼ਪੁਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸੜਕ ਕਿਨਾਰੇ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ 10 ਖੋਖੇ ਅੱਗ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਸਭ ਚੁਣ-2 ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਵਿਚ 5 ਔਰਤਾਂ ਹਨ ਅਤੇ 7 ਪੁਰਸ਼। ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਲਿਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਬੇਟਾ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਜੋਲੀਗਾਂਠ ਵਿਚ ਗੰਭੀਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੈ। ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਡੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ, ਹੱਥਾਂ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰੀਨਾ ਨਾਂ ਦੀ ਔਰਤ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮ ਹੈ। ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਦੀ ਛਾਤੀ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚ ਗਈ।

ਸ਼ਾਸਨ, ਪੁਲੀਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ : ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸ਼ੱਕੀ ਤੇ ਅਵੇਸਲੇਪਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ-ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਮਾਰ-ਕੁੱਟ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤੀ। ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸੰਘ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਅੰਬੇਦਕਰ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਹਥਿਆਉਣ ਲਈ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਸਰੀ ਤਰਫ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਰਵੀਦਾਸ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਅੰਬੇਦਕਰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

ਦਲਿਤਾਂ ਉਪਰ ਹੋਏ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਕੋਈ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮਾਮਲਾ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੜਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਤਰਫ ਪੁਲੀਸ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਪੀੜ੍ਹਤਾਂ ਤੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਬਰਾਬਰ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਹਮਲਾਵਰ ਠਾਕੁਰ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -2 ਦਲਿਤਾਂ ਉਪਰ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। 8 ਮਈ ਤੱਕ ਸਿਰਫ 17 ਲੋਕ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 7 ਦਲਿਤ ਅਤੇ 10 ਠਾਕੁਰ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਸਨ। ਦੂਸਰੀ ਤਰਫ ਠਾਕੁਰ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਮਿਰਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਮੇਰਠ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਯੋਗੀ ਵਲੋਂ ਅੰਬੇਦਕਰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਮਾਲਾ ਨਾ ਪਹਿਨਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਖਬਰਾਂ ਵੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਹਨ।

ਪੁਲੀਸ ਨੇ 8 ਮਈ ਤੱਕ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਜ਼ਖਮੀ ਦਲਿਤ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਜ਼ਖਮੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਹੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦਿਨ ਵਾਲੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਖੂਨ ਦੇ ਧੱਬੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਹੀਣਤਾ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਡੀ.ਐਮ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇਕ ਵਾਰ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਨ ਵੰਡਿਆ। ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਰਪਾਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼ਾਸਨ/ ਪਰਿਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਕਦਮ

ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ। ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਜੋ ਲੋਕ ਮਦਦ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ।

ਲਖਨਊ ਤੋਂ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਡੀ. ਜੀ. ਪੀ. ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਪਹੁੰਚੇ ਪਰ ਸਿਰਫ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਪਿੰਡ ਗਏ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ।

ਗੱਲ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਰੁਕੀ। ਦਲਿਤਾਂ ਨੇ ਭੇਦਭਾਵ ਪੂਰਨ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਕਜੁਟ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਦਲਿਤ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਪੀ.ਏ.ਸੀ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਗਾਂਧੀ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਇਕਤਰ ਹੋਏ ਦਲਿਤਾਂ ਨੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਇਸ ਕਾਤਲਾਨਾ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਦੋ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਹੀ ਰੋਸੇ ਨਾਲ ਬੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਦਲਿਤਾਂ ਵਿਚ ਪੁਲੀਸ ਪ ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਨਫਰਤ ਵੱਧਦੀ ਗਈ।

ਸ਼ਬੀਰਪੁਰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦੌਰਘਕਾਲੀ ਕਾਰਨ : ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਵਿਚ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸਥਿਤੀ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਠੀਕ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਬੇਬਾਕ ਹਨ। ਰਾਂਝਵੇਕਰਨ ਕਾਰਨ ਥੋੜੀ ਬਹੁਤ ਸੰਪੰਨਤਾ ਦਲਿਤਾਂ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਜੱਗ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਗੀਰੂ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਕਾਰਨ ਉਚ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਖ਼ਾਸਕਰ ਠਾਕੁਰ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਨਫਰਤ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 25)

Tri-City

Professional Realty Inc. Brokerage

"Aiming Straight with Honesty and Integrity"

Since 1987 on Full Time Basis

Dri: 416-254-7573, Off.: 905-793-5777
Email : pdosanjh2005@yahoo.com

Paul Dosanjh
Sales Representative

43ਵਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਜੂਨ 17 ਅਤੇ 18, 2017 ਨੂੰ

ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਲਾਨਾ 43ਵਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਮਿਤੀ 17 ਅਤੇ 18 ਜੂਨ, 2017 ਨੂੰ ਹੋਣਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਜੂਨ 17, 2017 ਨੂੰ ਸੋਕਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਗ੍ਰੀਨ ਡੈਰੀ ਦੇ ਗਰਾਊਂਡਾਂ (ਡਿਕਸੀ ਅਤੇ ਡੋਅਰੀ) ਵਿਚ ਹੋਣਗੇ। ਜੂਨ 18, 2017 ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕਬੱਡੀ ਓਪਨ, ਅਥਲੈਟਿਕ, ਵਾਲੀਬਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪਾਲ ਕੋਰੀ (ਵਾਈਲਡ ਵੁਡ ਪਾਰਕ) ਗੋਰਵੇ ਅਤੇ ਡੈਰੀ ਤੇ ਸਥਿਤ ਗਰਾਊਂਡਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣਗੇ। ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਬਿਲਕੁਲ ਫ੍ਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ। ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ ਨੂੰ 647-990-5790, ਆਤਮਾ ਚਾਹਲ ਨੂੰ 416-804-3875 ਜਾਂ ਨਿਰਮਲ ਰੰਧਾਵਾ ਨੂੰ 416-816-3738 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

MAROK LAW OFFICE

Always Taking You Forward

- Corporate Law • Real Estate
- Wills • Affidavits • Power of Attorney

VIPANDEEP SINGH MAROK

Barrister, Solicitor & Notary Public M.A., LLB

80 Maritime Ontario Blvd, Unit# 60,
Brampton, Ontario L6S 0E7
Ph. 905 790 8100, Fax : 905 790 8150
Email : vipanmarok@gmail.com

www.maroklaw.com

ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਕਾਨਕ ਖੇਡਾਕਾਟੀ ਫਿਲਮ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਲਈ ਦੂਜੀ ਭਾਰੀ ਭਵਾਇਰੀ ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਅਤੇ ਵਲਿਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸੰਕਰਸ਼ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ

ਚੰਮ

June 11, 2017

Doors open: 2:30 pm, Film starts: 3:00 pm

Venue: Dramatic Theatre Company (Old Cinema 3)
585 Ellice Ave (Ellice and Sherbrook)
ਮੰਗਲ

ਫਾਨਿੰਗ ਨੰਬਰ 204-490-0000
ਟੀਕਟਿੰਗ ਨੰਬਰ 204-490-0156
ਫਿਲਮ ਫਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨਕ ਖੇਡਾਕਾਟੀ ਫਿਲਮ
PUNJABI LITERARY AND CULTURAL ASSOCIATION, WENSIPEG

ELECT

George Chahal

Councillor Ward 5

**Diversity • Opportunity
Prosperity**

VoteGeorge.ca

2017 ਕੈਲਗਰੀ ਸਿਟੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਾਰਜ ਚਹਿਲ ਕੌਂਸਲਰ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਨ

ਕੈਲਗਰੀ ਦੀਆਂ ਸਿਟੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਅਕਤੂਬਰ 2017 ਨੂੰ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਾਰਜ ਚਹਿਲ। ਸਫਲ ਸ਼ਾਹੀ-ਸੂਦਾ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਸੰਬੰਧ ਵਾਲਾ, ਉਮਰ 41 ਸਾਲ, ਜਿਨ ਕੋਲਮ ਦਾ ਡਾਕਟਰ। ਡਾਕਟਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹ-ਸਿੱਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰਕੇ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਸਾਨਤਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕੋਲਮ ਦੇ ਦੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਾਲੇ ਨਿੱਕੇ ਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਵਿੱਚ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਕਾਰਜ-ਕੋਲਮਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਪੁਰਾਵਾਜ਼ੀ ਵੱਡੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ 2005 ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨੇ ਵੱਡੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਟੀਮ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਖੋਜਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਾਂ ਪੂਰੀ ਪਾਸਕਾਰੀ, ਕਾਰਜਾਂ ਤੇ ਸਿਟੀਆਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਨੂੰ ਚੋਣੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਮਝਣ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ ਵਾਲੇ ਨਿੱਕੇ ਕੁਝ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹਰ ਇੱਕ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਤੇ ਸਿਟੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਕੋਲ ਅਤੇ 15 ਸਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਅਕੈਡਮਿਕ ਕਰਮੀ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸਨੇ ਇਲਾਵਾ 2007 ਵਿੱਚ ਟੀਮ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੀ ਸੰਸਥਾ ਵਾਲੇ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਵਿੱਚ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ), 2009 ਕੈਨੇਡੀਅਨ (ਸਫਲ) ਤੇ 2013, 2016 ਟੈਂਟੇ (ਕੋਲਮ) ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਕਾਰਜ ਕੀਤੀ ਹੈ।

- 2006-2008 ਨਾਰਦਰਨ ਗਿੱਲ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਐਂਜੇਜਮੈਂਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ
- 2007-2009 ਕੈਲਗਰੀ ਚੈਲੰਜਰ ਅਸਟੇਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਚਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ
- 2007-2015 ਕੈਲਗਰੀ ਰੋਮਬਿਲਡਰਜ਼ ਐਂਜੇਜਮੈਂਟ ਦੀ ਇਕਨਾਮਿਕਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ
- 2011-2015 ਕੈਲਗਰੀ ਇੰਨਰ-ਸਿਟੀ ਬਿਲਡਰਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ

2007 ਦੀਆਂ ਨਗਰ ਚੋਣਾਂ ਕੌਂਸਲਰ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ 33 ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਸਕੀਨ ਸਨ, ਤੇ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਜੁੱਕੇ, ਇਸ ਵਾਰ ਬੜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਜਾਰਜ ਚਾਹਲ ਵਲੋਂ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪੁਰਾ-ਪੁਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਕੇ ਸਫਲ ਬਣਾਓ ਜੀ ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪੁਰਾਵਾਜ਼ੀ ਚੰਗੇ ਨਾਲ ਕੈਲਗਰੀ ਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਰੁਹਾਈ ਆਵਾਜ਼ ਬਣਕੇ ਕੁਰਾਈ ਪੁਰੀਨਿਯਤਾ ਕਰ ਸਕਾਂ।

www.votegeorge.ca

ਭਗਵੇਂ ਰਾਜ ਵਿਚ 'ਭੀਮ ਸੈਨਾ' ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ

ਬੁਟਾ ਸਿੰਘ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ
94634-74342

ਸਿੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਫਿਰਕੂ ਪਾਲਾਏ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਇਸ ਵਕਤ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਕੰਮ ਦਿਖਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਬਾਕੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਜਦੋਂ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਢਾਹੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਥੇ ਫਿਰਕੂ ਫ਼ਸਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਰ ਭਗਵੇਂ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਘੁਸਪੈਠ ਨੇ ਹੁਣ ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸਮਾਜੀ ਤਣਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਹੀ ਇਥੇ 'ਭੀਮ ਆਰਮੀ' ਭਾਰਤ ਏਕਤਾ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਫੜਿਆ ਹੈ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸੈਨਾ ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ ਨਾਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦਲਿਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਇਹ ਕੋਈ ਇਤਹਾਸਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨਾ ਹੋਕੇ ਮਹਿਜ਼ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੁਧਾਰਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਯੂ.ਪੀ. ਸਮੇਤ ਸੱਤ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ 40000 ਮੈਂਬਰ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਉੱਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਫੜਨ ਨਾਲ ਦਲਿਤ ਅਤੇ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸੁੱਖਿਅਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਭੈਮ ਅਤੇ ਅਸੁੱਖਿਅਤਾਂ ਦੇ ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਦਲਿਤਾਂ, ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਬਰਗੇਡ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਜੁੜਨ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਮੰਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ 'ਕਾਂਗਰਸ ਮੁਕਤ ਭਾਰਤ' ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਭਾਜਪਾ ਮੁਖੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ 'ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ' ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਨੂੰ ਨੇਸਤੋਨਾਬੂਦ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤੌਤਪਰ ਹਨ। ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ-ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵੋਟ ਅਧਾਰ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਲਈ ਦਲਿਤਾਂ, ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਚੋਣ ਗੱਠਜੋੜ ਵਿਚ ਸ਼ਨ ਲਾਈ ਗਈ। ਜਾਣ ਬੇਚੈਨੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨਫ਼ਰਤ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਥੋਕ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ। ਵੰਡਪਾਉ ਹੱਥਕੰਡੇ ਅਪਣਾਕੇ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾ ਲਈ ਗਈ। ਹੁਣ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ - ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦਾਂ, ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀਆਂ ਆਦਿ - ਉੱਪਰ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਫਿਰਕੂ ਅਤੇ ਜਾਤਪਾਤੀ

ਨਫ਼ਰਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਭੜਕਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਲਿਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮਸੀਹਾ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਡਾ. ਬੀ.ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਵਲੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਵਾਏ ਸਮਾਨਤਾਵਾਦੀ ਮੁੱਲਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਘੋਰ ਨਫ਼ਰਤ ਸਿੱਖ ਦਾ ਦੋਸ਼ਾਰਾ ਹਥਿਆਰ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਦੇ ਮਨੁੱਖਵਾਦੀ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਮਨਾਉਣ ਪਿੱਛੇ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇਕੋਇਕ ਮਨਸ਼ਾ ਦਲਿਤ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਬਣਨ ਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਦਲਿਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਘੋਰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਮਨੁੱਖਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਦਲਿਤ ਭਲਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜ ਦਾ ਵੀ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਮਹਿਜ਼ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਮੁੱਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਾਉਤੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਮਾਰਚਾਂ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਦੇ ਭੜਕਾਏ ਹਜ਼ੂਮ ਦਲਿਤ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁੱਲਿਆਂ ਨੂੰ 'ਦੁਸ਼ਮਣ' ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਮੰਨਕੇ ਇਥੇ ਜੇਤੂ ਮਾਰਚ ਕੱਢਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 'ਤੇਲ ਲਗਾ ਦੇ ਡਾਬਰ ਕਾ, ਨਾਮ ਮਿਟਾ ਦੇ ਬਾਬਰ ਕਾ', 'ਰਾਮ ਲੱਲਾ ਹਮ ਆਏਗੇ, ਮਿਦਰ ਵਹੀਂ ਬਨਾਏਗੇ' ਆਦਿ ਭੜਕਾਉ ਨਾਅਰੇ ਲਾਕੇ ਫ਼ਸਾਦ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਹਾਲੀਆ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਉੱਘੜਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਠਾਕੁਰ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਜ਼ਰਬਾਂ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਦਲਿਤਾਂ ਉੱਪਰ ਪੁਰਾਣਾ 'ਸੁਨਹਿਰੀ ਯੁਗ' ਵਾਲਾ ਦਾਬਾ ਮੁੜ ਥੋਪਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਵੋਟ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੱਬੇਬੁਲਿਆਂ ਅੰਦਰ ਖੋਲ੍ਹ ਰਹੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਦਬਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਬਾਬੂ ਕਾਂਸ਼ੀਰਾਮ ਦੀ 'ਵੋਟ ਹਮਾਰਾ ਰਾਜ ਤੁਮਾਰਾ ਨਹੀਂ ਚਲੇਗਾ' ਦੀ ਚੋਣ ਸਿਆਸਤ ਨੇ ਦਲਿਤ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਐਨਾ ਕੁ ਸਵੈਮਣ ਤਾਂ ਜਗਾ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਉੱਚਜਾਤੀ ਦਾਬੇ ਨੂੰ ਦੜ ਵੱਟਕੇ ਸਹਿਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੁਆਰ ਉੱਪਰ ਦਲਿਤਾਂ ਵਲੋਂ 'ਦ ਗਰੇਟ ਚਮਾਰ' ਦਾ ਹੋਰਡਿੰਗ ਲਗਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਅਖਾਉਤੀ ਉੱਚ ਜਾਤਾਂ ਭੜਕ ਉੱਠੀਆਂ ਸਨ। ਵੋਟ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਵਿਅੰਗ ਦੋਖੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਠਾਕੁਰ ਖ਼ੁਦ ਹੀ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਜਥੇਬੰਦੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵਾਲੇ ਹੋਰਡਿੰਗ ਉੱਪਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਲੋਂ 'ਦ ਗਰੇਟ ਚਮਾਰ' ਲਿਖਦਾ ਦੇਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਰਾ ਨਹੀਂ।

20 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਜਪਾ ਸਾਂਸਦ ਰਾਘਵ ਲਖਨਪਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸੜਕ ਦੁਪਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਅੰਬੇਡਕਰ ਜਥੇਬੰਦੀ ਮਾਰਚ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਦੀ ਬ੍ਰੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਦਲਿਤ ਸਮਾਜ ਵਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵਜ੍ਹਾ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ 14 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਅੰਬੇਡਕਰ ਜਥੇਬੰਦੀ ਮਨਾਈ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਭਗਵੇਂ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤਾਕਤ ਦੇ ਹੋਛੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਮੱਦਿਨਜ਼ਰ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਖ਼ਾਸ ਇਲਾਕੇ

ਵਿਚ ਸ਼ੋਭਾ ਯਾਤਰਾ ਕੱਢਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਹਜ਼ੂਮ ਵਲੋਂ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਮਾਰਚ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਾਂਸਦ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਇਸ ਹਜ਼ੂਮ ਨੇ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਉਸਦੇ ਘਰ ਉੱਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਭੰਨਤੋੜ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਅੜਿੱਕਾ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣੀ ਸੀ। ਫਿਰ 5 ਮਈ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਉੱਪਰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਚ ਜਾਤੀ ਤਾਕਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੇ ਠਾਕੁਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬੀਰਪੁਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਦਲਿਤਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਓ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਲਿਤਾਂ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਥੇਬੰਦੀ ਮਾਰਚ ਵਾਲੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾ ਗੁਜ਼ਰਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਭੜਕੇ ਠਾਕੁਰਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਮ ਨੇ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਦੋ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਘਰ, ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਘਰ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਾਹਨ ਅੱਗ ਲਗਾਕੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਰਾਜਪੂਤ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਦਮ ਘੁੱਟਕੇ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਅਖਾਉਤੀ ਉੱਚ ਜਾਤਾਂ ਦੀ ਧੌਸਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਹੀ ਦਲਿਤਾਂ ਦਾ 'ਹਿਸਕ' ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਭੀਮ ਸੈਨਾ' ਨਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸੁਰਖੀਆਂ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ।

5 ਮਈ ਦੀ ਸਾੜਫੂਕ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ 9 ਮਈ ਨੂੰ 'ਭੀਮ ਸੈਨਾ' ਵਲੋਂ ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਦੇ ਰਵਿਦਾਸ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ 'ਦਲਿਤ ਮਹਾਂਪੰਚਾਇਤ' ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਬੀਰਪੁਰ ਅੱਗਜ਼ਨੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਰਹੇ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਪੁਲਿਸ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਖਿੰਡਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਖ ਬਰਗੇਡ ਬਿਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਏ ਜਦੋਂ ਚਾਹੇ ਇਕੱਠ ਕਰਕੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਫੈਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕੋਕਦੇ। ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇਸ ਪੱਖਪਾਤੀ ਵਤੀਰ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਦਲਿਤ

ਹਜ਼ੂਮ ਖਿੰਡਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਗਾਂਧੀ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਖ਼ਬਰ ਫੈਲਣ ਨਾਲ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਹਜ਼ੂਮ ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੰਨਤੋੜ, ਪੁਲਿਸ ਚੌਕੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਉੱਪਰ ਸਾੜਫੂਕ ਕੀਤੀ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ। ਇਹ ਅਖਾਉਤੀ ਉੱਚ ਜਾਤਾਂ ਦੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਉੱਚਜਾਤੀ ਧੌਸ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇ ਰਹੇ ਪੁਲਿਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਮੁਹਾਰਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਸੀ। ਪਰ 'ਮੁੱਖਧਾਰਾ' ਮੀਡੀਆ ਆਪਣੀ ਆਦਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਨਸਨੀਖੇਜ਼ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਿਆ ਬਣਾਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਕੇ ਵੱਡੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਨਾਲ ਦਲਿਤ ਲਾਮਬੰਦੀ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਹ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਯੋਗੀ ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਦੀ 'ਹਿੰਦੂ ਯੁਵਾ ਵਾਹਨੀ', ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਗਰੋਹਾਂ ਵਲੋਂ ਫੈਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਪਰ 'ਭੀਮ ਸੈਨਾ' ਪਿੱਛੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਤਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ 'ਭੀਮ ਸੈਨਾ' ਵਲੋਂ ਪੂਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾਕੇ ਸਾੜ ਦੇਣ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਘੜੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸੈਨਾ ਦੇ 'ਨਕਸਲੀ ਸਬੰਧਾਂ' ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ! ਦਰਅਸਲ, ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ 'ਮੁੱਖਧਾਰਾ' ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਜਥੇਬੰਦ ਮੁਜਰਿਮ ਗਰੋਹਾਂ ਦੀ ਜੀ-ਹਜ਼ੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਐੱਸੇ ਤਿੱਖੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੀਡੀਆ ਸਮੇਤ ਸਥਾਪਤੀ ਪੱਖੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਦਲਿਤ ਸਮਾਜ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਸਾੜਫੂਕ ਅਤੇ ਭੰਨਤੋੜ ਬਹੁਤ ਚੁਭੀ ਹੈ ਪਰ ਮੁੱਛਫਰਨਗਰ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਗਰੋਹਾਂ ਵਲੋਂ ਮਚਾਈ ਸਾੜਸਤੀ ਦੌਰਾਨ ਸੱਤ ਮੁਸਲਿਮ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਮੂਹਿਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ

ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਦਾਦਰੀ ਵਿਚ ਗਊ ਮਾਸ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਮੁਹੰਮਦ ਅਖ਼ਲਾਕ ਦਾ ਕਤਲ, ਗਊ ਹੱਤਿਆ-ਲਵ ਜਹਾਦ-ਰਾਸ਼ਟਰਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਥੋਕ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਜਹਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਡਿਕਰਮੰਦੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਬਣੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਕਦੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਕਿ ਮੁੱਛਫਰਨਗਰ, ਦਾਦਰੀ ਵਰਗੇ ਕਾਂਡ ਇਕ ਵੱਡੀ ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦਕਿਦਰੀ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗਰੋਹਾਂ ਦੇ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਕਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਿਚ ਬਸਪਾ, ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਰਗੇ ਸਾਥਕਾ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਗੁੱਟਾਂ ਦੇ ਸੋਝੇ ਹਿਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਐਸੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ 'ਭੀਮ ਸੈਨਾ' ਦੇ ਦਲਿਤ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਮਕਬੂਲ ਹੋਣ ਦੀ ਮੂਲ ਵਜ੍ਹਾ ਉੱਚਜਾਤੀ ਧੌਸਬਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਧੌਸਬਾਜ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦਲਿਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਵੈਮਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਖੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਟਕਰਾਓ ਦੇ ਹੋਰ ਤਿੱਖਾ ਹੋਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਦੇ ਰਾਜ ਹੇਠ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਭਗਵਾਂਕਰਨ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਾਹਰ ਹਕੀਕਤ ਹੈ। ਇਹ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਨਹੀਂ ਜੇ ਐੱਸ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਬਾਕੀ ਰਾਜ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨਹਾਇਤ ਬੇਹਯਾਈ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਗਿਲਾਫ਼ ਵਿਚ ਲਿਪਟੇ ਇਸ ਸੱਤਾਤੰਤਰੀ ਰਾਜ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਹੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਾਰਾਇਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਬਣਾਈਆਂ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਖਵਾਲਾ ਰਾਜਕੀ ਸੰਸਥਾ ਗੇਸ਼ਾ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਦੇ ਮੋਹਰੇ ਬਣਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਗਹਿਮੀ ਨਾਲ ਦਰੜਦੀਆਂ ਅਤੇ ਦਬਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਅਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਉੱਪਰ ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਅਤੇ ਉੱਚਜਾਤੀ ਧੌਸਬਾਜ਼ੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧਣਗੀਆਂ। ਬੇਗਾਨਗੀ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿਚ ਸਵੈਰਾਖੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਸ਼ਿਦਤ ਨਾਲ ਉੱਭਰੇਗਾ। ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ ਇਹ ਦਬਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਿੱਸੇ ਜਥੇਬੰਦ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਰਾਹ ਵੀ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰਨਗੇ। ਪਰ ਜੇ ਇਸ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਮੰਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਇਸ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਜਾਤ ਅਤੇ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਸੀਮਤ ਦਾਇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਲੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਲੜਾਈ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਪਿਛਾਂਹਿੱਚ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਟੱਕਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇਗੀ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਇਸਦੇ ਤੰਗ ਦਾਇਰੇ ਵਾਲੇ ਜਾਤਪਾਤੀ ਟਕਰਾਓ ਵਿਚ ਉਲਝਕੇ ਰਹਿ ਜਾਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਖ਼ਤਰਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਸ਼ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਗੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਨ।

HomeLife Liberty Realty Inc.
Brokerage, Independently Owned & Operated

Nachhater Singh Badesha
SALES REPRESENTATIVE

Cell: 647-267-3397
Off: 905-293-9595
Fax: 905-293-9590
nbadesha@yahoo.ca

7895 Tranmere Dr., Unit 22
Mississauga ON L5S 1V9

"The Professional with Integrity"

ROYAL STAR
Realty Inc. Brokerage
"Royal Style Means Royal Service"

Nahar Aujla
Broker
Dir: 416-728-5686

Avtar Aujla
Sales Representative
Dir: 905-459-5686
E-mail: naharaujla@yahoo.ca

511 Ray Lawson Blvd. Unit 8, Brampton, ON L6Y 0N2
Bus: 905-793-1111 • Fax: 905-793-1455

ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦੀ 50ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਦੇ ਪੁਰਜੋਸ਼ ਜਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਇਕ ਝਾਤ

-ਬੁਟਾ ਸਿੰਘ

“ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਬਗ਼ਾਵਤ ਵਲੋਂ 50 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਗ਼ਾਵਤ ਵਲੋਂ ਦਿਖਾਇਆ ਰਾਹ ਹੀ ਇਕੋਇਕ ਰਾਹ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਚਲਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਦੱਬੇਕੁਚਲੇ ਤੇ ਲੁੱਟੇਪੁੱਟੇ ਅਵਾਮ ਦੀ ਸੱਚੀ ਮੁਕਤੀ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਜੂਲਾ ਲਾਹਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਸੱਚੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।” ਇਹ ਗਰਜ਼ਵਾਂ ਐਲਾਨ ਸੀ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦੀ 50ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮੌਕੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਤਿੰਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਧਿਰਾਂ - ਇਨਕਲਾਬੀ ਲੋਕ ਮੋਰਚਾ ਪੰਜਾਬ, ਲੋਕ ਸੰਗਰਾਮ ਮੰਚ (ਆਰ. ਡੀ. ਐੱਫ.) ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸੀ. ਪੀ. ਆਈ. ਐੱਮ. ਐੱਲ. ਨਿਊ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ - ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਗੂਆਂ ਕਮਵਾਰ ਕਾ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ, ਕਾ. ਬਲਵੰਤ ਮੱਖੂ ਤੇ ਕਾ. ਸ਼ਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੱਬੂਵਾਲਾ ਨੇ ਕੀਤੀ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦੀ 50ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਾਂਝੀ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਿਆਰੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਤਹਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਧੜੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਸਿਖਰ 'ਤੇ 25 ਮਈ ਨੂੰ ਗਿੱਲ ਰੋਡ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ 50ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤਿੰਨਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਾਫ਼ਲੇ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਨਾਅਰੇ ਗੂੰਜਾਉਂਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਕਿਸਾਨ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਜੁਝਾਰੂ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ-ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਟੁਕੜੀਆਂ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਡੂੰਘੇ ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਸਨ।

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਕਸਲੀ ਆਗੂ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ (ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ-ਲੈਨਿਨਵਾਦੀ) ਨਿਊ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਕਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਖਟਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈਕੇ 50ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਲਹਿਰ ਨੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਤਕਦੀਰ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਮਾਰੀ ਬੈਠੇ ਚਾਰ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਹਰ ਨੁਕਤਾ ਸਮੇਂ ਨੇ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਉੱਪਰ ਮੋਹਰ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ 1947 ਦੀ ਸੱਤਾਬਦਲੀ ਝੂਠੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀਆਂ ਬੇਸ਼ਰਮ ਦਲਾਲ

ਹਨ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜ਼ਰੋਈ ਸੁਧਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮੁੜ ਵੰਡ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸੱਚੀ ਆਰਥਕ ਤਰੱਕੀ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 1990 ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਸਾਮਰਾਜੀ ਸਰਮਾਏ ਲਈ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪੂਰੀ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਦੇਸੀ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮੇ ਤੇ ਜਲ-ਜੰਗਲ-ਜ਼ਮੀਨ ਲੁਟਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਡੂੰਘੇ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਨ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੋਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੁਲਕ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਕੋਇਕ ਸਹਾਰਾ ਹੈ।

ਇਨਕਲਾਬੀ ਲੋਕ ਮੋਰਚਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਗੂ ਕਾ. ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਗੋਲੇਵਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਮਕਬੂਲੀਅਤ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਕਾਤਲਾਂ, ਡਾਕੂਆਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਹੁਕਮਰਾਨ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਗੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਕੋਲ ਮੁਲਕ ਦੀ ਤਕਦੀਰ ਦੀ ਕਾਇਆਪਲਟੀ ਕਰਨ ਦਾ ਠੋਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਡਰ ਲੁਟੇਰੀਆਂ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਬਣੀ ਛੇੜਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਹਾਕਮ ਲੋਕ-ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲੋਕ ਟਾਕਰੇ ਨੂੰ 'ਮੁਲਕ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ' ਕਹਿਕੇ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਨੀਮ-ਫੌਜੀ ਬਲਾਂ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦਾ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ 1970 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਹਮਲਾ ਵਿੱਚਕੇ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਉੱਪਰੰਤ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੁਲਕ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਅਤੇ ਜਬਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਤਾਂਘ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਗੰਢ ਦੀ ਤਰਜ਼ਮਾਨੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਮਾਂ ਪਾਕੇ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਅਵਾਮ ਵਲੋਂ ਮੁੜ

ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਮੁੜ ਉਭਾਰ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸਦੇ ਵਿਆਪਕ ਫੈਲਾਅ ਨੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਹੀ ਇਸ ਲੋਕ ਦੁਸ਼ਮਣ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸੱਚਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਬਦਲ ਹੈ।

ਲੋਕ ਸੰਗਰਾਮ ਮੰਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਗੂ ਕਾ. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਦਾ ਇਕੱਠ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਹੀ ਇਕੋਇਕ ਆਸ ਦੀ ਕਿਰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲੈਕੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਦਬਾਏ ਹੋਏ ਕਿਰਤੀ ਕਾਮੇ ਸਵੈਮਾਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਜੂਝਣ ਲਈ ਕਰਵਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ, ਝਾਰਖੰਡ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਉੱਪਰ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕਕੇ ਲੜ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸਾਡੇ ਹਿਤ, ਸਾਡੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੈ। ਅਖਾਉਤੀ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਜਾੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਕੋਲ ਦੋ ਹੀ ਰਾਹ ਹਨ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕਕੇ ਆਪਣੇ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਲੜਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਜੜ ਕੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੜਨ ਦਾ ਰਾਹ ਚੁਣਿਆ ਅਤੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਿੰਸਕ ਮਾਓਵਾਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਟੇਟ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦਾ ਤੱਤ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਲਈ ਲੜਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਲਿਜਾਕੇ ਹੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਬਦਲ ਦੇ ਉਭਰਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਹੋਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਧਿਰ 'ਸੁਰਖ ਲੀਹ' ਪਰਚੇ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਜਸਪਾਲ ਜੱਸੀ ਵੀ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਇਸ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਾਲ ਇਕਮੁੱਠਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਨ ਕਰਦਿਆਂ 50ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਸਮਾਗਮ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨਮੱਤੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸਪਿਰਿਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਾਕਤਾਂ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋਕੇ ਵੱਡੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਵੱਲ ਵਧ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ

ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਂਝ ਦਾ ਨਿੱਗਰ ਅਧਾਰ ਪਿਆ ਹੈ।

ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗਾਇਕ ਜੁਗਰਾਜ ਧੌਲਾ, ਨਵਦੀਪ ਧੌਲਾ ਦੀ ਟੀਮ ਅਤੇ ਪੀਪਲਜ਼ ਆਰਟ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ 50ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਸਾਥੀ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੜੈਚ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਾਸਿਕ 'ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਾਡਾ ਰਾਹ' ਦਾ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਵੀ ਲੋਕ-ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸਟਾਲਾਂ ਉੱਪਰ ਉਪਲਬਧ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਖ਼ਰੀਦਣ ਵਿਚ ਡੂੰਘੀ ਰੁਚੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਸੀ ਕਿ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਾਰਕੁੰਨ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਾਣੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰੇ ਸੁਚੇਤ ਹਨ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਾਫ਼ਲਿਆਂ ਵਲੋਂ 'ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਏਕ ਹੀ ਰਸਤਾ' ਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਨਾਅਰਾ ਗੂੰਜਾਉਂਦਿਆਂ ਜੋਸ਼-ਖ਼ਰੋਸ਼ ਨਾਲ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦਾ ਪੈਗਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਹਾਸਲ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਲੀਗੁੜੀ (ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ), ਰਾਂਚੀ (ਝਾਰਖੰਡ), ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਉੱਪਰ ਵੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਾਕਤਾਂ ਵਲੋਂ 50ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਜੋਸ਼-ਖ਼ਰੋਸ਼ ਨਾਲ ਮਨਾਈ ਗਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ 50 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਗੋਂ ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਦੀ ਪਛਾਣਕਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਆਤਮਸਾਤ ਕਰਨ ਉੱਪਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਰੀ (ਬੀ.ਸੀ.) ਵਿਖੇ ਮਾਸਿਕ ਰੈਡੀਕਲ ਦੇਸੀ ਵਲੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪੱਤਰਕਾਰ

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਉੱਪਰ 50ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਅਹਿਮੀਅਤ ਬਾਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ।

50ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਨੂੰ ਲੈਕੇ 'ਮੁੱਖਧਾਰਾ' ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦਸਤੂਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਉੱਪਰ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਕੁਝ ਮੁੱਖ ਚੈਨਲਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਿਰਜਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੁਣ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੋਢੀ ਆਗੂ ਚਾਰੂ ਮਜ਼ੂਮਦਾਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਰਾਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਓਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਕਸਲੀ ਤਾਕਤਾਂ 50 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਮਾਂ ਵਿਚ ਚੁੱਕੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਚਿੰਬੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕ ਇਸ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪਰ 'ਮੁੱਖਧਾਰਾ' ਵਲੋਂ 50ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਾ ਹੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਅੱਜ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਇਨਕਲਾਬੀ ਬਦਲ ਵਿਚ ਲੁੱਟ, ਅਨਿਆਂ, ਵਾਅਦਾਖ਼ਿਲਾਫੀਆਂ ਅਤੇ ਜਬਰ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਚੁੱਕੇ ਦੱਬੇਕੁਚਲੇ ਤੇ ਕਿਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਲ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ ਅੰਦਰ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦੀ ਲੋਕਯੁੱਧ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਿਧਾਂਤ ਕਦੇ ਵੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹਕੀਕਤ ਬਣਕੇ 'ਬਸੰਤ ਦੀ ਗਰਜ' ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਹੇਠਲੀ ਉੱਪਰ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ।

Hiring Drivers/Owners/Operators

<p>We Offer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Competitive Salary • Fuel Cards • Late Model Equipment • NewPay Package • On Site Maintenance Facility • Extra Drops and Pickups Paid • Guaranteed Miles Per Month • Guaranteed Home Time 	<p>We Require:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 Years Experience • Clean Current Abstract • Ability to Cross Border • Positive, Professional Attitude 	<p>For:</p> <ul style="list-style-type: none"> • GTA • ON-OC • ON-MB-AB-BC • USA
--	--	---

TEL: 1-877-251-5299
FAX: 416-644-8882
EMAIL: dispatch@galaxyfreightline.com

* 1580 Britannia Road East * Mississauga * ON * L4W 1J2

Balkar Bajwa

Certified Translator

(English into Punjabi and Punjabi into English)

33 Eaglesprings Crescent
 Brampton ON L6P 2V8, 647-402-2170
 20 Kohinoor Park, Gunna House, Ferozepur Road
 Barewal Awana, Ludhiana, Punjab, India, Pin 141012
 Mobile - 011-91-95305-17132

ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦੇ 50 ਵਰ੍ਹੇ

-ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ
94634-74342

ਸੰਨ 2017 ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੀ 50ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਰ੍ਹਾ ਹੈ। ਮਈ 1967 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਇਕ ਬੇਪਛਾਣ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ। ਕਾ. ਚਾਰੂ ਮਜ਼ਮੂਦਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਥਾਨਕ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਕਿਸਾਨ ਬਗ਼ਾਵਤ ਨਾਲ ਮਈ 1967 ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਨਵੇਂ ਯੁਗ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਹੋਇਆ। ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਹੁਣ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾ ਰਹਿਕੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਪਛਾਣ-ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਣ ਗਿਆ। ਮੁਲਕ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਦੇ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਗਈ। ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੇ ਕਾ. ਚਾਰੂ ਮਜ਼ਮੂਦਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.ਐੱਮ.ਐੱਲ. ਬਣਾਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਯੁੱਧ ਛੇੜ ਦਿੱਤਾ। ਰਵਾਇਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਮੁੱਖਧਾਰਾ' ਦਾ ਅਨਿੱਖੜ ਹਿੱਸਾ ਬਣਕੇ ਚੋਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੁਧਾਰਵਾਦੀ ਸਿਆਸਤ ਤਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਸਥਾਪਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਕੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਪੰਜ ਦਹਾਕੇ ਬਾਦ ਵੀ ਇਹ ਪਾਲਾਬੰਦੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਿਆਸਤ ਅੰਦਰਲੇ ਨਿਖੇੜੇ ਦੀ ਪੱਕੀ ਲਕੀਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਓਵਾਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ 'ਮੁਲਕ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖ਼ਤਰਾ' ਹਨ ਪਰ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ, ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੱਬੇਕੁਚਲਿਆਂ ਲਈ ਉਹ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਮਸੀਹਾ ਹਨ। ਨਕਸਲਬਾੜੀ/ਮਾਓਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਤਾਕਤ ਦੇ ਦਬਾਓ ਹੇਠ ਹੁਕਮਰਾਨ ਆਦਿਵਾਸੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਪੱਛੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਕੁਝ ਕੁ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ

ਦੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਸੀ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਅੰਦਰੋਂ ਗਰੀਬੀ ਹਟਾਓ, ਜ਼ਰੋਈ ਸੁਧਾਰਾਂ, ਆਦਿਵਾਸੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤਕ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵਗੈਰਾ ਚਰਚਾ ਇਸ ਦਬਾਓ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਾਓਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿਰੁੱਧ ਉਪਰੇਸ਼ਨ ਗਰੀਨ ਹਿੱਟ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਤੱਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਵੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਲਾਣੇ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਸੁਣਾਉਣੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾੜਨ ਦਾ ਅਨਿਆਂ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਓਵਾਦੀ ਸਫ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅੱਖਾਂ ਪੂੰਝਣ ਲਈ ਕੁਝ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ।

ਇਕ ਬੇਪਛਾਣ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸਥਾਨਕ ਕਿਸਾਨ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸਿਆਸੀ ਵਰਤਾਰਾ ਬਣਕੇ ਉਭਰਨਾ ਕੋਈ ਅਚਾਨਕ ਅਤੇ ਆਪਮੁਹਾਰਾ ਰੋਗ ਫੁਟਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਨਿਹਚਾਵਾਨ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕਾਡਰਾਂ ਦੇ ਲੰਮੇ ਘਾਲਣਾ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਅਤੇ ਇਕ ਸੁਚੇਤ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ-ਸਿਆਸੀ ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਹੱਥ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਅਖਾੜੇ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਝੰਡਾ ਮੁੜ ਗੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਫ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਛਾਈ ਮਾਯੂਸੀ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਾਜ਼ਗੀ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਝਲਕ ਤੋਂ ਇਸ ਯੁਗ ਪਲਟਾਉ ਬਦਲਾਓ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

1947 ਦੀ ਸੱਤਾ ਬਦਲੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਏ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਖੋਖਲੇ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਨਕਲੀ ਸਮਾਜਵਾਦ ਤੋਂ

ਅਵਾਮ ਦਾ ਮੋਹ-ਭੰਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਬੂਰ ਨਾ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਘੋਰ ਆਰਥਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਬੇਚੈਨੀ ਫੈਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਓਦੋਂ ਮੁਲਕ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਖੁਦ ਹੀ ਵੱਡੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਇਸ ਬੇਚੈਨੀ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਕੋਈ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪੈਰ ਖਿੱਚ ਰਹੀ ਸੀ। ਨਿਜ਼ਾਮ ਹੈਦਰਾਬਾਦ (ਮੌਜੂਦਾ ਤੇਲੰਗਾਨਾ) ਦੇ ਜਗੀਰੂ ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ (1946-51) ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਕੇ ਚੋਟੀ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਭਵਿੱਖਨਕਸ਼ਾ ਤਿਆਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਾਇਰੇ ਵਾਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਤਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਹ ਹੁਣ ਦੱਬੇਕੁਚਲੇ ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਰਾਜ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਫੈਸਲਾਕੁੰਨ ਲੜਾਈ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਟਾਲਾ ਵੱਟਦੀ ਸੀ। ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਦੇ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸੋਵੀਅਤ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਆਗੂ ਜੋਸਫ ਸਟਾਲਿਨ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਦ ਉਸਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਜੋ ਹੁੰਝਾਫੇਰੂ ਪੁਨਰ ਮੁਲਕਣ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦਾ ਸੀ। ਮਾਸਕੋ ਤੋਂ ਆਈ 'ਪੁਰਾਮਨ ਸਹਿਹੋਂਦ, ਪੁਰਾਮਨ ਤਬਦੀਲੀ, ਪੁਰਾਮਨ ਮੁਕਾਬਲਾ'

ਦੀ ਨਵੀਂ ਸਿਧਾਂਤਕ ਲਾਈਨ ਮੂਲ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਨਿਖੇਪ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਕੁਲ ਆਲਮ ਦੇ ਮਾਸਕੋ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਸੱਤ ਬਚਨ ਕਹਿਕੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਚੀਨੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਸਮੇਤ ਆਲਮੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕੈਂਪ ਦੇ ਗਿਣਨਯੋਗ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਬਾਦਲੀਲ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਕੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਾਲਾਬੰਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜੋ 'ਮਹਾਨ ਬਹਿਸ' ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 1962 ਦੀ ਜੰਗ ਲਈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਜਾਂ ਚੀਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਣ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਵਿਵਾਦ ਅਤੇ ਚੀਨ ਪੱਖੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਧੜੇਬੰਦੀ ਹੋਰ ਤਿੱਖੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਚੋਟੀ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਮਾਸਕੋ ਲਾਈਨ ਦਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਸੀ ਉਹ ਮਾਸਕੋ ਦੀ ਸੂਰ ਵਿਚ ਸੂਰ ਮਿਲਾਕੇ ਚੀਨ ਨੂੰ ਜੰਗ ਲਈ ਕਸੂਰਵਾਰ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦਕਿ ਥਾਕੀ ਆਗੂਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਮਲੇ ਦੀ ਪਹਿਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਿਆਸੀ ਘਮਸਾਣ ਦੌਰਾਨ, ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਭਗੌੜੀ ਕਰਾਰ ਦੇਕੇ ਮਾਰਚ 1964 ਵਿਚ ਚੋਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਵਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਪਾਰਟੀ ਸੀ.ਪੀ.ਐੱਮ. ਤਾਂ ਬਣਾ ਲਈ ਗਈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਵਾਲਾਂ

ਉੱਪਰ ਦੋ-ਟੁੱਕ ਸਟੈਂਡ ਨਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵਿਹਾਰਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪੇਸ਼ਕਦਮੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਟਾਲਮਟੋਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕਾਡਰਾਂ ਦਾ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਤੋਂ ਮੋਹ ਭੰਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਠੋਸ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਦਾਰਜੀਲਿੰਗ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਜੁਝਾਰੂ ਆਗੂ ਚਾਰੂ ਮਜ਼ਮੂਦਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਸੀ, ਜੋ ਮਾਓ ਜੋ-ਤੁੰਗ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਲਈ ਚੀਨੀ ਇਨਕਲਾਬ ਨੂੰ ਆਦਰਸ਼ ਨਮੂਨਾ ਮੰਨਕੇ ਉਸੇ ਤਰਜ਼ ਦਾ ਨਵ-ਜਮਹੂਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਉੱਪਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਦਰਅਸਲ, ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਵਕਤ ਤੋਂ ਹੀ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਚੀਨੀ ਤਰਜ਼ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਵਜਾਹਤ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਜ਼ਮੂਦਾਰ ਨੇ ਅੱਠ ਸਿਧਾਂਤਕ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਜੋ 'ਅੱਠ ਦਸਤਾਵੇਜ਼' ਵਜੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀਆਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਫ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਉੱਪਰ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਫੈਸਲਾਕੁੰਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਚਾਹ ਦੇ ਬਾਗਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਮੁਫਤ ਕਲਾਸਾਂ
ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਕੈਲਗਰੀ ਅਤੇ ਕੈਲਗਰੀ ਹਾਕਸ ਫੀਲਡ ਹਾਕੀ ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉੱਦਮ ਤੇ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀਆਂ ਮੁਫਤ ਕਲਾਸਾਂ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਜੈਨੇਸਿਸ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ 1000 ਵਾਇਸਜ਼ ਵਿੱਚ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
ਕਲਾਸਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10:30 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:
ਮਾਸਟਰ ਭਜਨ ਸਿੰਘ: 403-455-4220 ਸੁਖਵੀਰ ਗਰੇਵਾਲ: 403-402-0770

Home Life/Superstars
Real Estate Ltd., Brokerage
Each office is independently owned & operated
*Residential *Commercial
*Investment *Condominium
Cell : 416-274-1146
Email : sliddar@hotmail.com
*Office : 905-792-7800 *Fax : 905-792-9092
Sukdev Singh Liddar
*2555 Steeles Ave E. Unit 11 *Brampton *ON*L6T4L6

RushLube Inc. Complete Truck Repairs & Truck Wash with Drive Thru Truck Services
Jaskaranjit Singh (Jas)
TEL: 905 - 453 - 6344
FAX: 905 - 456 - 2065
EMAIL: rushlube@hotmail.com
32 Rutherford Road South
Brampton, ON, L6W 3J1

STARLINE PAINTING LTD.
RESIDENTIAL • COMMERCIAL • INDUSTRIAL
• Hotel • Motel • Exterior & Interior
• Office Painting • Drywall Fixing
• Spray Painting
ਘਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਵੇ ਦੁਕਾਨ ਅਸੀਂ ਚਾਹੀਏ ਰੰਗ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਨ
Call Sukhi for FREE Estimate
416.230.4000 • 647.409.1092
www.starlinepainting.com

ਦਾ ਪਿੜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਭਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਫਰਵਰੀ 1967 ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਸੀ.ਪੀ.ਐੱਮ. ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਖੱਬੇ ਮੋਰਚੇ ਵਲੋਂ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਕੇ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਬਦਲੀ ਨਾਲ ਅਵਾਮ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਫ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਚੋਣ ਵਾਅਦਿਆਂ ਉੱਪਰ ਅਮਲਦਾਰੀ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਫੜ ਲਿਆ।

ਜ਼ਮੀਨ ਹੱਦਬੰਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਹਲਵਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਾਅਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਜਗੀਰੂ ਭੋਇ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਖ਼ਾਤਮੇ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਵੰਡ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਉੱਪਰ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦੇ ਟੀਚੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ। ਚਾਰੂ ਮਜ਼ਮਦਾਰ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਰਾਹਨੁਮਾਈ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਆਗੂਆਂ ਕਾਨੂ ਸਾਨਿਆਲ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਸ਼ੋਤਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਇਸ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਲਈ 7 ਮਾਰਚ 1967 ਦੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬਾਕਾਇਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਕੇ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣਿਆਂ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਭੋਇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉੱਪਰ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਵਿਦਰੋਹ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਜਯੋਤੀ ਬਸੂ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ 'ਖੱਬਾ ਮੋਰਚਾ' ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੁਲਿਸ ਭੇਜੀ ਗਈ। 24 ਮਈ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਟਕਰਾਓ ਵਿਚ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਪੁਲਸੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸਪੈਕਟਰ ਸੋਨਮ ਵਾਂਗਦੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ 25 ਮਈ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਭੇਜੀ ਗਈ ਜਿਸਨੇ ਅੰਨ੍ਹਾਪੁੰਦ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਕੇ ਛੇ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਥਾਏਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਕੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ' ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਦਮਨਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਾਲ ਸੀ.ਪੀ.ਐੱਮ. ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਅਸਲ ਚਿਹਰਾ ਨੰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਵੀ ਘਿਣਾਉਣਾ ਚਿਹਰਾ ਅਗਲੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਗਾਲ, ਕੇਰਲਾ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਵਿਚ ਸੀ.ਪੀ.ਐੱਮ. ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਅਵਾਮ ਦੀ ਹੱਕ-ਜਤਾਈ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਬੋਕ ਇਸਤੇਮਾਲ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇਗਾ। ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਉੱਠਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇੰਤਹਾਪਸੰਦ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਵਲੋਂ 'ਮੁਲਕ ਦੀ ਏਕਤਾ ਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਦੀ ਰਾਖੀ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਫਿਰਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਅੰਦਰ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਦੇ ਜੋ ਕਤਲੇਆਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਮੁੱਖਧਾਰਾ' ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਜੋ ਇਕ ਦੀਰਘ ਰੋਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਪਨਪਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਕਤਲੇਆਮ ਤੋਂ ਭੜਕੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਨਾ ਕੇਵਲ ਕਿਸਾਨ ਵਿਦਰੋਹ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਿਆ ਸਗੋਂ ਇਸਨੇ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਨਾਪੁਸ਼ਟ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਦਾ ਮੰਚ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਚੀਨ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਉੱਪਰ ਬਸੰਤ ਦੀ ਗਰਜ਼' ਕਹਿਕੇ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਹਮਾਇਤ ਨਾਲ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ

ਬਲ ਮਿਲਿਆ। ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਵਿਦਰੋਹ 53 ਕੁ ਦਿਨ ਤਕ ਚਲਿਆ, ਫਿਰ ਇਸਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਬਰਕਰਾਰ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੀ ਪਰ ਇਹ ਵਿਦਰੋਹ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਆਪਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਕਲਕੱਤੇ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੀ ਕੁਲ ਹਿੰਦ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ, ਫਿਰ ਅਗਲੇ ਸਾਲ 13 ਨਵੰਬਰ 1968 ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੀ ਕੁਲ ਹਿੰਦ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਮਖ਼ਿਆਲ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੱਝ ਗਿਆ।

ਇਸ ਸਿਆਸੀ ਗੁਲੀ ਵਲੋਂ ਅਪ੍ਰੈਲ 1969 ਵਿਚ ਚੀਨ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਨਮੂਨੇ 'ਤੇ ਨਵੀਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ, ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.(ਐੱਮ.ਐੱਲ.), ਬਣਾਕੇ ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਲਈ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਲੋਕਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਵਾਲਾਂ ਉੱਪਰ ਸਹਿਮਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਖਰਾ ਵਜੂਦ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਪਰ ਦਕਸ਼ਣਦੇਸ਼ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸੇ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਤਰਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਹਾਰਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਹੀ ਦਕਸ਼ਣਦੇਸ਼ ਗਰੁੱਪ ਅੱਗੇ ਜਾਕੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸੈਂਟਰ ਬਣਿਆ ਜਿਸਨੇ 2004 ਵਿਚ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.ਐੱਮ.ਐੱਲ. ਪੀਪਲਜ਼ ਵਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਮਾਓਵਾਦੀ) ਬਣਾਈ। ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.ਐੱਮ.ਐੱਲ. ਵਲੋਂ ਨਵ ਜਮਹੂਰੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਹਿਤ ਮੁਲਕ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਾਇਆਪਲਟੀ ਦੇ ਗਰਜਵੇਂ ਸੱਦੇ ਨੇ ਦੱਬੇਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਤਬਦੀਲੀਪਸੰਦ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਟੁੱਥਿਆ। ਉਹ ਦਹਿ-ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਾ ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਦਇਆ ਸਿੰਘ, ਤਰਸੇਮ ਬਾਵਾ ਵਰਗੇ ਸੈਂਕੜੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਪੂਰੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨਾਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਨੰਗੇ ਅਨਿਆਂ ਤੇ ਨਾਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਕੇ ਸੱਚਾ ਲੋਕ ਰਾਜ ਉਸਾਰਨ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਕੁੱਦ ਪਈ। ਗਹਿਰਾਇਆਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੰਗਰਾਮ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਨਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚਿਆ ਗਿਆ। ਲਹਿਰ ਦਾ ਯੁਗਪਲਟਾਉ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਿਰਾ ਸਿਆਸੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਲਹਿਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਵੀਆਂ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕਾਮਿਆਂ, ਲੇਖਕਾਂ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਣ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ।

ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਸੱਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਖਾਏ ਬੇਮਿਸਾਲ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੀ ਰਾਤਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀ। 1970 ਵਿਚ ਨਕਸਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਲੋਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਫ਼ਾਏ ਦੀ ਲਾਈਨ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਲਾਮਬੰਦੀ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਲਈ ਅਤੇ ਨਕਸਲੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਤਲਾਂ, ਅਤੇ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਗਾਂਧੀ, ਟੈਗੋਰ ਵਰਗੀਆਂ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਦੇ ਬੁੱਤਾਂ ਉੱਪਰ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਉਲਝਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਨਕਸਲੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਸੀ.ਪੀ.ਐੱਮ. ਤਕ ਤਮਾਮ ਸੱਤਾਧਾਰੀ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਾਰੇ ਮੱਤਭੇਦ ਭੁੱਲਕੇ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਗਈਆਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਵਕਤ ਸੰਸਦ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ-ਧਿਰ ਦੀ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਕੇ ਫਰਜ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਛੱਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸੀ.ਪੀ.ਐੱਮ. ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਕਾਤਲ ਗਰੋਹ ਬਣਾਕੇ ਬਾਗ਼ੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰੇਆਮ ਸੜਕਾਂ ਉੱਪਰ ਜ਼ਿਬਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਗਈ ਜਿਸਦੀ ਮਿਸਾਲ ਕਲਕੱਤਾ ਦਾ ਕਾਸ਼ੀਪੁਰ-ਬੜਾਨਗਰ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਹੀ ਨਕਸਲੀ ਹਮਾਇਤੀ ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਘੇਰਾ ਪਾਕੇ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਧੂਕੇ ਸੜਕਾਂ, ਚੌਕਾਂ ਵਿਚ ਵੱਢ-ਵੱਢਕੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਕੁਝ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। (ਮਹਾਸ਼ਵੇਤਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਾਵਲ 'ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਚੁਰਾਸੀਵੇਂ ਦੀ ਮਾਂ' ਵਿਚ ਉਸ ਦੌਰ ਦੀ ਝਲਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।) ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਨਕਸਲੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸੀ.ਪੀ.ਐੱਮ. ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਪਰਮੋਦਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮਿਹਣਾ ਮਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਗਰਭਨਿਰੋਧਕ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਕਸਲੀਆਂ ਦਾ ਬੀਜ-ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ! ਇਹ ਬਾਗ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ 'ਮਾਰਕਸੀ' ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਦਾ ਟਕਸਾਲੀ ਨਮੂਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਦੌਰਾਨ 5000 ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਨਕਸਲੀ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ 30000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਕਸਲੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਕੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ 80 ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਨਕਸਲੀ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਉਸ ਜਮਾਨੇ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਜਿਉਣਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਇਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਉੱਪਰ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਵਾਨਾਂ ਨੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਰੋਜ ਦੱਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੋਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਕੇ ਖਪਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨਾਲ ਲਹਿਰ ਦਾ ਆਗੂ ਕੇਂਦਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਕੂਮਤੀ ਹਮਲੇ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਿਲ-ਬੈਠਕੇ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਮੁਖ਼ਾਤਬ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਵਲੋਂ ਚਾਰੂ ਮਜ਼ਮਦਾਰ ਤੋਂ ਅੱਡ ਹੋਕੇ ਵੱਖਰਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾ ਲੈਣ ਨਾਲ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੋਫ਼ਾੜ ਹੋ ਗਈ। ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਦ 28 ਜੁਲਾਈ 1972 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਚਾਰੂ ਮਜ਼ਮਦਾਰ ਦੇ

ਕਤਲ ਨਾਲ ਲਹਿਰ ਕੇਂਦਰੀ ਆਗੂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਆਪਾਧਾਪੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਕੇ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.(ਐੱਮ.ਐੱਲ.) ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਗਈ।

ਭਾਵੇਂ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਵਲੋਂ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋਕੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਆਪਕ ਫ਼ਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਕਤਲੇਆਮ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਧਾਂਤਕ-ਸਿਆਸੀ ਗਲਤੀਆਂ ਤੇ ਕਮੀਆਂ ਕਾਰਨ 1970 ਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਉਭਾਰ ਵਕਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਇਸਨੇ ਦੱਬੇਕੁਚਲੇ ਅਵਾਮ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਇਨਕਲਾਬ ਰਾਹੀਂ ਸੱਚੀ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਉਮੀਦ ਜਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦੀ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੂਬੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਇਕ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਉੱਭਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਐਸੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ। ਇਸਦਾ ਅਧਾਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਰਾਜ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਵਜੂਦ ਸਮੇਂਈ ਨਾਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਅਨਿਆਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪੁਰਾ ਹੈ। ਚਾਰੂ ਮਜ਼ਮਦਾਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਨਿਗੋਈ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਪਛਾੜਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਜਿੱਤ ਮਾਰਕਸਵਾਦ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ।

ਸੌ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੱਬੇਕੁਚਲੇ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਅਵਾਮ ਅਖਾਉਤੀ 'ਮੁੱਖਧਾਰਾ' ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਮਕੜਜਾਲ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਪਰ ਆਦਿਵਾਸੀ ਵਸੋਂ ਵਾਲੇ 10 ਸੂਬਿਆਂ ਅੰਦਰ ਡੇਢ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਗਹਿਰਾਇਆਂ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਉਮੀਦ ਦਾ ਸੂਰਜ ਮੱਘਦਾ ਅੱਜ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦਾ ਜਬਰ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਵਹਿਸ਼ੀ ਹੋਵੇ ਇਹ ਅਵਾਮ ਦੀ ਬਿਹਤਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਤਾੱਖ ਅਤੇ ਸੱਚੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਲੜਾਈ ਦੇ ਲੇਖੇਜੋਖੇ ਅਤੇ ਸਵੈਪੜਚੋਲ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਬਿੱਖਰੀ ਹੋਈ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਪਾਕੇ ਇਹ ਲਹਿਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਰਾਜ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਚੁਣੌਤੀ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਤ ਬਣਕੇ ਉੱਭਰ ਆਈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਬਰ ਨਾਲ ਦਬਾਉਣਾ ਹੁਣ ਸੁਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਮਜ਼ਬੂਤ ਲੋਕ ਅਧਾਰ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰੱਕ ਸਿਆਸੀ ਲਹਿਰ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੋਲ ਨਾ ਕੇਵਲ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸਮਾਜੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਕਾਇਆਪਲਟੀ ਦਾ ਠੋਸ ਮੁਤਵਾਜ਼ੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ ਸਗੋਂ ਐਸੇ ਆਦਰਸ਼ਕ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਕਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੱਭਰੂ-ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦੀ ਆਪਾਵਾਰੂ ਤਾਕਤ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਤਰੱਕੀ ਤੇ ਸੁਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸੋਚ ਤਿਆਗਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਜੰਗਲੀ-ਪਹਾੜਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਦਹਾਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਕੇ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਗ਼ਰੀਬ ਅਤੇ ਵਾਂਝੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਲਏ ਹਨ। ਇਕ ਮੋਟੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ 1970 ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਹੁਣ ਤਕ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਕਸਲੀ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਫਿਰ ਵੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਲੜਾਕੂ ਸਮਰੱਥਾ 'ਮੁਲਕ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖ਼ਤਰਾ' ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਚੰਦ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮੁਕੰਮਲ ਸਫ਼ਾਇਆ ਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਦ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਮੂੰਹ ਜ਼ੋਰ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਲੁਕੋਣਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਲਈ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ

ਮਾਓਵਾਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਖਾਉਤੀ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਟੱਕ ਜੰਗਲਾਂ-ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਗੌਲਣਯੋਗ ਆਰਥਕ, ਸਮਾਜੀ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਬਦਲਾਓ ਲਿਆਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਓਵਾਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੇ ਲੋਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮਾਹੌਲ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਦਿਵਾਸੀ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਸਥਾਈ ਖੇਤੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨਾ, ਆਦਿਵਾਸੀ ਜੁਬਾਨ ਗੌਡੀ ਦੀ ਲਿੱਖੀ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣਾ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਮੁਖੀਆਂ ਦੇ ਦਾਬੇ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਗ਼ੈਰਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜਿਣਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਛਾਪਾਮਾਰ ਤਾਕਤ ਦੇ 60ਫ਼ੀਸਦੀ ਹਿੱਸੇ ਤਕ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨਾ 'ਮੁੱਖਧਾਰਾ' ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸੱਤ ਦਹਾਕੇ ਦੀ ਨਾਕਾਮੀ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਆ ਛੋਟੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਿਥੇ ਦਿੱਲੀ ਵਰਗੀ ਮਹਾਂਨਗਰੀ ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਅੰਦਰ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਅਗਵਾ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਜਬਰ-ਜਨਾਹ ਆਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਨਕਸਲੀ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣਾ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ। ਪਰ ਮਹਾਂ ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼, ਸੱਤਾ ਦੀ ਲਾਲਚੀ, ਜ਼ਮੀਰਫ਼ਰੋਸ਼ ਅਤੇ ਕੁਣਬਾਪੁਸਤ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਇਨਕਲਾਬੀ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਉਸ ਪਰਵਾਜ਼ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ ਜਿਸ ਬੁਲੰਦੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਕੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲਾਕੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਰੋਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦਕਿ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੀ ਖ਼ੁਦ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੀ ਘੁਟਾਲਿਆਂ, ਵਾਅਦਾਖ਼ਿਲਾਫ਼ੀਆਂ, ਬੇਈਮਾਨੀਆਂ ਦੀ ਸੜਿਆਂਦ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਕਰਕੇ, 50ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮਨਾਉਣਾ ਸਿਰਫ਼ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਚੇਤੇ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਨਿਰਣੇ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਚਰਚਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਧਾਰਾ ਨੇ 1960ਵਿਆਂ ਦੇ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਨੂੰ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਰਾਜ ਮੰਨਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੇ ਮਖੌਟੇ ਵਾਲਾ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਰਾਜ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਬਾਦ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿਚ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨਕਲੀ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੇ ਪਤਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਨਿਗੋਈ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਨਕਲਾਬੀ ਧਾਰਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਮਾਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀਕਰਨ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਮਲ ਅਧੂਰਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਜਮਹੂਰੀ ਇਨਕਲਾਬ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਥਾਪਤ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਲੋਂ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਚੋਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨਕਲਾਬੀ ਬਦਲਾਓ ਕੇਵਲ ਸੱਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਲੋਕ ਯੁੱਧ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਨੇ ਸੱਤਾ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜ਼ਰੋਈ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ। ਬੋਲਕ ਪੰਜ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ ਲਈ ਜ਼ਰੋਈ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਬਦਲਾਓ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਗ਼ਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮੁੜ ਵੰਡ ਦੇ

ਫਾਇਟ ਫੋਰ 15 ਡਾਲਰ ਅਤੇ ਫੇਅਰਨੈਸ (ਸਫਾ 1 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਘੋਰ ਸੈਕਟ ਵਿਚ ਫਸੀ ਛੋਟੀ ਕਿਸਾਨੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਅਣਸਰਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.ਐੱਮ.ਐੱਲ. ਨੇ 1960ਵਿਆਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਨਿਰਣਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਆਜ਼ਾਦ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਕੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਦਲਾਲ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ 'ਕੌਮੀ ਹਿਤਾਂ' ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇਕੇ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਆਲਮੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੀ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਨਾਲ ਚਾਕਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁਲਕ ਦੇ ਵਸੀਲੇ ਧੜਾਧੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਰਸਮੀ ਪ੍ਰਭੂਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਪਿਛਾਖੜੀ ਧੁਰੇ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੱਗ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀ ਗ਼ਲਬੇ ਤੋਂ ਸੱਚੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਲਹਿਰ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ-ਸਿਆਸੀ ਸੇਧ ਦੀ ਇਹ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਉਸ ਬੇਮਿਸਾਲ ਦੇਣ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦੇਣ ਇਸਨੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸਮਝੌਤਾਵਾਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਲਈ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਘਾਟਾਂ-ਉਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਬਣਾਕੇ ਇਸ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਅੱਜ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੀ ਮੁੱਖ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਤਾਕਤ ਮਾਓਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਕੇ 50 ਸਾਲਾ ਜਸ਼ਨ ਕੋਈ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। 'ਆਜ਼ਾਦੀ' ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦੇ ਸੱਤ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨਾਲ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਦੀ ਗ਼ਦਾਰੀ ਅਕੱਟ ਸਚਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਉਸ ਸੁਪਨੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਆਗੂ ਟੁਕੜੀ ਬਣਨ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਆਗੂ ਭੂਮਿਕਾ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਨਾਬਰਾਬਰੀ, ਅਨਿਆਂ ਅਤੇ ਦਾਬੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁਣ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਕਸਲਬਾਜ਼ੀ ਸਿਆਸੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਜ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਚਕਨਾਚੂਰ ਕਰਕੇ ਸੱਚਾ ਬਦਲਾਓ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਤਾਜ਼ਾ ਦਮ ਅਤੇ ਨਰੋਏ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਨਿਆਂ ਅਤੇ ਦਾਬੇ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸਦੇ ਅੰਦਰ ਅਵਾਮ ਲਈ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਸੰਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਰਾਜ ਢਾਂਚਾ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਸਮਾਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪਣੇ ਹੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਦਬਾਏ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਅਵਾਮ ਦੀ ਤਰਜ਼ਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਜਾਗ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਭੁੱਖੇ-ਨੰਗੇ, ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ, ਦਬਾਏ ਹੋਏ ਨਿਤਾਣੇ ਲੋਕ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਇਕ ਤਾਕਤਵਰ ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਮੈਦਾਨ-ਜੰਗ ਵਿਚ ਆ ਨਿੱਤਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਇਕ ਆਧੁਨਿਕ ਫ਼ੌਜੀ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਮਾਨ ਵਾਲੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਾਕਤਵਰ ਫ਼ੌਜ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੈ। ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੇ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਉਲਟ ਮਾਓਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦੱਬੇਕੁਚਲੇ ਅਵਾਮ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਤਰਜ਼ਮਾਨੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਖ਼ਤਰੇ ਮੂੰਹ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੇ

ਨਿਗੂਣੇ ਸਾਧਨ ਜਲ, ਜੰਗਲ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹਥਿਆਕੇ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਹਯਾ ਧਾੜਵੀ ਨੀਤੀ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲੁਕਵੇਂ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਡੇਢ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਰਾਜ 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਆਪਣੇ ਹੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਸਿਰਫ਼ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚਲੇ ਜਮਹੂਰੀ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਆਦਿਵਾਸੀ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਆਲੋਚਕ ਹਨ। ਮੋਦੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਭਗਵੇਂ ਬਰਗੋਡ ਦੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਬਣ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੇ ਜੁੜਵੇਂ ਹਮਲੇ ਨੇ ਦੱਬੇਕੁਚਲੇ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਆਗੁਸਤ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜਿਊਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਦੁੱਭਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਜੁਝਾਰੂ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਸਮਝੌਤਾਵਾਦੀ ਸਿਆਸਤ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ਼ੈਰਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਨਕਸਲਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਪਿਰਿਟ ਹੀ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ, ਦਲਿਤਾਂ, ਔਰਤਾਂ, ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਤਮਾਮ ਦੱਬੇਕੁਚਲੇ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਭਾਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਪੱਧਰ ਦਾ ਟਿਕਾਊ ਸਿਆਸੀ ਬਦਲ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੰਗਲ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਤੇ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਢੁੱਕਵਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਘੜਨਾ ਮਾਓਵਾਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਅੱਗੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸਤਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਟੇਟ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿੱਢੀ ਜੰਗ ਨੂੰ ਪਛਾੜਣਾ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ। ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਗ਼ਰੀਬ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਅਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਦੀਵਾਲੀਏਪਣ ਅਤੇ ਨਕਸਲਬਾਜ਼ੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਓਵਾਦੀ ਵਿਚ ਨਕਸਲਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਜ਼ਬੇ ਨਾਲ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨਾ, ਮਾਓਵਾਦੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਉਸਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸੱਚੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਗਰੀਨ ਹਿੰਟ ਤੇ ਹੋਰ ਨਾਵਾਂ ਹੇਠ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਘਾਣ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਹਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸੂਰਮਗਤੀ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟਖਸ਼ੋਟ, ਦਾਬੇ ਅਤੇ ਜਬਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਵਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਰੂਸ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦਾ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਹ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਉਹ ਗਲਤ ਹੈ ਜਾਂ ਗਲਤ ਸੀ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ, ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੇ ਖੰਮ ਹਨ ਪਰ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਉਲਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਾਸਤਿਕ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਚੇਤਨ ਕਰਨਾ ਪਉਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਸਤਿਕ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦਾ ਲੀਡਰ ਅਮਰੀਕਾ ਜਿਸ ਦੇ ਡਾਲਰ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰੱਬ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਕਰਦੇ (In God we Trust)

ਨਾਲ ਹੀ ਚੰਗੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਉਸਾਰੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਓਂਟਾਰੀਓ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਲੇਬਰ ਫਾਇਟ ਫੋਰ 15 ਡਾਲਰ ਅਤੇ ਫੇਅਰਨੈਸ ਟੀਮ ਵਰਕਰਾਂ ਲਈ 15 ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਰਕਰਾਂ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਲਈ ਉਜਰਤ ਅਤੇ ਲਾਭ ਵੀ ਸਾਰੇ ਵਰਕਰਾਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਕੱਚੇ ਕੰਮ, ਪਾਰਟ ਟਾਇਮ ਕੰਮ, ਕੈਜ਼ੁਅਲ ਕੰਮ ਅਤੇ ਕੰਟਰੈਕਟ ਤੇ ਕੰਮ ਵਾਲੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਉਜਰਤ ਰੈਗੂਲਰ ਵਰਕਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਉਜਰਤ ਸਮੇਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵੇਕੇਸ਼ਨ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕੰਮ ਲਈ ਸਕੈਡਿਊਲ ਅਡਵਾਂਸ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ। ਘਰੇਲੂ ਅਤੇ ਸੈਕਸ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਪੇਡ ਲੀਵ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇੰਲਾਈਮੈਂਟ ਸਟੈਂਡਰਡਸ ਐਕਟ (ESA) ਉਤੇ ਲੇਬਰ ਰੀਲੇਸ਼ਨਸ ਐਕਟ (LRA) ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਵਰਕਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਪਲਾਇਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੱਬੇਬੰਦੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਜਰਤ ਡਾਲਰ 15 ਦੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਸਾਰ ਤੱਤ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਹੈ ਕਿ ਵਰਕਰ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਤੇ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਘੰਟੇ ਵੀ ਪੇਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਲਾਜ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੋ ਸਕਣ। ਹਰ ਕੰਮ ਸਥਾਨ ਤੇ ਜੱਬੇਬੰਦੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਲੁੱਟ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੇ ਤਕਰੀਬਨ ਤੀਸਰਾ ਹਿੱਸਾ ਵਰਕਰ ਪੂਰਾ ਸਮਾਂ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਪਾਰਟ ਟਾਇਮ ਕੰਮ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨਾਲ ਗੁਸਤ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ। ਪਾਰਟ ਟਾਇਮ ਕੰਮ, ਕੱਚੀ ਨੌਕਰੀ, ਕੱਚੀ ਏਜੰਸੀ ਨੌਕਰੀ, ਅਣਕਿਆਸੇ-ਅਣਸੁਖਾਵੇਂ ਕੰਮ ਸਮੇਂ ਕਾਰਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਾਂਭ ਲਈ ਵੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਸਕਦੇ। ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਉਜਰਤ ਦੀ ਲੁੱਟ ਦੀ ਪੂਰਤੀ, ਵਰਕਰ ਓਵਰਟਾਇਮ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਅੰਕੜੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਓਵਰਟਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 5 ਵਰਕਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 3 ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਲਕ ਵੱਲੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਓਵਰਟਾਇਮ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਪੇਅ ਹੀ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਬਾਕੀ ਵਰਕਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲੁੱਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਕੱਚੀ ਨੌਕਰੀ ਵਾਲੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹੇ ਪੈਰੀ ਬੁਲਾਏ ਜਾਣਾ, ਕੰਮ ਦੇ ਘੰਟੇ

ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਕੰਮ ਦਾ ਅਗਾਉਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨੋਟਿਸ ਦਾ ਨਾ ਮਿਲਣਾ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ ਲਈ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਰਕਰ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਪੀੜਾਦਾਇਕ ਹਨ। ਗਰੇਟਰ ਟੋਰਾਂਟੋ, ਹਾਲਟਨ, ਪੀਲ ਅਤੇ ਹਮਿਲਟਨ ਏਰੀਏ ਦੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਰਵੇਖਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਿਸਰਚ ਨੇ ਕਾਮਿਆ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੇ ਸੋਸ਼ਣ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਈ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੈ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਨ 1980 ਤੋਂ 2013 ਤੱਕ ਗਰੇਟਰ ਟੋਰਾਂਟੋ-ਹੈਮਿਲਟਨ ਏਰੀਏ ਦੀ ਲੇਬਰ ਮਾਰਕਿਟ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਪਾੜਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਕਾਰਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਧੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਟੱਡੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣੇ ਸੋਪਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ 50% ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਲਾਭਾਂ ਵਾਲੀ ਪੂਰੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਰੈਗੂਲਰ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਆਮਦਨ ਦੇ ਨੁਕਤਾ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿਰਫ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਮਾਰੂ ਅਸਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਰਵੇ ਅਨੁਸਾਰ 20% ਲੋਕ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ 2013 ਤੋਂ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ 50% ਵਾਧਾ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ 20% ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵਾਲੇ ਲੱਛਣਾਂ ਦੀ ਕਾਫੀ ਸਾਂਝ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਤਾਂ ਫੁੱਲ ਟਾਇਮ ਹੈ ਪਰ ਬਰੈਕ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਕੁਝ ਕਾਮੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਅਰਸਾ ਨਿਸ਼ਚਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਕਾਮੇ ਜੋ ਇਸੇ ਆਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਕੱਚੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇੰਪਲਾਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਦੂਸਰੇ 9% ਪੱਕੇ ਤਾਂ ਸਨ ਪਰ ਪਾਰਟ ਟਾਇਮ ਸਨ। ਇਸ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੱਚੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਰਵਾਸੀ ਸਨ। ਟੋਰਾਂਟੋ ਮੈਟਰੋਪੋਲਿਟਨ ਏਰੀਏ ਸੈਸ਼ੋਸ (ਸੀ ਐਮ ਏ) ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੱਲੇ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿੱਚ ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ 1997 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ 40% ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ 1889 ਤੋਂ 2007 ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕੰਪਨੀ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ਵਰਗੇ 'ਸਵੈ-ਰੋਜ਼ਗਾਰ' ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ 45% ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

15 ਡਾਲਰ ਦੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਜਾਰੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਨਵੀਂ ਹੋਰ ਭਰਤੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੱਚੇ ਵਰਕਰਾਂ ਲਈ ਵੀ ਕੰਮ ਦੇ ਕੁੱਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਘੰਟੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ। ਇਸ ਨਾਲ ਵਰਕਰਾਂ ਲਈ ਫੁੱਲ ਟਾਇਮ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਖੁੱਲੇਗਾ। ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲਰ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਵਰਕਰਾਂ

ਲਈ ਕੰਮ ਦਾ ਸਕੈਡਿਊਲ 2 ਹਫਤੇ ਅਗਾਉਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫੋਰੀ ਤਬਦੀਲੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 24 ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸੀ ਜਾਵੇ। ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਦੇ ਵੀ ਕੰਮ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 3 ਘੰਟੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਨਾਂਕਿ ਮਾਲਕ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਦ ਮਰਜ਼ੀ ਛੁੱਟੀ। ਓਵਰਟਾਇਮ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਪੇਅ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਛੋਟ ਦੇ ਵਰਕਰ ਲਈ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਵਰਕਰਾਂ ਲਈ ਹਰ ਸਾਲ ਵਿੱਚ 3 ਹਫਤੇ ਵੇਕੇਸ਼ਨ ਪੇਅ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੌਕਰੀ ਵਾਲੇ ਵਰਕਰਾਂ ਲਈ ਹਰ ਸਾਲ 4 ਹਫਤੇ ਦੀ ਵੇਕੇਸ਼ਨ ਪੇਅ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਓਂਟਾਰੀਓ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਵਰਕਰ ਬਰੈਕ ਕਿਸੇ ਸਿੱਕ ਲੀਵ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। 50 ਵਰਕਰਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਵਾਲੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਲਈ ਵਰਕਰ ਨੂੰ ਸਲਾਨਾ 10 ਅਨਪੇਡ ਸਿੱਕ ਲੀਵ ਦੇਣ ਤੋਂ ਛੋਟ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹੋਟਲਾਂ, ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ, ਹੈਲਥ, ਸੋਸ਼ਲ ਸਰਵਿਸ ਅਤੇ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਵਰਕਰ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਿੱਕ ਲੀਵ ਲਾਗੂ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਅਨ-ਪੇਡ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਨੋਟ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਛੋਟੀ ਮੋਟੀ ਬਿਮਾਰੀ ਲਈ ਵੀ ਵਰਕਰ ਤੇ ਖਰਚਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਫਾਇਟ ਫੋਰ 15 ਡਾਲਰ ਅਤੇ ਫੇਅਰਨੈਸ ਟੀਮ ਦੀ ਇਹ ਵੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਰਕਰ ਨੂੰ ਬਰੈਕ ਕਰੇ ਡਾਕਟਰ ਨੋਟ ਤੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 7 ਸਿੱਕ ਲੀਵ ਉਜਰਤ ਸਮੇਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਇਸ ਲਈ 50 ਤੋਂ ਘੱਟ ਵਰਕਰਾਂ ਵਾਲੇ ਅਦਾਰੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਓਂਟਾਰੀਓ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਜਰਤ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੱਕ ਸਿਰਫ 10.25 ਡਾਲਰ ਰਹੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਸਦਕਾ ਹੀ 2014 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਧਕੇ 11.00 ਅਤੇ 2015 ਵਿੱਚ 11.25 ਡਾਲਰ ਹੋਈ। ਹੁਣ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧੀ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ 11.25 ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ 16% ਵਰਕਰ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਹਨ ਮਤਲਬ 4000 ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ 15 ਡਾਲਰ ਦੀ ਉਜਰਤ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਰਕਰਾਂ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਫਾਇਟ ਫੋਰ 15 ਡਾਲਰ ਅਤੇ ਫੇਅਰਨੈਸ ਟੀਮ ਦੀ ਮੰਗ 15 ਡਾਲਰ ਨੂੰ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਜੱਬੇਬੰਦੀਆਂ ਇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਰਕਰ ਇਸ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੋੜ ਹੈ ਸਾਰੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਵਰਗ ਨੂੰ ਇੱਕਮੁੱਠ ਹੋਣ ਦੀ। ਵਰਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰ ਵਰਗ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

‘ਸਮਾਜਵਾਦ’ ਇਕੋ ਇਕ ਹੱਲ (ਸਫਾ 2 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਇਰਾਕ, ਸੀਰੀਆ, ਲਿਬੀਆ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਾਤਲ ਹੈ। ਕਦੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਜਿਹੇ ਗਰੀਬ ਮੁਲਕ ਤੇ ਬੰਬ ਸੁਟਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਹਿਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬੰਬਾਂ ਦੀ ਮਾਂ (Mother of All Bombs) ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਤੇ ਸੁੱਟੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਜਾ ਕਰਕੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਕੇ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਰੋਟੀ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਹੁਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਬੀਜ ਬੀਜਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਰਾਖੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਵਾਢੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿਥੇ ਵੀ ਹਨ, ਜਿਸ

ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਹਨ, ਚੇਤੰਨਤਾ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜਦੇ ਰਹਿਣ, ਇਕ ਦਿਨ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਜ਼ਰੂਰ ਰੰਗ ਲਿਆਵੇਗੀ।

ਚੇਤੰਨਾ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਟੇਟ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਹੈ ਫੌਜ ਹੈ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਵੀ ਤਾਕਤ ਖੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗੀ।

ਪ੍ਰਜੀਵਾਦੀ ਸਿਸਟਮ ਨਫੇ 'ਤੇ ਟਿਕਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਫਾ ਕੀ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਬੜੀ ਵਧੀਆ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ

Prophet=Unpaid Labour
ਨਫਾ ਉਹ ਪੈਸਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਾਮੇ ਨੂੰ

ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਪ੍ਰਜੀਵਾਦ ਜਿਹੜਾ ਮਰਜ਼ੀ ਰੂਪ ਬਦਲੇ ਇਹ ਨਫੇ ਤੇ ਹੀ ਟਿਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮੁੱਢੋਂ ਮੁੱਢੋਂ ਹੀ ਨਕਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਜੀਵਾਦ ਇਕ ਕੌਰੜ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਸਮਾਜਵਾਦ ਵਿਚ ਹੈ, ਸਮਾਜਵਾਦ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂ-ਯੁੱਧ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਾਮੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਖੁਦ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਧਾਰਮਿਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ ਸਗੋਂ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਅਦਾਰੇ ਵੇਅਰ ਹਾਊਸਾਂ ਜਾਂ ਸੀਨੀਅਰ ਕੇਅਰ ਹੋਮ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਣਗੇ।

Punjabi Diaspora in 20th century Punjabi Short Stories

Sub- culture of Punjabi diaspora settled in different parts of the world, has established itself as an important unit of basic Punjabi culture. The central character of this unit is the conflict which has emerged in the clash of western culture and original Punjabi insight. The main aspect of this conflict is the struggle which migrated Punjabis are waging, trying to retain their originality while also facing multi-dimensional pressure of western society at the same time. Many Punjabi stories are being emerged in such socially charged atmosphere.

Migrated Punjabi writers started writing stories in 1960s in Britain and gradually writers in Punjabi diaspora followed the suit in Canada, Europe and African countries. Contents of the stories also varied according to the cultures of the countries where they had migrated. Colonial affiliation with Britain is being viewed by experts as the main reason that story grew well in that ground. Racial discrimination by white people against Indians, their economic exploitation and their feelings of nostalgia became the common subjects of stories written in England in 1960s. SwaranChanchal's story 'Hindustan di Dheewallo Hindustan de NaamKhat' brings out home sickness of migrated Punjabis on one side and attraction of materialistic prosperity on the other.

Stories by DarshanDheer, PritamSidhu, RaghubirDhandh, Shivcharan Gill, Baldev Singh brings out issues of racial

discrimination and others mentioned earlier.

The second phase in the stories of migrated Punjabis starts with their change of mind. At first their intention used to earn riches and to come back to their native place. But now they started making up their mind to make these countries their home. Characters of TarsemNeelgiri's story 'Do Kianre' and Shivcharan Gill's 'Kamai' are pained when they are treated like outsiders, and then decide to settle in foreign shores permanently.

Later on when their families too shifted abroad, life seemed to them bit easy. But with time other problems started emerging. Females too started going out for work and when brushed soldiers with their counterpart of the west, it led to onset of new kind of conflict as they too wished the freedom the western womenfolk enjoyed. Shivcharan Gill's story 'Bann Sudh', Baldev Singh's story "churhail" and SwaranChandan's story 'Pachhanaan' reveals the conflict between married couples of migrated Punjabis. Jarnail Singh's story also brings out conflict of husband and wife while their children served as two bridges. Female characters are mostly at the receiving end in these stories.

The third phase of the migrated Punjabi stories start with the new insight achieved by Punjabis after close observance of western and eastern cultures. This insight is mostly observed in the stories written in Canada, USA and African countries. JagjitBrar's story 'Nadirshah', Canada

resident Sadhu's story 'PeoPuttar' and Amanpal Sara's story 'Victor, Veeha Da Note' feature conflict of western and eastern cultures.

The third phase also brings out the racial discrimination. Even after marrying the original inhabitant, Karatar, a character of Shivcharan Gill's story 'Khushfehmi' feels racially offended. IqbalArpan's story 'Nave Lok' presents this problem in African countries.

The characters of this phase also try to rise above differences of color, religion and language. For example, character of Ravinder Ravi's story 'JitheDiwaraanNahi' wants to create a 'world -man'.

Characters of RaghubirDhandh's story 'Uthli' also hope the end of racial discrimination. Thus in present situation the modern writer highlights problems which are holistic and also include those of original residents. Thus in its journey, the story deals with various subjects like nostalgia, tension in man-woman relations, generation gap, racial discrimination, economic exploitation, attraction of materialistic prosperity, impact of western culture and conflict with oriental culture. Though acuity and insight are sharpening with passing time in the stories of migrated Punjabis, In the last leg, it also takes into its fold optimistic thoughts and feelings of all-inclusiveness. A positive sign of course !

Rajbinder kaur
Ph. : 9780510956
rajbinderkaur08@gmail.com

Impact of partition of Punjab on Punjabi Short Stories - A Study

AMANDEEP KAUR DHILLON
Research scholar at aligarh muslim university Aligarh
Ph. no. 9878897055

Story is one of the most important and widely - read form of literature. Though the modern form of story took its present shape in the 20th century, it was always present in one form or other since ancient times. Like many other Indian languages of different states, story is used to express cultural and linguistic uniqueness of the state of Punjab, the name of which draws its origin from Panj Aab (five waters).

Before the partition of India that took place in 1947, five rivers used to run through prosperous state of Punjab and the partition divided the state into two. Almost two and a half each coming into the fold of Hindustani Punjab and Pakistani Punjab.

Communal riots spread with the announcement of new nation 'Pakistan' on religious grounds by British government. The Muslims living in the area of Hindustan were attacked by Hindu- sikh mobs while vice versa happened in the land of Pakistan. Thousands of people living in erstwhile Punjab had to lose their lives and millions others had to suffer physical as well as mental agony. The women had to bear the brunt as the hooligans found them easy target.

Now we will talk about Punjabi stories which were written during, and about partition of 1947 and its socio economic impacts. Story writer Jinder talks about the wounds inflicted on each other in a Hindu-Sikh versus Muslim clashes in his self-edited collection of stories "Alle Zakhma di Daastaan".

Though people of opposite communities were blood thirsty of their opponents, there were many who lost lives while saving the humanity. Gurbachan Bhullar in his story "Fattu Maraasi" presents such characters who swum against the flow to save members of other community. Many took advantage of riots to settle personal scores as presented in Hira Singh Dard's story "Kee Banuga".

Atrocity at its worst has been shown in Mohan Bhandari's story "Paarh". In Swaal Dhami's story "Mallam", one is surprised that humaneness, ethics and values were found nowhere then.

With no other choice except getting killed or converting to other religion, a large number of hapless people chose the latter and kept

this would in their breast for the rest of their lives. Humanity was defeated in the dominance of religion at that time. Guljar Singh Sandhu's story 'Shahid' shows how some stone hearted people chopped off many even after the latter adopted the former's religion.

In Santokh Singh Dheer's story 'Mera Ujadia Gwandi', a female character Jacob begs for life from his neighbor and, wailing , accepts Sikhism. In Atarjeet's story 'Abba Jaan aa Gaye' reveals how Muslim women were forced baptism in Sikh religion.

A policy of Divide and Rule was adopted by the then dispensation and people of both religion were made enemies of each other. Ajit Kaur's story 'Shehar Nahi Ghogha' divulges how English officers and Indian leader played double games to spread enmity between Hindu-Sikhs and Muslims.

Whenever such holocaust occurs, women become the first target of lusty men. Innumerable rapes shattered the faith of people in God. In Sujan Singh's story 'Pahu Fut Gayi', character Naseem implores her perpetrators not to rape her as she was pregnant. Large number of women was married forcibly and they had to live rest of their lives in contempt and derision. Kartar Singh Duggal's story 'Pakistan Hamara Hai' shows the plight of such women.

Even the small girls and middle aged women were not spared in these hate crimes. Jaswant Singh Kanwal's story 'Sarhde Zakhm' tells about such incidences. Ladies and girl children were auctioned like lambs in Pakistan while Muslim women were forced to strip and dance in open. Davinder Singh's story 'Madari' presents inhuman cruelties committed on young children.

Erosion of human values touched its nadir at that time when Hindu-Sikhs devastated humanity in India while the Muslims did the same in Pakistan. Hira Singh Dard expresses atrocities and erosion of values in his story 'Kee Banega'.

When we analyze these stories, it becomes clear that they have emerged on the ground of human values. Expressing the pain and agony, such Punjabi stories have not left the perspective of human outlook. Describing human tragedies and harrowing incidences, these stories, on the whole, are considered acme of story writers' art.

ਪ੍ਰੋ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਇਲਾਜ ਸਬੰਧੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾ ਭੇਜਣ ਦੀ ਅਪੀਲ

ਦੋਸਤੋ,

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਪਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਟਕਕਾਰ ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ ਜੀ ਇੰਨੀ ਦਿਨੀਂ ਗੰਭੀਰ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਗੁਸਤ ਹਨ ਅਤੇ ਫੋਰਟਿਸ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਲਾਜ ਉਤੇ ਆ ਰਹੇ ਵੱਡੇ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ਮੀਨੀ ਜੰਬੋਬਦੀਆਂ, ਲੇਖਕਾਂ ਬੁੱਧੀਜੀਵਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁੱਭ ਚਿੰਤਕਾਂ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਕੇ ਇਲਾਜ ਦਾ ਖਰਚਾ ਓਟਣ ਦਾ ਤਹਈਆ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਾ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਘਾਰਾ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਔਲਖ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧਕਾਂ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਉਤੇ ਹੀ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪੈ ਦੇਣਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਅਸੀਂ ਔਲਖ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਲਾਜ ਦਾ ਖਰਚਾ ਖੁਦ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਜੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਈ

ਤਾਂ ਆਪ ਸਭ ਨੂੰ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਡੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋ ਇਸ ਲਈ ਮੁੜ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਚੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਪ੍ਰੋ. ਅਜਮੇਰ

ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਇਲਾਜ ਸਬੰਧੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਔਲਖ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ੁੱਭ ਚਿੰਤਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਬੈਂਕ ਅਕਾਉਂਟ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾ ਭੇਜਣ।

ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ
ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ :

ਪਰੋਫੈਸਰ ਜਗਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਏ.ਕੇ. ਮਲੇਰੀ, ਕੰਵਲਜੀਤ ਖੰਨਾ, ਕਾ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਵੰਤ ਮਥੂ, ਸਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੱਥੂਵਾਲਾ, ਸੁਖਦਰਸ਼ਨ ਨੱਤ, ਮੇਘ ਰਾਜ ਮਿੱਤਰ, ਨਰਭਿੰਦਰ , ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਔਜਲਾ(ਟਰਾਂਟੋ) ਤਰਲੋਚਨ ਸਮਰਾਲਾ, ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ, ਹਰਕੇਸ਼ ਚੌਧਰੀ, ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗਾਂਧੀ, ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ(ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਨੇਡਾ), ਜਗਸੀਰ ਜੀਦਾ, ਬਾਈ ਅਵਤਾਰ ਗਿੱਲ ਕੈਨੇਡਾ, ਮਾ. ਭਜਨ ਗਿੱਲ ਕੈਲਗਰੀ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੱਧੂ ਵਿਨੀਪੈਂਗ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਾਬੀ, ਬਲਦੇਵ ਸੜਕਨਾਮਾ, ਡਾ ਸੁਰਜੀਤ ਬਰਾੜ, ਗੁਰਮੀਤ ਕੜਿਆਲਵੀ, ਪਾਲੀ ਭੁਪਿੰਦਰ।।

ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਹੁੰਦਲ

ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਅਤੇ ਬੁੱਧ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੱਤਵ

ਈਸਾ ਪੂਰਵ ਛੇਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ, ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 567 ਈ. ਪੂਰਵ ਵਿੱਚ ਗੌਤਮ ਬੁੱਧ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜਥੇਬੰਦ ਧਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮੱਠਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਕੇਂਦਰ ਸਨ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਲਾਮਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਦੌਰ ਸੀ। ਕੇ. ਦਾਮੋਦਰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਦਾਸ ਪ੍ਰਥਾ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਾਮਰਾਜਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਪੁਰੋਹਤ ਜਮਾਤ ਦੀ ਬੌਧਿਕ, ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸਰਦਾਰੀ, ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਪੁਰੋਹਤ-ਵਿਰੋਧੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਇਸ ਦਾ ਜੋਰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਣ-ਆਸ਼ਰਮ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਗੈਰ-ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਪੁਰੋਹਤ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਤੇ ਸੀ। ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਨਵੇਂ ਯੁਗ ਲਈ ਵੱਧ ਉਪਯੋਗੀ ਸੀ।

ਮਹਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੌਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦਾ ਆਉਣਾ, ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਸੰਸਾਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਸੱਚ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਹੈ—ਬੁੱਧ ਧਰਮ, ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ—ਏਂਗਲਜ਼ (ਲੁਡਵਿਗ ਫਿਊਰਬਾਖ)

ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਖੇਤੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦਸਤਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਾਹੁਲ ਸਾਂਕ੍ਰਤਾਇਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਕਾਲ ਲਗਭਗ 1500-1000 ਈ. ਪੂਰਵ ਹੈ। ਇਹ ਦੌਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੁੱਢਲੀ ਸਾਮਵਾਦੀ ਕਥਾਇਲੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਜਮਾਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ, ਵਿਗਿਆਨ, ਕਲਾ ਸਾਹਿਤ ਵਾਂਗ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਮਾਜਕ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਹੀ ਰੂਪ ਹਨ। ਧਰਮ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ, ਸਾਡੇ ਇੱਥੇ ਕਾਫੀ ਉਲਝਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਯੂਰਪ ਵਾਂਗ, ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਨਰਜਾਗਰਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਰਿਆ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਇੱਕ ਹੀ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਕਰਕੇ, ਬੌਧਿਕ ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਖੇੜਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਰਕ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਮੈਂ ਮਾਰਕਸ ਅਤੇ ਏਂਗਲਜ਼ ਦੇ ਕੁੱਝ ਲੰਮੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇਣ ਲਈ, ਪਾਠਕਾਂ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਚਾਹਵਾਂਗਾ।

ਪਹਿਲੇ ਓਨੀਆਂ ਹੀ ਅਸਪਸ਼ਟ, ਉਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਾਕਿਰਤਕ ਲੋੜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਥਮ ਜਿਵੇਂ ਖੁਦ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਅਨੋਖੇ ਆਕਾਰ, ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀਆਂ ਰਹੱਸਮਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਸਨ, ਇਸ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਆ ਕੇ ਸਮਾਜਕ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੋ ਨਿਬੜਦੇ ਹਨ। (ਪੁਸਤਕ-ਧਰਮ ਸਫਾ 139-140)

ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਭੈਅ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੇ ਪੁਰਾਤਨ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਘੜਨ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਡੂੰਘੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜਿਆ ਮਨੁੱਖ, ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿਣ ਲਈ, ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਮਾਰੂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਡੂੰਘੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸਾਡਾ ਵਡੇਰਾ, ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਦੌਰਾਨ, ਪਸ਼ੂ ਜਗਤ ਨਾਲੋਂ ਅੱਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਏ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮੁਢਲੇ ਅਨਘੜ ਸੰਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਤਰਾਸ਼ਣ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਸੰਦ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਲੱਖਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਮਨੁੱਖ, ਆਦਮ ਸਾਮਵਾਦੀ ਕਥਾਇਲੀ ਸਮਾਜਕ ਬਣਤਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ, ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਟੋਟਮ ਅਤੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ, ਧਾਰਮਿਕ ਚੇਤਨਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਜਾਦੂ ਦਾ ਦੌਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਭੈਅ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ, ਆਪਣੀ ਉਪਜੀਵਕਾ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਾਕਤਵਰ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਵੇਂ ਸੰਕਲਪ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰਹੱਸਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਜਾਦੂ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ, ਅੱਗ ਜਾਂ ਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਲੱਭਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ, ਮੁੱਢਲੀ ਸਾਮਵਾਦੀ ਕਥਾਇਲੀ ਬਣਤਰ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈਣ ਨਾਲ, ਜਮਾਤੀ ਸਮਾਜ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣਨ ਦੇ ਪੀੜਾਦਾਇਕ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਇਹ ਅਗਾਂਹ ਵੱਲ ਨੂੰ ਚੁੱਕੀ, ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਛਾਲ ਸੀ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਬੇਕਿਰਕ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ, ਮਨੁੱਖ ਹੱਥੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਭਾਰੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪਈ। ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਚਿੰਤਨ ਲਈ ਅਧਾਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਹੁਲ ਸਾਂਕ੍ਰਤਾਇਨ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਗ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਕੁਦਰਤੀ ਮਨੁੱਖ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ

ਅਗਿਆਨ ਅਤੇ ਭੈਅ ਦੇ ਕਾਰਣ ਅਤੇ ਸਹਾਰਾ ਲੱਭਣ ਲੱਗਾ, ਹਾਂ ਉਹ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਜਦੋਂ ਸਿੱਧੇ ਸਾਦੇ ਧਰਮ-ਦੇਵਤਾ-ਸਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉਸਦੀ ਵਿਕਸਤ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋਣ ਲੱਗੇ, ਉਸ ਦੀ ਉਭਾਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਵੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਕੁਦਰਤੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਫ਼ਰ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਧਰਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਸਾਲ ਲੱਗੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਹਿਜ ਬੁੱਧੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਵੱਧ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਓਨੀ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਨਾ ਹੁੰਦੀ, ਜੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਥਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਮਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਵੰਡਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਜਮਾਤੀ-ਸਵਾਰਥ ਨੂੰ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਬਦਲਣ ਸ਼ੀਲਤਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਮਾਜਕ ਤਬਦੀਲੀ ਤੋਂ ਜਬਰਦਸਤ ਖਤਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਦਾ ਯਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਦਲ ਰਹੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਈ ਰੱਖੇ। ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪਿੱਤਰੀ ਸੱਤਾ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਾਈ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮਰੇ-ਜਿਉਂਦੇ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਤੋਂ ਉਸਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਭੂਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਲੁਟੇਰੀ ਜਮਾਤ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵਧਣ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਤੇ ਉਸਨੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ। 3 ਪਰੰਤੂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਵਾਰਥ ਪੂਰਣ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਜਮਾਤੀ ਸਵਾਰਥ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨਿਕ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚੰਗੀ ਨੀਤ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ, ਆਤਮ ਮੋਹ ਦੇ ਕਾਰਨ ਐਨਾ ਕਰ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। (ਸਫਾ 290 ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਗ-ਦਰਸ਼ਨ)

ਮਹਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੌਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦਾ ਆਉਣਾ, ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਸੰਸਾਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਸੱਚ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਹੈ—ਬੁੱਧ ਧਰਮ, ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ—ਏਂਗਲਜ਼ (ਲੁਡਵਿਗ ਫਿਊਰਬਾਖ)

ਈਸਾ ਪੂਰਵ ਛੇਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ, ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 567 ਈ. ਪੂਰਵ ਵਿੱਚ ਗੌਤਮ ਬੁੱਧ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜਥੇਬੰਦ ਧਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮੱਠਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਕੇਂਦਰ ਸਨ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਲਾਮਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਦੌਰ ਸੀ। ਕੇ. ਦਾਮੋਦਰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਦਾਸ ਪ੍ਰਥਾ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਾਮਰਾਜਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ

ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਪੁਰੋਹਤ ਜਮਾਤ ਦੀ ਬੌਧਿਕ, ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸਰਦਾਰੀ, ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਪੁਰੋਹਤ-ਵਿਰੋਧੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਇਸ ਦਾ ਜੋਰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਣ-ਆਸ਼ਰਮ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਗੈਰ-ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਪੁਰੋਹਤ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਤੇ ਸੀ। ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਨਵੇਂ ਯੁਗ ਲਈ ਵੱਧ ਉਪਯੋਗੀ ਸੀ।...

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਕਾਲ ਜਮਾਤੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਾਮੀ ਕਾਲ ਵੀ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜਮਾਤੀ ਬਣਤਰ ਆਪਣੇ ਵਿਕਸਤ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਧਰਮ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਰਣ ਵੰਡ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਵਾਦ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਫੜਦਾ ਹੈ। ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ, ਪੁਰੋਹਤ ਜਮਾਤ, ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਮਾਤੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੁਰੋਹਤਾਂ ਦੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਮਾਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਕਸ਼ੱਤਰੀ ਜਮਾਤ ਵੀ ਜੋਰ ਫੜਦੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੇ ਕਸ਼ੱਤਰੀ ਦੋਵੇਂ ਹਾਕਮ ਗੱਠਜੋੜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਵੈਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ੂਦਰਾਂ ਦੇ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਚਾਰ ਵਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਗਏ, ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਵਿਕਾਸ, ਸਾਮਵਾਦੀ ਕਥਾਇਲੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਖੰਡਰਾਂ 'ਤੇ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਵੈਦਿਕ ਧਰਮ ਦਾ ਦੌਰ ਸੀ। ਰਾਹੁਲ ਸਾਂਕ੍ਰਤਾਇਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਵਾਲੀ ਜਮਾਤ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀ-ਦਾਸ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਖੂਨੀ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲ ਕੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋਏ ਰਾਜ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਨਾਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਮਿਕ ਨੇਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੁਰੋਹਤਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਲੁੱਟੀ ਜਾ ਰਹੀ ਲੁਕਾਈ, ਆਪਣੇ ਅਜ਼ਾਦ-ਜਮਾਤ ਰਹਿਤ, ਆਰਥਿਕ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ, ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਵਰਤਮਾਨ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਨਿਆਂ ਸਮਝ ਰਹੀ ਸੀ। ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਵਿਰੋਧ ਬਿਲਕੁੱਲ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਇਸ ਮੁਢਲੇ ਵੈਦਿਕ ਧਰਮ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ, ਲੋਕਾਇਤ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਬਰਦਸਤ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਲੋਕਾਇਤ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਹੀ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ, ਵਿਚਾਰਵਾਦੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਾਂ

ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਗਠਜੋੜ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਤਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਐਸਾ ਗ੍ਰੰਥ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲੋਕਾਇਤ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉੱਕੇ ਹੋਣ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਲੋਕਾਇਤ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਗੁੰਜ, ਸਾਫ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮ ਹਨ। ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ, ਪੁਰਾਣੇ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲੇ, ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਨੁੱਖ ਹੱਥੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿੱਚ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਵੈਦਿਕ ਧਰਮ ਨੇ, ਨਵੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਮਾਲਕ ਜਮਾਤਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਬੁੱਧ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਉਹ ਤੇਜ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦਾ ਦੌਰ ਸੀ। ਖੇਤੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਨਵੇਂ ਰਾਜ ਉੱਭਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਥਾਇਲੀ ਇਲਾਕਾ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਦਸਤਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਪਰਕ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਵੇਂ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਬਦਲ ਰਹੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ, ਪੁਰਾਣਾ ਵੈਦਿਕ ਧਰਮ ਨਾਕਾਫੀ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵੈਦਿਕ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਧਰਮਾਂ ਵਾਂਗ, ਕੋਈ ਸਥਾਈ ਮੱਠ ਜਾਂ ਮੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਦਾ ਕੁੱਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ। ਯੱਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪਸ਼ੂ ਬਲੀ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਗਊਆਂ ਦੀ ਬਲੀ ਨਾਲ, ਖੇਤੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਲਈ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਮੰਗ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਕਸ਼ੱਤਰੀ ਦੋਵੇਂ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਕਸ਼ੱਤਰੀ, ਇਸ ਠੋਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਵੱਧ ਸਮਝ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਾਹੁਲ ਸਾਂਕ੍ਰਤਾਇਨ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਫੰਦੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ। ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਵਿੱਚ ਠੋਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਵਿਚਾਰਵਾਦੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਹੀ, ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਵੈਦਿਕ ਯੁਗ ਦੇ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪਹਿਲੂ ਤੇ ਵੱਧ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਸਮੇਂ, ਨਵੇਂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਥੀਲਿਆਂ ਦੀ ਟੁੱਟ ਭੱਜ ਨਾਲ, ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਹਿਸਾਂ ਦੀ ਜੋਰਦਾਰ ਹਨੇਰੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਜੋਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਸੀ, ਕਿ ਵੇਦ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਹੀ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੀ ਅੰਤਮ ਸੱਚ ਹੈ। ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ, ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਜਾਂ ਇਉਂ ਕਹਿ ਲਵੇ ਕਿ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵਰਣ ਵੰਡ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਘੋਸ਼ਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸੇ ਹੀ ਦੌਰ ਵਿੱਚ, ਲੋਕਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ, ਐਸੇ ਵਿਚਾਰਕ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਏ ਜੋ ਵੈਦਿਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਸਨ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਵਰਣ ਵੰਡ ਦਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਾਰਕਾਂ ਨੂੰ 'ਰਾਹੁਲ' ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚਾਰਕ

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚਾਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਸੀ। ਇਸੇ ਧਾਰਾ ਦੀ ਸਿਖਰ ਤੇ ਅਸੀਂ 'ਬੁੱਧ' ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤਰਕ ਸੰਗਤ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਵਰਣ' ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਹਿਣਗੇ, ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ, ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਬੇਕਿਰਕ ਤੇ ਮਾਰੂ ਸੰਘਰਸ਼ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪਹਾੜ ਟੁੱਟ ਪਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਬੁੱਧ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਾ 'ਦੁੱਖ' ਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਚਾਰ ਆਰੀਆ ਸੱਚ ਹਨ; ਦੁੱਖ, ਦੁੱਖ ਦਾ ਕਾਰਣ, ਦੁੱਖ ਵਿਨਾਸ਼ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਵਿਨਾਸ਼ ਦਾ ਮਾਰਗ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰੇ ਲਈ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਮਾਰਗ ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਬੁੱਧ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲੂ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬੁੱਧ ਦਰਸ਼ਨ ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਅਨੀਸ਼ਵਾਦੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਖੇਮੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਧ ਦਰਸ਼ਨ ਆਤਮਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਧ ਦਰਸ਼ਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਤਨ ਦਵੰਦਵਾਦ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਵਰਤਾਰਾ ਸਦੀਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਪਲ-ਪਲ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ, ਬੁੱਧ ਦਰਸ਼ਨ ਹੀ, ਵਿਚਾਰਵਾਦੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਧਿਰ ਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂ ਗੰਭੀਰ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਧਰਮ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਬੁੱਧ ਚਿੰਤਨ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ, ਜਥੇਬੰਦ ਧਰਮ ਦਾ ਵੀ ਅਧਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬੁੱਧ ਲੋਭ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਡੀ ਪੀ ਚੱਟੋਪਾਧਿਆਏ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਇਹਨਾਂ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਨਾ ਵੇਖਕੇ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੀੜ ਘਟਾਉਣ ਲਈ, ਇਸ ਮਹਾਨ ਚਿੰਤਨ ਨੇ, ਮਰਹਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਭਰਮ ਸਿਰਜਿਆ, ਇੱਕ ਯੁੱਗ ਭਰਮ। ਇਹੋ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਕੰਡੇ ਨਹੀਂ ਚੁਗ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਜੁੱਤੀ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ, ਸਮਾਜਕ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੱਭਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਸਮਾਜਕ ਕਾਰਨ ਲੱਭਣਾ, ਸੰਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੁੱਧ, ਧਰਮ ਨੂੰ ਬੇੜੇ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੇੜਾ ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ, ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਚੁੱਕੀ ਰੱਖਣਾ ਅਕਲਮੰਦੀ ਨਹੀਂ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਉੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਮਰਹਮ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੁਢਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਦੋਵੇਂ ਸਮਾਜਕ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਰੂਪ ਹਨ ਜੋ ਜਮਾਤੀ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰੰਤੂ ਦਰਸ਼ਨ ਤਰਕ-ਵਿਤਰਕ ਨਾਲ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਘੱਖਦਾ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ, ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਬੌਧਿਕ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ, ਸਮਾਜ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਧਰਮ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਹਰੇਕ ਧਰਮ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਰਗਰਮੀ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਨਜ਼ਰੀਆ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹੋ ਹੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਨਜ਼ਰੀਆ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ

ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਨਜ਼ਰੀਆ ਘੜਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਰਮ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਮਾਜਕ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਰੂਪ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਲੇ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ, ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਬੁੱਧ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਮੱਧ ਵਰਗ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰੇ ਲਈ, ਉਸਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਸਦੀ ਪੀੜ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਵੀ, ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰਹੇ ਇਸ ਧਰਮ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨਵੀਂ ਉੱਭਰ ਰਹੀ ਵਪਾਰੀ ਜਮਾਤ। ਸਮਰਾਟ ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਰਾਜ ਧਰਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਰਾਜਤੰਤਰਾਂ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ, ਅਨੰਤ ਦੁੱਖ ਤਕਲੀਫਾਂ 'ਚ ਧੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਜਮਾਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਨਿਰਮਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਰਮ ਚਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਹਮਦਰਦੀ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ, ਹਮਦਰਦੀ ਭਾਵੇਂ ਮੱਠੀ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਸੇਵਾ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਰਕੇ, ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਦੂਜੀ ਮਿਸਾਲ ਇੱਥੋਂ ਦਾ ਸੂਫੀ ਅੰਦੋਲਨ ਹੈ।

ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਉਸ ਮੁਢਲੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ, ਜਮਾਤੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਤਪਤੀ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ ਤੇ ਇੱਕ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਵਰਤਾਰਾ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ, ਬੁੱਧ ਸਮੇਤ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਵੀ, ਪੁੱਠਾ ਗੇੜਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ, ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ। ਖੇਤੀ, ਦਸਤਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ, ਆਪਣੀਆਂ ਸੋਝੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਅੰਦਰ ਸੀਮਤ, ਵਰਣ ਵੰਡ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ, ਪੁਰੋਹਿਤੀ-ਬ੍ਰਹਮਣਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੁਣ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਵੈਦਿਕ ਦੌਰ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 6ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ, ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਦੌਰ ਵਾਲਾ ਵਿਚਾਰਵਾਦੀ ਅਦਵੈਤ ਵੇਦਾਂਤ ਵਾਲਾ ਫਲਸਫਾ ਅਤੇ ਧਰਮ, ਬਿਲਕੁੱਲ ਵੱਖਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦੌਰ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਵਰਣ-ਜਾਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਕੇ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵਰਤਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ, ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨ ਦੱਸਿਆ। ਇੱਥੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।

ਬੁੱਧ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਵੱਡੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ, ਅਬਾਦੀ ਦੇ ਵੱਧ ਵਧਰੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਬਾਇਲੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦਾ ਅਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੁੱਢ ਕਦੀਮ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਇੱਕ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਆਵਾਗਮਨ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਦਬੰਦੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਬਹੁਕੌਮੀ ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਤਾਂ ਆਧੁਨਿਕ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਕੌਮਵਾਦ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਹੀ

ਆਇਆ ਹੈ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ, ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਬਹੁਤ ਉਪਯੋਗੀ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ। ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ਕਾਂ ਸਮੇਤ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਅਬਾਦੀ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਏ। ਸ਼ਕ ਤੇ ਯੂਨਾਨੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਅਪਣਾ ਲੈਣਾ ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ, ਬੁੱਧ ਨੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਅਧਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਬੁੱਧ ਨੇ, ਬੌਧ ਸੰਘਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ। ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਦੌੜ ਅਤੇ ਵੱਢ-ਟੁੱਕ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜੋ ਲੋਕ ਸਮਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਸੰਘ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਸੰਘ ਵਿੱਚ ਜਾਤ ਪਾਤ, ਉਚ-ਨੀਚ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਦਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀਆਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਮੰਗ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਘ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਕਰਜਾਈ, ਦਾਸ ਅਤੇ ਜੰਗ ਦਾ ਸਤਾਇਆ ਸੈਨਿਕ ਵੀ, ਸੰਘ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਬੁੱਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਜਦੋਂ ਵਪਾਰੀ ਤੇ ਦਾਸ-ਸਵਾਮੀ ਨਰਾਜ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਕਰਜਾਈ ਤੇ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਦੀਖਿਆ ਦੇਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬੁੱਧ ਦਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਰਾਜਾ ਬਿੰਧੀਸਾਰ ਦੇ ਸੈਨਿਕ, ਭੱਜ ਕੇ ਸੰਘ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਦੂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਿਸ ਦੰਡ ਦਾ ਭਾਗੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ, ਦੇਵ! ਉਸ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਸ਼ਾਸਕ (ਭਿਖਸ਼ੂ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ, ਵਿਧੀ ਵਾਕ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ) ਦੀ ਜੀਭ ਕੱਢ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਰਾਣ (ਸੰਘ) ਦੀ ਪਸਲੀ ਤੋੜ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਬੁੱਧ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਭਿਖਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ, ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਦੀਖਿਆ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ।

ਹਰੇਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਜਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੁੱਧ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਪਲ-ਪਲ ਬਦਲਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿੱਤਾ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਬਦਲਣਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਖਿਣਵਾਦ, ਪੁਰਾਤਨ ਦਵੰਦਵਾਦ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦੇ ਸਦੀਵੀ, ਨਾ ਬਦਲਣ ਵਾਲੀ ਆਤਮਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ, ਦੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਤੋਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਲੋਕਾਇਤਾਂ ਨੇ, ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਆਤਮਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ। ਬੁੱਧ ਨੇ ਦਵੰਦਵਾਦੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਆਤਮਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਰਾਹੁਲ ਬੁੱਧ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ, ਅਨਾਤਮਵਾਦੀ, ਵਿਚਾਰਵਾਦੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਬੁੱਧ ਕਿਸੇ ਸਦੀਵੀ ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਵੀ ਅਨੀਸ਼ਵਰਵਾਦੀ ਧਰਮ ਸੀ। ਉਹ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਇਸੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ, ਹਰੇਕ ਵਰਤਾਰਾ ਗਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਪਰਵਾਹਮਾਨ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਗਤੀ ਦਾ ਵਹਾਅ ਅਟੁੱਟ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਟੁੱਟਵਾਂ ਹੈ। ਗਤੀ ਦੇ ਇਸ ਟੁੱਟਵੇਂ ਵਹਾਅ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗਤੀ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਨਹੀਂ, ਟੁੱਟਵਾਂ ਵਹਾਅ, ਪਲ ਪਲ ਬਦਲਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸੱਚਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਾਰਜ ਕਾਰਣ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਤੀਤੀ-ਸੁਮੁੱਤਪਾਦ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਨਸ਼ਟ ਹੋਣਾ, ਦੂਜੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ

ਹੈ। ਬੁੱਧ ਦੀ ਇਹ ਸਦੀਵੀ ਗਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਗਤੀ ਨਹੀਂ, ਟੁੱਟਵੀਂ ਗਤੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੂਸਰਾ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਹੀ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾਣ ਦੇ ਲਈ।

ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਤਰਕ ਵਿੱਚ ਪਏ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੁੱਧ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਦਰਸ਼ਨ ਜਾਂ ਬੌਧਿਕ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁੰਝਾਂ ਨੂੰ ਪੜੇ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਪੱਖ ਲਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਸਵਾਲ ਭੰਡੋ! ਕੋਈ ਕੋਈ ਸ਼ਮਣ (ਸਾਧੂ) ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੋਸ਼ ਪੁੱਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਵਾਦ (ਮਤ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ.. ਕਰਦੇ ਹਨ, ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਵਾਦ ਤੇ ਨਾਰਾਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ.. ਦੂਸਰੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹੀ ਵਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ.. ਕਰਦੇ.. ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਵਾਦ ਤੇ ਨਾਰਾਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤਦ.. ਸਾਨੂੰ ਸ਼ੱਕ.. ਹੁੰਦਾ ਹੈ.. ਕੌਣ ਇਹਨਾਂ.. ਵਿੱਚ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੌਣ ਝੂਠ ?

ਜਵਾਬ- ਕਾਲਾਮੋ! ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ੱਕ ਠੀਕ ਹੈ, ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਥਾਂ ਤੇ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋਇਆ ਹੈ।.. ਕਾਲਾਮੋ! ਮਤ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ (ਸੁਣੇ ਵਚਨਾਂ, ਵੇਦਾਂ) ਦੇ ਕਾਰਨ (ਕਿਸੇ ਹਾਲ ਨੂੰ ਮੰਨੋ) ਨਾ ਹੀ ਤਰਕ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਾਲ, ਨਾਹੀ ਨੈ-ਹੇਤੂ ਨਾਲ, ਨਾ ਹੀ (ਵਕਤਾ ਦੇ) ਦਰਸ਼ਨੀ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ, ਨਾ ਹੀ 'ਸ਼ਮਣ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਹੈ' ਦੇ ਕਾਰਣ। ਜਦੋਂ ਕਾਲਾਮੋ! ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਜਾਣ ਜਾਓ ਕਿ ਇਹ ਧਰਮ (ਕੰਮ ਜਾਂ ਗਲ), ਚੰਗੇ, ਬਿਨਾਂ ਦੋਸ਼, ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਨਿੰਦਿਤ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਲੈਣ, ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ ਹਿਤ, ਸੁਖ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਲਾਮੋ! ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੋ। (ਦਰਸ਼ਨ-ਦਿਗ-ਦਰਸ਼ਨ, ਰਾਹੁਲ ਸਾਂਕ੍ਰਤਾਇਨ, ਸਫਾ 411)

ਕਾਰਜ-ਕਾਰਨ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਤੀਤੀ-ਸੁਮੁੱਤਪਾਦ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਵਰਤਾਰੇ ਦੇ ਪਲ-ਪਲ ਬਦਲਣ ਦਾ ਗਤੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਿਧਾਂਤ ਸਨ। ਇਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵਰਣ ਵੰਡ ਦੇ ਵੈਧੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਗਲਤ ਦੱਸਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਵਾਂਗ, ਵਰਣ ਵੰਡ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਹੇਗੀ। ਪਰ ਬੁੱਧ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੀ, ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਅਤੇ ਕਰਮ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਹੈ। ਉਹ ਰੱਬ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਪਰ ਮੌਤ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਨਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ-ਸੰਧੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨਦੇ ਹਨ। ਨਸ਼ਟ ਹੋਣ ਅਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਧੀ। ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਵਾਲੀ ਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਮਰਦੀ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਰੀਰ ਬਦਲਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਬੁੱਧ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਨਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰ ਹੈ, ਜੋ ਪਰ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਧੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਟੁੱਟਵੇਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਵਾਸਨਾਂ ਜਾਂ ਸੰਸਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਦਮੀ ਦਾ ਗਰੀਬ-ਅਮੀਰ ਹੋਣਾ, ਉਸਦੇ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਰਾਹੁਲ ਸਾਂਕ੍ਰਤਾਇਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬੁੱਧ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਸੁਮੁੱਤਪਾਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਜਿੱਥੇ ਮਾਲਕ ਜਮਾਤਾਂ ਭੈ ਭੀਤ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਉੱਥੇ ਪ੍ਰਤੀ-ਸੰਧੀ ਤੇ ਕਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁੱਲ ਬੇਫਿਕਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਗੈਰ-ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਹਟਾਏ ਬਿਨਾਂ ਹੀ, ਬੁੱਧ ਨੇ ਵਰਣ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਅਸਲੀ ਅਮੀਰੀ ਗਰੀਬੀ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ, ਪਰ ਹੇਠਲੇ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਜਿੱਤੀ ਗਈ। ਹਰੇਕ ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ, ਸਮਾਜ ਦੇਵਿਕਾਸ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦੀ ਹਕੀਕਤ, ਜਮਾਤੀ ਸਮਾਜ ਦੀ

ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸ ਤੇਜ਼ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦੇ ਜੋ ਪਹਾੜ ਟੁੱਟ ਪਏ ਸਨ। ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਤੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ, ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਤਾਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਹੱਲਾਂ ਲਈ, ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਅਜੇ ਰਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਨਾਂ ਸੁਝਾਉਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਟਿਹਰੇ ਵਿੱਚ, ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਾਰਕਸ ਨੂੰ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਲਹੂ ਲਿੱਭੜਿਆ ਇਤਿਹਾਸ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਮਾਤੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਲਹੂ ਲਿੱਭੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਰੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ, ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਅਨਿਆਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਨ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲੈਣਾ, ਕਦੀ ਵੀ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਬੁੱਧ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲੋਕਤੰਤਰਾਂ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫ਼ਤਾ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਕਰਕੇ ਹੀ, ਅਪਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕੀਤੀ।

ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਬੁੱਧ ਮੌਤ ਆਪਣੇ ਉਲਟ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਮਹਾਯਾਨ ਬੁੱਧ ਮੱਤ ਦਾ ਦੌਰ, ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪਿੱਛਲ ਮੋੜਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤਬਦੀਲੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਲੇਖ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਪਰ ਬੁੱਧ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ, ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸਾਰ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼ੁਨਯਵਾਦ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਵਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਮਹਾਯਾਨ ਬੁੱਧ ਮੱਤ, ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ, ਵਿਚਾਰਵਾਦੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਵਾਦ ਨੂੰ, ਬੜੇ ਉੱਚੇ ਬੌਧਿਕ ਧਰਾਤਲ ਤੱਕ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਕੇ, ਵਿਚਾਰਵਾਦੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਵਾਦੀ ਸਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਵੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਬਣੀ ਰਹੀ।

ਫਿਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਲ-ਪਲ ਬਦਲਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਆਦਿ ਦਵੰਦਵਾਦ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਮੁਢਲੇ ਬੁੱਧ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਸਾਡੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਵਿਰਾਸਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਾਡੇ ਕੋਲ, ਦਵੰਦਵਾਦੀ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ-ਵਿਕਾਸੀ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਾਡੇ ਯੁੱਗ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਵੀ, ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਹਥਿਆਰ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਦਰਸ਼ਨ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਡੀ. ਪੀ. ਚੱਟੋਪਾਧਿਆਏ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੁੱਧ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੀੜ ਘਟਾਉਣ ਲਈ, ਮਰਹਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਇੱਕ ਯੁੱਗ ਭਰਮ ਸਿਰਜਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਧਰਮ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਈ ਲਈ, ਪੀੜ ਦੀ ਦਵਾਈ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਐਸੇ ਪੜਾਅ ਤੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ, ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਵਕਤੀ ਤਕਲੀਫ ਹਟਾਉਣ ਲਈ, ਕੋਈ ਵੀ ਮਰਹਮ ਕਾਰਗਰ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਇਤਿਹਾਸ ਜਮਾਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਗੈਰ ਜਮਾਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਬੜੇ ਅੱਖੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨੇ ਜਿਸ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਮਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਦੇ ਸਾਕਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ।

ਨਰਬਿੰਦਰ
93544-30211

ਕਿਸਾਨੀ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟੀ ਕਰਜ਼ੇ ਸਬੰਧੀ ਦੋਗਲੀ ਹਕੂਮਤੀ ਨੀਤੀ

ਲੰਬੀਆਂ ਪੰਜ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ਼ੀ ਉੱਤੇ ਖ਼ੂਬ ਰਾਜਨੀਤੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਤਰਾ ਖੰਡ 'ਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਪੱਤਾ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਐਨ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਇਸ ਉੱਤੇ ਚਰਚਾ ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਰੁਣ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਤੀ ਅਨੁਸਾਸ਼ਨ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦੀ ਹੈ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਬਿਆਨ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਦੇ ਵੀ ਸਨ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ।

ਅਸੀਂ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਮੁਖੀ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਸੁਆਲ ਉਠਾਵਾਂਗੇ ਕਿ 'ਜੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਤੀ ਅਨੁਸਾਸ਼ਨ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ (2013-2015) ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੂੰਜੀਪਤੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਗਤ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਘਟਾਉਣ ਦੇ 1.14 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਰਾਈਟ ਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਭਾਵ ਇਹਨਾਂ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਡੁੱਬੇ ਖਾਣ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਾਕੇ ਲੀਕ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ? ਪਿਛਲੇ 15 ਸਾਲ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਡੁੱਬਣ ਵਾਲੇ 'ਤੇ ਲੀਕ ਫੇਰੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਕਰੋੜ (3,00,000 ਕਰੋੜ) ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸਨਅਤ ਨਾਲੋਂ ਖੇਤੀ ਅਜੇ ਵੀ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਨਅਤੀ ਪੂੰਜੀ ਲਈ ਛੋਟਾਂ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਲੀਕ ਫੇਰਨ ਵਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਦੂਸਰੀ ਪਹੁੰਚ ਕਿਉਂ?

ਖੇਤੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁਲ 9 ਕਰੋੜ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ 'ਚੋਂ 52 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਭਾਵ 4.68 ਕਰੋੜ ਪਰਿਵਾਰ ਕਰਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ 12.6 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਦਾ ਸੰਸਥਾਗਤ ਕਰਜ਼ਾ ਚੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ 'ਚ 9.57 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ, 1.57 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ 1.45 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਖੇਤਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੁੱਲ ਕਰਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਮੱਧਵਰਗੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ੇ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਸਿਰਫ਼ 25 ਫੀ ਸਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਕਿਸਾਨੀ ਕਰਜ਼ਾ ਜਿਹੜਾ 75 ਫੀ ਸਦੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ, ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਜਾਂ ਫੇਰ ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜਾਂ ਖੇਤੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੇ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਸਾਹੂਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਆੜਤੀਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕਰਜ਼ੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਹੂਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆੜਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਤੱਥ ਮੁਤਾਬਕ ਕੁਲ ਖੇਤੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ 60 ਫੀ ਸਦੀ ਸੰਸਥਾਗਤ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ 40 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੂਦਖਰਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਸੂਦ ਖੋਰਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ 10 ਵੱਡੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਵੱਲੋਂ 5 ਲੱਖ 73 ਹਜ਼ਾਰ 682 ਕਰੋੜ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ।

ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਵੀ ਤੱਥ ਹਨ। ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ 'ਚ ਜਿੱਥੇ ਸਨਅਤੀ ਖੇਤਰ ਭਾਵ ਉਦਯੋਗਪਤੀਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ 41.71 ਫੀ ਸਦੀ ਹੈ ਉੱਥੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਿਰਫ਼

13.49 ਫੀ ਸਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਐਸ ਵਾਰੀ ਬਜਟ(2017-18) ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ 10 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰਾਸ਼ੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟੀ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੇ ਐਨ.ਪੀ.ਏ.(ਡੁੱਬੇ ਕਰਜ਼ੇ) ਦੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। 30 ਜੂਨ 2016 ਤੱਕ 50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵਾਲੇ ਖਾਤੇ ਜਿਹੜੇ ਡੁੱਬਣ ਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਪਹਿਚਾਣੇ ਗਏ ਸਨ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 2071 ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰ 3,88,919 ਕਰੋੜ ਦੀ ਰਕਮ ਮਰਨਾਊ ਪਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਵੱਡੇ ਸਨਅਤੀ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵਿਆਜ ਦਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ 'ਤੇ ਵਿਆਜ ਦਰ ਨਾਲੋਂ ਇੱਕ ਤਿਹਾਈ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਖ਼ੁਦ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਲੋਨ ਭਾਵ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਨਾ ਅਦਾ ਕਰ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰਚ 2016 ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ 'ਚ ਇਹ 7.4 ਫੀ ਸਦੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਸੁਧਰ ਕੇ ਸਤੰਬਰ 2016 ਵਿੱਚ 7.2 ਫੀ ਸਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਨਅਤੀ ਖੇਤਰ 'ਚ ਮਾਰਚ 2016 ਵਿੱਚ 18.4 ਫੀ ਸਦੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਸਤੰਬਰ 2016 ਵਿੱਚ ਵਧਕੇ 20.3 ਫੀ ਸਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਵੈਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬੈਂਕ ਵੱਡੇ ਕਰਜ਼ਦਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹੀ ਜਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਹੀ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੁਤਾਬਕ 2015 ਵਿੱਚ ਡੁੱਬੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ 3 ਲੱਖ 49 ਹਜ਼ਾਰ 556 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਤੰਬਰ 2016 ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਕਮ ਵੱਧ ਕੇ 6 ਲੱਖ 68 ਹਜ਼ਾਰ 825 ਕਰੋੜ ਹੋ ਗਈ। ਇੱਕ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿੱਤ ਕੰਪਨੀ 'ਸਟੈਂਡਰਡ ਐਂਡ ਪੂਅਰਜ਼' ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਐਸ ਵਿਤੀ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਿਆ ਕਰਜ਼ਾ ਵੱਧ ਕੇ 9 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵਧ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਨਅਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਡੁੱਬਣ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਸਿੱਧੇ ਛੋਟੇ ਕਰਜ਼ਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬੈਂਕ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੁਤਾਬਕ 1991 ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਦਾ ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਨਿਜੀਕਰਨ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ ਛੋਟੇ ਕਰਜ਼ਦਾਰਾਂ ਦੀ ਕਰਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ 63 ਫੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ 32 ਫੀ ਸਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਵ ਬੈਂਕਾਂ ਵੱਡੇ ਘਰਾਣਿਆਂ ਤੇ ਸਨਅਤੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਉਦਯੋਗਾਂ, ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਹੱਥ ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਅਕਤੂਬਰ 2016 ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗੰਜਰਵ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ 87 ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਸਿਰ 85000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਬਕਾਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤਾਂ ਜਾਹਰ ਕਰੋ। ਘੱਟ ਘੱਟ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ 500 ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਬਕਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਚਿਹਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਬੈਂਕਾਂ ਨੇ ਜੱਗ ਜਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ।

ਦੇਸ਼ ਭਰ 'ਚ 95 ਫੀ ਸਦੀ ਮੱਧ ਵਰਗੀ, ਛੋਟੇ ਜਾਂ ਲਘੂ ਕਿਸਾਨ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਕੋਲ ਇਕ, ਦੋ ਜਾਂ ਪੰਜ ਹੈਕਟੇਅਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੁਲ ਖੇਤੀ ਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ 68.7 ਫੀ ਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਇਹਨਾਂ ਕੋਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ 5 ਫੀ ਸਦੀ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੋਲ 31.3 ਫੀ ਸਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ 15 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ 8 ਫੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੇਤੀ ਕਰਜ਼ੇ ਵਧੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਮੁਤਾਬਕ ਛੋਟੇ, ਲਘੂ ਜਾਂ ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਨਹੀਂ ਵਧੇ। ਇਹ ਕਰਜ਼ੇ ਵੱਡੀ ਕਿਸਾਨੀ ਜਾਂ ਖੇਤੀ ਆਧਾਰਤ ਸਨਅਤੀ ਇਕਾਈਆਂ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ

ਕਿਸਾਨੀ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਹੀ ਵਧੇ ਹਨ। ਨੋਟਬੰਦੀ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 60 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵਿਆਜ ਮੁਆਫ਼ ਕਰੇਗੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਹ ਵਿਆਜ ਮੁਆਫ਼ੀ ਕਿਸਾਨ ਖਾਤਿਆਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ। ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਜਟ 'ਚ ਨਾਬਾਰਡ ਰਾਹੀਂ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਲਈ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰਾਸ਼ੀ ਜ਼ਰੂਰ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਨਾਬਾਰਡ ਇਹ ਰਾਸ਼ੀ ਕਿਹੜੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇਗਾ, ਇਹ ਅਜੇ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਘੱਟ ਘੱਟ ਗਰੀਬ ਤੇ

ਦਰਮਿਆਨੇ ਕਿਸਾਨ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਹ ਕਰਜ਼ੇ ਵੀ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨ ਜਾਂ ਫਸਲਾਂ ਅਧਾਰਤ ਜਾਂ ਦੁੱਧ ਅਧਾਰਤ ਸਨਅਤੀ ਇਕਾਈਆਂ ਹੀ ਲੈ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰੀ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ 2.25 ਫੀ ਸਦੀ ਹੀ ਰਾਸ਼ੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਨੋਟਬੰਦੀ ਦਾ ਕਦਮ ਵੀ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਨਕਲੀ ਸਾਹ ਦੇਣ ਦਾ ਕਦਮ ਹੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਗੈਰ ਕਮਾਊ ਅਸਾਸੇ (ਐਨ.ਪੀ.ਏ.) ਦੁਗਣੇ ਹੋ ਗਏ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹਦੀ ਵਸੂਲੀ ਦੀ ਵੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਵੇਂ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇਣ ਲਈ ਬੈਂਕਾਂ ਕੋਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਾਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੰਜਰਵ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅਸੂਲ ਛਿੱਕੇ 'ਤੇ ਟੰਗ ਕੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਲੋਕਾਈ ਤੋਂ ਨੋਟ ਖੋਹ ਕੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਕਿ ਨਗਦੀ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਨਕਲੀ ਸਾਹ ਆਏ। ਅਤੇ ਇਹ ਹੋਇਆ ਵੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਨਕਲੀ ਸਾਹ ਆਏ ਅਤੇ ਇਹਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਆਮ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਭੁਗਤਨਾ ਪਿਆ। ਜਮਾਂ ਹੋਈ ਰਾਸ਼ੀ ਉੱਤੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਕੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਹੀ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰਾਈ ਗਈ, ਸਗੋਂ ਅਜੇ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ 'ਚ ਬੰਦ ਰੱਖੀ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹਾਂਗੇ ਤਾਂ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਖੇੜਾ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇ। ਬੈਂਕਿੰਗ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ 'ਚ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਮੜਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਨਾਨ ਪਰਫਾਰਮਿੰਗ ਅਸੈਟਸ (ਗੈਰ ਕਮਾਊ ਅਸਾਸੇ) ਡੁੱਬਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਬੈਂਕ ਆਪਣੀ ਬੈਂਕਿੰਗ ਬੈਲੇਂਸ ਸੀਟ ਵਿੱਚ ਐਨ. ਪੀ. ਏ. ਘੱਟ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਡੁੱਬਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਉਂਤੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ 'ਚ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਫ਼ ਸਬਦਾਂ 'ਚ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਡੀਫਾਲਟਰ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਰਾਹ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਵਿਆਜ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਐਨ.ਪੀ.ਏ. ਅਤੇ ਗੈਸਟਰੱਕਚਰਡ ਕਰਜ਼ੇ ਜੋੜ ਕੇ ਜਿਹੜੀ ਰਾਸ਼ੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਲੋਨ (ਜਿਹੜੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ

ਮੁੜਨ ਦੇ ਆਸਾਰ ਮੱਧਮ ਹਨ) ਨੂੰ ਬੈਂਡ ਲੋਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬੈਂਕ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਵਾਪਸ ਮੁੜਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਡੁੱਬੇ ਖਾਤੇ 'ਚ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਾਫ਼ ਲਫਜ਼ਾਂ 'ਚ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਮੁਤਾਬਕ ਸਿਰਫ਼ ਸਨਅਤੀ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਹੀ ਡੁੱਬਣ ਵਾਲੇ ਖਾਤਿਆਂ 'ਚ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਾਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨੀ ਪ੍ਰਤੀ ਇਹ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ, ਹਾਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਬੈਂਕ ਵਿਆਜ ਦਾ ਕੁੱਝ ਹਿੱਸਾ ਜ਼ਰੂਰ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬੈਂਕ ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਕਰਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਦੋ ਢਾਈ ਗੁਣਾ ਜ਼ਮੀਨ ਗਹਿਣੇ ਰੱਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬੈਂਕਾਂ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਛੋਟੀ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੀ ਕਿਸਾਨੀ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਪਾਲਤੂ ਬੱਕਰੀ ਵਾਂਗੂੰ ਹਨ ਜਦੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਜਿੰਨਾਂ ਮਰਜ਼ੀ ਵਿਆਜ ਚੋਅ ਲਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵਿਆਜ ਦਰ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਬੈਂਕ ਦਾ ਵਿਆਜ ਮੌੜਦਾ ਹੀ ਹੱਥ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉੱਧਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਵੱਲ ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਕਰੋੜ ਦੇ ਡੁੱਬੇ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਛੋਟਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 8 ਨਵੰਬਰ 2016 ਦੀ ਨੋਟਬੰਦੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ 14-15 ਨਵੰਬਰ 2016 ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੂੰ 2015-16 ਵਿੱਚ 59 ਹਜ਼ਾਰ 547 ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਡੁੱਬੇ ਖਾਤੇ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਛੋਟੇ ਦਿੱਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਜੈ ਮਾਲੀਆ ਵੀ ਸੀ ਜਿਹਦਾ 1200 ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਹਦੇ ਵੱਲ ਅਜੇ ਵੀ 9900 ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਵੈਸੇ ਇਹਨਾਂ ਮੁਆਫ਼ੀਯੋਗ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਨਾ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੱਗ ਜਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਰ 'ਚ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ 44.5 ਫੀ ਸਦੀ ਛੋਟੇ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ 27.9 ਫੀ ਸਦੀ ਦਰਮਿਆਨੇ ਕਿਸਾਨ ਹਨ ਅਤੇ 25.2 ਫੀ ਸਦੀ ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਕਿਸਾਨ ਹਨ। ਉੱਚ ਵਰਗ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਚ ਸਿਰਫ਼ 2.3 ਫੀ ਸਦੀ ਕਿਸਾਨ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਵੱਲ ਵਧੇ। ਭਾਵ ਅਜਿਹਾ ਦਰਦਨਾਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਤਿੰਨ ਚੌਥਾਈ ਹਿੱਸਾ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਚੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਗ ਲਈ ਖੇਤੀ ਘਾਟੇ ਦਾ ਸੰਸਦ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੀ ਛੋਟੀ ਕਿਸਾਨੀ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਲਈ ਉਵੇਂ ਦੇ ਹੀ ਅਸੂਲ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਵੱਡੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟੀ ਘਰਾਣਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੈਂਕ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ? ਪਰ ਨਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟੀ ਦੀ ਹੈ, ਪੂੰਜੀਪਤੀਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੱਚਤ ਤੇ ਹੋਰ ਢੰਗਾਂ ਦੀ ਜਮਾਂ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਛੁੱਪੇ ਜਿਹੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟੀ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮਦਰਦੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਬੈਂਕਕਰੀ ਹੀ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਿੱਛਲੇ ਸਾਲ ਹੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟੀ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੇ ਡੁੱਬਣ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ (ਜਿਹੜੇ 11 ਹਰਬ 40 ਅਰਬ ਸਨ) ਲਈ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦੀ ਰਾਹਤ ਰਾਸ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਐਸ ਵਾਰੀ ਬਜਟ 'ਚ ਇਹ ਗੱਲ ਲੋਕ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਉਹਨਾਂ(ਕਾਰਪੋਰੇਟੀ ਪੂੰਜੀ) ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਕਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟੇਗੀ। ਇੱਧਰ ਕਿਸਾਨੀ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਤ ਮੰਤਰੀ ਜੇਤਲੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ

ਦੇ ਚੇਅਰ ਮੈਨ ਚੀਕ ਉੱਠੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਅਰਾਜਕਤਾ ਫੈਲ ਜਾਵੇਗੀ।

ਜੇ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਨਾਲ 'ਵਿਤੀ ਅਰਾਜਕਤਾ' ਫੈਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਅਰਾਜਕਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਰਵਾਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਜਿਸਨੇ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ੋਸ਼ੋਬਾਜ਼ੀ ਹੇਠ ਵੋਟਾਂ ਹਥਿਆਈਆਂ ਹਨ। ਯੂ. ਪੀ. ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਤੱਕ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਕੇ ਵਾਹਵਾ ਖੱਟੀ ਹੈ। ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ 92 ਫੀ ਸਦੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੋਲ ਢਾਈ ਏਕੜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ 27429 ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਚੋਂ ਕਿੰਨਾ ਅਦਾ ਕਰੇਗੀ, ਇਹਦਾ ਖਾਕਾ ਵੀ ਉਦੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਬੈਂਕਾਂ 'ਚ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਵੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਅਜੇ ਕਮੇਟੀ ਬਿਠਾਈ ਹੈ। 'ਮਰਦੀ ਨੇ ਅੱਕ ਚੱਬਿਆ' ਵਾਂਗੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਪੁੰਝਣ ਲਈ ਕੁੱਝ ਨਾ ਕੁੱਝ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪੈਣੇ, ਆਖਿਰ ਵੋਟਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਮ 'ਤੇ ਹਥਿਆਈਆਂ ਹਨ। ਯੂ.ਪੀ. ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਮੱਦਦ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਦੂਸਰੇ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗਰੰਟੀ ਨਹੀਂ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗਰੀਬ, ਛੋਟੇ ਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ 5 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਇੱਕ ਫੀ ਸਦੀ ਵਿਆਜ ਅਤੇ 5 ਤੋਂ 10 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ 2 ਫੀ ਸਦੀ ਵਿਆਜ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਛੋਟੀ ਕਿਸਾਨੀ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਮੁਆਫ਼ੀ ਕਰਕੇ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਉਂਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਫਸਲੀ ਕਰਜ਼ੇ ਵਿਆਜ ਮੁਕਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਫਸਲ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ, ਬਾਰਸ਼ਾਂ, ਗੜਿਆਂ, ਝੱਖੜਾਂ ਜਾਂ ਸੋਕੇ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਫਸਲੀ ਕਰਜ਼ੇ ਤੁਰੰਤ ਮੁਆਫ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਜੇ ਸਨਅਤੀ ਇਕਾਈ ਫੇਲ ਹੋਣ ਜਾ ਨੁਕਸਾਨੀ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਛੋਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਖੇਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਜ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਜਿਸ ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਟੀ ਘਰਾਣੇ ਹਨ ਇਹ ਕਦਾਚਿੱਤ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਲੱਗੀ, ਸਗੋਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟੀ ਪੂੰਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਅਕਤੂਬਰ 16 ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।' ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟੀ ਘਰਾਣਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹੜੱਪੇ ਅਤੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀ ਡੁੱਬੇ ਪੂੰਜੀ 1.14 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਉੱਤੇ ਲੀਕ ਮਾਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਕੀਤੇ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਹੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟੀ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਹੀ ਹਿਤ ਪੂਰਨੇ ਹਨ।

ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਕਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟੀ ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਥਿਆਰ ਹਨ। ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੋਕਾਈ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤਬਾਹੀ ਵੱਲ ਖੱਕ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਪੂੰਜੀ ਲਈ ਹੜੱਪਣ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਮ ਲੋਕਾਈ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਮਿਹਨਤੀ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਜਾਂ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਕਦਾਚਿੱਤ ਸੋਚਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟੀ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤ ਚੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਮਿਲੋ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਰਸ਼ਾ ਡੌਰਗਰੇ ਨੂੰ!

ਮਾਲਿਨੀ ਸੁਬਰਮਣੀਅਮ

ਜੋ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਤਲੱਦ ਅਤੇ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਮੁਅੱਤਲ ਹੋਈ। ਇਸ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਪੁਰਾਣੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ 'ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਚਿਹਰੇ' ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ 'ਸਰਕਾਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੈ'।

26 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਵਰਸ਼ਾ ਡੌਰਗਰੇ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਵੇਸਬੁੱਕ ਪੋਸਟ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਾਊਂਟਵਾਦੀ ਬਗਾਵਤ ਨਾਲ ਲੜ ਰਹੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਉਲੰਘਣਾ ਬਾਰੇ ਆਂਤਰਿਕ ਖੁਲਾਸਾ/ਪੁਸ਼ਟੀ ਸੀ। ਸੁਭਾਵਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਨੇ ਸੱਤਾ ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਭੜਕਾਇਆ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ 'ਚ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਆਚਰਣ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਆ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ ਹੀ 35 ਸਾਲਾਂ, ਰਾਏਪੁਰ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 350 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਅੰਬਿਕਾਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਡੌਰਗਰੇ ਵਿਰੁੱਧ "ਪਹਿਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਬੂਤ" ਲੱਭੇ ਹਨ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾਵਾਂ (ਆਚਰਣ) ਨਿਯਮਾਂ, 1964 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹਨ, ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਗਿਧਾਰੀ ਨਾਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਨਾਇਕ ਨੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੈ, ਕੋਈ ਫ਼ੀਲਡਿੰਗ ਨਹੀਂ। "ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਆਚਰਣ ਸੰਬੰਧੀ ਕੋਡ ਦੁਆਰਾ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਜੋ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪੋਸਟ ਕਰਨ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ"।

ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਕੇ. ਗੁਪਤਾ, ਡਿਪਟੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਮੁਅੱਤਲ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਡੌਰਗਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਦੋ ਆਧਾਰ ਦੱਸੇ ਹਨ—"ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ"। "ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ", ਡੌਰਗਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ। "ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਮੇਰੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮੇਰਾ ਮੁਅੱਤਲ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਗਲਤ ਹੈ।" ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਰ. ਆਰ. ਰਾਏ ਵੱਲੋਂ 32 ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਸੀ ਕਿ ਸੋਸ਼ਲ ਐਕਟੀਵਿਸਟ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਕੁਮਾਰ ਨੇ 26 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੀ ਡੌਰਗਰੇ ਦੀ ਪੋਸਟ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਡੌਰਗਰੇ ਦੁਆਰਾ ਪਾਈਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਦੀ ਇਕ ਲੜੀ 'ਤੇ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਟੈਗ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਫੇਸਬੁੱਕ ਪੋਸਟਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਬਾਰੇ।

ਰਾਏ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਡੌਰਗਰੇ ਦੀ ਪੋਸਟ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਜਨਰਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। "ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਾਂ ਨਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੋਸਟਾਂ

ਨੂੰ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ"। ਇਹ ਡੌਰਗਰੇ ਨੇ 5 ਮਈ ਨੂੰ ਰਾਏ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਪੋਸਟ ਲਈ, ਉਸ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਹ "ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ" ਨਾਲ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਕਦੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਰਹੱਸ, ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ"। "ਪਰ ਸਿਵਲ ਸਰਵੈਂਟ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਗਰਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਹੈ"। ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣਾ ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ

ਹੈ। "ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ", ਡੌਰਗਰੇ ਨੇ ਸ਼ਚਰੇਲਲ ਨਿ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। "ਸਿਵਲ ਸਰਵੈਂਟ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਅਸੀਂ ਆਜ਼ਾਦ ਨਾਗਰਿਕ ਵੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਵਿਰੁੱਧ, ਅਨਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ"।

ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, "ਰੁਕਾਵਟਾਂ, ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਅਣਜਾਣੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ"। ਲੜਾਈ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, "ਦੋ ਮੁੱਖ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ"। "ਇਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 244 ਜੋ ਕਿ ਆਦਿਵਾਸੀ ਦੇ ਜਲ, ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਜਮੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਲੁੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ, ਅਸਲੀ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਰਾਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ", ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ। "ਦੂਜਾ, ਇਕ ਸਿਵਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਿਵਲ ਸਰਵੈਂਟ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੈਰ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕੇ"। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ: ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਦੇ ਲਿਖਤ ਪਰਮਾਣ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। "ਮੈਂ ਜਗਦਲਪੁਰ ਅਤੇ ਰਾਏਪੁਰ ਵਿਚ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਦੇ ਕਈ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਹੈ", ਡੌਰਗਰੇ ਨੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਕਵਾਰਧਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਕਿਹਾ ਜਿੱਥੇ ਉਹ 10

ਮਈ ਨੂੰ ਅੰਬਿਕਾਪੁਰ ਵਿਚ ਡਿਊਟੀ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਅੱਤਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ ਸੀ।

ਇਹ 2008 ਤੋਂ 2010 ਤੱਕ ਜਗਦਲਪੁਰ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਰੂਪ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ 26 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੀ ਪੋਸਟ ਰਾਹੀਂ ਵਿਅਕਤ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਤਸੀਹਿਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਜਗਦਲਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਮਹਿਲਾ ਸੈਲ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਡੌਰਗਰੇ ਨੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਚਾਰ ਆਦਿਵਾਸੀ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜੋ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਸਨ, ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ? ਪਰ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਇਆ-ਧਮਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਦੂਜੀਆਂ ਔਰਤ ਕੈਦੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਡੌਰਗਰੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਝਟਕੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕੁੜੀਆਂ 'ਤੇ 10 ਕਾਲੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਗੁੱਟ ਤੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਸੱਤ ਤੋਂ ਅੱਠ ਕਾਲੇ ਚਟਾਕ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ। "ਫਿਰ ਕੁੜੀਆਂ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ, ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨਾਲ ਵੀ ਇਹੀ ਹੋਇਆ" ਡੌਰਗਰੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ। ਕੀ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ? "ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਹੁਣ ਤੋਂ ਉਲਟ, ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਵੇਲੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਕਾਰਡ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ" ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ। ਮਈ 2010 ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਕ ਦਾਖਲੇ ਵੇਲੇ ਜੇਲ੍ਹ

ਵਿਚ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੀਤਾ।

ਉਸ ਦਿਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਲ੍ਹ ਡਾਕਟਰ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜਦੋਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਵਿਖਾਏ ਸਨ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਦੇਖ ਹੋਰਾਨ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਡੌਰਗਰੇ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਇਸਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ 'ਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ "ਨਕਸਲੀ ਮਾਮਲਿਆਂ" ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਡੌਰਗਰੇ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੀ ਸਹੀ ਤਾਰੀਖ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਪਰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਛੁੱਟੀ ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਪਰ ਘਟਨਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। "ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਦਿਵਾਸੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ", ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹਾਂ।" ਡੌਰਗਰੇ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੇਸਬੁਕ ਪੋਸਟ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ "ਨਾ ਤਾਂ ਨਵਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਰਾਜ ਦੇ ਭੇਦ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ।" ਇਹ ਸਭ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅੰਦਰ ਹੋ ਜੋ ਜਨਤਕ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ, "ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ 2011 ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਟਾਕਸੈਟਲਾ ਸਾੜ-ਫੂਕ ਅਤੇ ਲੁੱਟ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਬੀਜਾਪੁਰ ਵਿਚ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ" ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਬਸਤਰ ਵਿਚ ਅਸਲ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਡੌਰਗਰੇ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, "ਅਤੇ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਜੋ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਗਦਲਪੁਰ, ਬਸਤਰ ਵਿੱਚ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁਹਰਾਓ ਹਨ।" ਫਿਰ, ਉਸ ਉੱਪਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ? ਡੌਰਗਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਰਕਾਰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੇਚੈਨ/ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ", ਇੱਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ "ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬੇਨਿਯਮਾਂ ਬਾਰੇ ਮੇਰੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ 26 ਅਗਸਤ, 2016 ਦਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।" ਪੁਰਾਣੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ 2006 ਵਿਚ ਫਾਇਲ ਕੀਤੀ ਗਈ

ਸੀ ਅਤੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ 2003 ਵਿਚ 147 ਸਿਵਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪਦਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਲਈ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡੌਰਗਰੇ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 2003 ਅੰਦਰ ਭਰਤੀ ਸਮੇਂ ਬੇਨਿਯਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਮਿਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋ ਕੇ 19 ਜੂਨ 2006 'ਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਮਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 'ਜਨ ਦਰਸ਼ਨ' ਮੌਕੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, "ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਨਸਾਫ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ"। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਮਲਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਜਾਂਚ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਗਾਰਡ, ਇਸ ਔਰਤ ਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਬਾਹਰ ਲੈ ਜਾਓ।" ਡੌਰਗਰੇ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ "ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਸਮੇਂ ਲਾਏ, ਸਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਪੁਰਸ਼ ਗਾਰਡ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਲੱਗੇ" "ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਝਟਕਾ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਸਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਖੁਦ ਬਾਹਰ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹਾਂ।' ਅਗਸਤ 2016 ਵਿਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਸਹੀ ਪਾਏ ਅਤੇ ਤਾਜ਼ੀ "ਮੈਰਿਟ ਲਿਸਟ" ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਡੌਰਗਰੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਰਚੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਦੋ ਹੋਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇਣ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੜਾਈ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਹੈ। "ਇਹ ਸਿਰਫ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤਾ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕੁਮਾਰੀ ਵਰਸ਼ਾ ਡੌਰਗਰੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਬੇਨਿਯਮਾਂ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ, ਭਾਈ-ਭਤੀਜਾਵਾਦ, ਪੱਖਪਾਤ ਆਦਿ ਬਾਹਰ ਉੱਭਰ ਕੇ ਆਏ ਹਨ।" "ਤਿੰਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ 9 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਕੇਸ ਲੜਿਆ ਪਰ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ", ਡੌਰਗਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, "ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਡੀਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਸਾਂ ਕਿ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ", ਉਸਨੇ ਖੁਦ ਕੇਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਨੁਕੂਲ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ, "ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਉੱਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ" ਇਹੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤਾ ਉਸ ਦੇ ਬਾਦ ਪਈ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਡੌਰਗਰੇ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ। ਰਾਇਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਮਹਿਲਾ ਵਿੰਗ ਦੀ ਇੰਚਾਰਜ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਉਸ ਨੇ "ਔਰਤ ਕੈਦੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ"। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, ਉਸਨੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਸਲਾਨਾ ਗੁਪਤ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। "ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਮੈਂ ਇੱਕ ਦੁਖਦਾਈ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਰਗੀ ਸਥਿਤੀ ਚ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ", ਡੌਰਗਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ। "ਮੇਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ।" -ਅਨੁਵਾਦਕ: ਕਮਲ ਭੁੱਚੋਂ

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਦਿੱਤੂਪੁਰ

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ 'ਚ ਸਾਰਥਕਤਾ

ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ। ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ 14 ਅਗਸਤ 1947 ਦੀ ਅੰਨੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੌਂਪੇ ਰਾਜ ਭਾਗ ਨੂੰ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮੰਨੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਜਦਕਿ ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ ਲਿਖਿਆ ਸਮਝੌਤਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਜਿਸ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਪਰਬੰਧ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਦੇਸੀ ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਚਲਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਲੁੱਟ ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਗੇ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਜੇ ਗੋਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਥਾਂ ਕਾਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲਈ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੱਚ ਕਹਿਣ ਦੀ ਅੱਜ ਕੋਈ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਹਰ ਕੋਈ ਝੂਠੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮੰਨੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਧੋਹੀ ਦਾ ਫ਼ਤਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਹਿਜ ਸੁਖਾਲੀ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਖੂਨ ਡੋਲਿਆਂ ਮਿਲੀ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪਿੱਠ ਭੁਮੀ ਕੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜ 'ਚ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਿਪਦਾ, ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਉੱਤੇ ਏਕਾਅਧਿਕਾਰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਮਰਾਜੀ ਦੇਸ਼ ਆਪਸੀ ਜੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਆਪਣੀ ਵਾਧੂ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵੇਚਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਬਸਤੀਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਕੌਮੀ ਮੁਕਤੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰਾਂ ਜੋ ਸਾਮਰਾਜੀ ਲੁੱਟ ਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਖਾਤਮਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਲਈ ਸਿੱਧਾ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਛੱਤਰੀ ਹੇਠ ਪਾਲੀ-ਪੋਸੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸੌਂਪਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਹੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਲੁੱਟ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ।

ਸਾਮਰਾਜੀ ਲੁੱਟ ਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਖਾਤਮਾ ਕਰੇ ਬਗੈਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਪਣਪ ਰਹੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ (ਜੋ ਮਹਿਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਸੀ) ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਲੁੱਟ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿ ਕੇ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਦੇ ਦਲਾਲ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਿਕਰ ਅਧੀਨ ਸਮਝੌਤਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇਸ ਵਰਨਣ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੁੜ ਗੁਲਾਮ ਰੱਖਣਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਫਸਤਾ ਵੱਡ ਕੇ ਮਿਹਨਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਹੱਥੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਲੁੱਟ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸ਼ਹਾਦਤੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਭੁਲਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਸਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਮਝ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਰਾਹ ਹੀ ਜ਼ਾਬਰ ਸਾਮਰਾਜੀ ਰਾਜ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰੇਗਾ। ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਡੱਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਬੰਬ ਦਾ ਫਲਸਫ਼ਾ'

ਇਤਹਾਸਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਰਸਤੇ ਜ਼ਾਬਰ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਜ਼ਾ ਨਾਲ ਸੱਭਿਅਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦੇਣਗੇ, ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਗੁਲਾਮੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਨ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਹੈ। ਜੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਾਮਰਾਜੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਦਲਾਲ ਭਾਰਤੀ ਪੂੰਜੀਪਤੀਆਂ, ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਮੀਰਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਅਧਾਰਤ ਆਰਥਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਹਾਸਿਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਜਮਾਤੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਂਦਿਆਂ ਸਮੂਹ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਜੱਸਗਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦਸਵਾ ਹਿੱਸਾ ਅੱਧੀ ਦੌਲਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਭੁੱਖ, ਨੰਗ ਅਤੇ ਜ਼ਿੱਲਤ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੱਲ ਧੱਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ; ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋਕਾਂ ਦਾ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਚਲਾਇਆ, ਇਸ ਲੋਟੂ ਜਮਾਤ ਨੇ ਦੇਸੀ ਵਿਦੇਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਹਿਨਤਕਸ਼ ਤਬਕੇ ਦੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ-ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੁੱਟ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅਮੀਰੀ ਵਿੱਚ ਅਥਾਹ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਿਹਨਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧਾ ਕਰਕੇ ਗਰੀਬੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ। ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਲੜਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਠੀ-ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਦਬਾਉਣ ਦਾ ਗੈਰ-ਜਮਹੂਰੀ ਵਿਹਿਸੀਆਨਾ ਅਮਲ ਅੱਜ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ 1948 'ਚ ਨੇਵੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਖਤਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਗੋਲੀ ਚਲਵਾਉਣਾ, ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਵਹਾਏ ਖੂਨ 'ਤੇ ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਇਹ ਬੋਲ ਹਾਮੀ ਭਰਦੇ ਹਨ; ਐ ਹਰਿਬਰ ਮੁਲਕ ਐ ਕੌਮ ਬਤਾ, ਯਹ ਕਿਸਕਾ ਲਹੂ ਹੈ ਯਹ ਕੌਨ ਮਰਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜੇਲ੍ਹੀ ਡੱਕੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾ 'ਤੇ ਅਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਦੇ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਗਰੋਂ ਤਰੰਤ ਰਿਹਾਈ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਸਗੋਂ ਘੋਖ ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਚੁੱਪ ਸਹਿਮਤੀ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਕੇ ਰਿਹਾ ਕਰਨਾ। ਕੌਮੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ 'ਚ ਬੀ.ਟੀ. ਰੰਧਾਵੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਦੇਣਾ, ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸਨੂੰ ਖੱਬਾ ਮਾਰਕੇਬਾਜ਼ ਕਰਾਰ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਘੋਲਾ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਕੇ ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਿਫ਼ਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। (1948-1950) ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਘੋਲਾ ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਤਿੰਲਗਾਨਾ, ਦਰਭੰਗਾ ਅਤੇ ਰਿਆਸਤਾ ਵਿਚਲੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਘੋਲਾ ਨੂੰ ਵੱਲਭ ਭਾਈ ਪਟੇਲ ਨੇ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਰਿਆਸਤੀ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਘੋਲ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੌਤ 'ਚ ਅੰਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਲਕ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਸਾਮਰਾਜੀ ਸਤਰੰਗੀ ਖੇਡ ਖੇਡਣਾ ਅਤੇ ਦੋ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਹਿਜ਼ਰਤ ਕਰਨਾ ਜੋ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹਿਜ਼ਰਤ ਹੈ, ਜੋ ਖੂਨ 'ਚ ਲੱਥਪੱਥ ਲੁੱਟ-ਧੋਹ ਵਿਹਿਸੀਆਨਾ ਨਾ ਬਿਆਨ ਯੋਗ ਗਾਥਾ ਹੈ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਣਾਏ ਜ਼ਾਬਰ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ

ਲਈ ਲੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਘੋਲਾ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਘਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰੇ ਅਤੇ ਵਡਿਆਏ ਜਾਂਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਜਮਹੂਰੀ ਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਦਲਵੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਭੰਡਕੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਲੁਟੇਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਆਂਚ ਨਾ ਦੇ ਕੇ ਚਲਾਉਂਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਜਚਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਕੁਰਵਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਰੱਸਾ ਚੁੰਮਿਆ, ਗਾਂਧੀ (ਜਿਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਮੁਰਦਾਬਾਦ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ) ਨੂੰ ਵੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਮਾਲਾ ਪਹਿਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹਾਂ, ਉਸਨੇ ਗਰੀਬ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸਾਂਗ ਧਾਰਕੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਬੱਕਰੀ ਦਾ ਦੁੱਧ ਪੀਤਾ ਹੈ। ਚਰਖਾ ਭਵਨਾਂ 'ਚ ਸਾਮਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਭਾਰਤੀ ਕੱਪੜਾ ਮਿੱਲਾਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਅਤੇ ਢਾਕੇ ਦੇ ਕੱਪੜਾ ਬੁਨਕਰਾਂ ਦੇ ਟੁੰਡੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦਾ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਦਾ ਜੱਸਗਾਨ ਹਿੰਦੂ ਰੀਤਾਂ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਵੱਧ ਧਰਮੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵੰਡੀਆਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਰਾਸ਼ਟਰ ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮਿੱਥ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਨੀਤੀ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਦਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗਿਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਨੇ ਧਾਰਮਕ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਇਲਾਕਾਈ ਵੰਡ ਨੂੰ ਮੁਲਕੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕਿ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮੰਤਵ ਕੀ ਸੀ। ਮੌਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਆਰਥਕ ਲੁੱਟ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਮਹਿਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਲਿਆਉਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਾਹਰੇ ਦਿੱਤੇ; ਇਨਕਲਾਬ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ, ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਮੁਰਦਾਬਾਦ, ਮਨੁੱਖ ਹੱਥੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਲੁੱਟ ਦੇ ਲੋਟੂ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨਾ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਦੇ ਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਮੁਰਦਾਬਾਦ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਚੌਰਾ-ਚੌਰੀ ਦੇ ਠਾਣੇ ਦੇ ਲੋਕ ਰੋਹ ਅਤੇ ਖਾੜਕੂ ਘੋਲਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਕਰਕੇ ਖ਼ਤਮ ਕਰਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਾਂਧੀ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਮਿਟਾ ਕੇ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿ ਦੋਨਾਂ ਨੇ

ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ, ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਇਹ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਕਾਲਖ ਕਿਉਂ ਫੇਰੀ ਹੈ।

ਇਨਕਲਾਬੀ ਅਤੇ ਗੈਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਦਾ ਅੰਤਰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ; ਬੱਕਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਘਾਟ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਘਾਤਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਹੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਿਰਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪੁੰਦਲਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅਰਥ ਦੇਣੇ। ਸਮਾਜਿਕ ਸੋਝੀ ਅਤੇ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਪੁੱਠ ਪੈਰੀਂ ਕਰਨਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਜਮਾਤੀ ਵੰਡ ਲੁੱਟ ਆਧਾਰਤ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਾਵਾ ਪੱਧਰਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਜੇਤੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ 'ਚ ਜਜ਼ਬ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਭਵਿੱਖੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣਾ। ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਲੋਕ ਦੋਖੀ ਜ਼ਾਬਰ ਰਾਜ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦੀ ਲੋਕ ਗਾਥਾ, ਸ਼ਹੀਦੋ ਬੋਝੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਲੱਗਣਗੇ ਮੇਲੇ। ਅੱਜ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਾਤਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਹਾਰ ਪਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਵਾਰਸਾਂ ਦਾ ਭਰਮ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਅਧੂਰੇ ਕਾਜ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਾੜਨਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਓ ਮੇਰੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਖ਼ਾਤਮੇ ਤੱਕ ਜੰਗ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਓ, ਇਹ ਵੀ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਮੀਰਜ਼ਾਦਿਆਂ, ਧਨਾਢਾਂ, ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀਪਤੀਆਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਜੋ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਖੰਮ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਸਹਿਯੋਗੀ ਮੱਤ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਲੋਕ ਰੌਅ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਜ਼ਬਰ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹਾਰੀ ਮਾਨਸਕਤਾ ਕਾਰਨ ਤਿੱਖੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਤੋਬਾ ਕਰਨਾ, ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਸਹਿਯੋਗੀ ਰਾਹ ਅਪਣਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਧੂਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬਰ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ, ਗ਼ਦਰੀ ਸਿਰ-ਲੱਥ ਯੋਧਿਆਂ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬ ਲਈ, ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਖ਼ਾਤਮੇ ਲਈ, ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਲਈ ਅਤੇ ਮਹਿਨਤਕਸ਼ ਲੋਕ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਲਈ ਵਿੱਢੇ ਕਰਜ਼ ਨੂੰ ਛੁਟਾ ਕੇ ਖੁੰਨੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰਾਹ ਤੋਂ ਨਿਜ਼ਾਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ, ਗਾਂਧੀ ਦਾ 'ਚਰਖਾ ਕੱਤੋ ਸਿਧਾਂਤ' ਸਾਮਰਾਜੀ ਜ਼ੁਲਮ ਸਹਿਣ ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਸੀ। ਜਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦਾ ਖੁੰਨੀ ਸਾਕਾ, ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਨਰਸੰਘਾਰ ਦੀ ਘਟਨਾ 'ਤੇ ਇਸ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਢੋਂਗੀ ਬੁੱਤ ਦੀ ਸਰਾਪੀ ਰੂਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਗੀ, ਜ਼ਾਬਰ ਡਾਇਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਬੇਬੇਫ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਨਿੰਦਣ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਕਿਉਂ ਖੱਕ ਗਈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਜ਼ਾਲਿਮ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਇਸਨੇ ਤਰਲੇ ਮਈ ਉਲਾਂਭਾ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤਚਿੱਤ ਸਹਿਮਤੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ। ਜੇ ਦੋਬਾਰਾ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਅਨਰਥ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਤਰਾਮਾਂ ਮੋੜ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਬਦਲਾ ਲੈ ਕੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਜ਼ਾਲਮ ਰਾਜ ਤੋਂ ਨਿਜ਼ਾਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ।

ਕੀ ਖੂਨ ਖ਼ਰਾਬੇ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਾਲਿਮ ਰਾਜ ਦਾ ਅੰਤ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਖੇ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਖੂਨ ਖ਼ਰਾਬੇ ਤੋਂ

ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾ ਦੇ ਜਾਨ ਮਾਲ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਅਤੇ ਰਾਖੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਈ, ਜ਼ਾਲਿਮ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਹਾਏ ਖੂਨ ਦੀ ਨਾ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗਾਂਧੀ ਮਾਰਕਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਮਰਾਜੀ ਲੁੱਟ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਝੂਠ ਨੇ ਸੱਚ 'ਤੇ ਪੜਦਾ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਬੱਦਲਾਂ ਨੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਵਕਤੀ ਹੀ ਸਹੀ ਜੰਗ ਹਾਲੇ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸ਼ਹਾਦਤੀ ਸੁਨੇਹਾ ਅਮਰ ਹੈ।

ਉਪਰਲੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਘੋਖੀਏ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕਿਹੜੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਲੁੱਟ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ। ਕੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋਈ ਜਾਂ ਹਾਲੇ ਵੀ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਕੀ ਹੁਣ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਚੇਤਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਹਾਲੇ ਵੀ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਚਰਖੇ ਟੁੱਟੀ ਮਾਲ ਨੂੰ ਹੀ ਗੰਢਾਂ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। 70 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜੇ ਦੇਸ਼ ਅਜ਼ਾਦ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਰਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦੀ ਝਲਕ ਕੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਗਰੀਬ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਫਾਡੀ, ਦੋ ਤਿਹਾਈ ਭਾਰਤੀ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨੰਗ ਵਿੱਚ ਨਰਕੀ ਜੀਵਨ ਭੋਗਦੇ ਹਨ, ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਇਹਨਾਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਪੰਜਵਾਂ ਛੇਵਾਂ ਭਾਰਤੀ ਭੁੱਖਾ ਸੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਖੇ ਅੰਨ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਭਰੇ ਹਨ। ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਝੱਲਦੇ ਗਰੀਬਾਂ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਹੁੰਦੇ ਲੋਕ, ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਉਮਰ 'ਚ ਸ਼ਹਾਦਤ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਸਮੇਂ (ਤਕਰੀਬਨ ਚਾਰ ਸਾਲ) ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਮਲ ਅਮਿੱਟ ਛਾਪ ਛੱਡ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ 'ਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਮਿਲਵਰਤਣ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ, ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਭਰਦੀਆਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਟੱਕਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਸਮਝਕੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕੀਤੀ। ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਪਾ-ਵਾਹੂ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਜ਼ਬੇ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ। ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਲੋਟੂ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਵਿਰੁੱਧ, ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸੰਕਟ, ਮੰਡੀ ਲਈ ਜੰਗਾਂ 'ਚ ਉਲਝਣ ਕਰਕੇ ਤਬਾਹ ਹੋਏ ਗੁਲਾਮ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਜੁੱਝੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮੁਕੰਮਲ ਤਬਾਹੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੇਠ ਕੱਠਪੂਤਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਾਗ ਸੌਂਪ ਕੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਈ। ਅਸੀਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਧੂਰੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬੇਹਤਾਸ਼ਾ ਲੁੱਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਰਥਕ ਲੁੱਟ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਕਾਰਾ ਸਿੱਧ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਵਿਕਸਤ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਡੂੰਘੇ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਵਿਕਾਸ ਮੁਖੀ ਮੁਹਾਣ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਖ਼ਾਤਮੇ ਦਾ ਹੱਲ - ਜੰਗਾਂ ਅਤੇ ਫਾਸੀਵਾਦੀ ਰੁਝਾਨਾਂ 'ਚ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰਾਹ ਪਈਏ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੱਕ ਜੁੱਝੀਏ। ਸਮਾਜਵਾਦ ਹੀ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਸੰਸਾਰ ਸੰਕਟ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਹੱਲ ਹੈ।

ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ

ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਭਰ ਜਵਾਨੀ 'ਚ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਗਏ ਸਿਰਮੌਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜਗੁਰੂ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਸਾਥੀ ਸਨ, ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ 111 ਵੇਂ ਜਨਮ 'ਤੇ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਤੋਂ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਨਕਲਾਬ-ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ-ਮੁਰਦਾਬਾਦ ਦੇ ਲਾਏ ਨਾਹਰੇ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਮਨੋਰਥ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰਕੇ ਇੱਥੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਖਸ਼ੂਟ, ਨਾ ਬਰਾਬਰੀ, ਬੇ-ਇਨਸਾਫੀ ਅਤੇ ਭੁੱਖ ਮਰੀ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਇੱਥੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਅਧੂਰਾ ਹੈ।

ਸੁਖਦੇਵ ਦਾ ਜਨਮ 15 ਮਈ 1907 ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਨੌਘਰਾ ਮਹੱਲਾ ਵਿੱਚ ਮਾਤਾ ਰਲੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਹੋਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਲਾਲ ਦਾ ਸਾਇਆ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਿਰੋਂ ਉਠ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਤਾਇਆ ਚਿੱਤ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੰਭਾਲੀ ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਆਗੀਆ ਸਮਾਜੀ ਸਨ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹ ਸਰਗਰਮ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਾਦਾ ਸ੍ਰ. ਅਰਜੁਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਸੀ। ਇਸ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਾਂਝ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸੁਖਦੇਵ ਦੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗੂੜ੍ਹੀ ਮਿੱਤਰਤਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਰੱਸਾ ਚੁੰਮਕੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਤੱਕ ਸਲਾਮਤ ਨਿਭਾਈ।

1922 ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਭਗਵਤੀ ਚਰਨ ਵੇਹਰਾ, ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸਾਂਝ ਪੱਕੀ ਹੋਈ। ਪ੍ਰੋ. ਜਯ ਚੰਦਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਿਕ ਸਨ ਜਿਹਨਾਂ ਕੋਲ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਕ ਟੋਲੀ ਬਣੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ, ਭਗਵਤੀ ਚਰਨ ਵੇਹਰਾ ਤੇ ਯਸਪਾਲ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਇਥੇ ਹੀ ਵਰਗ ਰਹਿਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖਤ ਸਮਾਜ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇ ਬਾਰੇ ਸਮਝਿਆ। ਇਸੇ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਸੁਖਦੇਵ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੀੜਤ ਸਮਾਜ ਲਈ ਗਹਿਰਾ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਦਲਿਤ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਸਿੱਖਿਆ ਕਲਾਸਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਜੇਬ ਖਰਚੇ 'ਚੋਂ ਚਲਾਉਂਦੇ। ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਹੀਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਵੱਟਕੇ ਰਾਜ ਗੱਦੀਆਂ ਸਾਂਭੀਆਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਅਸਲੀਅਤ ਛੁਪਾਕੇ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵਿਘਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਇਹ ਅੱਜ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਦ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰ ਭਾਰਤੀ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਵਾਂਗ ਡੋਰ ਸੰਭਾਲੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਜਾਲਮ ਅਤੇ ਲੁਟੇਰੇ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਵੀ “ਤਕੜੇ ਦਾ ਸੱਤੀ ਵੀਹੀਂ ਸੌ” ਅਤੇ “ਜਿਸ ਦੀ ਲਾਠੀ ਉਸ ਦੀ ਭੈਸ” ਕਹਾਵਤਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੱਚ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸੁਖਦੇਵ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਉਹ 1947 ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ

ਕਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਾਲੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਲਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬੈਠ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਮਿਹਨਤਕਸ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਏਗਾ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਉਹ ਸੱਚ ਹੋਇਆ ਸਾਹਮਣੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪਰ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਗੱਦੀਆਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਬੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪਹਿਨਾਏ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚਿਤਵੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਚਾਕਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸਿਲੇਬਸਾਂ 'ਚ ਵੀ ਬਣਦੀ ਥਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਭੱਜਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ 20 ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬਹੁਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਛਪੇ ਲੇਖ ਰਾਹੀਂ ਜਦੋਂ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ, ਮਹੱਲਾ ਨੌ ਘਰਾ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਪੁਣਾਈ ਸੰਸਥਾ 'ਇਨਕਲਾਬੀ ਕੇਂਦਰ ਪੰਜਾਬ' ਨੇ ਓਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹਰ ਸਾਲ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮਨਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਉੱਘੇ ਰੰਗ ਕਰਮੀ ਭਾਅ ਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਨੇ ਨਾਟਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੰਨਗੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਅਧੂਰੇ ਰਹਿ ਗਏ ਅਰਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਸਾਲ ਆਪਣਾ ਹੋਕਾ ਦੇਕੇ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਹੁੰਚਾਕੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਛਿੱਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੈਠੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਦੀ ਜਨਮ ਸਥਲੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ ਜਲੰਧਰ ਰਾਹੀਂ ਕੁੱਝ ਰਕਮ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਭੇਜੀ। ਜਲੰਧਰ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਕੁੱਝ ਸੰਜੀਦਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ “ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ” ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਦੀ ਦਿੱਖ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਹੱਥ 'ਚ ਲੈਕੇ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜਿਆ। ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਦਾ ਉਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਲੱਗਾ ਮੌਜੂਦਾ ਬੁੱਤ ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਥਾਨ ਦੀ ਜੋ ਇਨਕਲਾਬੀ ਦਿੱਖ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਲ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਭੰਨ ਤੋੜ ਦੌਰਾਨ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਵੇਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਸਥਾਨ (ਘਰ) ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ। 1947 ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਦੇ ਖੇਖਣ ਤਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਾੜੇ ਮੋਟੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਸਭ ਇਕੋ ਹਨ। ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਬੰਬ ਬੰਦੂਕਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰੱਖਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਅਸਲ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ, 8-9 ਸਤੰਬਰ 1928 ਨੂੰ

“ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਰਜਾਤੰਤਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ” ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਹੋਈਆਂ। ਇਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ‘ਸਮਾਜਵਾਦੀ’ ਸ਼ਬਦ

ਸੁਖਦੇਵ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਸੀ ਉਥੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਉਸਦਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਸੀ। ਇਸੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਅੰਤ ਤਿੰਨਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਨੂੰ 7 ਅਕਤੂਬਰ 1930 ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਤਹਿਤ 23 ਮਾਰਚ 1931 ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 20 ਮਾਰਚ 1931 ਨੂੰ ਗਵਰਨਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਜੋ ਪੱਤਰ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜਗੁਰੂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਜੰਗ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ “ਜਦ ਤੱਕ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਲੋਕ-ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ

ਵਰਤਮਾਨ ਢਾਂਚਾ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰਤਾ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਵਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚਾ ਨਹੀਂ ਉਸਰ ਜਾਂਦਾ, ਜਦ ਤੱਕ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਲੁੱਟ ਖਸ਼ੂਟ ਅਸੰਭਵ ਬਣਾਕੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਉੱਤੇ ਅਸਲ ਤੇ ਸਥਾਈ ਅਮਨ ਦੀ ਛਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਤਦ ਤੱਕ ਇਹ ਜੰਗ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਜੋਸ਼, ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਨਿਡਰਤਾ, ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਅਟੱਲ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਲੜੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੇਗੀ।”

ਜੋ ਇਸ ਲਈ ਆਓ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿੱਢੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਣ ਦੁਹਰਾਈਏ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਹਾਕਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਭਗਵਾਂਕਰਨ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਝੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣੀਏ।

AKAL OPTICAL

Family Eye Care Centres

We take Care of Your Vision And Help You to Stay in Style

• Eye Glasses • Contact Lenses • Sun Glasses • Safety Eye Wear

We have 15 Locations to Serve You :

<p>Brampton: 10095 Bramalea Rd Unit 108, Brampton, ON, L6R0K1 120-499 Main Street S. Brampton, ON, L6Y 1N7 4525 Ebenezer Rd Unit 18, Brampton, ON L6P 2K8 80 Celestine Dr, Unit 9, Brampton, ON, L6T 0L8 15 Ashby Field Road, Unit 10, Brampton ON, L6X 3B7</p> <p>Milton: 15 Martin St Milton, ON L3T 2R1</p> <p>Mississauga: 2901 Eglinton Ave. W. Unit 10, Mississauga ON L5M 6J3 5380 Terry Fox Way, Unit 11, Mississauga ON L5V 0A5 719 Central Parkway West, Unit 204, Mississauga, ON, L5B 4L1</p> <p>Markham: 8001-14th Ave Markham Unit B, On L3S 0A2</p> <p>Orangeville: 235 Centennial Rd Orangeville, ON, L9W 5K9</p> <p>Toronto: 1058 Albion Rd Toronto, ON, M9V 1A7</p>	<p>Tel. 905-792-7242 Tel. 905-459-9978 Tel. 905-794-8200 Tel. 905-457-5656 Tel. 905-458-0700 Tel. 905-876-0556 Tel. 905-607-7000 Tel. 905-858-0080 Tel. 905-949-2520 Tel. 905-294-4900 Tel. 519-941-0188 Tel. 416-745-7242</p>
---	---

Akal Optical

380 Bowaird Dr. Unit # 27,
Brampton ON, L6Z 2S8
Ph. : 905-846-8400 Fax : 905-846-4143

60 Lacoste Blvd., Unit 107
Brampton, ON L6P 4B5
Ph. : 905-794-6300 Fax : 905-794-6308

Our mission is to provide customers with high quality vision care and personalized service at affordable prices by Akal Optical, owned by Avinder Singh, has developed a large clientele in the past several years due to the excellent vision care. At Akal Optical, Eye Exam's are done by Canadian Qualified Optometrists at all our location's using latest equipment. Eye Exam are covered by OHIP once a year under the age of 20 & over the age of 65. Diabetic, Cataract and few other condition are also covered by OHIP regardless of age. Call one of Akal Optical location to book your Eye Exam appointment at your convenience.

www.akaloptical.com Email : info@akaloptical.com

CARE Inc.
Home Health Solutions

403-605-6300

ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਰਕੀਟ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ
ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਨੀਵਾਰ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਐਤਵਾਰ ਬੰਦ

**“ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਰੱਖੇ ਖਿਆਲ
ਹੁਣ ਕੇਅਰ ਇੰਕ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ”**

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸਿਨੀਅਰ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਵਧੀਆ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਡਾਕੂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰੀ ਕਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕੇਅਰ ਇੰਕ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਵਧੀਆ **ਮਾਸਜ਼ ਏਅਰ, ਟਿਫਟ ਏਅਰ, ਵੀਡੀ ਏਅਰ, ਵਾਕਰ, ਵਾਕਿੰਗ ਕੈਨ, ਸਕੂਟਰ, ਸਾਬਰੂਮ ਸਿਟੀ ਪ੍ਰੋਕਟਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਲਾਈ ਸੈੱਟ, ਡੱਬੇ, ਕਸਟਮ ਮੇਕ ਪੜਾਏ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਏਨੀਮੇਟਿਡ ਸਟੋਰ ਦੇ ਡਾਟੇ ਸਟੋਰ** ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਕਰਤ ਸਾਰਾ ਸੇਵਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਸੀਨੀਅਰ ਲਈ ਕਰਤ ਸਾਰੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵੱਡੀ ਟੀਮ ਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਤੁਸੀਂ ਦਾਅਮ ਭਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਸੇਵਾ ਵਿਲੱਖਣ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਸੇਵਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਡਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤਾ ਡਿਜੀਟਲ ਆਰਕਾਈਵ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿਖਾਵਾ ਸਾਟਕਾਰੀ ਲਈ ਵੈਕਸ਼ਨੀਟ 'ਤੇ ਕਾਰਿਕ ਕਰੋ

www.careinc.ca

Head Office: #124-4774 Westwinds Drive N.E., Calgary Alberta, Canada
Fax: 403-538-4057 Email: info@careinc.ca

ਮਾਸਟਰ ਭਜਨ ਗਿੱਲ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ 'ਉਸਾਰੂ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਅਲੰਬਰਦਾਰ'

ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਸਦਿਉੜਾ ਕੈਲਗਰੀ

ਮਾਸਟਰ ਭਜਨ ਗਿੱਲ ਕੈਲਗਰੀ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਪਛਾਣ ਦਾ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੁੱਕੜ ਨਾਟਕ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਮਾਗਮ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰੈਸਿਵ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਸਲਾਨਾ ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਸਰੋਤ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਿੱਠ ਭੂਮੀ ਵਿਖੇ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਅਧਿਆਪਨ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਾਥੀ ਅਧਿਆਪਕ ਮੰਗਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਰਹੇ। ਕਰੀਬ 11 ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੇ ਆ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰੈਸਿਵ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਤੋਂ ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਪਹਿਚਾਣ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਉਸਾਰੂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜੁੜ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੈਲਗਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੇ ਬਹੁਤ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ 'ਪੁਸਤਕ ਸਟਾਲ' ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਮੰਗ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਨਾਰਥ ਈਸਟ ਕੈਲਗਰੀ ਦੇ ਗਰੀਨ ਪਲਾਜਾ ਵਿੱਚ ਲਵਲੀ ਸਵੀਟਸ ਤੇ ਢਿੱਲੋਂ ਫੈਸ਼ਨ ਸ਼ੋਪ ਦੇ ਗੁਆਂਢ 'ਚ ਵੈਲਕੂਨੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਰਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਜੁਲਾਈ ਅਤੇ ਸਤੰਬਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਦਿਨ 'ਪੁਸਤਕ ਮੇਲੇ' ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ। ਪਾਠਕਾਂ ਤੋਂ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਣ ਉਪਰੰਤ ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀ ਬੁੱਕ ਸਟਾਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ। ਛੇ ਤੇ

ਸੱਤ ਮਈ 2017 ਨੂੰ ਆਯੋਜਿਤ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਫਿਰ ਪਾਠਕਾਂ ਵਲੋਂ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਰੀਬ 400 ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਾਠਕ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੀਆਂ। ਇਸ ਕਲਮ ਨਾਲ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਮਾਸਟਰ ਭਜਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਲੋਕ ਚੇਤਨਤਾ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨਾ, ਲੱਚਰਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਉਸਾਰੂ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ, ਚੰਗੀ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਸਿਰਜਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਮੀ ਇਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਹੀ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਉਸਾਰੂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਪੁਸਤਕ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਜਾਂ ਨਸਲਵਾਦ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੋਵੇ। ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਕੈਲਗਰੀ ਦੀਆਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਮ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਵਧੇਰੇ ਵੰਨਗੀਆਂ ਲਈ ਮਾ. ਭਜਨ ਗਿੱਲ ਨੂੰ 403-455-4220 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਲਈ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਾਰੂ ਸੁਝਾਅ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਲਮ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਅਜਿਹੇ ਕਰਮਸ਼ੀਲ ਬੁਕਕੋਨੀ ਮਨੁੱਖ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਪੰਨਤਾ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਵਡਿਆਈ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਮੀਨ

We pay for your Junk Car

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਨਾਕਾਰਾ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

GOD LIGHT TOWING

Call Karan
403-542-9896
www.godlighttowing.com

**Free Scrap Car Removal
Boast Service
Gas Delivery
Impound Access**

Sukhdeep (Sunny) Khosa
Financial Security Advisor
Offering Life, Health, Group Insurance & Investments

Cell: 403-619-8545

- SUPER VISA
- LIFE AND MORTGAGE INSURANCE
- RESP, RRSP AND TFSA
- CRITICAL ILLNESS & DISABILITY INSURANCE
- MEDICAL AND HEALTH PLANS FOR INDIVIDUAL & GROUP
- INSURANCES FOR BUSINESSES & PARTNERS

Desjardins
Financial Security
Independent Network

209, 5401 Temple Dr. NE
Calgary, Alberta, T1Y 3R7
Email: sukhddeep.khosa@dfsinc.ca

DPC

Dhillon Professional Corporation
Gurjinder Kaur Dhillon, CGA

Suite #2014851 Westwinds Dr. NE
Calgary, Alberta T3J4L4
www.gdpc.ca

Ph: 403-460-6855
Cell: 403-618-6458
e-mail: gdhillonCGA@gdpc.ca

“ਜੇਕਰ ਘਰ ਵੇਚਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਵੇਂ ਘਰ ਦੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਭਾਲ ਤਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸੰਘਾ ਨੂੰ ਕਰੋ ਕਾਲ”

urban
Real Estate Services Ltd.

BALJINDER SANGHA (B.Com)
MLA Real Estate Associate

CERTIFIED CONDOMINIUM SPECIALIST

Cell :403-680-3212 Fax :587-472-7530

"All our buyers Get 2 year Purchase Guarantee"
"Buy or Sell Home with 1 year Home Warranty"
(call for more detail)

Urban Real Estate Services Ltd.
Email : baljindersangha@urban-realty.ca www.urban-realty.ca
Call for all your house BUYING and SELLING needs
Office : 4101-19 St NE, Calgary, T2E6X8, AB, Canada,

Avon Accounting & Tax Services

ਆਪਣੇ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਕੋਲੋਂ ਵਾਜਬ ਢੰਗ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਫਿਨੈਂਸ ਜਾਂ ਪਰਸਨਲ ਟੈਕਸ ਸੰਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਮਿਲੋ ਜਾਂ ਫੋਨ ਕਰੋ।

ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਵੀ ਉਪਲਬਧ

Personal Tax Returns (T1)
Self Employed
Taxi Business

Corporate Tax Returns (T2)
GST/Payrolls/ROE
WCB Returns

Tax Planning & Advisory Services
Weekends/Evenings Services also available.

Tel. : 403-479-4220, 403-561-9011
pandher_2004@yahoo.com or singhh73@gmail.com

ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਸਾਂਝ ਕੈਲਗਰੀ ਵਲੋਂ

ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਿਵਸ ਅਤੇ ਬਾਪੂ ਪਾਰਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਮਾਗਮ

ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਸਦਿਉੜਾ ਕੈਲਗਰੀ ਰਿਪੋਰਟਰ
11 ਮਈ 2017 ਦੀ ਯਾਦ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਜੈਨੀਸਿਸ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਨਵਜਨਮ ਸ਼ਬਦ ਸਾਂਝ ਕੈਲਗਰੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਮਈ ਦਿਵਸ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਵੀਸ਼ਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ 100ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇਕ ਵੱਡੇ ਅਕਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਜਾਣੀ ਪਛਾਣੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਮਾ. ਭਜਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿਣ ਉਪਰੰਤ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਨੇਕ ਬੱਧਣੀ ਨੂੰ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਬੁਲਾਇਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਪਿਆਰੀ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਚਨ ਬਰਾੜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਰਚੇ ਰਾਹੀਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਿਵਸ

ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਹੋ 1886 ਤੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਬਾਰੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਈ ਅਤੇ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਦਾ ਕੈਪੀਟਲ' ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਪੱਥ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਬਣੀ, ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਪੂ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪਾਰਸ ਦੇ 100ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਾਰੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਈ।
ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਾਸੀ ਇਕਬਾਲ ਰਾਮਵਾਲੀਆ, ਜੋ ਸਵਰਗੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਵੀਸ਼ਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪਾਰਸ ਦੇ ਬੇਟੇ ਅਤੇ ਉਘੇ ਲਿਖਾਰੀ ਹਨ, ਨੇ ਕੈਲਗਰੀ ਵਾਸੀ ਮਾਸਟਰ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਵੰਦਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਪਰੰਤ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਤੂਰ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਘੋੜੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਬੀਬਾ ਕਮਲਪ੍ਰੀਤ

ਪੱਧਰ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਲਾ ਮੰਚ ਦੀ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇਕ ਐਕਸ਼ਨ ਸੌਗ ਤੇਭਾਵਪੂਰਨ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। "ਹਮ ਮਿਹਨਤਕਸ਼

ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਸੇ ਜਬ ਅਪਨਾ ਹਿੰਸਾ ਮਾਂਗੇਗੇ, ਇਕ ਬਾਗ ਨਹੀਂ ਇਕ ਖੇਤ ਨਹੀਂ ਹਮ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਮਾਂਗੇਗੇ" ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਸਮੋਇਆ ਇਹ ਐਕਸ਼ਨ ਸੌਗ ਦੇਖ ਸਮੁੱਚਾ ਪੰਡਾਲ ਤਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਗੂੰਜ ਉਠਿਆ।

ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਬੜੇ ਹੀ ਸੰਖੇਪ ਪਰ ਭਾਵਪੂਰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, 'ਸਾਧਨਾਂ ਜਿਸ ਵੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਅਵੱਛ ਰੰਗ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ।'

ਮਾਨਯੋਗ ਇਕਬਾਲ ਰਾਮਵਾਲੀਆ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸਵ. ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪਾਰਸ ਨੂੰ ਸਾਦਰੀ ਭਰਪੂਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜ਼ੀਮ ਹਸਤੀ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਾਲਣਹਾਰ (ਬਾਪੂ ਦਾ ਚਾਚਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ), ਹੰਗਾਲਣਹਾਰ (ਕਵੀਸ਼ਰ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ) ਪਹਿਚਾਨਣਹਾਲ (ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਕੈਲਗਰੀ) ਅਤੇ ਸੰਭਾਲਣਹਾਰ (ਬੇਟੀ ਕਰਮਜੀਤ ਕੌਰ) ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਆਯੋਜਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਲਾਘਾ ਅਤੇ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।
ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਲਸੀ, ਵੀਡੀਓਗ੍ਰਾਫਰ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਲੋਂ ਪਾਰਸ ਜੀ ਦੀ ਸਵੈਜੀਵਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀਡੀਓ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਤੀ ਇਕ ਝਾਤ ਸੀ, ਜੋ ਇਕ ਪੂਰਨ ਅਨਪੜ੍ਹ ਪਰ ਤੀਖਣਬੁੱਧੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੋਚ, ਸਮਝ ਅਤੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਦਾਸਤਾ ਸੀ। ਇਸ 'ਦੁਨੀਆਂ ਚੌਂ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਮੇਲਾ' ਨਾਮੀ ਸਵੈਜੀਵਨੀ ਵੀਡੀਓ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਵੀਸ਼ਰ ਸਵ. ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪਾਰਸ ਦੇ ਆਦਿ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ।

ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਮੰਗ 'ਤੇ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਇਕਬਾਲ ਰਾਮਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਸੁਖਰਾਜ ਗਿੱਲ ਨਾਲ ਮਿਲ ਮਾਸਟਰ ਬਚਿੱਤਰ ਗਿੱਲ ਨੇ (ਹੁਣ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ ਦੀ ਦੇ ਜਾ ਪੂਰਨ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਲੋਗੀ) ਸੱਸੀ (ਮਾਰੂਥਲ ਵਿਚ ਭੁੜਬਾ ਹੋ ਸੱਸੀ ਪੂਰਨਾ ਪੂਰਨਾ ਕਰਦੀ) ਹੀਰ (ਅੱਜ ਚੂਚਕ ਬਾਬਰ ਦਾ ਸਈਓ ਹੋ ਗਿਆ ਮੁਲਕ ਬੇਗਾਨਾ) ਅਤੇ ਮਿਰਜਾ (ਭੱਜ ਦਾਨਾਬਾਦ ਚੱਲੀਏ ਮਿਰਜਿਆ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਵਾਂਗਾਂ) ਬੜੀ ਸੋਹਜ ਭਰਪੂਰ ਅਤੇ ਟੁਣਕਵੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਕਰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਝੁਮਣ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਪੰਜਾਬੀ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਤੋਂ ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਨਵੀਨ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ।
ਮਾਸਟਰ ਭਜਨ ਗਿੱਲ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸ੍ਰੀ ਰਿਸ਼ੀ ਨਾਗਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਚਨ ਬਰਾੜ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਚਰਨ ਪਰਹਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਬੁੱਟਰ, ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਸਦਿਉੜਾ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵਲੋਂ ਕਰਵੇਜ਼ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਾਹਿਤਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਮਾ. ਭਜਨ ਗਿੱਲ, ਮਾ. ਬਚਿੱਤਰ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਬਚਨ ਬਰਾੜ ਅਤੇ ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਢਿੱਲੋਂ ਵਲੋਂ ਆਯੋਜਿਤ ਇਹ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਿਵਸ ਅਤੇ ਸਵ. ਪਾਰਸ ਜੀ ਦੇ ਸੌ 100ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਮਾਗਮ ਇਸ ਕਲਮ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਸਫਲ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ ਅਤੇ ਦਰਸਕ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਆਲਣਿਆਂ ਵੱਲ ਪ੍ਰਵਾਜ਼ ਕਰ ਗਏ। ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਅਗਲੀ ਮੀਟਿੰਗ 4 ਜੂਨ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ 2.00 ਤੋਂ 5.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕੋਸੋ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ।

ਕੈਲਗਰੀ ਵਾਸੀ ਮਾਸਟਰ ਬਚਿੱਤਰ ਗਿੱਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਆਯੋਜਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਇਕ ਕੈਲਗਰੀ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਵੀਸ਼ਰ ਅਤੇ ਸਵ. ਪਾਰਸ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਸਮਕਾਲੀ ਅਤੇ ਸੁਗਿਰਦ ਵੀ ਰਹੇ, ਨੇ ਪਾਰਸ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਗਾਏ ਦੋ ਪਾਰਮਿਕ ਛੰਦ 'ਸੌ ਸੌ ਕੌਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖਿੰਡਾਂਦੂ ਮੈਂ ਕੱਧਾਂ ਸਰਹੰਦ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਅੱਜ ਨਜ਼ਮੇ ਆਉਂਦੇ ਨਾ ਸੁਆਮੀ ਚਾਰ ਜਿਗਰ ਦੇ ਟੋਟੇ' ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸੈਂਭੀ ਅਤੇ ਇਕਬਾਲ ਰਾਮਵਾਲੀਆ ਨਾਲ ਮਿਲ ਬੁਲੰਦ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਰਾਹੀਂ ਹਾਜ਼ਰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਲਿਆ।
'ਸ਼ਬਦ ਸਾਂਝ ਕੈਲਗਰੀ' ਸੰਸਥਾ ਦੇ

HMP ਐਚ. ਐਸ. ਪੀ. ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟਿਡ
HMP Professional Construction Ltd.
- ਗੈਰਾਜ ਡੋਰ ਰਿਪੇਅਰ - ਰੂਫਿੰਗ - ਫੈਂਸ
- ਨਵੇਂ ਘਰਾਂ ਦੀ ਫਰੇਮਿੰਗ - ਡੈਕ
- ਪੁਰਾਣੇ ਘਰ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਹਿਰ
- ਨਵੇਂ ਗੈਰਾਜ - ਬੇਸਮੈਂਟ
Free Estimate Best Prices!
Paul Sekhon
www.hmhome.com 403 701 4947

MAXVALUE
To Sell and Buy Real Estate is a Big Decision to Make
It is important to have Knowledgeable Experienced Professional Real Estate Associate on your side call
Call **Dan Sidhu** Real Estate Broker With 20 Years Experienced
e-mail: dansidhu@gmail.com 403-560-6300

ਇਨਸਾਨ ਬਣੀਏ

ਕੋਹਰ ਸ਼ਹੀਦ

ਇੱਕੀਵੀ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੋਰ ਭਰਿਆ ਰੋਲਾ ਸੀ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੂਰਵਕ ਰੋਲਾ? ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮਿਲੇਨੀਅਮ ਪਾਰਟੀਆਂ-ਮੇਲਿਆਂ ਅਤੇ ਢੋਲ-ਢਮੱਕਿਆਂ ਦੀ... ਆਵਾਜ਼ ਉੱਚੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬੇਲੋੜੇ ਪਰ ਬੇਬਾਅ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ? ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭੁੱਖੇ ਅੱਗੇ ਸਵਾਲ ਪਾਇਆਂ ਜਵਾਬ ਰੋਟੀ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਦੋ ਡੰਗ ਦੀ ਪੇਟ ਭਰ ਕੇ ਰੋਟੀ ਲਈ ਤਰਸਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇਨੀਅਮ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਵੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ? ਮੌਕਾ ਸ਼ੁਭ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਕੀਵੀ ਸਦੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੇਲੇ ਮੌਕੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਸਾਂ? ਇਹ ਮੌਕਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹਰ ਇਨਸਾਨੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ?

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਵਾਲ ਉੱਚੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ ਅਤੇ ਕੀਤੇ ਵੀ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਬੀਤਣ ਤੇ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਵੀ ਵਾਪਰੇਗਾ? ਸਾਡੀਆਂ ਭਵਿੱਖੀ ਸ਼ੁਭ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰ ਪਵੇਗਾ? ਜਾਂ ਕੀ ਇਹ ਸ਼ੁਭ ਇੱਛਾਵਾਂ ਸ਼ੁਭ ਸ਼ਰਨਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਬਣਨਗੀਆਂ? ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਯੋਗ ਵੀ ਹਾਂ ਕਿ ਸਦੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੋਰ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਚੰਗੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਮੋੜ ਦੇ ਸਕੀਏ? ਅੱਜ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਮਨੁੱਖੀ ਸੂਝ ਦੀ ਸੂਚਨੀ ਤੇ ਈਮਾਨਦਾਰ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਂਅ-ਪੱਖੀ ਮੋੜ ਦੇਣਾ ਹੈ? ਲੋੜ ਹੈ ਭਰੋਸੇ ਅਤੇ ਹੋਸਲੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਹੋਸ਼ਿੰਦ ਕਦਮਾਂ ਦੀ? ਗੰਭੀਰਤਾ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ? ਪਰ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਸਿਆਣੇ ਲੋਕ ਜੁੜਨਗੇ, ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਜਤਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਭਰੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਜਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣਗੇ ? ਅਪਣੇ ਆਪ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਚਾਹੁਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ? ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਜਬਰਦਸਤ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਮਨੁੱਖਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਸੋਚ ਅਤੇ ਤਿੱਖੀ ਤੋਰ ਵਾਲੀ ਹਰਕਤ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ?

ਬੀਤ ਗਈ ਸਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹਲਚਲ ਭਰਭੂਰ ਸੀ? ਚੰਗੀਆਂ ਮੰਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਫੇ ਤੇ ਤੇਜ਼ ਪੁੱਧ ਨਾਲ ਚਮਕਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਚਮਕੀਆਂ ਅਤੇ ਫੇਰ ਕਈ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਪਰ ਉਹ ਸਦੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ? ਅਜਿਹੇ ਹਾਂਅ-ਪੱਖੀ ਤੇ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਬੀਤ ਗਏ ਵਰਤਾਰੇ ਲੋਕਾਈ ਦੀ ਬਹਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅੱਗੇ ਵੀ ਬਣਦੇ ਰਹਿਣਗੇ?

ਉਂਜ ਵੀ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਦਲੀਲ ਭਰੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਜਾਂ ਕਹੀਏ ਕਿ ਹਾਂਅ-ਪੱਖੀ ਸੋਚ ਰਾਹੀਂ ਰਿੜਕਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਹੋ ਗਈਆਂ ਭੁੱਲਾਂ, ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਘਾਟਾਂ ਤੇ ਸਬਕ ਸਿੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ? ਆਪਣੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਜਾਂ ਘਾਟਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਅੱਗੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਜਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ? ਜਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹਿਣਾ ਸਿਰਜਣਾ ਵਾਸਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸ਼ਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਹਿਏ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦੀ ਹੈ? ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਰੋਸ਼ਨ ਦਿਮਾਗ ਇਨਸਾਨ ਇਸ ਦਾ ਸਦਾ ਤੋਂ ਹੀ ਇੱਛੁਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

ਬੀਤ ਗਈ ਸਦੀ ਹੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਬੇਕਸੂਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਵਾਸਤੇ ਦੋ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗਾਂ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਛੋਟੀਆਂ ਜੰਗਾਂ (ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਯੁੱਧਾਂ) ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਜ਼ਖਮੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ? ਜਦੋਂ ਧਰਮਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਭਰੋਸੇ, ਇਨਸਾਨੀ ਦੋਸਤੀ ਅਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਹਾਦ ਛੇੜੇ? ਸਿਆਸੀ ਧੌਸ ਤੇ ਬਦਮਾਸ਼ੀ ਰਾਹੀਂ

ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਸ਼ੂਪੁਣੇ ਵਾਲੀ ਬਿਰਤੀ ਅਪਣਾਈ ਅਤੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਸੁੱਟ ਕੇ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾਂ ਤੇ ਨਾਗਾਸਕੀ ਵਰਗੇ ਬਦਨੁਮਾ ਧੱਬੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਹਿੱਕ ਤੇ ਦਾਗ ਦਿੱਤੇ? ਜਦੋਂ ਵੱਖਰੇ ਧਰਮ/ਨਸਲ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਹੋਂਦ, ਪਹਿਚਾਣ ਤੇ ਅਕੀਦਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਹਵਾਸ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸੰਸਾਰ ਜਿਤਣ ਦੇ ਫੁਕਰੇਪਣ ਵਾਲੇ ਸੁਪਨੇ ਸਿਰਜਣ ਵਾਲੇ ਨਾਜ਼ੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ 65 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਯਹੂਦੀ ਬੱਚਿਆਂ, ਬੁੱਢਿਆਂ, ਜਵਾਨ ਧੀਆਂ, ਮਾਂਵਾਂ ਦਾ ਲਿਹਾਜ਼ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਿਰੇ ਦੀ ਦਰਿੰਦਗੀ ਦਾ ਨਾਚ ਨੱਚਦਿਆਂ ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗੈਸ ਭੱਠੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਫੁਕਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਫੇ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਪਸ਼ੂਪੁਣੇ ਅਤੇ ਦਰਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸੋਗ ਭਰਿਆ ਕਾਲਾ ਧੱਬਾ ਚਿਪਕਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ - ਜੋ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਲੋਕ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ? ਕਦੇ ਫੇਰ ਇਸ ਹੀ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਪਹਿਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਸੱਭਿਆ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰ ਜ਼ਿੰਦਿਆਂ ਦੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਸੜਦੇ ਟਾਇਰ ਪਾ ਕੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ, ਮਾਂਵਾਂ, ਭੈਣਾਂ-ਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇੱਜ਼ਤਾਂ ਰੋਲੀਆਂ, ਸੁਹਾਗ ਉਜਾੜੇ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਯਤੀਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ? ਦਰਿੰਦਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਿਆ? ਫੇਰ ਰੱਬ ਦੇ ਭਗਤ ਹੀ ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਢਾਹੁੰਦੇ ਰਹੇ? ਆਪਣੇ ਹੀ ਇਸ਼ਟ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਰਹੇ? ਕਿਹੜਾ ਰੱਬ ਤੇ ਕਿਸਦੇ ਇਹ ਭਗਤ? ਕੀ ਕੋਈ ਧਰਮੀ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਇਹੋ ਜਹੀ ਕਰਤੂਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਇਹੋ ਜਹੇ ਲੋਕ ਵੀ ਇਨਸਾਨ ਕਹਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ?

ਕਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੰਡਾਂ, ਵੰਡ-ਵੰਡਾਰਿਆਂ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਹਵਾਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ? ਆਪਣਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕੀਤੇ, ਨਫਰਤ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ ਬੇਗੁਨਾਹ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਰੰਗਦੇ ਰਹੇ। ਨਵੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਕਰਦੇ ਨਵੇਂ ਪੈਮਾਨੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ? ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸਦੀ ਸਿਆਸੀ, ਆਰਥਿਕ ਭੁੱਖ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਵੜਪੁਣੇ ਦੇ ਵੱਸ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਨਿੱਘਰਦਾ ਗਿਆ, ਕਾਫੀ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੌੜ ਬਣ ਕੇ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ ? ਵਾਰ ਵਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਰੂਹ ਕਤਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਨੇਕੀ ਨੂੰ ਬਦੀ ਵੱਲੋਂ ਲਤਾੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਇਹ ਜਰਵਾਣੇ ਭੁੱਲਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਕਦੇ ਨੇਕੀ ਵੀ ਹਾਰੀ ਹੈ?

ਬੀਤ ਗਈ ਸਦੀ ਹੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਅਸੱਭਿਅਕ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੂਟਨੀਤਕ ਚਾਲਾਂ, ਧੱਕੇ ਤੇ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਨਾਲ ਦੂਜਿਆਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਦੇ ਹੋਸ਼ਿੰਦ ਲੋਕ ਜਾਗੇ ਤੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗਲੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਜੂਲਾ ਲਾ ਸੁੱਟਿਆ? ਆਜਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ। ਇਹੋ ਸਦੀ ਹੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਸਿਆਸੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ? ਲੰਬੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਦਾ ਹੱਕ ਮਿਲਿਆ? ਜਦੋਂ ਤਕੜੇ ਤੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ, ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਝਗੜੇ ਅਮਨ ਪੂਰਵਕ ਨਿਪਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਅਦਾਰੇ ਕਾਇਮ ਹੋਏ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਇਹ ਜੋਰਾਂਵਰਾਂ ਦੀ ਧੌਸ ਖੱਲੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ?

ਇਸ ਸਦੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ? ਹੱਥੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਹੋਇਆ? ਪਰ, ਪੌਣੀ ਸਦੀ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਸ ਮਨੁੱਖੀ ਭਲੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਨਿਘਾਰ ਕਰਕੇ ਇਸਦੇ ਅੰਤ ਦਾ ਵਾਪਰ ਜਾਣਾ

ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੋਗ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ? ਕੁੱਲ ਲੋਕਾਈ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਖਰ ਛੋਟੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਬੈਠੇ? ਕਿਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਵੇਂ ਤੇ ਸੁਚੱਜੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਮਰ ਮੁੱਕ, ਮੁੱਕ ਗਿਆ? ਇਸ ਸੋਚ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਘੋਰ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ ਆ ਗਿਆ? ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਾਰਿਆਂ ਵਰਗੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗੇ? ਕਿਰਤ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਦੱਸਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਜੇ ਵੀ ਲੋਕ ਘੋਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਲੋਕ ਘੋਲਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਪਸ ਵਿਚੀਂ ਪਾਟੇ ਫਿਰਦੇ / ਖੱਬੜੀਆਂ-ਕਰੇਲੇ ਹੋਏ ਚੌਧਰਾਂ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਕਿ ਕੀਤਾ ਕੀ ਜਾਵੇ? ਰਾਹ ਵੀ ਸਿੱਧਾ ਜਿਹਾ ਹੈ - ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਰਹੇ ਖਿਲਾਵਤ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਾਂਝੀ ਲਹਿਰ ਉਸਾਰਨੀ।

ਹੋਈ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਜਿਕਰ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ? ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਚੰਦ ਤੱਕ ਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਮੰਗਲਗ੍ਰਿਹ ਤੱਕ ਦਾ ਸਫਰ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਉੱਤਮ ਕਾਰਨਾਮੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਾਰੀ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ? ਅੱਜ ਤੱਕ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਨੇੜਤਾ ਵਧਾਉਂਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਕਰੱਕੀ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੇ ਯੁੱਗ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਲੈ ਆਣ ਵਾਲਾ ਤਕਨੀਕੀ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ? ਹੋ ਰਿਹਾ ਤਕਨੀਕੀ ਵਿਕਾਸ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਵੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਨੂੰ ਤੋਪਾਂ ਅਤੇ ਬੰਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਵਗਿਸ਼ੀ ਪੁੰਜਾਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਡੰਗਦਾ ਹੈ? ਮੁਨਾਫੇ ਦੀ ਹਵਾਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਿਘਾਰ ਵਲ ਧੱਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਹੈ?

'ਧਰਮੀਆਂ' ਤੇ ਗੈਰ ਧਰਮੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ/ਅਕੀਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜਿਆਂ, ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਗੈਰ ਮਨੁੱਖੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮਾਂ, ਧਰਮ, ਦੇਸ਼ ਸਭ ਸ਼ਬਦ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ ਗਏ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਖੁਦ ਵੀ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ? ਅੱਜ ਇੰਨਾ ਬੈਠਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਪਹਿਚਾਣ ਗਵਾਉਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ? ਧਰਮੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਕੁੱਝ ਵਖਰੇਵੇਂ ਰੱਖਣ ਕਰਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਬੁਰਾਈ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗੇ ਅਜਿਹੇ "ਜੀਉੜੇ" ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਵੀ ਚਾਂਗਰਾਂ ਮਾਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਭਲਾਂ ਹੋਰ ਕਿੱਥੋਂ ਕੁ ਤੱਕ ਨਿੱਘਰੇਗਾ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਲੁਕਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।

ਕੀ ਧਰਮ, ਮੁਲਕ, ਕੌਮ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਉੱਪਰ ਹਨ? ਇਨਸਾਨ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਇੱਥੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ? ਜਿਸ ਇਨਸਾਨ ਨੇ ਰੱਬ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ, ਫੇਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਸਿਰਜੇ ਰੱਬ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਡਰਨ ਲੱਗਾ? ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਗੁਨਾਹ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਹਿ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਰਾਜ਼ੀ ਰੱਖਣ ਲੱਗਾ? ਦਲੀਲ ਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ? ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਕ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਜਾਂ ਨਾ ਮੰਨਣਾ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਪਰ ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਵਾਪਰਦਾ ਹੀ ਇਹੋ ਕੁੱਝ ਹੈ। ਆਖਰ ਕਿਉਂ? ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਬੀਤੇ ਤੋਂ ਕੀ ਸਿੱਖਿਆ? ਜੇ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਤਾਂ ਕਦੇ ਸਿੱਖੇਗਾ? ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਇਸ ਸਮਾਜ ਦੀ ਦੇਣ ਹਨ - ਸਮਾਜ ਸਭਿਅਕ ਹੋਵੇ, ਹਰ ਕੋਈ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਦਰਦ ਸਮਝੇ, ਮਜ਼ਲੂਮ ਦੀ

ਬਾਂਹ ਫੜੇ, ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰੇ - ਅਜਿਹੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੂਲ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਓਹੀ ਸਾਡਾ ਵਿਰਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਭਰੀ ਸਾਂਝ ਦੇ ਆਸਰੇ ਸਾਂਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਮ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤੀ ਨਸਲਵਾਦ (ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਤੇ ਗੈਰ ਹਰੀਕੀ ਹੈ) ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਨਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਐਹੋ ਜਹੇ ਘਟੀਆ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨਾ/ਭੰਡਣਾਂ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹਰ ਸੱਚੇ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਫਰਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ 'ਮਹਾਨ' ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੋਂ ਨਸਲਵਾਦ ਦਾ ਦਾਗ ਧੋਤਾ ਜਾ ਸਕੇ? ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੱਕ ਮਿਲੇ। '..... ਕੁਦਰਤ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ' ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਸਾਕਾਰ ਹੋਵੇ। ਸੈਮੂਅਲ ਹਟਿੰਗਟਨ ਵਰਗੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇਖੀ ਸ਼ਰਾਰਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਵਿਕਾਊ ਸੰਚਾਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ 'ਸੱਭਿਆਤਾਵਾਂ ਦੇ ਭੇੜ' ਵਰਗਾ ਲੂਣ ਗੁੰਨਣ ਜਿੰਨਾ ਬੁਠਾ ਰੋਲਾ ਪਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਚ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਿਆਂ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਜੀਉਣ ਵਾਲੀ ਜੁਗਤ ਜਾਂ ਗੀਤ 'ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ' ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਂਝੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ - ਇਹ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਕਰੋ ਜਤਨ।

ਹੁਣ ਕੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ? ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਪਿਆਰ-ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਬਣੇ? ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਿ 'ਹਰ ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਸ਼ਾਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ, ਹਰ ਇੱਕ ਤੀਵੀਂ ਰਾਣੀ' ਸੱਚ ਹੋਵੇ, ਸਾਕਾਰ ਹੋਵੇ? ਵੱਡਾ ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ

ਸੁਪਨਾ ਕਿ ਖਿਲਰਿਆ ਮਨੁੱਖ ਸੁੱਚਾ, ਸੁਚੱਜਾ, ਦੂਜੇ ਦਾ ਦੁੱਖ-ਪੀੜ ਜਰਨ ਵਾਲਾ ਸਮਾਜੀ ਜੀਵ ਬਣੇ? ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀਆਂ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣੀਆਂ ਦਾ ਮੈਲ ਭਰਿਆ ਪਲਦਾ ਰੋਗ ਖ਼ਤਮ ਹੋਵੇ? ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਪਰਵਾਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ।

ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਦੀ ਸਮਾਜੀ-ਸਿਆਸੀ 'ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ' ਵਰਤਾਰਾ ਮਨੁੱਖੀ ਨਿਘਾਰ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ? ਮਨੁੱਖੀ ਸੂਝ ਨੂੰ ਲਾਹੇਵੰਦ ਕਾਰਜਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਣਾ, ਨਿੱਘਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸੋਧ ਦੇਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਨਵੀਂ ਸੋਚ, ਨਵੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਾਸਤੇ ਇਹੋ ਸੱਚਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਬਣੇ ਕਿ ਹੱਥੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਹਾਨ ਦਾ ਪਾਲਕ ਦੁੱਖ ਭਰੇ ਨਰਕੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ। ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਸਮਾਂ ਸੱਚ ਦੇ ਨਾਂ ਹੋਵੇ, ਜੱਗ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦਾ ਹਰ ਕਿਰਤੀ ਸੁਖੀ ਵਸੇ ? ਵਰਤਮਾਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਸਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਹੋਵੇ? ਮਨੁੱਖ ਜਦੋਂ ਵੀ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜੀ, ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦਾ ਲੜ ਫੜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਉਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੱਜ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਤਾਵਾਂ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਵਾਸਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਸੰਸਾਰ ਅਮਨ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦਿਆ, ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਨਾਅਰਾ ਉੱਚਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਸੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਇਨਸਾਨ ਬਣੀਏ।

ਅਨੋਖਾ ਅਤੇ ਸੌਖਾ ਵਿਆਹ

ਵਿਨੀਪੈਗ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਟੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਰਿਚਮੰਡ ਬੀ ਸੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੋਨੋ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ।

ਵਿਆਹ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ,
ਲੜਕਾ ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲੱਗੇ, ਉਪਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਦੱਸਣ ਲਈ ਲੜਕੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਦੇ ਹੋਵੇਗਾ ਇਹ ਸਭ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ।

ਮਿਥੇ ਹੋਏ ਦਿਨ ਦੋਨੋ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਸਲਰ ਪਹੁੰਚੇ, ਰਹਿਣ ਲਈ ਹੋਟਲ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਗੋਲਫ ਕੋਰਸ ਬੁੱਕ ਸਨ, ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ 6 ਘੰਟੇ ਲਈ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਾਮ ਸਵਾ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਵਿਆਹ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਚਾਰ ਵਜੇ ਵਿਆਹ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਿਕਚਰਾਂ ਆਦਿ ਕਰਨ ਤਕ ਸਾਰੇ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਲੱਗੇ ਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ।

ਇਸ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਦੋ ਹਾਰ ਅਤੇ ਦੋ ਮੁੰਦਰੀਆਂ ਜੋ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਦੋਨੋ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕੁੱਲ ਦੱਸ ਮੈਬਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬੱਚਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰਿਆਂ ਡਿਨਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ। ਲੜਕੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਖਾਸ ਗਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਬੁਲਾਇਆ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਜਾਂ ਕੋਈ ਲੈਣ ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਇਸਦੀ ਸੂਚਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪ ਸਭ ਨਾਲ ਅੱਜ ਇਸਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਜੋੜੀ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਇਸ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸੋਚ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਮੁਬਾਰਕਾਂ।

ਅਦਾਰੇ 'ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼' ਵਲੋਂ ਜੋੜੀ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ। ਸਭ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਆਪਦੇ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਤੁਹਾਡਾ
ਬਾਈ ਅਵਤਾਰ, ਸਰੀ ਕੈਨੇਡਾ

ਖਰਦੇ ਦੀਆਂ ਖਰੜਾਂ-2

ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ
98554-04330

ਕਲਾ ਬੰਦੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਦੀ ਸਾਧਾਰਨਤਾ ਜਿੰਨੀ ਬੇਦਰਦੀ ਨਾਲ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਅਤੇ ਦਰਦਮੰਦੀ ਨੂੰ ਖੋਰਦੀ ਹੈ, ਕਲਾ ਉਸ ਖੋਰੇ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਹਿਣਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਅਤੇ ਫਿਕਰਮੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਜ਼ੁਬਾਨ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿਨੇਮਾ ਰੂਪੀ ਕਲਾ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਜੁੜਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਲਾ ਨਾ ਮੰਨਕੇ ਵਪਾਰਕ ਉਤਪਾਤ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਧਿਰ ਇਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮੌਜੂਦਗੀ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿਨੇਮਾ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਚੇਤਨਾ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਫਿਲਮਸ਼ਾਜ਼ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕ ਇਸ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਤੰਗਦਿਲੀ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਕਿਨਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਨੇਮਾ ਵਪਾਰਕ ਉਤਪਾਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤਤਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਰੁਝਾਨਾਂ ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਹਤਰੀਨ ਜ਼ਰੀਆਂ ਹੈ। ਸਿਨੇਮਾ ਬਾਰੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆਂ ਵੀ 'ਚੰਗੀ ਫਿਲਮ', 'ਮਾੜੀ ਫਿਲਮ' ਤੋਂ ਵੱਧਕੇ ਫਿਲਮ ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਦੇਖੀ ਜਾਵੇ? ਵੱਲ ਨੂੰ ਫੋਕਸ ਹੁੰਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧਕੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਇਹ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਰਾਜ-ਤੰਤਰ ਦੀ ਸਿਨੇਮਾ ਬਾਰੇ ਸਮਝ ਕੀ ਹੈ। ਕੀ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਆਰਥਿਕ ਇਕਾਈਆਂ

ਭਾਰਤੀ ਕਲਾ-ਸਿਨੇਮਾ : ਸਾਰਥਿਕਤਾ, ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ

'ਕਲਾ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਲਾਕਾਰ ਹਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਫਿਲਮਸ਼ਾਜ਼ ਹਾਂ' ਕੈਰੀ ਸਾਰਨੇ, ਸਿਨੇਮੈਟ, 2001

ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਹੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਫਿਲਮਸ਼ਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਮਝ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ-ਅਸਿੱਧਾ ਟਕਰਾਉ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ? ਕੀ ਸਿਨੇਮਾ ਸਿਰਫ ਸੁਹਜਤਾ ਅਤੇ ਸੂਖਮ ਭਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਰੂਰ ਯਥਾਰਥ ਦੀ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕਿ ਕਲਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਸਕਣ।

ਜੇਕਰ ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ੱਪੱਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਸਮਾਨਤਰ ਕਲਾ-ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਿੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਮੁੱਖ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਸਿਨੇਮਾ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਰਗਤ ਫਾਰਮੂਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਬਹਿਸਾਂ, ਅੰਦੋਲਨਾਂ, ਟਕਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪਰਦੇ ਦੀ ਸਪੇਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਦੀ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇੰਨੇ ਵੱਧ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵੱਖਰਾਪਣ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ।

ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿੱਚ ਕਲਾ-ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅੰਗ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਉਪਜੀ ਚੇਤਨਤਾ ਅਤੇ 'ਭਾਰਤੀਪੁਣੇ ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਭਾਵਨਾ' ਵਿੱਚ ਪਏ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਲਾ ਆਪਣੇ ਨੈਣ-ਨਕਸ਼ ਬੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਟਕਰਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤਰਾਸ਼ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਖੁਦ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਭਾਰਤ ਉੱਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਪਏ ਤਬਾਹਕੁੰਨ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਸਾਰਥਿਕ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਣ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਹੀ ਉੱਚ-ਵਰਗੀ ਤੇ ਨਿਮਨ-ਵਰਗੀ ਤਬਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ-ਜਿਹੀਆਂ ਮਕਬੂਲ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਇਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੇ ਫਿਲਮ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸੂਝਵਾਨ ਵਰਗ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। 1940 ਵਿੱਚ ਮੁੰਬਈ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤਾ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਫਿਲਮ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਸਰਗਰਮ ਸਨ। ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇੱਕ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਰੇਅ ਨੇ ਚੁਨਿੰਦਾ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ 1947 ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਫਿਲਮ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸਖਤੀ ਜ਼ੋਰਾਂ ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕ-ਸਿਆਸੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਹੇਠ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਅਕਸਰ ਨਵੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਮੰਗਾਉਣ ਲਈ ਅੰਬੀਸੀਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਮਾਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਂਜ ਫਿਲਮ ਦਾ ਆਯਾਤ ਕਰਨਾ ਬੇਹੱਦ ਮਹਿੰਗਾ ਸੌਦਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਇਕਦਮ ਬਦਲ ਗਈ। ਇਟਲੀ, ਫਰਾਂਸ, ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਕਾਰਨ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਫਿਲਮਸ਼ਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕੈਮਰੇ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਹੋਈ ਤਬਾਹੀ ਅਤੇ ਦੁਰਦੁਸ਼ਾ ਤੇ ਫੋਕਸ ਹੋ ਗਏ। ਸਿਨੇਮਾ ਸਿਰਫ ਪਰਿ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਫੈਂਟਸੀਆਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾ ਰਿਹਾ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੇ ਗਰੀਬੀ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਕਾਰਨ ਘਰ-ਘਾਟ ਗਵਾ ਚੁੱਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰਾਸ਼ਦੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਪਟਕਥਾਵਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆਂ। ਨਾਜ਼ੀਵਾਦ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਆਵਾਜ਼ ਮਿਲਾਉਂਦਿਆਂ ਯੁੱਧ ਦੀ 'ਜ਼ਰੂਰਤ' ਦੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਪ੍ਰਧਾਰਗਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਫਿਲਮਸ਼ਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਇਸ ਉੱਦਮ ਦਾ ਚਿਰਸਥਾਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ। ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਫਿਲਮ 'ਦੀ ਬਾਈਸਾਈਕਲ ਥੀਵਜ਼' ਨੇ ਜਿੰਨੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਤੀਜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਫਿਲਮਸ਼ਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਉਹ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਨੇਮਾ ਵੀ ਉੱਚ-ਮਿਆਰੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਬਦਲਣ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਉਸ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਪਛਾਣ ਲਵੇ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਨਾ ਕਰੇ।

ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਸਿਨੇਮਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਸਮਝ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸੰਦ ਤੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸੋਚਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬੰਗਾਲੀ ਫਿਲਮਸ਼ਾਜ਼ ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਰੇਅ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਜੀਨ ਰੀਨੌਰ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਦੀ ਰਿਵਰ' ਦੀ ਸ਼ੁਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਮਦਦ ਕਰਦਿਆਂ ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਰੇਅ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ। ਜਲਦ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਪਟਕਥਾ 'ਪਾਬਰ ਪਾਂਚਾਲੀ' ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲੱਗਭੱਗ ਸਾਰੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਲਈ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਹਿਤ ਮਨੁੱਖੀ ਹਮਦਰਦੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਯਥਾਰਥ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਚਿਤਰਾ ਹੈ। 1940 ਵਿੱਚ 'ਪ੍ਰੋਗ੍ਰੇਸਿਵ ਰਾਈਟਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ' ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਧੁਨਿਕ ਚੇਤਨਤਾ ਫੈਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੋਲ ਹੈ ਅਤੇ 'ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਪਲਜ਼ ਥੀਏਟਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ' ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਲੋਕ-ਕਥਾਵਾਂ, ਲੋਕ-ਨਾਚਾਂ ਤੇ ਲੋਕ-ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਨਵੇਂ ਸਮਿਆਂ ਮੁਤਬਿਕ ਨਵੀਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉੱਦਮ ਨਾਲ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿੱਚ ਹਾਸ਼ੀਏ ਤੇ ਪਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਟਕਥਾਵਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਮਿਲਕੇ 1946 ਵਿੱਚ ਫਿਲਮ 'ਧਰਤੀ ਕੇ ਲਾਲ' ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ। ਫਿਲਮ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਮਿਸਾਆਵਾਂ ਦਾ ਬਹੁਪਰਤੀ ਅਤੇ ਯਥਾਰਥਿਕ ਚਿਤਰਣ ਕੀਤਾ। ਇਪਟਾ ਨੇ ਹੀ 1973 ਵਿੱਚ 'ਗਰਮ ਹਵਾ' (ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਐਮ. ਐਸ. ਸੱਥਿਊ) ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਵਾਇਆ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੇ ਸਿਨੇਮਾ ਨੂੰ 'ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣ' ਜਾਂ 'ਸਿਨੇਮਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਉਪਭੋਗ ਦਾ ਸੰਦ ਹੈ' ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾ ਤਾਂ ਬੌਧਿਕ/ਸਮਾਜਿਕ/ਸਿਆਸੀ

ਹਲਕਿਆਂ ਲਈ ਨਵੇਂ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕਲਾਵਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲੌੜੀਦੀ ਸਮਝ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ। ਅਸਲ ਟੀਰ ਇਹਨਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲੈਕੇ ਆਉਣ ਸਬੰਧੀ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇਹਨਾਂ ਫਿਲਮਸ਼ਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਨਿੱਤਰਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਤੱਥ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣਾ ਸਿਰਫ ਆਰਥਿਕ ਜਾਂ ਵਪਾਰਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਇੱਕ ਬੌਧਿਕ ਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਵਰਤਾਰਾ ਵੀ ਹੈ। ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਫਿਲਮਸ਼ਾਜ਼ ਸਿਰਫ ਵਕਤੀ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਗੈਰ-ਮਿਆਰੀ ਤੇ ਬੌਧਿਕਤਾ ਤੋਂ ਸੱਖਣੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਦਰਸ਼ਕ ਇਹੀ ਕੁਝ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ'। ਤਰਾਸ਼ਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਲੇਖੇ-ਜੋਖੇ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜਿਹੇ ਫਿਲਮਸ਼ਾਜ਼ ਰੋਤ ਦੀ ਢੇਰੀ ਵਾਂਗ ਕਿਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

1960 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 'ਫਿਲਮ ਫਾਇਨਾਂਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸਿਨੇਮੇ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਮਦਦ ਦੇਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਏ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਲੀਨੀਆਂ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰਦੱਦ ਕਰ ਰਹੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਸਿੱਖਿਆਤਮਕ ਸਿਨੇਮਾ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਗੀਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਤਵੱਕੋ ਕੀਤੀ। ਰਿਤਵਿਕ ਘਟਕ, ਸ਼ਿਆਮ ਬੈਨੋਗਲ, ਮਣੀ ਕੌਲ, ਮ੍ਰਿਣਾਲ ਸੇਨ ਆਦਿ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਫਿਲਮਸ਼ਾਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਨਵੇਂ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਲਈ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਖੁੱਲੇ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਣੀ ਕੌਲ ਦੀ ਫਿਲਮ, ' ਉਸਕੀ ਰੋਟੀ' ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਟਿੱਪਣੀ ਧਿਆਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ, "ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਫਿਆ ਹੋਇਆ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਪਾਪੂਲਰ ਮੀਡੀਆ ਇਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਤਿੱਖੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਨੇਮੇ ਦੇ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜਦੀ ਹੈ ਜੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਲਾਤਮਿਕ ਸੁਹਜ ਅਤੇ ਸੂਝ ਦਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ।"

ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਦਾ ਢੰਗ ਮੌਲਿਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਇਸ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਫਿਲਮਸ਼ਾਜ਼ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਗਏ ਜਿਹਨਾਂ ਲਈ ਦਰਸ਼ਕ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਟਕਥਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਿਰਦਾਰ ਸੀ। ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕਾਫਿਲਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ।

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿੱਚ)

2nd ANNUAL MULTICULTURAL CANADA DAY CELEBRATIONS

Organized by

Association of Seniors Clubs, Brampton
(An organisation of 30 seniors clubs
Affiliated to the city of Brampton)

Saturday, 17th JUNE 2017

Location: **Brampton Soccer Centre**
(Intersection of - Dixie Rd and Sandalwood Pkwy E)

Hon. Representatives of the Community at various levels,
Intellectuals of the Society will be invited

OPENING CEREMONY FLAG HOISTING 11:30 AM

Admission FREE, All Are Welcome

Tea and Snacks will be served

For more information, please contact:-

Nirmal Singh Channi	416-670-5874	Hansraj Singh Sandhu	647-686-6205
Bahwinder Singh Bhat	647-855-0880	Kartar Singh Chahal	647-854-8746
Nirmal Singh Sandhu	416-970-5153	Jagjit Singh Semby	416-809-0036
Paramjeet Singh Bring	647-963-0011		

Kamagatamaru's books written by Huge J. M Johnston of Punjabi version reached at Sarokaran Di Wwaz headquarters; anybody body want to get and know the reality of our past generation how they survived please contact at 416-817-7142

ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਦੇ ਸ਼ਬੀਰਪੁਰ ਪਿੰਡ 'ਚ ਦਲਿਤਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਦੀ ਤੱਥ ਖੋਜ ਰਿਪੋਰਟ

ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਲ ਤੱਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਰੱਖਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਅੱਜ ਉਹੀ ਸਾਨੂੰ ਔਖਾਂ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਐਸ.ਸੀ.-ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਠਾਕਰ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਉੱਪਰ ਨਿਯੰਤਰਨ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ-2 ਤਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਕਾਰਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵੀ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਠਾਕਰ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਸਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਤਾਂ ਬੱਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਲਿਤਾਂ ਦਾ ਹੀ ਰਾਜ ਸੀ। ਹੁਣ ਬਸਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਰੇ ਠਾਕਰ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦੇ, ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾਰਨ ਸਿਰਫ 10-12 ਠਾਕਰ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਹੋਏ। ਦਲਿਤਾਂ ਤੇ ਠਾਕਰਾਂ ਦੇ ਇਹ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧ ਅਲੱਗ-2 ਸਮਿਆਂ 'ਤੇ ਝਗੜਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿਸਦੇ ਹਨ।

ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਘ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣੇ ਨਫ਼ਰਤ ਭਰੇ ਜਾਤੀਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਬੀਜ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬੀਜਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਚ-ਜਾਤੀ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹਨ। ਸੰਘ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰਤਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧ ਹੋਰ ਤਿੱਖਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੰਘ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਫ਼ਾਸਿਸਟ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਬੀਰਪੁਰ ਘਟਨਾ ਉਸ ਲਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸ਼ਬੀਰਪੁਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਠਾਕਰ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਵੱਟ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਵੱਟਾਂ ਤੋਂ ਦੁਗਣੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਠਾਕਰ ਆਪਣੇ ਫਿਰਕੇ ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਪਾਏ। ਇਸ ਵਾਰ ਸੀਟ ਰਿਜ਼ਰਵ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀਟ ਸਧਾਰਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ।

ਜਦੋਂ ਠਾਕਰ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਚਮਾਰ, ਤੇਲੀ, ਕਸ਼ਯਪ ਆਦਿ ਇਕ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਪਾਏ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਠਾਕਰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ, ਵੋਟ ਵੰਡੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਹਾਰ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬਹੁਤ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਲਿਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋਣਾ ਵੀ ਠਾਕਰਾਂ ਦੀ ਚਿੜ੍ਹ ਤੇ ਕੜਵਾਹਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਸਾਫ਼ ਝਲਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਠਾਕਰਾਂ ਨੂੰ

(ਸਫ਼ਾ 7 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਸ ਕੋਲ ਹੈ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਕੋਲ ਹੈ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੋਲ 100 ਬਿਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਭੱਠਾ ਵੀ ਹੈ, ਪਟਵਾਰੀ ਵੀ ਦਲਿਤ ਹੈ ਜੋ ਪੈਸਾ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਠਾਕਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਬੋਲੀਆਂ ਕਿ ਉਹ ਇੱਜ਼ਤਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦੀਆਂ। ਪਰ ਦਲਿਤ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਕੀ ਇਜ਼ਤ, ਸਭ ਟ੍ਰੈਕਟਰ-ਟਰਾਲੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਠਾਕਰ ਲੋਕ ਅੱਗੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ 5-5 ਲੋਕ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, 600 ਰੁਪਏ ਦਿਹਾੜੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਬੱਸ ਕਿਸਾਨੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਆਮਦਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹੀ ਤਾਂ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧ ਸਨ ਜੋ ਹੌਲੀ-2 ਵਧ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ 5 ਮਈ ਨੂੰ ਡੀ. ਜੇ. ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਾਹਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਕੇ ਮਾਮਲਾ ਦਲਿਤਾਂ ਉੱਪਰ ਕਾਤਲਾਨਾ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਤੱਕ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਥਾਨਿਕ ਪੱਧਰ ਦੇ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਸੰਘ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

5 ਮਈ ਨੂੰ ਸ਼ਿਮਲਾਨਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਯੰਤੀ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਜਦ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜਿਹੇ ਦੇ ਸਦਰ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਦਲਿਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ : ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਲਿਤਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਤੀਬਰ ਗੁੱਸਾ ਸੀ। ਜਦ 9 ਮਈ ਨੂੰ ਗਾਂਧੀ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਲਾਠੀ-ਚਾਰਜ ਤਾਂ ਇਹ ਗੁੱਸਾ ਸ਼ਾਮ ਹੁੰਦੇ -2 ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਮੁਠਭੇੜ ਕਰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿਕਲਿਆ। ਦਲਿਤ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਠਾਕਰ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 24 ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰੋ।

ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਰਾਮਨਗਰ, ਨਾਜੀਰਪੁਰ, ਚਿਕਲਾਨਾ ਅਤੇ ਮਾਨਕਮਊ ਵਿਚ ਸੜਕਾਂ ਬਲਾਕ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਸਭ ਦਲਿਤ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਯੁਵਕਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸੰਗਠਨ-ਭੀਮ ਆਰਮੀ- ਦੇ ਬੈਨਰ

ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਲਾਠੀ ਡੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੁਵਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਜਦ ਫਿਰ ਖਦੇੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਗੱਡੀਆਂ ਜਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਜੋ ਵੀ ਆਦਮੀ ਹੱਥ ਲੱਗਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਦੌੜਾ ਦੌੜਾ ਕੇ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਭੱਜਣਾ ਪਿਆ। ਇੱਕ ਦੋ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਜਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਇੱਕ ਬੱਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਕੇ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਇਸ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਲਕੀਰਾਂ ਉੱਭਰ ਆਈਆਂ। ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਇਸ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਠੀਕਰਾ ਦੇ ਐੱਸ. ਪੀ. ਸਿਰ ਭੰਨ ਕੇ ਮਾਮਲਾ ਰਫਾ ਦਫਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਂਅ 'ਤੇ ਦਲਿਤ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ 'ਭੀਮ ਆਰਮੀ' ਉੱਤੇ ਹਮਲਾਵਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਹੋਸਟਲ ਤੱਕ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਤੱਕ ਹਰ ਥਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਕੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਠਾਕਰ ਸਮੂਹ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਜੋਰ ਡਰ ਅਤੇ ਦਰਿਸ਼ਤ ਦਾ ਮਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਯੰਤੀ ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਵੇਖਣ ਜਾਂ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਸਾਫ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਹੁਣ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਲਿਤ ਸਮੂਹ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਵੱਲ ਆਪਣੇ ਕਦਮ ਵਧਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ।

ਕੁੱਲ ਮਿਲਾਕੇ ਸ਼ਾਸਨ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਰੁੱਖ ਦਲਿਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪੱਖਪਾਤੀ, ਨਫਰਤਵਾਲਾ, ਜਾਬਰ, ਅਤੇ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋਰ ਗਹਿਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਵੈਸੇ ਵੀ ਜਦ ਜਾਤੀਵਾਦੀ, ਫ਼ਿਕਾਪ੍ਰਸਤ, ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਫਾਸ਼ਿਸਟ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈੱਸ ਪਾਰਟੀ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਅਤੇ ਬੇਹਤਰ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਨਾ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ।

ਨਾਗਰਿਕ ਚੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ ਅਨੁਵਾਦਕ : ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਚਹਿਲ

ਚੀਨ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਲੇਖਕ-ਲੂ ਸ਼ੁਨ

ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ, ਉਸ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਆਪਣਾ ਇਲਾਜ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਡਾਕਟਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹਰ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਖੁਦ ਖੋਜਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਊਣ ਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਜੋ ਵੀ ਨੁਸਖੇ ਦੂਜੇ ਲੋਕ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬੇਕਾਰ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਚੈਨ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪਾਉਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੀ ਪੈਸਾ ਹੈ। ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੋਸ਼ ਪਾਉਣ ਦੇ ਅਨੇਕ ਨੁਸਖੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਫਲ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੀ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਨੁਸਖੇ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਦੋ ਨੁਸਖਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਉੱਝ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵੀ ਬੇਕਾਰ ਹੀ ਹਨ।

ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੁਸਖਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। 'ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਕੰਮ ਚਾਹੇ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰੋਗੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਖੱਕੋਗੇ। 'ਜੇਕਰ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਚਲੋ, ਅਸੀਂ ਖਦਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਆਓ ਅਸੀਂ ਸ਼ੰਘਾਈ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿਨ 'ਚ ਦਸ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰੀਏ। ਉਹ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਥੱਕ ਕੇ ਚੂਰ-ਚੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੰਦਰੁਸਤ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਮਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਦੀ ਫੁਰਸਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਕਿੱਥੋਂ ਪੈਦਾ ਕਰੋਗੇ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਆਦਮੀ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੰਘਾਈ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੋ ਤਾਂ ਉਹ ਕੰਮ ਦੇ ਘੰਟੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਨਗੇ। ਉਹ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਲਪਨਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੱਕਾ ਨੁਸਖਾ ਦੂਜਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਅਮੀਰਾਂ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਗ ਬਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਰਮੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਵਗਦੇ ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਦੀ ਪਾਰ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਉਹ ਇੱਕ ਟੁੱਟੀ ਚਟਾਈ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਵਿਛਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚਟਾਈ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਸੁਖ ਪੂਰਵਕ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਚਟਾਈ ਸਮੇਟਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਨੀਆਂ

ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ। ਇਹ ਸਭ ਅਨੋਖਾ ਅਤੇ ਰਾਜਾਤਮਕ ਨੁਸਖਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਦੁਖ ਭਰਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਰਦ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਗਲੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੇ ਹੋਵੋ ਤਾਂ ਵੇਖੋਗੇ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਵਿੱਡ ਕਸ ਕੇ ਫੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨੀਲੇ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਉਲਟੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਲਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਹ ਹੀ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਸਵਰਗ ਦਾ ਸੁਖ ਲੁੱਟਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚਟਾਈ ਸਮੇਟਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਦੇ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਮੂਰਖ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਸੁਖ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੇਖਕੇ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਫਾਇਦਾ ਨਾ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਗਰੀਬੀ ਇੰਨੀ ਸੁਖ ਭਰੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਸੌ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਚਟਾਈ ਲਈ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾ ਛੱਡਦੇ।

ਹੁਣੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸ਼ੰਘਾਈ ਦੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਥਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਲੇਖ ਛਪੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੇਖ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ 'ਠੰਡ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਯੋਗ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਪੇਟ ਭਰਕੇ ਭੋਜਨ'। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਘੱਟ ਖਾਕੇ ਅਤੇ ਘੱਟ ਪਹਿਨਕੇ ਜੇਕਰ ਮਾਨਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਜਸ ਮਿਲੇਗਾ। ਜਿਸ ਦਾ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਅਮੀਰ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭੌਤਿਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਪਹਿਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ।

ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਭੋਜਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਨਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੁਝ ਅੱਗੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਹੀ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਇਸ ਸੁੰਦਰ ਨੁਸਖੇ ਤੋਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਨੌਕਰੀ ਖੋਜ ਰਹੇ ਹਨ।

ਤੱਥ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬੇਰਹਿਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਖੋਖਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਪਰਥਚੇ ਉਡਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਉਹ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਪੰਡਤਾਉ ਬਕਵਾਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ।

- 13 ਅਗਸਤ 1934 (ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਿਗਲ ਦੇ ਜੂਨ, 2012 ਦੇ ਅੰਕ 'ਚੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਅਨੁਵਾਦ : ਇਕਬਾਲ

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸੰਵਾਦਿਕ ਵਿਰਸਤ ਦਾ ਘਾਣ....

ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ 20 ਮਈ 1989 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਅਜੀਤ ਅਖਬਾਰ ਸਰਦਲਾਂ ਤੇ ਆਈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸੁਰਖ-ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅੱਜ ਵੀ ਉਹ ਸਹਿਮੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਰਕਤ-ਰੰਗੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਸੀ, ਇਹਨਾਂ ਖਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਖ਼ਬਰ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਡਾ. ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਵੀ ਦੀ ਸੀ ਜੋ 19 ਮਈ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਦੀ ਤਾਬ ਨਾ ਝੱਲਦੇ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡ ਗਏ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਨੌਵੀਂ ਕਲਾਸ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਚਾਹੇ ਉਸ ਕਤਲ ਨਾਲ ਚਿੰਤਨਸ਼ੀਲ ਮੁਰਾਜ਼ ਦੇ ਹੋਏ ਗਹਿਰੇ ਨੁਕਸਾਨ ਬਾਰੇ ਏਨਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਦੇ ਕਤਲ ਨੇ ਬਾਲ-ਮਨ ਤੇ ਦੁੱਖਦ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਇਰਤਾਪੂਰਨ ਕਤਲ ਦਾ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਜ਼ਾਹਿਰ ਰਿਹਾ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਖ਼ਬਰ ਪਹੁੰਚਦੇ ਸਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਾਤਮ ਮਨਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਕਤਲਗਾਰਤ ਦੀ ਰੱਜ ਕੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕੀਤੀ। ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਰਗ ਨੇ ਇਸ ਕਤਲ ਨੂੰ ਸੱਚ ਬੋਲਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਗਰਦਾਨਿਆ। ਡਾ. ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਵੀ ਵਰਗਾ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ

ਅਧਿਆਪਕ, ਦਾਨਿਸ਼ਵਰ ਅਤੇ ਮਿੱਠਬੋਲੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ, ਕਿਸ ਕਾਰਣ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਿਆਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਦੋਂ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਪਰ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਧਾਰਿਕ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਅਤੇ ਫਿਰੋਤੀਆਂ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਪੈੜ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਖੋਲ ਖਿਲਾਰਣ ਵਾਲੇ ਬਾਬਰਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਅਖੌਤੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸਮਝ ਲੱਗਦੀ ਗਈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਸ ਗੈਰ-ਸਿਧਾਂਤਕ ਲਹਿਰ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟਿ-ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦਰਿਸ਼ਤੀ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸਹਿਜ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਫਿਰਕੂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਹੋਸਟਲਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਇਕ ਸੰਵਾਦ-ਬੈਠਕ ਜੁੜਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰ ਧਿਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹਾਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾ ਲਈ। ਇਸੇ ਵਿਉਂਤ ਅਧੀਨ 19 ਮਈ 1989

ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਨਿਊ ਲਾਲ ਬਾਗ ਵਿਖੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਅਤਿਵਾਦ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੰਵਾਰਨਾ ਤਾਂ ਕੀ ਸੀ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਅਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ, ਸੰਵਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ, ਤਰਕ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬੌਧਿਕਤਾ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਹੋਛਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਬੀਜੇ ਹੋਏ ਕੰਡੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਚੁੱਗੇ ਜਾਣ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਕਾਰਾ ਸੋਚ ਦੇ ਉਲਾਰੂ ਵਿਦਵਾਨ ਉਸ ਕਤਲਗਾਰਤ ਨੂੰ ਉਚਿਆਉਣ ਤੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਦ ਕਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸੰਵਾਦਸ਼ੀਲ ਵਿਰਸਤ ਨਾਲ ਉਸ ਲਹਿਰ ਦਾ ਕੋਈ ਦੂਰ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ਼ਹੀਦ ਡਾ. ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਵੀ ਤੇ ਉਸਦੀ ਸੋਚ ਤੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਅੱਜ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਨ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਤਾਰਕਿਕ ਵਿਰਸਤ ਦੇ ਵਾਰਸ ਕਿਸੇ ਵੀ ਯੁੱਗ ਵਿਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਮਰਨਗੇ ਨਹੀਂ..... ਹਰਨਗੇ ਨਹੀਂ! ਡਾ. ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਵੀ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ

ਉਸਤੂ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਉੱਚ-ਕੋਟੀ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ... ਹੁਣ ਪੰਖੇਵਾਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ... ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿੱਚ... ਨੇੜੇ ਭਾਰਤ ਨਗਰ ਚੌਕ, ਦੁਕਾਨ ਨੰ:7... ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬੁੱਕ ਸੈਂਟਰ... ਫੋਨ: 9417642185, 9781943772... e-mail: hmkp06@gmail.com

ਯੁੱਧ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ

ਅਸੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੁੱਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤੇਰੇ ਸਾਊ ਪੁੱਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉੱਝ ਅਸੀਂ ਸਦਾ ਸਾਊ ਬਣਨਾ ਲੋਚਦੇ ਰਹੇ ਅਸੀਂ ਦੋ ਰੋਟੀਆਂ ਤੇ ਮਾੜੀ ਜਗੀ ਰਜ਼ਾਈ ਬਦਲੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਆਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਗੋੜਨਾ ਚਾਹਿਆ, ਅਸੀਂ ਬੇਅਣਖੀ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ 'ਚ ਅਮਨ ਵਰਗਾ ਕੁੱਝ ਉਣਦੇ ਰਹੇ ਅਸੀਂ ਬਰਫੀ ਦੇ ਵਾਂਗ ਹੱਡਾਂ ਵਿਚ ਖੁੱਭੇਰੇ ਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਰ ਘੜੀ ਕਿਸੇ ਬਿੱਫਰੇ ਸ਼ਰੀਕ ਵਾਂਗ ਸਿਰ ਤੇ ਗੜ੍ਹਕਦੀ ਰਹੀ ਅਸੀਂ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚ ਲੁਕ ਲੁਕ ਕੇ ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਟਾਲਦੇ ਰਹੇ।

ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਚਣੇ ਦੀ ਲਾਲਸਾ 'ਚ ਬਹੁਤ ਨਿੱਕੇ ਹੋ ਗਏ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਤਾਂ ਹੰਢੇ ਹੋਏ ਪਿਓ ਨੂੰ ਅੰਨ ਖਾਣੇ ਬੁੜ੍ਹੇ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਕਦੇ ਫਿਕਰਾਂ ਗ਼ਸੀ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਚੁੜੇਲ ਦਾ ਸਾਇਆ ਕਿਹਾ ਸਦਾ ਦਿਸਦੇ 'ਤੇ ਨੀਲਾਮੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸੁਬਕ ਜਹੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਅੱਖ ਪਾਉਣੋਂ ਡਰੇ ਯੁੱਧ ਸਾਡੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਵਾਂਗ ਛਾਇਆ ਰਿਹਾ ਅਸੀਂ ਧਰਤੀ 'ਚ ਪੁੱਟੇ ਭੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਬਦਲਨੋਂ ਜਕਦੇ ਰਹੇ।

ਡਰ ਕਦੇ ਸਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਤੇਵਗਾਰ ਬਣ ਕੇ ਉੱਗ ਆਇਆ ਡਰ ਕਦੇ ਸਾਡੇ ਸਿਰਾਂ ਉੱਤੇ ਪੱਗ ਬਣ ਕੇ ਸਜ ਗਿਆ ਡਰ ਕਦੇ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਸੁਹਜ ਬਣ ਕੇ ਮਹਿਕਿਆ ਡਰ ਕਦੇ ਰੂਹਾਂ 'ਚ ਸੱਜਣਤਾਈ ਬਣ ਗਿਆ ਕਦੇ ਬੱਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਚੁਗਲੀ ਬਣ ਕੇ ਬੁਰਝਾਇਆ ਅਸੀਂ ਹੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਯੁੱਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤੇਰੇ ਬੜੇ ਮੱਕਾਰ ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ।

ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਚਣੇ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਲਿਤਾੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਸੁੰਬਾਂ ਹੇਠ, ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਗੋਘਦੇ ਰਹੇ ਉਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਿਆੜਾਂ ਦੇ ਜਬਾੜਿਆਂ ਵਿਚ ਸਵਾਦ ਬਣ ਕੇ ਟਪਕਦੀ ਰਹੀ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ- ਰੂਹਾਂ 'ਚ ਲੁਕੇ ਗਿੱਦੜਾਂ ਦਾ ਹਵਾਕਣਾ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ। ਸ਼ਾਂਤੀ----- ਗੋਡਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦੇ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸੁਫਨੇ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਹੈ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਉੱਝ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਗਪਤਵਾਸ ਸਾਥੀ ਤੋਂ ਅੱਖ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸੜਕ ਕੰਢਲੇ ਨਾਲੇ ਵਿਚ ਨਿੱਠੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਾਹਰਿਆਂ ਦੀ ਗਰਜ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਚੀਕ 'ਚੋਂ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਅੰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ਹੋਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਤੇਲ ਘਾਟੇ ਸੜਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਬੈਕ ਦੀਆਂ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਅੰਦਰ ਫੜਫੜਾਉਂਦੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਫੈਲੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਸਾਡੇ ਯੁਗ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਕਮੀਨਾ ਚੁਟਕਲਾ ਹੈ

ਸ਼ਾਂਤੀ ਵੀਣੀ 'ਚ ਖੁੱਭੀ ਵੰਗ ਦਾ ਹੰਝੂ ਦੇ ਜੇਡਾ ਜ਼ਖਮ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਢੋਏ ਫਾਟਕ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮੱਛਰੀਆਂ ਹਵੇਲੀਆਂ ਦਾ ਹਾਸਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੱਥਾਂ 'ਚ ਰੁਲਦੀਆਂ ਦਾਹੜੀਆਂ ਦਾ ਹਾਉਕਾ ਹੈ

ਚਿੜੀਆਂ

ਜੰਗਲ ਦੇ ਲੋਕਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਗਿੱਟਮਿੱਟ ਕੀਤੀ ਇੱਲ੍ਹਾਂ ਨਾਲ। ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਿਤੀ ਕਰ ਦਿਓ ਚਿੜੀਆਂ ਦੇ, ਆਹਲਣਿਆਂ ਦਾ ਤੀਲਾ ਤੀਲਾ। ਚਿੜੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾਂ ਬੋਟਾਂ ਦੀ, ਰਾਖੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਂ ਚੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਰੋਲਾ ਸੁਣ ਕੇ, ਇੱਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਆਏ ਤੋਤੇ। ਲੱਗੇ ਪੜ੍ਹਨ ਮੁਹਾਰਨੀ, ਰਟੇ ਰਟਾਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਰਾਗਣੀ। ਜੰਗਲ ਵਿਰੋਧੀ ਇਹ ਚਿੜੀਆਂ, ਧਰਮ ਵਿਰੋਧੀ ਇਹ ਚਿੜੀਆਂ,

ਦੇਸ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਨੇ ਇਹ ਚਿੜੀਆਂ। ਇਹ ਕਿਉਂ ਖਾਵਣ ਦਾਨੇ ਦੁਣਕੇ, ਇਹ ਕਿਉਂ ਪੀਵਣ ਪਾਣੀ ਬੁੰਦਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੰਭਾਂ ਦਾ ਰੰਗ, ਜੰਗਲ ਦੀ ਕਰਦਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੱਖ ਦੀ ਟਾਹਣੀ ਤੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਣੀ ਤੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ। ਜਦ ਚਿੜੀਆਂ ਨੇ ਚੁੰਝਾਂ ਚਲਾਈਆਂ, ਅੱਤਵਾਦੀ ਕਹਿ ਮਾਰ ਮੁਕਾਈਆਂ। ਇੱਲ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬੱਸ ਸੱਚ-ਵਾਦੀ ਨੇ, ਇੱਲ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਨੇ ਵੱਡੀਆਂ, ਚਿੜੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥੱਲੇ ਦੱਬੀਆਂ।

ਕੁੱਝ ਚਿੜੀਆਂ ਭੁੱਖ ਦੁੱਖ ਕਾਰਨ, ਕਰ ਗਈਆਂ ਪਰਵਾਸ। ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ ਆ ਕੇ, ਆਸ ਹੀ ਭਈ ਨਿਰਾਸ। ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਸਿਸਟਮ, ਸਮਝ ਲਈ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਤ। ਸੋਚ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਹੈ ਇਹੋ, ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਵਧੀਆ ਦਾਣਾ। ਲਿੱਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਚਿੜੀਆਂ, ਇੱਕ ਇੱਕ ਦਾਣਾ ਲੱਭ ਕੇ ਖਾਣਾ। ਇੱਲ੍ਹਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ, ਹਰ ਥਾਂ ਧੜੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਏ। ਚਿੜੀਆਂ ਹਰ ਥਾਂ ਅੱਡੇ ਪਾਟੀ, ਕੌਣ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾਏ? ਹਰ ਚਿੜੀ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਤੇ, ਚੁੰਝਾਂ ਭਰ ਭਰ ਪਾਣੀ ਪਾਏ। ਸਭ ਚੁੰਝਾਂ ਜੇ ਕੱਠੀਆਂ ਹੋਵਣ, ਬੁੰਦਾਂ ਦੀ ਵਾਛੜ ਬਣ ਜਾਵੇ।

ਹੋਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੁਖਾਂ ਤੇ ਸੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਬਣੀ ਸਰਹਦ ਉਤਲੇ ਸੰਤਰੀ ਦੀ ਰਫਲ ਹੈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਚਗਲੇ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ ਚੋਂ ਡਿਗਦੀ ਰਾਲੂ ਹੈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਲੈ 'ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਧੀਆਂ ਹੋਇਆਂ ਬਾਹਾਂ ਦਾ ਟੁੰਡ ਹੈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਖੱਦਰ ਦੀ ਚਮਕ ਹੈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋਰ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਜਾਂਪਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਤਣੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਲੀ ਕਰੋੜ ਬੰਦੇ ਫਾਹੇ ਲਾਉਣ ਖਾਤਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਸ਼ਾਂਤੀ ਮੰਗਣ ਦਾ ਅਰਥ ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਜ਼ਲੀਲਤਾ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਲੜਨਾ ਹੈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ 'ਕੱਲੇ ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮੂਹਰੇ ਦੌੜਦੇ ਹਫ ਰਹੇ ਹਾਂ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਬੱਸ ਹੱਥ ਭਰ 'ਚ ਮੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਸੀਂ ਦੋਸਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਝੂਠੇ ਮੂਠੇ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਦਾ ਖੱਟਿਆ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਯੁੱਧ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਸਿਖਰ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਯੁੱਧ ਲਹੂ ਦੇਲਾਡ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਯੁੱਧ ਜੀਣ ਦੇ ਨਿੱਘ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਯੁੱਧ ਕੋ ਮਲ ਹਸਰਤਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਯੁੱਧ ਅਮਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਰੋਟੀ ਦੇ ਹੁਸਨ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਨ ਜਗੀ ਸੂਖਮਤਾ ਹੈ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਸੁੰਘਣ ਜਿਹਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ

ਯੁੱਧ ਇਕ ਯਾਰੀ ਲਈ ਵਧਿਆ ਹੱਥ ਹੈ ਯੁੱਧ ਕਿਸੇ ਮਹਿਬੂਬ ਲਈ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਖਤ ਹੈ ਯੁੱਧ ਕੁਛੜ ਚਾਏ ਹੋ ਏ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਧ ਤੇ ਟਿਕੀਆਂ ਮਾਸੂਮ ਉਂਗਲਾਂ ਹਨ ਯੁੱਧ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਗੀ 'ਨਾਂਹ' ਹੈ ਯੁੱਧ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੋਹ ਭਿੱਜਿਆ ਸੰਬੋਧਨ ਹੈ

ਯੁੱਧ ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਪਿੜੀਆਂ ਵਾਲੀ ਖਿੱਦੋ ਬਣ ਕੇ ਆਏਗਾ ਯੁੱਧ ਸਾਡੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਲਈ ਕਢਾਈ ਦੇ ਸੰਦਰ ਨਮੂਨੇ ਲਿਆਏਗਾ ਯੁੱਧ ਸਾਡੀਆਂ ਬੀਵੀਆਂ ਦੇਬਣਾਂ ਅੰਦਰ ਦੁੱਧ ਬਣ ਕੇ ਉਤਰੇਗਾ ਯੁੱਧ ਬੁੱਢੀ ਮਾਂ ਲਈ ਨਿਗੂ ਦੀ ਐਨਕ ਬਣੇਗਾ ਯੁੱਧ ਸਾਡਿਆਂ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਉੱਤੇ ਫੁੱਲ ਬਣ ਕੇ ਖਿੜੇਗਾ

ਵਕਤ ਬੜਾ ਚਿਰ ਕਿਸੇ ਬੇਕਾਬੂ ਘੋੜੇ ਵਰਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਘਸੀਟਦਾ ਹੋਇਆ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੱਸ ਯੁੱਧ ਹੀ ਇਸ ਘੋੜੇ ਦੀ ਲਗਾਮ ਬਣ ਸਕੇਗਾ ਬੱਸ ਯੁੱਧ ਹੀ ਇਸ ਘੋੜੇ ਦੀ ਲਗਾਮ ਬਣ ਸਕੇਗਾ। - ਅਵਤਾਰ ਪਾਸ਼

ਮੈਂ ਆਵਾਂਗਾ...

ਮੇਰੇ ਸਿੱਧੇ ਸਾਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸਾਦੇ ਪਾਠਕੋ, ਦਰਸ਼ਕੋ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕੋ! ਕਿਰਤੀ-ਕਿਸਾਨੋਂ ਤੇ ਲੋਕ-ਵਿਦਵਾਨੋਂ! ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਬੋਡੀਆਂ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ। ਕਿਵੇਂ ਹੋਵਾਂਗਾ ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਭਾਰ ਤੋਂ ਸੁਰਖਰੂ?

ਕੀ ਲੱਗਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਬੋਡਾ ਕੀ ਗੀਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਬੋਡੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆ ਚਿਬੜੀ ਇਕ ਨਾ-ਮੁਰਾਦ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਣਕੇ ਖਲਬਲੀ ਜਿਹੀ ਮੱਚ ਗਈ ਬੋਡੇ ਜ਼ਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਉਚਾਟ ਹੋ ਗਈਆਂ ਬੋਡੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਦੀਆਂ ਨੀਂਦਾਂ ਖੜਕਾਅ ਸੁੱਟੀਆਂ ਮੋਬਾਈਲਾਂ ਤੇ ਮੋਬਾਈਲਾਂ ਘੱਤ ਲਈਆਂ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਦਿਲੀ ਤੱਕ ਵਹੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਹੀਰਾਂ ਵਰ੍ਹਾ ਦਿੱਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮਿਹਰਾਂ ਦੇ ਮੀਂਹਾਂ ਦੇ ਮੀਂਹ ਵਾਰ ਸੁੱਟੇ ਮੇਰੇ ਉੱਤੋਂ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਨੋਟ।

ਕੀ ਕਿਹਾ? ਮੈਂ ਕਿਰਤੀ-ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਨਾਟਕਕਾਰ ਜੋ ਹਾਂ? ਨਹੀਂ ਦੋਸਤੋ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹੀ ਘਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ ਮਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮੱਚ ਗਏ ਉਸ ਦੇ ਸੁਫਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਐ ਸਿਵਿਆਂ ਤੱਕ ਬਾਪੂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਬਾਪੂ ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਐ ਜ਼ਮੀਨੋਂ ਬੇਜ਼ਮੀਨ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਭਾਈਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਐ।

ਤੇ ਉਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਸਮੁੱਚੀ ਕਿਸਾਨੀ ਦੇ ਨਾਟਕ' ਸਮਝ ਲਿਆ?

ਕਿਨੇ ਮਹਾਨ ਹੋ ਤੁਸੀਂ! ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਵੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੇ ਤਰਲ ਹੈ ਬੋਡੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ! ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਹੈ ਬੋਡੀ ਜੀਵਨ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਿੱਦਾਂ ਲਾਹਾਂਗਾ ਮੈਂ ਬੋਡਾ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਕਰਜ਼ਾ?

ਹੇ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦ ਦੇ ਫਿਕਰਵਾਨ ਇਸ ਧਰਤੀ ਉਤਲੇ ਹੱਡ-ਮਾਸ ਦੇ ਮੇਰੇ ਦੇਵਤਿਓ! ਕਿਉਂ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਵਡਿਆਈ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਕਿਸੇ ਰੱਬ ਦੀ ਵਡਿਆਈ? ਕਿਉਂ ਚੜ੍ਹਾਵਾਂ ਮੈਂ ਗੁੰਗੇ-ਬੋਲੇ 'ਦੇਵਤਿਆਂ' ਮੂਹਰੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੁਖਮ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾਵਾ? ਕਿਉਂ ਕੱਢਾਂ ਮੈਂ ਚੰਦ ਸਾਹਾਂ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੂਹਰੇ ਲੋਲੂੜੀਆਂ? ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਕਿਰਤੀ ਦੇਵਤੇ ਜੋ ਹਨ ਧਰਤੀ ਦੇ ਜਾਏ, ਧਰਤ ਦੇ ਰੱਬ ਜੋ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕੀ ਵਗਾੜ ਲਵੇਗੀ ਕੋਈ ਬਲਾ ਮੇਰਾ। ਜਿਸ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹੋਣ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗੇਗੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤੱਤੀ ਵਾਅ? ਆਉਣ ਦਿਓ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੱਸਾਂਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿ ਕਿਰਤ, ਸਿਰਜਣਾ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੇਰੇ ਸੰਗ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਗਾੜ ਸਕਦੀ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਭਓ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰਾ।

ਹੇ ਕਿਰਤ! ਮੈਂ ਆ ਰਿਹੈ ਤੇਰੇ ਬਖਸ਼ੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ। ਹੇ ਸਿਰਜਣਾ! ਮੈਂ ਆ ਰਿਹੈ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਟਪਕਦੇ ਹੰਝੂਆਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ। ਹੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੈਂ ਆ ਰਿਹੈ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤੇਰਾ ਕਰਜ਼ਾ ਉਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ! ਮੈਂ ਆਵਾਂਗਾ ਮੇਰੀਓ ਸਕੀਓ ਭੈਣੋਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣ ਵਾਸਤੇ! ਆਪਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਕਾਰਜ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਸਤੇ।

ਉਸਾਰੂ ਸਾਹਿਤ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਗੀਤ, ਨਾਵਲ, ਕਹਾਣੀਆਂ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੈਲਗਰੀ : ਮਾਸਟਰ ਭਜਨ 403-455-4220 ਟੋਰਾਂਟੋ : ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ 416-817-7142 ਦੋਵਿੰਦਰ ਤੂਰ 416-902-9372

ਅਲਗਵ-ਖਪਤਵਾਦ-ਦੀ-ਪੈਦਾਵਾਰ-ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ-ਦਿਨ-ਤਿਓਹਾਰ

ਅੱਡ ਅੱਡ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਤਿਓਹਾਰ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਇੱਥੇ ਦਿਵਾਲੀ, ਦੁਸਹਿਰਾ, ਲੋਹੜੀ ਆਦਿ ਵਾਂਗ ਇਸਾਈ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈਲੋਵੀਨ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਆਦਿ ਕਈ ਤਿਓਹਾਰ ਹਨ। ਸਥਾਨਕ, ਇਲਾਕਾਈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹਰ ਤਿਓਹਾਰ ਦਾ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਖਾਸੇ ਸਹਿਤ ਹੀ ਇਹ ਤਿਓਹਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਛੁੱਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸੰਗੀਆਂ-ਸਾਥੀਆਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਤਿਓਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇਟਸ ਸਿੰਬਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤਿਓਹਾਰ ਭਾਵੇਂ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਨਾਲ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਮੱਧ ਵਰਗ ਲਈ ਫਿਕਰ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹੇਠਲੇ ਵਰਗ ਤਿਓਹਾਰ ਨੂੰ ਉਪਰਲੇ ਵਰਗਾਂ ਵਾਂਗ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਰਕਮ ਲਈ ਫਿਕਰਮੰਦ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸੇ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਗੱਡ ਪਹੀਏ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨੇ ਹੋਰ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਤਿਓਹਾਰ ਵੀ ਇਹਨੇ ਇਜਾਦ ਕੀਤੇ ਹਨ ਇਹ ਹੇਠਲੇ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਐਫੋਰਡੇਬਲ ਹਨ ਫੀ ਵਿਅਕਤੀ ਖਰਚਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਤੇ ਕੁੱਲ ਮੁਨਾਫਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ। ਇਸ ਦੀ ਸਿਰਕੱਢ ਉਦਾਹਰਣ 'ਫਰੈਂਡਸ਼ਿਪ ਡੇਅ' ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਦੀ ਕਾਢ ਜੋਏ ਹਾਲ ਨੇ 1930 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਜੋਏ ਹਾਲ ਹਾਲਮਾਰਕ ਕਾਰਡਜ਼ ਦਾ ਸੰਸਥਾਪਕ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਸ "ਇਜਾਦ" ਲਈ ਜੋਏ ਦੇ ਕੀ ਮੱਥ ਲੜੀ ਸੀ? ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 1958 ਇਸੇ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਮਿੱਤਰਤਾ ਦਿਵਸ ਨਿਕਲਿਆ। ਹੁਣ "ਟੈਂਡੀ ਡੇਅ" ਦੀ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਨਵੰਬਰ 1902 ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਿਓਰੋ (ਟੈਂਡੀ) ਰੂਜ਼ਵੈਲਟ ਮਿੱਸੀਸਿੱਪੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਾਲੂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਮਿਚਕੇਟਨ ਮਾਸ' ਨਾਮੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਇੱਕ ਖਿਡੌਣਾ ਭਾਲੂ 'ਟੈਂਡੀ' ਨਾਮ ਨਾਲ ਲਾਂਚ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਟੈਂਡੀ ਡੇਅ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। 'ਚਾਕਲੇਟ ਡੇਅ' ਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ 'ਕੌਮੀ ਕਨਫੈਕਸ਼ਨਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ' ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। 'ਹੱਗ ਡੇਅ' ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਇੱਕ 24 ਸਾਲਾ ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੇ ਚਿਕਿਤਸਾ ਮਾਹਿਰ ਕੈਵਿਨ ਜ਼ਾਬੋਰਨੀ ਨੇ 1986 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਉਹਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ, "ਅਮਰੀਕੀ ਸਮਾਜ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ"। ਸਾਡੇ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਘੋਰ ਅਲਗਵ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਤਿਓਹਾਰ ਉਪਜਿਆ ਹੈ।

ਹੁਣ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਦਿਨ, ਅੱਡ ਤਰਾਂ ਦੇ ਅਤੀਤ ਦੇ ਹੋਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਯਾਨੀ 'ਮਦਰਜ਼ ਡੇਅ' ਅਤੇ 'ਫਾਦਰਜ਼ ਡੇਅ'। ਮਦਰਜ਼ ਡੇਅ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ 'ਐਨਾ ਜਾਰਵਿਸ' ਨਾਮ ਦੀ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁੰਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 'ਫਾਦਰਜ਼ ਡੇਅ' ਲਗਭਗ ਇਸੇ ਕਾਲਖੰਡ ਵਿੱਚ ਐਨਾ ਜਾਰਵਿਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ

'ਸੋਨਾਰਾ ਸਮਾਰਟ ਡੋਡ' ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਸੋਨਾਰਾ ਸਮਾਰਟ ਡੋਡ ਚਰਚ ਅਧਾਰਤ ਇਸਾਈ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਯੂਨੀਅਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਚਰਚ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਅਤੀਤ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਤਾਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਤਿਓਹਾਰ ਸਰਦ ਨੀਂਦ ਸੁੱਤੇ ਰਹੇ ਪਰ ਪਿਛਲੇ 10-12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹਨਾਂ 'ਤੇ ਬਹਾਰਾਂ ਦੀ ਫੁਰਤੀ ਛਾਈ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਤਿਓਹਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਟੁੱਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਖੇਤੀ ਦੇ ਮੌਸਮਾਂ ਨਾਲ ਜਾਂ ਜੁਝਾਰੂ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਨਾਲ ਤਿਓਹਾਰ ਜੁੜੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਪਰੋਕਤ ਤਿਓਹਾਰਾਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਘੋਰ ਮੁਨਾਫੇ ਦੀ ਹੋੜ ਵਿੱਚੋਂ ਜਨਮੇ ਤਿਓਹਾਰ ਹਨ। ਅਤੇ ਮਦਰਜ਼ ਡੇਅ, ਫਾਦਰਜ਼ ਡੇਅ ਅਰਗੇ ਤਿਓਹਾਰ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਖੂਹ ਪੁੱਟਕੇ ਲੱਭੇ ਹੋਣ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਫੋਕੇ ਤਿਓਹਾਰ ਇਸ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਆਰਥਿਕ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੇ ਸੁੰਗੜਨ ਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਸਿੱਜਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਤਾਂ 25 ਰੁਪਈਆਂ ਦਾ ਗੁਲਾਬ ਹੀ ਲੈ ਜਾਵੋ 'ਰੋਜ਼ ਡੇਅ' ਖਾਤਰ। ਪੈਂਤੀ ਰੁਪਈਆਂ ਦੀ ਚਾਕਲੇਟ ਲੈ ਜਾਵੋ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਜਾਂ ਪਿਆਰੀ ਲਈ। ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਮੋਬਾਈਲ ਚੁੱਕੋ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀ ਜਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨਾਲ ਫੇਸਬੁਕ ਤੇ ਸੈਲਫੀ ਪੋਸਟ ਪਾ ਦੇਵੋ ਕਿਉਂਕਿ ਫੇਸਬੁਕ ਦੇ ਗਾਹਕ ਵੀ ਘੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਇੱਕ ਦਿਨ ਹੀ ਫੇਸਬੁਕ 'ਤੇ ਪੋਸਟਾਂ, ਲਾਈਕਾਂ, ਕਮੈਂਟਾਂ ਦਾ ਹੜ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਮਸ਼ਹੂਰੀਆਂ ਦੇ ਰੁਪਈਏ ਵੀ ਫੇਸਬੁਕ ਵੱਧ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਫੇਸਬੁਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਦਰਜ਼ ਡੇਅ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਯਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ 14-15 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਤੇ ਗੱਡੀ ਫਾਈਨੈਂਸ ਕਰਵਾਉਣੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਛੱਤੀ ਸੌ ਪੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਕੰਪਨੀ ਜਲਦੀ ਕਿਤੇ ਗੱਡੀ ਫੜਾਉਂਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਦੀ ਆਟੋ ਸਨਅਤ ਵਾਧੂ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਦੋ ਹੱਥ ਹੋਈ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ੀਰੋ ਫੀਸਦੀ ਵਿਆਜ ਤੇ ਦਾਜ ਦੀ ਕਾਰ ਵਾਂਗ ਘਰੇ ਛੱਡ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਮੱਧਵਰਗ ਲਈ ਵੀ ਗੱਡੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਫਨਾ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਵੀ ਘਰੇ ਦੋ-ਦੋ ਖੜੀਆਂ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੀ ਹਾਲ ਇਹਨਾਂ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਤਿਓਹਾਰਾਂ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵੱਧ ਪੈਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਦੀ ਦਰ 'ਤੇ ਤਿਓਹਾਰ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹੋ। ਕੁਝ ਖਾਸ ਤਰਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਛੁੱਟੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਬਸ 100 ਤੋਂ 500 ਰੁਪਏ (ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਔਕਾਤ ਹੈ) ਕੁਝ ਖਰੀਦਣਾ ਹੈ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਨਾ ਕਿ ਇਕ ਖਾਸ ਦਿਨ ਇਕ ਖਾਸ ਵੈਬਸਾਈਟ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਪਵਾਏ ਨੈਟ ਪੈਕ ਰਾਹੀਂ ਕੁਝ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰੋ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਰੁਪਈਏ ਉਹ ਖੁਦ ਹੀ ਬਣਾ ਲੈਣਗੇ। ਇਹੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ।

-ਅਜੈ ਪਾਲ

ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਸਨਅਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਖਿਲਾਫ ਇਕੱਠ ਘੋਲ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਅਹਿਦ ਕੀਤਾ

ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਿਵਸ ਦੇ ਮਹਾਨ ਦਿਨ 'ਤੇ ਈ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. ਕਲੋਨੀ (ਤਾਜਪੁਰ ਰੋਡ) ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਿਵਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੈਂਕੜੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਮਈ ਦਿਵਸ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ-ਅਰਬਰਟ ਪਾਰਸਨ, ਅਗਸਤ ਸਪਾਈਸ, ਐਡਾਲਫ ਫਿਸ਼ਰ, ਜਾਰਜ ਏਂਜਿਲ ਅਤੇ ਲੁਈਸ ਲਿੰਗ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਘੋਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਹਿਦ ਕੀਤਾ। "ਮਈ ਦਿਵਸ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਲਾਲ ਸਲਾਮ", "ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਿਵਸ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਪੈਗਾਮ, ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਸੰਗਰਾਮ", "ਇਨਕਲਾਬ ਜਿੰਦਾਬਾਦ" ਆਦਿ ਅਸਮਾਨ ਗੂੰਜਵੇਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਾਲ ਝੰਡਾ ਫਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਈ ਦਿਵਸ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਦੋ ਮਿੰਟ ਦਾ ਮੌਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੰਚ 'ਦਸਤਕ' ਵੱਲੋਂ ਬਿੰਨੀ, ਰਿਸ਼ੀ, ਪ੍ਰਦੀਪ ਆਦਿ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਜਮਾਤ ਵੱਲੋਂ ਸਨਅਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਬਾਰੇ ਨਾਟਕ 'ਅਬ ਹਮ ਨਹੀਂ ਸਹੋਗੇ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਟੈਕਸਟਾਈਲ-ਹੋਜ਼ਰੀ ਕਾਮਗਾਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲਖਵਿੰਦਰ, ਕਾਰਖਾਨਾ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਵਿੰਦਰ, ਇਸਤਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ, ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਦੀ ਕਨਵੀਨਰ ਰਵਿੰਦਰ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ (ਮਸ਼ਾਲ) ਦੇ ਆਗੂ ਸੁਖਦੇਵ ਭੁੰਦੜੀ ਨੇ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਸਟਾਲ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਿਵਸ ਦਾ ਇਹ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਇਕੱਠ ਘੋਲ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੀ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਹਤਰ ਜਿੰਦਗੀ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਈ ਦਿਵਸ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਖਿਲਾਫ਼ ਬੇਕਿਰਕ ਘੋਲ

ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਲੁੱਟ, ਜ਼ਬਰ, ਅਨਿਆਂ 'ਤੇ ਟਿਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੂਰੀ ਦੁਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਿਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ-ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਬਰ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬਦਤਰ ਹਨ। ਲੱਕ ਭੰਨਵੀਂ ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇੰਨੀ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਕਿ ਚੰਗਾ ਭੋਜਨ, ਰਿਹਾਇਸ਼, ਸਿਹਤ, ਸਿੱਖਿਆ ਆਦਿ ਲੋੜਾਂ ਵੀ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਸਕਣ। ਭਾਜਪਾ, ਕਾਂਗਰਸ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਆਪ, ਸਪਾ, ਬਸਪਾ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਰੀਕਰਨ-ਨਿੱਜੀਕਰਨ-ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਤਹਿਤ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਦਿਹਾੜੀ, ਤਨਖਾਹ, ਹਾਦਸਿਆਂ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਫੰਡ, ਬੋਨਸ, ਛੁੱਟੀਆਂ, ਕੰਮ ਦੀ ਗਰੰਟੀ, ਯੂਨੀਅਨ ਬਣਾਉਣ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਕਿਰਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਇਹ ਹਮਲਾ ਹੋਰ ਵੀ ਤਿੱਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਰੂਤੀ ਸਜੁਕੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾ ਹਾਕਮ ਮਜ਼ਦੂਰ ਘੋਲਾਂ ਤੋਂ ਕਿੰਨਾ ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹੱਕੀ ਘੋਲਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸ ਪੱਧਰ ਦਾ

ਜ਼ਬਰ ਢਾਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ-ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਹੋਰ ਤਿੱਖੀ ਕਰਕੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਕਾਲੇ ਕਨੂੰਨ ਬੋਧਣ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਸ਼ਾਂ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਬੁਲੰਦ ਹੋ ਰਹੀ ਹਰ ਅਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਧੁਰੀ ਕਹਿ ਕੇ ਕੁਚਲਣ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਸ਼ਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਨੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ, ਆਪਣੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕੱਠਤਾ ਕਾਇਮ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੇਜ਼ ਕਰਨੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੂਰੀ ਦੁਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭੁੱਖ-ਪਿਆਸ, ਲੁੱਟ, ਜ਼ਬਰ, ਜੰਗ, ਕਤਲੇਆਮ, ਧਰਮ-ਨਸਲ-ਦੇਸ਼-ਜਾਤ-ਖੇਤਰ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਨਫਰਤ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਸਰਮਾਏਦਾਰ-ਸਾਮਰਾਜੀ ਢਾਂਚੇ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਿਵਸ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਇਹੋ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗਲੇ-ਸੜੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਉਖਾੜ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਤੇ ਜੱਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਜਾਈਏ। ਲਲਕਾਰ ਮੋਗ਼ਜ਼ੀਨ 'ਚ ਖਨਵਾਦ

ਰੋਬਰਟ ਚਰਚਿਲ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਸਤੌਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਸਤੌਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲੰਡਨ ਦੇ ਬੰਦੂਕ ਮਾਹਿਰ ਰੋਬਰਟ ਚਰਚਿਲ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਖੋਜੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿਸਤੌਲ 8 ਅਪ੍ਰੈਲ 1929 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਦੌਰਾਨ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ 32 ਬੋਰ ਦਾ ਇਕ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਪਿਸਤੌਲ ਜਿਸਦਾ ਨੰਬਰ 168896 ਸੀ। ਇਸ ਪਿਸਤੌਲ ਨੂੰ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਰੋਬਰਟ ਚਰਚਿਲ ਕੋਲ ਲੰਡਨ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਰੋਬਰਟ ਚਰਚਿਲ ਨੇ 26 ਜੂਨ 1930 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਆ ਕੇ ਜੱਜ ਜੀ.ਸੀ. ਹਿਲਟਨ ਅੱਗੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਂਡਰਸ ਕਤਲ ਵੇਲੇ ਬਰਾਮਦ ਗੋਲੀਆਂ ਤੇ ਖੋਲਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਸਤੌਲ 'ਚੋਂ ਚੱਲੀਆਂ ਨੇ। ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਰੋਬਰਟ ਚਰਚਿਲ ਦੀ ਇਸ ਪਿਸਤੌਲ ਸਬੰਧੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਪਿਸਤੌਲ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ਬਾਰਡਰ ਸਿਕਿਊਰਿਟੀ ਫੋਰਸ ਦੇ ਹੈਡਕੁਆਰਟਰ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹੈ।

ਰਾਕੇਸ਼ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਦੋਂ 13 ਮਾਰਚ 1940 ਨੂੰ ਲੰਡਨ ਦੇ ਕੈਕਸਟਨ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫਸਰਾਂ

ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਮਾਰਿਆ ਉਠਵਾਇਰ ਨੂੰ ਮਾਰਕ ਸਦੀ ਨਿਕੋਲੋਸ ਕੀਤੀ ਪਿਸਤੌਲ। ਹੁਣ ਇਹ ਲੰਡਨ ਦੇ ਇੱਕੋ ਸਥਾਨਕ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਚਰਚੇ ਵਿਧਿਯੋਗ 'ਚ ਪਈ ਹੈ।

ਮਾਰਕੁਅਸ ਆਫ ਜੈਟਲੈਂਡ, ਮਾਈਕਲ ਓਡਵਾਇਰ, ਲੁਈਸ ਡੇਨ ਅਤੇ ਲਾਰਡ ਲੇਮਿੰਗਟਨ ਤੇ 6 ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਸਨ। ਮਾਈਕਲ ਓਡਵਾਇਰ ਮੌਕੇ ਤੇ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਜਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਤੇ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ ਬਰਾਮਦ ਪਿਸਤੌਲ, ਅਮਰੀਕਨ ਸਮਿਥ ਐਂਡ ਬੋਸਿਨ 6 ਚੈਮਬਰਡ ਨੰਬਰ 16586, .455 ਕੈਲੀਵਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਵੀ ਉਸੇ ਬੰਦੂਕ ਮਾਹਿਰ ਰੋਬਰਟ ਚਰਚਿਲ ਕੋਲ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਿਸਤੌਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੇ 4 ਜੂਨ 1940 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸ ਦੇ ਗੋਲੀ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ। ਗੋਲੀ ਦਾ ਸਾਇਜ਼ ਛੋਟਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿੱਟ ਨਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਮਾਰ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਈਕਲ ਓਡਵਾਇਰ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਿਸਤੌਲ ਤੋਂ ਹੀ ਚਲੀਆਂ ਸਨ। ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਿਸਤੌਲ ਇਸ ਵੇਲੇ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਯਾਰਡ ਦੇ ਬਲੈਕ ਮਿਊਜ਼ਿਅਮ ਵਿੱਚ ਪਈ ਹੈ।

ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ
9779232276

ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਇੱਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰ : ਫੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਫੈਜ਼

ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ 'ਚ ਉਰਦੂ-ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚੇਤਨਾ 'ਤੇ ਫੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਫੈਜ਼ ਸੱਤਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਛਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ, ਸ਼ਾਇਰੀ ਅਤੇ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ-ਨਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਜਾਦੂ ਦਿਨੋਂ-ਦਿਨ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਸਰੇ ਅਤੇ ਟੁਕੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਲੋਕਗੀਤਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਐਨੇ ਉਤਾਰ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਆਏ ਕਿ ਕੋਈ ਸਿੱਧੀ ਲਕੀਰ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ 'ਚ ਕਰਨਲ ਰਹੇ ਫੈਜ਼ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਫੌਜੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਆਖ਼ਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਤਮਾਮ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰੀ। ਵਕਤ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਗਮਿਆਂ, ਨਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਚਮਕ-ਦਮਕ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਗਈ।

ਕਾਲਜ (1940) 'ਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਬਣੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਾ. ਤਾਸੀਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਭੈਣ ਏਲਿਸ ਜਾਰਜ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦਿਨੋਂ-ਦਿਨ ਵਧਦਾ ਗਿਆ ਤੇ 1941 'ਚ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਗਈ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ 'ਚ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਕਾਹਨਾਮਾ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। 1942 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਧੀ ਸਲੀਮਾ ਤੇ 1945 'ਚ ਦੂਜੀ ਧੀ ਮੁਨੀਜਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ।

ਫੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਫੈਜ਼ 13 ਫਰਵਰੀ 1911 ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸਿਆਲਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕਾਲਾ ਕਾਦਰ ਪਿੰਡ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਚੌਧਰੀ ਸੁਲਤਾਨ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਂ ਭੂਮੀਹੀਨ ਸਨ ਅਤੇ ਇਕ ਧਨੀ ਕਿਸਾਨ ਕੋਲ ਚਰਵਾਹੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਫੈਜ਼ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤਾਂ ਚਰਵਾਹੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਇਕ ਮਦਰੱਸੇ 'ਚ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਮਸਜਿਦ 'ਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਉਥੇ ਹੀ ਇਕ ਅਫਗਾਨ ਅਫਸਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਇਗਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਥੋਂ ਵਕੀਲ ਬਣ ਕੇ ਮੁੜੇ ਤਾਂ ਲਾਹੌਰ ਅਤੇ ਸਿਆਲਕੋਟ 'ਚ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਲੱਗੇ।

1941 ਤਕ ਫੈਜ਼ ਨੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਸ਼ਾਇਰ ਦੀ ਹੋਸੀਅਤ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਸ਼ੋਹਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਕਵਿਤਾ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜਾ ਮਹਾਂਯੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਉਹ 'ਫਾਸਿਜ਼ਮ' ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਦੇ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਗਏ। ਬਾਅਦ 'ਚ ਤਰੱਕੀ ਪਾ ਕੇ ਕਰਨਲ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। 1947 'ਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਫੌਜ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਉਹ 'ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਟਾਈਮਜ਼', 'ਇਮਰੋਜ਼' ਅਤੇ 'ਲੋਲੋਨਿਹਾਰ' ਸੰਪਾਦਕ ਰਹੇ। ਉਹ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਕਰਕੇ ਵਜ਼ੀਰੇ-ਆਜ਼ਮ ਲਿਆਕਤ ਅਲੀ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਕਵਿਤਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਏ 'ਦਸਤੇ ਸਬਾ' ਤੇ 'ਜ਼ਿੰਦਾਨਾਮਾ'। 1984 ਦੇ 20 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਏ ਜਿਹੜੇ ਅੱਜ ਵੀ ਮਾਰਕੀਟ 'ਚ ਫੈਜ਼ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਫੈਜ਼ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸਕੂਲੀ ਦਿਨ ਸਨ। ਫੈਜ਼ ਦੇ ਹੋਡਮਾਸਟਰ ਨੇ ਇਕ ਇਕ ਮਿਸਰਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੇ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਫੈਜ਼ ਨੇ ਪੰਜ-ਛੇ ਅਸ਼ਾਅਰ ਦੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਲਿਖੀ। ਸ਼ਾਇਰੀ 'ਚ ਇਨਾਮ ਦੇ ਲਈ ਫੈਜ਼ ਦੇ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਰ ਇਕਬਾਲ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਆਖ਼ਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਫੈਜ਼ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਖੁਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਲਈ ਸੰਪਤੀ 'ਚ ਕਰਜ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੈਜ਼ ਹੋਰੀ ਪੰਜ ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਚਾਰ ਭਰਾ ਸਨ। ਵੱਡਾ ਪਰਿਵਾਰ, ਆਰਥਕ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਫੈਜ਼ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਅਰਬੀ 'ਚ ਐਮ. ਏ. ਕੀਤੀ। ਸੰਜੋਗ ਨਾਲ ਤੇਈ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ (1935 'ਚ) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਐਮ. ਏ. ਓ. ਕਾਲਜ 'ਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਲੱਗ ਗਏ। ਇਥੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਹ ਮਹਮੂਦਜ਼ਫਰ, ਡਾ. ਰਸ਼ੀਦ ਜਹਾਂ ਅਤੇ ਡਾ. ਤਾਸੀਰ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆ। ਇਸ ਸੰਗਤ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਉਹ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਪਰਕ 'ਚ ਆਏ। ਫੈਜ਼ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦਿੱਤਾ। 1936 'ਚ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲੇਖਕ ਸੰਘ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਫੈਜ਼ ਉਸ ਦੇ ਸੈਕਟਰੀ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਉਹ ਲਖਨਊ ਦੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲੇਖਕ ਸੰਘ ਦੇ 'ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ' 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਉਰਦੂ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ 'ਅਦਬੇ ਲਤੀਫ' ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਕਾਲਜ 'ਚ ਕਰੀਬ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਉਹ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਹੇਲੀ

ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ 'ਚ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕਬਾਲ ਬਾਨੋ, ਮੋਹੰਦੀ ਹਸਨ, ਨੂਰਜਹਾਂ, ਨੈਯਰ ਨੂਰ, ਫਰੀਦਾ ਖਾਨਮ, ਟੀਨਾ ਸਾਨੀ, ਨੁਸਰਤ ਫਤਹਿ ਅਲੀ ਖਾਨ ਨੇ ਫੈਜ਼ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਅਤੇ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਉਰਦੂ/ਹਿੰਦੀ/ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਕੌਮੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬੰਗਾਲੀਆਂ ਕੋਲ ਰਵਿੰਦਰਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਰਦੂ-ਪੰਜਾਬੀ-ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਕੌਮੀ ਸੰਗੀਤ ਦਿਨੋਂ-ਦਿਨ ਹਰਮਨ-ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਨ 1983 'ਚ ਤਾਸ਼ਕੰਦ 'ਚ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਫਰੀਕੀ ਤੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਪਰਚਾ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਖ਼ੀਰੀ ਲਾਈਨਾਂ ਸਨ, "ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ ਸਭਿਅਤਾ 'ਤੇ ਸਰਵਨਾਸ਼ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਤਮਾਮ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਸ਼ਵ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ।

ਇਨਕਲਾਬੀ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਨੰਘਰਾ ਮੁਹੱਲਾ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਅੱਜ ਸ਼ਾਮ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਨੰਘਰਾ ਮੁਹੱਲਾ ਵਿਖੇ ਬਿਗੁਲ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਸਤਾ, ਲੋਕ ਮੋਰਚਾ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕੇਂਦਰ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਘੰਟਾ ਘਰ ਚੌਕ ਨੇੜੇ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨੰਘਰੇ ਮੁਹੱਲੇ ਤੱਕ ਪੈਦਲ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ 'ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਸਭਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬਿਗੁਲ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਸਤਾ ਦੀ ਆਗੂ ਬਲਜੀਤ, ਲੋਕ ਮੋਰਚਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਗੂ ਕਸਤੂਰੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕੇਂਦਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਗੂ ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ, ਮੋਲਡਰ ਐਂਡ ਸਟੀਲ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਆਗੂ ਹਰਜਿੰਦਰ, ਇਨਕਲਾਬੀ-ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮੰਚ ਦੇ ਆਗੂ ਹਰਜਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਬਿਗੁਲ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਸਤਾ ਦੇ ਆਗੂ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣਾ ਕੋਈ ਕੋਈ ਰਸਮ ਪੂਰਤੀ ਜਾਂ ਕਰਮਕਾਂਡ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨਕਲਾਬੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਲੁੱਟ, ਜ਼ਬਰ, ਅਨਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਅਥਾਹ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਸੋਮਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਭਰੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਹੱਸਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਰੱਸਾ ਚੁੰਮਣਾ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਪਸੰਦ ਨੌਜਵਾਨਾਂ-ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੀ ਬੇਹਤਰੀ ਲਈ ਜੂਝਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ ਸਿਰਫ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ। ਆਪਣੀ ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਖਤ ਵਿੱਚ ਸੁਖਦੇਵ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜਗੁਰੂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ - "... ਯੁੱਧ ਛਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਲੜਾਈ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੁੱਝ

ਤਾਕਤਵਰ ਵਿਅਕਤੀ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਜਮਾਈ ਰੱਖਣਗੇ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਹੋਣ, ਖ਼ੁੱਭ ਭਾਰਤੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਭਾਂਵੇਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ... ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ।"

ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਖਦੇਵ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਮਾਲਕੀ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਬੇਹਤਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੁਖਦੇਵ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ - "ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਰਿਪਬਲੀਕਨ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਜਮਹੂਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।"

ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਨੂੰ ਧਰਮ, ਜਾਤ, ਬਿਰਾਦਰੀ, ਖੇਤਰ ਆਦਿ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੋਚ 'ਤੇ ਪਰਚਾ ਪਾਉਣ ਦੀਆਂ ਜਾਣੇ-ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤਾਂ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ, ਸਿਆਸੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਗ਼ੁਲਾਮੀ, ਲੁੱਟ, ਦਾਬੇ, ਜ਼ਬਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਸੀ। ਕਿਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗਰੀਬੀ, ਬਦਹਾਲੀ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਧਰਮਾਂ, ਜਾਤਾਂ, ਖੇਤਰਾਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਇੱਕੱਠ

ਹੋ ਕੇ ਲੁਟੇਰੇ ਹਾਕਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਾਤੀ ਘੋਲ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮੀਰੀ-ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਵਧਦੇ ਪਾੜੇ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਪੈਸੇ ਦੀ ਬੁੜ ਕਾਰਨ ਇਲਾਜਯੋਗ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਮੌਤਾਂ, ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ, ਔਰਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਵਧਦੇ ਅਪਰਾਧ, ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਵਧਦੀ ਜਾਰੀ ਦੂਰੀ, ਵੋਟਾਂ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ-ਜਾਤ ਆਧਾਰਿਤ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਝੋਕ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਘਿਣੌਣੀਆਂ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ, ਕਦਮ-ਕਦਮ 'ਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਜ਼ਬਰ-ਜ਼ੁਲਮ - ਇਹੋ ਉਹ ਅਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਗੁਣਗੁਣ ਪਿਛਲੇ 70 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਕਮ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਲੜਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਪ੍ਰੇਰੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਕਮ ਜ਼ਬਰ ਵਾਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਆਈ ਹੈ ਤਦ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਰ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਜ ਬਣਨਾ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਖਾਤਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਆਉਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਅਪਣਾਉਣ ਅਤੇ ਫਲਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਤਿਆਰੀ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਲਲਕਾਰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਚੋਂ ਧੰਨਵਾਦ

ਤਸਵੀਰ ਵਿਚਲੀ ਕੁੜੀ ਕੇਰਲਾ ਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਹੈ ਰਫਸੀਨਾ

ਤਸਵੀਰ ਵਿਚਲੀ ਕੁੜੀ ਕੇਰਲਾ ਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਹੈ ਰਫਸੀਨਾ, ਉਮਰ 17 ਸਾਲ ਤੇ ਹੁਣੇ ਆਏ ਬਾਰਵੀਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਇਸਨੇ 1200 ਵਿੱਚੋਂ 1180 ਅੰਕ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਕੁੜੀ ਨੇ 12ਵੀਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਆਉਣ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਘਰ ਫਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ।

ਰਫਸੀਨਾ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਧੀ ਸੀ ਪਰ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰਕ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਝੋਰਾ ਇਸ ਜ਼ਹੀਨ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤਾ।... 12ਵੀਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਇੰਨੇ ਅੰਕ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਇੱਕ 'ਸਨਸਨੀਖੇਜ਼' ਖ਼ਬਰ ਮਿਲ ਗਈ ਤੇ ਉਸਦੀ ਗਰੀਬੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਨਸਨੀਖੇਜ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਖ਼ਬਰ ਮਗਰੋਂ ਇੱਕ ਐਮ. ਪੀ. ਨੇ ਉਸਦੀ ਅਗਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਵਜ਼ੀਫੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਝੋਰਾ ਮਾਰ ਗਿਆ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਿਸ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੁਕਾਈ ਰੱਖਿਆ ਉਸ ਬਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਇਸੇ ਸਦਮੇ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ।

ਇਸ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ, ਖਾਸਕਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੋਸਤਾਂ, ਸਾਹਮਣੇ ਸਵਾਲ ਛੱਡ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਕਿਸੇ ਆਈ ਕੰਪਨੀ ਵਗੇਰਾ 'ਚ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਮੈਨੇਜਰ, ਸੀਈਓ ਆਦਿ ਬਣਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ, ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਅਕਸਰ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਦੁਹਾਰਾਉਂਦੇ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ "ਉਸ ਬੰਦੇ ਦੀ ਦਿਮਾਗੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਸੀ ਤਾਂਗੇ ਉਹ ਅਮੀਰ ਬਣ ਗਿਆ" ਜਾਂ "ਜੀਹਦਾ ਦਿਮਾਗ ਵੱਧ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੱਕ ਹੈ" ... ਆਦਿ। ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨਸਿਕ ਕਿਰਤ, ਸਰੀਰਕ ਕਿਰਤ ਨਾਲੋਂ ਏਨੀ ਉੱਤਮ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨਸਿਕ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਅਮੀਰੀ 'ਚ ਜਿਉਣਾ ਇੱਕ ਹੱਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ

ਅਮੀਰੀ ਜੋ ਸਰੀਰਕ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲਹੂ-ਪਸੀਨੇ ਨੂੰ ਨਿਚੋੜ ਕੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸਦੇ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣਾ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਕੀ ਜਿਸ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਜ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਮਿਹਨਤ-ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਅਬਾਦੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ ਮਿਹਨਤ ਲਈ ਇੱਕ ਨਫਰਤ, ਹਿਣਤਾ, ਘਿਣਾ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀਣ ਭਾਵਨਾ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਿਜ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਇੱਕ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਹੈ?

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮਾਨਸਿਕ ਕਿਰਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਨਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਰਫਸੀਨਾ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ। ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਕਿਰਤ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਕਿਰਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਪੱਧਰ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਜ਼ਿਬ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਰਫਸੀਨਾ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਦੁੱਖ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਕਤਲ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਣ ਦੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਰੀਰਕ ਕਿਰਤ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਕਿਰਤ ਦਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਵਾਲਾ ਪਾੜਾ ਖਤਮ ਹੋਵੇ।

- ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ, ਲਲਕਾਰ

- ਕਰਾਂਤੀ ਪਾਲ

ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ

ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਚੋਣ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ

ਨਾ ਕੋਈ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਨੀਅਤ

2015 ਵਿਚਕਾਰ 18,770 ਇਕਾਈਆਂ ਬੰਦ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ।। ਬਠਿੰਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਨਰਮਾ ਮਿੱਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 422 ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ 116 ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਕਟ ਕਾਰਨ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਸਿਰ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਨਅਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੈਪਟਨ ਅਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਵੱਡੀਆਂ ਸਨਅਤਾਂ ਲਾਉਣ ਲਈ ਮੰਬਈ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਸਸਤਾ ਕਰਜ਼ਾ, ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਵਨ ਟਾਈਮ ਸੈਟਲ ਮੈਂਟ, 1978 ਦੀ ਸਨਅਤੀ ਨੀਤੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਬਾਡਰ ਏਰੀਆ ਨੂੰ ਪੈਕਿੰਗ ਦੇਣ, ਫਰੇਟ ਸਬਸਿਡੀ ਚਾਲੂ ਕਰਨ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਆਦਿ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਨਅਤਾਂ ਨੂੰ 5 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਯੂਨਿਟ ਬਿਜਲੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਰਿਆਇਤੀ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਿਗੂਣੇ ਵਾਅਦੇ ਵੀ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸਗੋਂ ਇਸਦੀ ਪੁੱਜ ਸਾਮਰਾਜੀ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਵੱਡੇ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦੇ ਦੇਣ

ਤੋਪਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁਢਾੜਾਂ ਝੱਲਣ, ਡਾਗਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਸੇਕਣ, ਅੱਗ ਨੂੰ ਆਤਮਦਾਹ ਕਰਨ ਵਰਗੇ ਸੰਗੀਨ ਕਦਮ ਚੁਕਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 60 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। 1998 ਦੇ ਇਕ ਸਰਵੇ ਮੁਤਾਬਿਕ 18 ਤੋਂ 35 ਸਾਲ ਦੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 14.72 ਲੱਖ ਸੀ। ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਫ਼ਤਰਾਂ 'ਚ 2014 'ਚ 3,61,299 ਪਈਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨਿਗੂਣਾ ਭੱਤਾ ਕੇਵਲ 444 ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਿਆ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫ਼ੈਸਟੋ 'ਚ ਹਰ ਘਰ ਦੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੱਕ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਰੁਪਏ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਭੱਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ 60 ਲੱਖ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਯੋਜਨਾ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।

ਨਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਚਿੱਟਾ' ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਖੋਅ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਜੇਲ੍ਹ ਅਫ਼ਸਰ ਸਸੀ ਕਾਂਤ ਵੱਲੋਂ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਵੱਡੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਸਹਿਤ ਨਾਂ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੇ ਸਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਧਦੇ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾ ਕੇ ਦੋਮ ਦਰਜੇ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਫੜਨੇ ਵੀ ਪਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ (ਸਿੱਟ) ਵੀ ਬਣਾਉਣੀ ਪਈ ਸੀ। ਪਰ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 'ਸਿੱਟ' ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਭੋਲੇ ਸਮੇਤ 18 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਪਾ ਕੇ ਚਰਚਿਤ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫ਼ੈਸਟੋ 'ਚ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਅੰਦਰ ਨਸ਼ੇ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ, ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤੀ ਕਰਨ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਲਈ ਫਾਸਟ ਟਰੈਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਬਣਾਉਣ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਡੀਲਰਾਂ ਦੇ ਅਸਾਥੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ, ਨਸ਼ੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਆਦਿ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਈਪੀਐਸ ਅਫ਼ਸਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੱਧੂ ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਨੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਅਤੇ ਨਸ਼ੇਈਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਚਲਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੱਡੀ ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ, ਪੁਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਤਸਕਰਾਂ ਦੇ ਤਾਣੇ ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਤਹਿਸ ਨਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੇ ਬਠਿੰਡੇ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਰਾਬ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੁਆ ਦਿੱਤੀ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਨਸ਼ੇ ਵਿਰੋਧੀ 'ਮੁਹਿੰਮ' ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ 'ਚਿੱਟਾ' ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਸ਼ੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਧੜੱਲੇ ਨਾਲ ਵੇਚੇ ਅਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਨਅਤ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਨਅਤ ਦਰਮਿਆਨੀ ਅਤੇ ਛੋਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਰਯਾਤ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਹਿਰੂ-ਮਹਾਲਨੋਬਿਸ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਪਬਲਿਕ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮਿੱਸੀ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮਾਡਲ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਨਅਤਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤਾ ਕਰਜ਼ਾ, ਕੱਚਾ ਮਾਲ ਅਤੇ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰ ਅੰਦਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਨਅਤਾਂ ਉਜੜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ 6,550 ਸਨਅਤੀ ਇਕਾਈਆਂ ਬਿਮਾਰ ਘੋਸ਼ਣ ਹਨ। 2007 ਤੋਂ

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫ਼ੈਸਟੋ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਅਸਮਾਨੋਂ ਤਾਰੇ ਤੋੜਨ ਤੱਕ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹੇ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਬਿਜਲੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ, ਫ਼ਸਲੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਲਿਆਉਣ, ਫ਼ਸਲਾਂ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦਾ ਮੁਫ਼ਤ ਬੀਮਾ ਕਰਨ, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਡੇਅਰੀ ਕਿੱਤੇ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ ਸੂਬੇ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ; ਹਰ ਘਰ 'ਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੂੰ ਭੱਤਾ ਦੇਣ; ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰਨ; ਸਨਅਤ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਸਿਰ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ; ਐਸ. ਵਾਈ. ਐਲ. ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾਉਣ; ਨਿਰਪੱਖ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੀਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ; ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ, ਪੇਂਡੂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ, ਰੇਗੁੜੀ ਫੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ, ਸ਼ਹਿਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉਜ਼ਰਤਾਂ ਤੈਅ ਕਰਨ; ਵੀ.ਪੀ. ਕਲਚਰ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ; ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਤੱਕ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੁਫ਼ਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ 33 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ; ਪੱਛੜੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਘਰ ਜਾਂ 5 ਮਰਲੇ ਦਾ ਪਲਾਟ ਅਤੇ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਆਦਿ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੀ 112 ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਲਿਸਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਵਾਅਦਾ ਕਿਸਾਨੀ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ। ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦੀ ਮੰਗ ਮੰਨ ਕੇ ਲਗਾਤਾਰ ਮੁੱਕਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਇਸ ਵਾਅਦਾ-ਖ਼ਿਲਾਫੀ ਬਾਰੇ ਲਗਾਤਾਰ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਲਈ ਵਾਅਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਥਾਂਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਕਾਗਜ਼ ਵੀ ਭਰਾਉਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਹੁਣ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲਣ ਵੇਲੇ 'ਸਟੇਟ ਲੈਵਲ ਬੈਂਕਰਜ਼ ਕਮੇਟੀ' ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਜ਼ਾ 77684 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ 14753 ਕਰੋੜ ਮਿਆਦੀ ਕਰਜ਼ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਜਰੱਈ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਕਟ ਕਾਰਨ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਅੰਦਰ 6926 ਮਜ਼ਦੂਰ-ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋਰ ਵੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੇ 2 ਲੱਖ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਯ.ਪੀ. ਦੀ ਅਦਿਤਿਆਨਾਥ ਯੋਗੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਬਨਿਟ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਹੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ ਕਿਸਾਨੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਜੀਦਾ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਦਦ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੇ ਮਦਦ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਬਿਠਾਉਣ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਟਾਲ ਕੇ ਉਲਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲ ਰਹੇ ਮਿਹਨਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰੋਸ ਰੈਲੀਆਂ, ਜਗਰਾਤੇ, ਰੋਸ ਮਾਰਚ, ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਘਿਰਾਓ, ਟੈਕੀਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਤਮਹੱਤਿਆਵਾਂ ਕਰਨ, ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ

ਵੱਲ ਨੂੰ ਉਲਾਰੂ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ 'ਸਤਲੁਜ ਜਮਨਾ ਲਿੰਕ' ਨਹਿਰ ਨੂੰ ਇਕ ਭਖਦਾ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਅਸਲ 'ਚ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਝਾਉਣ ਇਹ ਦੋਨੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ 'ਇੰਦਰਾ ਆਵਾਰਡ' ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਆਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ 'ਸਤਲੁਜ ਜਮਨਾ ਲਿੰਕ' ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਇਕ ਦੂਜੀ ਉਪਰ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਦਗਾ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਇਕ ਵੀ ਬੂੰਦ ਨਾ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਕਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਲਟ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਇਕ ਕਸੂਤੀ ਹਾਲਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਇਹ ਮਸਲਾ ਬੋਝਾ ਲਮਕ ਗਿਆ ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹਰਿਆਣੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵਧਾਅ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ, ਪੇਂਡੂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ, ਰੇਗੁੜੀ ਫੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ, ਸ਼ਹਿਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉਜ਼ਰਤਾਂ ਤੈਅ ਕਰਨ; ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੁਫ਼ਤ

ਦੇਣ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ 33 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ; ਪੱਛੜੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਘਰ ਜਾਂ 5 ਮਰਲੇ ਦਾ ਪਲਾਟ ਅਤੇ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਦੂਰ ਦੀ ਕੋਈ ਹਨ। ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਾਲੇ ਮਾਫ਼ੀਏ ਅੱਗੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਵੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਵਾਂਗ ਰੋਤ ਬਜਰੀ ਦੇ ਅੰਨੇ ਮੁਨਾਫ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਅੱਖ ਟਿਕਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਨਵੀਂਆਂ ਸਮੀਕਰਨਾਂ 'ਚ ਟਰੱਕ ਯੂਨੀਅਨਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਪੱਖੀ ਲੱਠਮਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹਥਿਆਬੰਦ ਝੜਪਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਟੀ.ਵੀ.ਚੈਨਲਾਂ, ਢਾਬਿਆਂ ਅਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ 'ਤੇ ਬਾਦਲਾਂ ਦਾ ਏਕਾਏਕਾਰ ਅਜੇ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੀਤੀ 'ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਦੂਰ-ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਵੀ ਪੈਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ। ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਰਾਜ 'ਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਬੱਸਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਨਿਸੰਗ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਬੱਸਾਂ 'ਚ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਅਤੇ ਧੌਂਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬੋਲ-ਬਾਲਾ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਵੀਆਈਪੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਨਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ। ਇਕ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਮੁੱਖੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵੱਲੋਂ ਪੁਲਸ ਅਫ਼ਸਰ ਦੀ ਮਾਨ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਤੌਹੀਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਵੀਆਈਪੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਪੱਖੋਂ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਰੂਹ 'ਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਦੀ ਨਾ ਕੋਈ ਨੀਤੀ ਹੈ ਤੇ

ਕੀ ਕੇ. ਪੀ. ਐਸ. ਗਿੱਲ ਸੱਚੀਂ ਸਰ ਗਿਆ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਖੁੱਚੜ ਪੁਲਸ ਅਫ਼ਸਰ ਕੇ ਪੀ ਐਸ ਗਿੱਲ ਇਸ ਜਹਾਨੋਂ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਖੁਸ਼ੀ ਚ ਖੀਵੇ ਹੋਏ ਬੱਕਰੇ ਬੁਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਝ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਹ ਮਸੀਹਾ ਸੀ "ਰਵਾਇਤੀ" ਕੀਰਨੇ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। "ਰਵਾਇਤੀ" ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿਉਂਕੇ ਉਹ ਆਖਿਰ ਕਦੋਂ ਕੁ ਤੱਕ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਆਖਿਰ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਇਕ ਨਾਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਮਰਨਾ ਹੀ ਸੀ। ਸੱਤਾ ਦਾ ਸੁਖ ਮਾਣ ਰਹੇ ਇਸ ਲਾਣੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇ. ਪੀ. ਐਸ. ਗਿੱਲ ਵਰਗੇ ਮਰਦੇ ਨਹੀਂ, ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਛਤਰ ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਦਾਨਵੀਕਰਨ ਦਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਖੁ-ਖ਼ਾਰ ਟੋਲੇ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ, ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਕੱਠ-ਪੁਤਲੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਜੋ ਅਮਲ ਆਈ. ਜੀ. ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇ. ਪੀ. ਐਸ ਗਿੱਲ ਨੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਲਾਇਆ ਸੀ ਉਹ ਜਿਉਂਦਾ ਤਿਉਂਦਾ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਕੇ. ਪੀ. ਐਸ. ਗਿੱਲ, ਬਸਤਰ (ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ) ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਆਈ. ਜੀ. ਕੱਲੂਰੀ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਫੌਜ ਦੇ ਮੇਜਰ ਗੋਗੋਈ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਹੈ। ਆਂਧਰਾ, ਝਾੜਖੰਡ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਉੜੀਸਾ, ਉੱਤਰ ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ, ਕਸ਼ਮੀਰ, ਗੁਜਰਾਤ, ਕੇਰਲ ਆਦਿ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ, ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੀਮ ਫੌਜੀ ਬਲਾਂ 'ਚ ਗਿੱਲ ਕਿਨੇ ਹੀ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਜਿਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਫਿਰਕੂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਗਿੱਲ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਹਾਕਮ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕੇ ਹੀਰੇ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਜਿਉਂਦੀ ਤਿਉਂਦੀ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਜੇ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਫਿਰਕੂ ਆਗੂ ਅਸੀਮਾਨੰਦ, ਆਦਿਤਿਆ ਯੋਗੀ, ਸਾਧਵੀ

ਅਤੇ ਵਡਿਆਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਿੱਤਰ ਕੇ. ਪੀ. ਐਸ. ਗਿੱਲ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਬਾਘੀਆਂ ਪਾਓ ਚਾਹੇ ਕੀਰਨੇ ਪਾਓ, ਇਹ ਬਹਿਸ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ? ਲੋੜ ਤਾਂ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਲੁਟੇਰਾ ਅਤੇ ਜਾਬਰ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਕੇ. ਪੀ. ਐਸ. ਗਿੱਲਾਂ, ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ, ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀਆਂ ਨੇ ਕਦੀ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ; ਨਾਂ ਬਦਲ ਬਦਲ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੱਲ ਵੱਢ ਵੱਢ ਕੇ ਇਸ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀ ਉਮਰ ਲੰਮੇਰੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਇਸ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਖੋਖਲੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੀ ਕੇ. ਪੀ. ਐਸ. ਗਿੱਲਾਂ, ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀਆਂ 'ਤੇ ਟੇਕ ਵਧਦੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਆਵਦਾ ਪੂਰਾ ਤਾਣ ਲਾ ਕੇ ਵੀ ਲੋਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਹਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਜਬਰ ਦੇ ਰਾਵਣਾਂ ਦੇ ਦਹਿ ਸਿਰ ਹਨ ਤਾਂ ਲੋਕ ਯੋਧੇ ਵੀ "ਰਕਤ ਬੀਜ" ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਦੀ ਇੱਕ ਇੱਕ ਬੂੰਦ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਯੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ? ਚਾਨਣ ਦੀ ਬਗਾਵਤ ਨੇ ਲੁੱਟ ਅਤੇ ਜਬਰ ਦੀ ਕਾਲਖ ਦੇ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਕੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮੀਨਾਰਾਂ ਬਣਨ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਾੜ ਬਣਨ ਦੇ ਰਾਹ 'ਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੇ. ਪੀ. ਐਸ. ਗਿੱਲਾਂ, ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀਆਂ (ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਅਵਤਾਰਾਂ ਆਈ. ਜੀ. ਕੱਲੂਰੀ ਅਤੇ ਮੇਜਰ ਗੋਗੋਈ ; ਅਸੀਮਾਨੰਦ, ਆਦਿਤਿਆ ਯੋਗੀ, ਸਾਧਵੀ ਪ੍ਰਿੰਗਿਆ ਅਤੇ ਭਗਵਾਂ ਬ੍ਰਿਗੇਡ; ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ, ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਮੋਹਨ ਭਾਗਵਤ ਆਦਿ) ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕੂੜਾ ਦਾਨ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦੇਣਾ ਹੈ।

- ਨਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਜੀਤ

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬੀ. ਟੀ. ਸਰੋਂ ਬਜ਼ਾਰ 'ਚ ਉਤਾਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ, ਬੀਜ ਪਵਿੱਤਰ ਹਨ ਨਾਂ ਕਿ ਜਿਣਸ

ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਡਾ. ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਅੱਜ ਇਥੇ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਬੈਰੀਸਟਰ (ਤਾਰਾਮੀਰਾ/ਸਰੋਂ) ਨੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਤੇਲ ਵਜੋਂ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸੋਇਆਬੀਨ ਤੇ ਮੁੰਗਫਲੀ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਸਰੋਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬੀਟੀ ਸਰੋਂ ਦੀ ਵਪਾਰਕ ਖੇਤੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੀ, ਅਣਇੱਛਤ ਅਤੇ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਫਸਲ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਰੋਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਸੂਬੇ ਹਨ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬੀ. ਟੀ. ਸਰੋਂ ਉਸ ਮੌਕੇ ਖੇਤੀ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਉਤਾਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਜੀਣ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਬੀਜਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਰੀ ਹੈ ਜਦ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਬੀਟੀ ਕਪਾਹ ਫੇਲ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਇਕੋ-ਇੱਕ ਫਸਲ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵਪਾਰਕ ਖੇਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਾਲ 2/3 ਕਪਾਹ ਦੀ ਫਸਲ ਤਬਾਹ ਹੋਈ ਹੈ। ਬੀਟੀ ਕਪਾਹ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਪਾਹ ਦੀਆਂ ਦੇਸੀ

-ਡਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਉਠਾਇਆ ਸਵਾਲ

ਖੇਤੀ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਤੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਖੁਦ ਸਰਕਾਰੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਡੋਅ ਅਤੇ ਮੋਸੈਟੋ ਵਰਗੀਆਂ ਬਹੁ-ਕੌਮੀ ਬੀਜ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬੀ.ਟੀ.ਸਰੋਂ ਆਖਰ ਨੂੰ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ... ਡਾ: ਧਰਮਵੀਰ ਗਾਂਧੀ

ਕਿਸਮਾਂ ਨੇ ਚਿੱਟੇ ਮੱਛਰ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਪਾਹ ਦਾ 4200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਅਣਗਿਣਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਕਸ਼ੀਆਂ ਵੱਲ ਧੱਕਿਆ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਤਕਨੀਕੀ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ 6 ਵਿੱਚੋਂ 5 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੀਨ

ਪਰਿਵਰਤਿਤ (ਬੀਟੀ) ਫਸਲ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਿਵਾਗਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸਮੁੱਚੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਮੁੜ ਗਠਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਸ਼ਿਵਾਗਸ਼ਾਂ ਸੰਸਦ ਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ 7 ਮੈਂਬਰਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ 32 ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਨੇ ਅਗਸਤ 2012 ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ

ਤਰਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਧਰਾਤਲ ਦੇ ਇਸ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੀਨ ਪਰਿਵਰਤਿਤ (ਬੀਟੀ) ਫਸਲਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਲ ਸਾਬਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਅਧਾਰਿਤ ਉਪਜੀਵਕਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਖਤਰਾ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਸਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਤੇ ਜਨਤਾ ਦੀ ਇਸ ਅਵਾਜ਼ ਕਿ ਜੀਨ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਫਸਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਪੂਰਵਕ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ -ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋਕੇ ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਘਾਤਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਡਾ. ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਾਤਾਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀਜੀਨ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਫਸਲ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਕਿਸਾਨ ਵਿਰੋਧੀ, ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਰੋਧੀ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸੰਸਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਉਠਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਜਦ ਤੱਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸਰਕਾਰ ਸੁਣਦੀ ਨਹੀਂ। ਜੀਨ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਸਰੋਂ ਜੀਨ ਵਰਤੋਂ ਰੋਕੂ ਤਕਨੀਕ ਵਰਤਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਬੁਟਿਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ 2001 ਦੀ ਧਾਰਾ 29(3) ਅਧੀਨ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਮਨਸੈਟੋ, ਸਾਬਜੈਟਾ ਤੇ ਡੋਅ ਵਰਗੀਆਂ ਕੁਝ ਬਹੁ ਕੌਮੀ ਬੀਜ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਬੀਜਾਂ ਤੇ ਅਜਾਰੇਦਾਰੀ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ

ਜੀਨ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਸਰੋਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕੀੜੇ ਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ (ਪੈਸਟੀਸਾਈਡਜ਼) ਨਾਈਫਰੇਟ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਧਾਂਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਕੌਸਰ ਵਰਗੀਆਂ ਲਾਇਲਾਜ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਜਨਣ ਸ਼ਕਤੀ ਘਟਾਕੇ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰੋਂ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਵੰਸ਼ਜ ਕੁਦਰਤੀ ਬੀਜਾਂ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਨ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਸਰੋਂ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜੀਨ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਸਰੋਂ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਧੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਨਿਯੰਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਜੀਵ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਸਰੋਂ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀ ਜੈਵਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੂਚਨਾ ਜਨਤਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਡਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਬੀ.ਟੀ. ਸਰੋਂ ਦਾ ਬਾਇਕਾਟ ਕਰਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਾਡੇ ਕੁਦਰਤੀ, ਜੈਵਿਕ ਅਤੇ ਵੰਸ਼ਜ ਬੀਜਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੇ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਂਜ ਦੇਣ।

ਕਟੌਪਾ ਨੇ ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਾਰਿਆ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਕਟੌਪਾ ਨੇ ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਾਰਿਆ?

ਉੱਤਰ: ਕਿਉਂਕਿ ਕਟੌਪਾ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਾਹੂਬਲੀ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੇ ਕਟੌਪਾ ਨੂੰ 8 ਘੰਟੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਨੌਕਰੀ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ 12 ਘੰਟੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੰਮ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਬਾਹੂਬਲੀ ਕਟੌਪਾ ਨੂੰ 4 ਘੰਟੇ ਓਵਰ ਟਾਈਮ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਸਾਰੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਓਵਰਟਾਈਮ ਦੇ ਪੈਸੇ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵੀ ਕਟੌਪਾ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਔਖਾ ਚੱਲਦਾ ਸੀ। ਕਟੌਪਾ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਬਣ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਓਵਰ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਮਰਨ ਦੀ ਨੋਬਤ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵਿੱਚ ਕਟੌਪਾ ਨੂੰ ਓਵਰ ਟਾਈਮ ਲਗਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਤੇ 12-12 ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਔਖਾ ਸੀ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਟੌਪਾ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੰਮ ਤੇ ਜਾਣਾ ਪਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਟੌਪਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰਨ 3 ਦਿਨ ਲਈ ਛੁੱਟੀ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਜਦੋਂ ਛੁੱਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਟੌਪਾ ਮੁੜ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋ-ਸੋ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨੀਆਂ ਪਈਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਵਿੱਚੋਂ 3 ਦਿਨ ਦੇ ਪੈਸੇ ਕੱਟੇ ਗਏ। ਸਿਰਫ਼ 3 ਦਿਨ ਦੇ ਪੈਸੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੱਟੇ ਗਏ, ਉਸ ਨੂੰ 3 ਦਿਨ ਦੀ ਬਜਾਏ 6 ਦਿਨ ਵਾਧੂ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਟੌਪਾ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਪਰ ਕਟੌਪਾ ਨੂੰ ਦਿਹਾੜੀ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬੀਮਾਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਕੇ ਫੈਕਟਰੀ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਕਟੌਪਾ ਨੇ ਫੈਕਟਰੀ ਮਾਲਕ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਇਆ। ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੇ ਕਟੌਪਾ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ

ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਏਦਾਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਈ ਬਹਾਨੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਇਸ ਤਰਾਂ ਤਾਂ ਫੈਕਟਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਡਾਊਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਬਾਹੂਬਲੀ ਤੇ ਕਟੌਪਾ ਦੀਆਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਤੇ ਕਟੌਪਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰਨ ਦਿਹਾੜੀ ਲਗਾਉਣੀ ਪਈ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪੰਜ ਵਜੇ ਕਟੌਪਾ ਨੇ ਛੁੱਟੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਘਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਓਵਰਟਾਈਮ ਲਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ 50 ਰੁਪਏ ਫਾਲਤੂ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ, ਪਰ ਅੱਜ ਆਹ ਕੰਮ ਮੁਕਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕਟੌਪਾ ਨੂੰ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਓਵਰਟਾਈਮ ਲਗਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਕੰਮ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਉਹ ਸਾਇਕਲ ਚੁੱਕ ਕੇ ਘਰ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਗੇਟ ਤੇ ਬਾਹੂਬਲੀ ਅਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਮੁਰਗੇ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਚੁੰਢ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਟੌਪਾ ਨੇ ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੂੰ ਫੈਕਟਰੀ ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਫੜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾ ਕੇ ਕੱਲ੍ਹ ਵਾਸਤੇ ਛੁੱਟੀ ਮੰਗੀ। ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੇ ਕੰਮ ਦਾ ਬੋਝ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਛੁੱਟੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਤੇ ਕਟੌਪਾ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਛੁੱਟੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਤਾਂ ਏਸ ਦਸ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਕਰ ਦਿਓ। ਕਟੌਪਾ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਦਾ ਬੰਦਾ ਕਿਤੇ ਹੱਥੋਂ ਨਾ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਟੌਪਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਫੈਕਟਰੀ ਮੇਰੀ ਨਹੀਂ, ਤੇਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਚੱਲਦੀ ਰੱਖਣਾ ਤੇਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਫੈਕਟਰੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਤੂੰ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਵੇਂ। ਕਟੌਪਾ ਬਾਹੂਬਲੀ ਦੀਆਂ ਚੋਪੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੇ ਮੌਕਾ ਵੇਖਦਿਆਂ ਕਟੌਪਾ ਨੂੰ ਪੱਗ ਲਾਉਣ ਦੀ ਸੁਲ੍ਹਾ ਮਾਰ ਲਈ। ਕਟੌਪਾ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਘੁੱਟਾਂ ਨਾਲ ਮੱਛੀ ਦਾ ਸਵਾਦ ਲੈਂਦਾ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਹੂਬਲੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਵਿਹਲਾ ਰਹਿੰਦਾ

ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਸਵੇਰੇ ਆ ਕੇ ਇਹ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਫੋਨ ਤੇ ਫੇਸਬੁੱਕ/ਵੱਟਸਐਪ ਵਰਤਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਆਹਿਆ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੀਆਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਗਰਲਫਰੈਂਡਾਂ ਹਨ, ਸਭ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਘੁਮਾਉਣ ਤੁਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਟੌਪਾ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਸਕੂਟਰ ਨੂੰ ਪੰਪ ਤੱਕ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲਿਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਹੂਬਲੀ 2-3 ਘੰਟੇ ਅਪਣੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਫੋਨ ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਕਟੌਪਾ ਇਹ ਸੋਚ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਗਲਾਸ ਵਿੱਚ ਹੰਡਰਡ ਪਾਈਪਰ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪੈਂਗ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਟੌਪਾ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਪੈਂਗ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਘੰਟੇ ਘੱਟ 200 ਰੁਪਏ ਦਾ ਪੈਂਗ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਖੁਦ ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ 50 ਰੁਪਏ ਵਾਲੇ ਪਈਏ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਕਦੇ ਦੁਆਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਰਚੀ। ਕਟੌਪਾ ਇੱਕੋ ਸਾਹੇ ਸਾਰਾ ਪੈਂਗ ਪੀ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਗਲਾਸ ਵਿੱਚ ਬੋਤਲ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਟੌਪਾ ਨੂੰ 2-2 ਦਿਸਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਫੈਕਟਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਫੈਕਟਰੀ ਮਾਲਕ। ਕਟੌਪਾ ਨੇ ਮੱਛੀ ਦਾ ਪੀਸ ਚੁੰਢਦੇ ਹੋਏ ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੂੰ ਟਿੱਚਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਾਬੂ ਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਹੈ, ਕੰਮ ਕਰੋ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰੋ, ਪੈਸਾ ਤੁਹਾਡਾ ਨੇਮਥੱਧ ਆਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਕਦੇ ਸਲੰਡਰ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਦਾ, ਕਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੋਟ ਨਹੀਂ ਬਦਲਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ, ਕਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਓਏ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨੀ ਪੈਂਦੀ, ਕਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਧਾਰ ਸੌਦਾ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੇ ਕਟੌਪਾ ਨੂੰ ਘੂਰੀ ਵੱਟੀ ਤੇ ਕਟੌਪਾ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਭਰਿਆ ਗਲਾਸ ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰਿਆ। ਗਲਾਸ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਗਲਾਸ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਡਿੱਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੇ ਕਟੌਪਾ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਕਟੌਪਾ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੂੰ ਧੌਣ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ

ਤੇਰੀ ਤੀਵੀਂ ਪਲੰਘ ਤੇ ਸੋਚੀ ਹੈ ਤੇ ਏ ਸੀ ਲੱਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਟੀ ਵੀ ਲੱਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੀ ਤੀਵੀਂ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਮੰਜੇ ਤੇ ਸੋਚੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬੀਮਾਰੀ ਕਾਰਣ ਹੁੰਘਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਿਸ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਉਸੇ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਤੂੰ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਏਂ। ਮੈਂ ਵੱਧ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਘੱਟ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਏਂ। ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਹਿੱਸਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ? ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੂੰ ਗੱਲ ਵਿਗੜਦੀ ਜਾਪੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕੁੱਝ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਟੌਪਾ ਨੇ ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੂੰ ਗੱਡੀਆਂ ਥੱਲੇ ਲੈ ਲਿਆ, 'ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਏਨਾ ਪੈਸਾ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ?' ਤੇਰੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪੁਰਖੇ ਗਰੀਬੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਿਉਂ ਮਰ ਗਏ? ਸੰਤਾਲੀ ਵਿੱਚ ਮੁਲਖ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਭ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਵੰਡ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਤੂੰ ਅਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਕੇ ਮੇਰੀ ਵਾਰੀ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਵੱਟ ਲਈ? ਤੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 500 ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਲੈਂਦਾ ਏਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ 300 ਰੁਪਏ ਦਿਹਾੜੀ ਦੇ ਵੀ ਸੁੰਘ ਕੇ ਦਿੰਦਾ ਏਂ, ਕਿਉਂ? ਕਟੌਪਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਬਾਹੂਬਲੀ ਦੇ ਸੁੰਘ ਵਿੱਚ ਗੂਠਾ ਦੇ ਕੇ ਕੀ ਕੀ ਬੋਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਬਾਹੂਬਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਣ ਪਖੇਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਬਾਹੂਬਲੀ ਮਰ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕਟੌਪਾ

ਜੇਤੂ ਜਰਨੈਲ ਵਾਂਗੂੰ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਹੂਬਲੀ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਾਹੂਬਲੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੂੰ ਕਟੌਪਾ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਕਟੌਪਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਰਪਟ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾਈ। ਇਹ ਪਹੇਲੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕਟੌਪਾ ਨੇ ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਉਂ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਟੌਪਾ ਨੇ ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਾਰਿਆ। ਬਾਹੂਬਲੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਟੌਪਾ ਨੇ ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਾਰਿਆ। ਕਟੌਪਾ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਹੀ ਬਾਹੂਬਲੀ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਿਉਂ ਮਾਰਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਟੌਪਾ ਦੀ ਉਣਦਾ ਹੀ ਕੋਣ ਹੈ? ਨਾ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਸੁਣੀ ਗਈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੁਣ ਸੁਣੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਕੂਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, 'ਦੇਖੀਏ ਅਗਲਾ ਐਪੀਸੋਡ, ਕਟੌਪਾ ਨੇ ਬਾਹੂਬਲੀ ਕੋ ਕਿਉਂ ਮਾਰਾ?' ਇਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਕਿ ਬਾਹੂਬਲੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਨੋਬਤ ਕਿਉਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ? -ਗੰਗਾਬਾਣੀ

ਪਰਮਜੀਤ

ਉੱਚ-ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਫਾਸੀਵਾਦੀ ਹੱਲਾ

ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੁਝਾਰੂ ਏਕੇ ਸਦਕਾ ਫ਼ੀਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਾਈ ਜਿੱਤ ਲਈ। ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਜਬਰ-ਤੰਤਰ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਿਆਂਕਰ ਲਾਠੀਚਾਰਜ, ਅੱਥਰੂ ਗੈਸ ਅਤੇ ਲੱਭ-ਲੱਭ ਕੇ ਕੁੱਟਮਾਰ, 60 ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉੱਤੇ ਦੇਸ਼ਪ੍ਰੇਰ ਸਮੇਤ ਕਈ ਪਰਚੇ ਤੇ ਹਿਰਾਸਤੀ ਤਖ਼ਤਦ ਰਾਹੀਂ ਜਬਰ ਢਾਹਿਆ, ਉਹ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੱਤਾ ਹੁਣ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਕਰੜੇ ਹੱਥੀਂ ਨਜ਼ਿੱਠਣ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਭਾਜਪਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਫਾਸੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਰਾ.ਸ.ਸ. (ਸੰਘ) ਦਾ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਮਖੌਟਾ ਹੈ, ਦੇ ਜਨਤਕ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਥੋਕ ਰਹੇ ਸਨ, ਉੱਥੇ ਸੰਘ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਅ.ਭਾ.ਵਿ.ਪ. (ਏਬੀਵੀਪੀ) ਰਾਹੀਂ ਸੰਘ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਉਪ-ਕੁਲਪਤੀ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥੋਕਾ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਗੋਦਾਂ ਗੁੰਦ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਮੌਜੂਦਾ ਉਪ-ਕੁਲਪਤੀ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਤਾ ਦਾ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਹੈ ਪਰ ਸੰਘ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਆਪਣਾ ਕੌਮਵਾਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸੰਘ ਦੀ ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਫ਼ੀਸਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਸੀ ਪਰ ਉਪ-ਕੁਲਪਤੀ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲੀਡਰ ਭੁੱਖ-ਹੜਤਾਲਾਂ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਕੇ ਖਾਕੀ ਨਿੱਕਰ-ਖਾਕੀ ਵਰਦੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਫ਼ਿਲਹਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਫ਼ਲ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਇਸ ਜਿੱਤ ਨੇ ਉੱਚ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਫ਼ਾਸੀਵਾਦ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿੱਢੇ ਹੱਲੇ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੱਖ ਘੱਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਦਿੱਲੀ (ਜੇਐਨਯੂ) ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਫ਼ਰਵਰੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਅਟੱਟ ਸਿਲਸਿਲਾ ਅਜਿਹੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਸ਼ਾਹਦੀ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਐਨਯੂ ਆਪਣੇ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਝੁਕਾ ਵਾਲੇ ਤੇ ਬਹਿਸਾਂ-ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਦੇ ਮਹੌਲੇ ਵਾਲੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਕਰਕੇ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਜੇਐਨਯੂ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਯੂਨੀਅਨ ਉੱਤੇ ਵੀ ਖੱਬੀਆਂ-ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਾਬਜ਼ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਖੱਬੇ ਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਖੱਬੇ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸੰਘੀ ਫਾਸੀਵਾਦ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਰਿਸਕ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਦੂਜਾ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਾ ਕੇ ਉਹ ਸਮੁੱਚੀ ਖੱਬੀ ਲਹਿਰ ਉੱਤੇ ਚਿੱਕੜ ਸੁੱਟ ਸਕਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਹੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਫ਼ਰਵਰੀ, 2016 ਵਿੱਚ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਗੂਆਂ ਉੱਤੇ ਝੂਠੇ ਦੇਸ਼-ਪ੍ਰੇਰ ਦੇ ਕੇਸ ਪਾ ਕੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਖਿਲਾਫ਼ ਡੰਡੀਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਇਸਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਤਾਣ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਉਪ-ਕੁਲਪਤੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਉੱਤੇ ਸੰਘੀ ਕੱਠਪੁਤਲੀ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਾਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਿਆਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਕਟੌਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਕਟੌਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਯੂਜੀਸੀ ਵੱਲੋਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਆਨਾ-ਕਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ

ਬਿਜਲੀ-ਪਾਣੀ ਦੇ ਖਰਚੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਤੇ ਆਡਿਟ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਘੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿਰਫ਼ ਜੇਐਨਯੂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਉੱਚ-ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸੰਘ ਦੀ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਫਾਸੀਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਤਿੱਖੇ ਹਮਲੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਣੇ ਸਥਿਤ 'ਫਿਲਮ ਐਂਡ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ' ਵਿੱਚ ਬੀ-ਗ੍ਰੇਡ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਤੇ ਸੰਘ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗਜ਼ਿੰਦਰ ਚੌਹਾਨ ਨੂੰ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗਜ਼ਿੰਦਰ ਚੌਹਾਨ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਹੋਦਰਬਾਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਲਿਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰੋਹਿਤ ਵੇਮੂਲਾ ਵੱਲੋਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ, ਉਸਦੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਲਈ ਦੇਸ਼ੀ ਏਬੀਵੀਪੀ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਇਆ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਕਿਸਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਹੀ ਫਰਗੂਸਨ ਕਾਲਜ, ਪੁਣੇ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਅੰਬੇਡਕਰਵਾਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉੱਤੇ ਦੇਸ਼ਪ੍ਰੇਰ ਦੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਏਬੀਵੀਪੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲੀਡਰ ਦੇ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਉੱਤੇ ਰੋਸ-ਵਿਖਾਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਾਲ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਰਾਮਜਸ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਏਬੀਵੀਪੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਰੇਆਮ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਟਾਟਾ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਸੋਸ਼ਲ ਸਾਇੰਸਜ਼' ਦੇ ਕੰਟਰੈਕਟ ਉੱਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ 25 ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਯੂਜੀਸੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਫੰਡਾਂ ਉੱਤੇ ਵੱਡੀ ਕਟੌਤੀ ਥੋਪ ਦਿੱਤੀ। ਇਹਨਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਪਿੱਛੇ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਇਹਨਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਯੂਨੀਅਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਰਾਮਜਸ ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਵਿਰੋਧ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਨ। ਇਸਦਾ ਸਿੱਧਾ ਨਤੀਜਾ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਕਟੌਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਣਾ ਸੀ। ਫਿਲਹਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹਨਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਕਾਂਟ੍ਰੈਕਟ ਇੱਕ ਸਾਲ ਲਈ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਫਿਰ ਇਹੀ ਨਾਟਕ ਹੋਣਾ ਤੈਅ ਹੈ। ਹੋਰ ਕਈ ਉੱਚ-ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਦਵਪੁਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕੋਲਕਾਤਾ, ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਹੀ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਸਮਝਣਾ ਭੁੱਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਤੱਕ ਉੱਚ-ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹਮਲਾ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਕਾਰਕਾਂ ਕਰਕੇ ਸੀ ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੱਲ ਅੱਗੇ ਵਧ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਉੱਚ-ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹੱਲੇ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਰੂਪ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦਿਖਾ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਦੇਸ਼ਭਗਤ-ਦੇਸ਼ਪ੍ਰੇਰੀ ਦੇ ਪਰਚੇ ਹੋਣ ਫਾਸੀਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦਾ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਸੰਕਟ ਡੂੰਘਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਲੁੱਟ-ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗਰੀਬੀ-ਭੁੱਖਮਰੀ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਦੈਂਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੂਨੀ ਪੰਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਕੜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ-ਉਦੋਂ ਵਿਰੋਧ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਤਿੱਖੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਘ ਆਪਣਾ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਵਿਰੋਧੀ, ਦਲਿਤ-ਵਿਰੋਧੀ ਏਜੰਡਾ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਣਾ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਵਿਰੋਧ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਅਕਸਰ ਹੀ ਉੱਚ-ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਘੀ ਫਾਸੀਵਾਦ ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧ ਦਾ

ਕੇਂਦਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ, ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਵਿਰੋਧ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਾ ਘੁੱਟਣ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਫਾਸੀਵਾਦੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਲਈ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇਰੰਗਰੂਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦੇਣ ਲਈ ਅਗਾਊਂ ਹਮਲਾਵਰ ਰੁਖ਼ ਅਪਣਾਏ ਕੇ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਭਰੂਣ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਲੋਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੱਲਾ ਉਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਅੱਜ ਲੋਕ-ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਸਹੀ ਤੇ ਸਟੀਕ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਹਮਲਾ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਉੱਤੇ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਵੀ ਫਾਸੀਵਾਦ ਦਾ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਅਤੇ ਜੰਗ-ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਦਾ ਮਾਜਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸੰਘੀ ਫਾਸੀਵਾਦ ਹਰ ਉਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਬਣਾਏਗਾ ਜਿਹੜੀ ਇਸਦੀ ਗ੍ਰੈਂਡ-ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਅਤਿੱਕਾ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਾਰੇ ਵਿਰੋਧਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੂਤਰ ਵਿੱਚ ਪਰੋ ਕੇ ਫਾਸੀਵਾਦ ਦਾ ਫੈਸਲਾਕੁੰਨ ਟਾਕਰਾ ਖੜਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਦਾ ਵਿਹਾਰਕ ਬਦਲ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਸੰਘ ਦੀ ਹਿਟਲਿਸਟ ਵਿੱਚ ਸਭ

ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਚ-ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਅੱਛੀ-ਖਾਸੀ ਜੜ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਜੜਾਂ ਵਿੱਚ ਤਰਾਂ-ਤਰਾਂ ਦੇ ਸੋਧਵਾਦੀ, ਵਾਤਾਵਰਣਵਾਦੀ, ਮਨੁੱਖਤਾਵਾਦੀ, ਪਛਾਣਵਾਦੀ, ਅਜ਼ਾਦੀਵਾਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੇ ਨਾਮ ਖੋਲੇ ਆਪਣੀ ਅਕਾਦਮਿਕਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਫੈਸਰੀ ਚਮਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮਾਰਕਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਫਿਜ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁੰਜਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਚੋਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਈ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਉਪਰੋਕਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖੱਬੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਜੰਮਦਿਆਂ ਖੱਸੀ ਕਰਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਉੱਲੂ ਸਿੱਧਾ ਕਰਨ ਦਾ ਚੋਖਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਦੇਸ਼ਭਗਤ-ਦੇਸ਼ਪ੍ਰੇਰੀ ਦਾ ਰਾਗ ਅਲਾਪ ਕੇ ਸਮੁੱਚੀ ਖੱਬੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਭੁਲੇਖੇ ਖੜੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਘ ਆਪਣੇ ਫਾਸੀਵਾਦੀ ਹੱਲੇ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਗਾਇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਮੋੜਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਖੱਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਫਾਸੀਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਕਿਲਾਬਣਾਉਣ ਦਾ ਗਲੈਮਰਿਸ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਕਿਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਖਾਮਖਿਆਲੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੀ, ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਆਹਟ ਦਰਸਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੱਲਾ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਖੁੰਘਾਰ ਰੂਪ ਲਵੇਗਾ, ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਅਖੌਤੀ ਕਿਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਏਗੀ। ਲਲਕਾਰ 'ਚੋਂ ਖੋਨਵਾਦ ਸਹਿਤ

ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦੀ

ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦੀ, ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਬਣਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਔਰਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤੋੜਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਲੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ, ਅਗਵਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ। ਪਰ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਵੇਲੇ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਜਿਸ ਲਾਲ ਫੌਜ ਨੇ ਹਿਟਲਰ ਨੂੰ ਮਾਤ ਦੇ ਕੇ ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ੀਵਾਦ ਦੇ ਕਹਿਰ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਉਸ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਜੰਗ ਵਿੱਚ 2000

ਹਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ, "ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ 309 ਆਦਮੀ ਮਾਰੇ ਹਨ?" ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ, "ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਫਾਸਿਸਟ!"

ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਜਨਤਕ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸਦੀ ਕਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਫੇਰੀ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕੋ ਵੇਲੇ ਦੋ ਸਮਾਜਾਂ (ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਤੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਅਮਰੀਕਾ) ਦੇ ਔਰਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਉਹ ਇੱਥੇ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, - "ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਸਾਂ ਕਿ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਮੈਥੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਜੰਗ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਉਹਨਾਂ ਮੈਥੋਂ ਮੁਰਖਤਾ ਭਰੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੀ ਮੈਂ ਪਾਉਡਰ, ਕਰੀਮ ਤੇ ਨੋਲ ਪਾਲਿਸ਼ ਵਰਤਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਕੁੰਡਲ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹਾਂ?"

ਇੱਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਸਕਰਟ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਉੱਪਰ ਵੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਔਰਤਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਸਕਰਟਾਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਸਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰੀ ਵਰਦੀ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਮੋਟੀ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹਾਂ ... ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਮਾਣ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਵਰਦੀ ਪਾਉਂਦੀ ਹਾਂ। ਇਸ ਉੱਪਰ 'ਆਰਡਰ ਆਫ਼ ਲੈਨਿਨ' ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ। ਇਹ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਿੱਬੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਵਰਦੀ ਹੇਠ ਅੰਦਰਲੇ ਕੱਪੜੇ ਸਿਲਕ ਦੇ ਪਹਿਨਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਵਰਦੀ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਸਿੱਖਣਾ ਹੈ।" ਲੂਦਮਿਲਾ ਵਰਗੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਦਲੇਰੀ, ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ ਸਗੋਂ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਲੂਦਮਿਲਾ ਵਰਗੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਵਿੱਚ ਲੂਦਮਿਲਾ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੋਵੀਅਤ ਸਨਾਈਪਰ ਮਾਰੀਆ ਅਲੈਕਸੇਯੇਵਨਾ ਖੜੀ ਹੈ।

- ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਲਲਕਾਰ

ਮਈ ਦਿਵਸ ਸੈਮੀਨਾਰ 'ਚ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ

ਬਰੈਂਪਟਨ, (ਡਾ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ) : ਗਰੇਟਰ ਟੋਰਾਂਟੋ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਛੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਰਲ ਕੇ ਬੀਤੇ ਐਤਵਾਰ ਕਰਵਾਏ, ਮਈ ਦਿਵਸ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਓਨਟਾਰੀਓ, ਇੰਡੋ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਵਰਕਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਜੀ. ਟੀ. ਏ. ਵੈਸਟ ਕਲੱਬ ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ., ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਮੇਟੀ, ਕਲਮਾਂ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸੀਟੀਜ਼ਨ ਕਲੱਬ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿਸਾ ਲਿਆ। ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਚੱਲੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਦਿਵਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮਹੱਤਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਰਿਹਾ।

ਮਈ ਦਿਵਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿਹਾੜੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੰਡੋ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਹ ਗੱਲ

ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਬੰਬ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟਿਆ, ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਬੰਬ ਬਣਾਇਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੱਤ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਫ਼ਾਂਸੀ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਨੂੰ ਗਵਰਨਰ ਵਲੋਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਚਾਰ ਨੂੰ ਫ਼ਾਂਸੀ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉਮਰ ਲਾਤੀਫ਼ ਨੇ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਲਮਾਂ ਦੇ ਕਾਫਲੇ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਆਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ। ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਬਲਰਾਜ ਸ਼ੋਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਫਿਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਲਹਿਰ ਸਾਹਮਣੇ ਤਕੜੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਡੇਵ ਮੈਕੀ ਨੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਕੁਝ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦੇ

ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਜੇਤੂ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਡਾ. ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਮਈ ਦਿਵਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ 'ਤੇ ਝਾਤ ਮਰਵਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਅਸਲ ਯੋਧੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਹੇਠਲੇ ਵਰਗ ਦੀ ਹੋਣੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸਦਾ ਸੁਲਗਦੀ ਅੱਗ ਹੈ। ਉਹ

ਟਿਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਜਦੋਂ-ਜਹਿਦ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੂਸਰੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਪੀਲ ਖੇਤਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਿਮ ਮੈਕਡਾਵਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਮੱਧਵਰਗ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਦੇਸ਼ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕੌਂਸਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਗੋਗੀ ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਇਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਲੋਂ ਆਮ

ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਯਤਨਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਮਾਸਟਰ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਘੋੜਾ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਰਲ ਕੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਸੁਰਜੀਤ ਸਹੋਤਾ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਈ ਕੀਤੀ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ।

ਸਟੇਜ ਦੀ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਡਾ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਸੇਖੋਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਵਾ ਸੌ ਸਾਲ ਬੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਿਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਵਾਸਤੇ ਲੜਦਿਆਂ ਫ਼ਾਂਸੀ ਦੇ ਫੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੰਮਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਵੀ ਅਜੇ ਅਧੂਰਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਟਰੱਕਾਂ, ਟੈਕਸੀਆਂ ਤੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿਚ ਅਪਣੇ ਘਰਾਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਚਲਾਉਣ ਖਾਤਰ, ਬਾਰਾਂ ਤੇਰਾਂ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਰੋਚਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਬਲਜੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਜਜ਼ਨ ਨੇ ਅਪਣੀਆਂ ਸੁਰੀਲੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇੰਨਕਲਾਬੀ ਗੀਤ ਸੁਣਾਏ।

ਜੈਨੇਸਿਸ ਪਾਰਕ ਬਚਾਉ

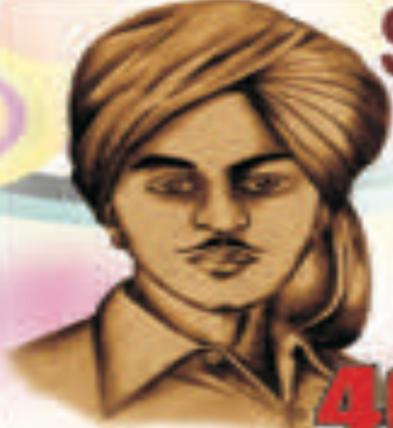

8 ਮਈ ਨੂੰ ਸਿਟੀ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਵਲੋਂ ਗੰਭੀਰ ਮੌਦਦ ਸਣੀ ਅਸੀਂ ਆਪ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੁਕਰਾਜ਼ਾਦ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਸਭਨਾਂ ਸਦਕਾ ਸਿਟੀ ਨੂੰ ਜੈਨੇਸਿਸ ਪਾਰਕ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵੰਡਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ 12 ਜੂਨ 2017 ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਹੁਣ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ 12 ਜੂਨ 2017 ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਗੰਭੀਰ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸਹਾਇਤਾ ਹਮਾਇਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਲੋੜ ਹੈ।

ਮਿਤੀ: ਸੋਮਵਾਰ 12 ਜੂਨ, 2017
ਸਮਾਂ: ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ **ਸਥਾਨ:** ਸਿਟੀ ਹਾਲ

ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫਿਰਾ ਬਰਬੇ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਨੰਬਰਾਂ ਉੱਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:
ਸਰਬੰਦੀਪ ਪ੍ਰੀਤ ਬੈਦਵਾਨ **ਕੁਰਮੀਤ ਭਾਟੀਆ**
403-870-2770 **587-969-8503**

ਉੱਚੀਆਂ ਸਿਟੀ ਅਤੇ ਵਲੰਟਰ ਕਲੱਬ ਸਿਟੀ ਤੋਂ ਸਵੇਰੇ 9:30 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਿਰਾ ਬਰਬੇ ਨੰਬਰ: 403-870-2770

SHAHEED BHAGAT SINGH LIBRARY

ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ **ਮਾਸਟਰ ਚਜਨ ਸਿੰਘ**
 ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

403-455-4220

ਇੱਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਅਗਾਂਹਵਧੂ,
 ਤਰਕਸ਼ੀਲ, ਲੋਕ-ਪੱਖੀ,
 ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੇ ਸਿਹਤਕ
 ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਲੈ
 ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਾਥ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ
 ਮਿੱਤਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਸ਼ਿਗਾਰ ਬਣਾਉ।

ਮਾਂ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਕੁੱਝ ਵਿਚਾਰ

ਕੱਲ ਮਾਂ-ਦਿਵਸ ਲੰਘਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਵਾਂ ਦਾ ਹੋਜ ਜਾਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਇਹ ਜਵਾਰ ਅੱਜ ਕੁੱਝ ਥੱਲੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਠੰਡੇ ਮਤੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਦਿਨ ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਉੱਪਰ ਕੁੱਝ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮਾਂ (ਬੱਚਿਆਂ) ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਅਹਿਮ ਥਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਮਾਂ-ਦਿਵਸ ਦੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਾਰਨ ਦਿਖੇ -

1.) ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਲਈ ਚਾਕਲੇਟ, ਫੁੱਲ, ਕਾਰਡ, ਕੱਪੜੇ, ਗਹਿਣੇ ਆਦਿ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦਦੇ, ਉਸਨੂੰ ਮਹਿੰਗੀ ਥਾਂ ਘੁਮਾਉਣ ਲਈ ਲਿਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਮੁਨਾਫੇ ਅਧਾਰਤ ਮੰਡੀ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਿਉਹਾਰ ਪਰੇਸ਼ਦਾ ਹੋ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਬਣਨਾ।

2.) ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਆਤਮ-ਮੁਗਧਤਾ ਵਾਲੇ ਸੈਲਫੀ ਪੀੜਤ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਸੈਲਫੀ ਖਿੱਚਣ, ਪੋਸਟ/ਲਾਈਕ/ਕਮੈਂਟ ਦਾ ਰੁਝੇਵਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। (ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਖੜੋ ਕਰ ਰਿਹਾ)।

3.) ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਤੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ-ਚੌਂਕੇ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਹੰਢਾ ਰਹੀਆਂ। 'ਮਾਂ-ਦਿਵਸ' 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ (ਗੁਲਾਮੀ) ਲਈ ਤਰਸ ਭਰਿਆ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਖਾ ਕੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਗੁਣਗੁਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਗੁਲਾਮੀ ਨੂੰ ਭਾਵੁਕ ਰੰਗਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਸਦੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮਾਵਾਂ (ਭਾਵ ਔਰਤ ਤਬਕੇ) ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤੀ ਚਰਚਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੱਚੀ, ਭੈਣ, ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ, ਪਤਨੀ, ਮਾਂ ਆਦਿ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਬੰਨ ਕੇ ਔਰਤਾਂ ਉੱਪਰ ਬਹੁਤ ਪਾਬੰਦੀਆਂ, ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਥੋਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ; ਔਰਤ ਇੱਕ ਭੋਗਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਸੁਹੱਪਣ ਨੂੰ ਮੰਡੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਮਜ਼ਦੂਰ-ਕਿਰਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਸਸਤੀਆਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੋਣ ਦੀ ਦੂਰੀ ਗੁਲਾਮੀ ਸਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹਨ; ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇੱਕ ਵੀ ਔਰਤ ਇਹਨਾਂ ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੀ

ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਸਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਓਨਾ ਚਿਰ ਮਾਵਾਂ (ਜਾਂ ਔਰਤਾਂ) ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਪ-ਭਾਵੁਕਤਾ ਖੋਖਲੀ (ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ) ਰਹੇਗੀ।

ਮਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁੱਝ ਅਲੋਚਨਾਤਮਕ ਹੋਣ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਾਮਾਜਿਕ ਮਹੱਲ ਵਿੱਚ ਪਲੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਸੇ ਲੋਟੂ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਤੇ ਇਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਢੁਕਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਹਕ ਵੀ ਹਨ (ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇਸਦੇ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹਨ)। ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਮਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਕੂਲ ਤੋਰਨ ਵੇਲੇ ਮਾਂ ਆਖਦੀ ਹੈ ਕਿ "ਪੁੱਤ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਅਫਸਰ ਬਣੀ", ਕਦੇ ਇਹ ਨੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ "ਦੁਨੀਆ ਸਿਰਜਣ ਵਾਲਾ, ਹੱਥੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਣੀ"। ਬੱਚਾ ਫੌਜ 'ਚ ਚੱਲਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕਈ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਮੁੜਨ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ ਚੱਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਂ ਔਖੀ-ਸੌਖੀ ਜਰ ਲਵੇਗੀ, ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੱਚਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਰਾਹ ਚੁਣਦਾ ਹੈ, ਬਾਪੂ ਦੀ ਜੋੜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਜਾਇਦਾਦ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਰਤ ਦੀ ਲੁੱਟ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਂ ਦੀ ਭਾਵੁਕਤਾ ਉਸਦੇ ਰਾਹ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਬਣਨ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਮਾਵਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਭੂਮਿਕਾ ਉੱਪਰ ਵੀ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਾਵਾਂ ਦੀ ਮੈਕਸਿਮ ਗੋਰਕੀ ਦੀ 'ਮਾਂ' ਜਿਹੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਟਲੀ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਮੈਜਿਨੀ ਦੀ ਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ "ਜੇ ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਸਫਰ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ 10 ਵਿੱਚ 9 ਵਾਰ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਰੇ ਤੋਰਨ ਜਾਂ ਭੁੱਬਣ ਦਿਆਂਗੀ।"

ਅੱਜ ਮਾਵਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਔਰਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਕੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਉੱਪਰ ਵੀ ਸੋਨੇ ਦੀ ਝਾਲ ਚੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਜ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਲ ਸਕੇ ਅਤੇ ਮਾਂ ਦੇ ਮੋਹ-ਭਿੱਜੇ ਉੱਨਤ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਉੱਪਰ ਚੜਿਆ ਮੁਨਾਫੇਖੋਰ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੰਦ ਹੁੰਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਇਹੋ ਸਾਡਾ ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਲਈ ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

- ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ

ਪ੍ਰੋ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ

ਅੱਜ ਦਿਲ ਉਦਾਸ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਕੈਲਗਰੀ (ਕੈਨੇਡਾ) ਰਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਜੀ ਪਿਛਲੇ 12 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਕੈਲਗਰੀ ਦੇ ਪੀਟਰ ਲਾਗਹਿਡ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਸੀਰੀਅਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਬਾਅਦ ਸਵੇਰ ਸਮੇਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਗਏ, 12 ਅਪਰੈਲ 1927 ਨੂੰ ਹਿੰਮਤਪੁਰਾ ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ 90 ਸਾਲ 1 ਮਹੀਨਾ ਅਤੇ 8 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭੋਗ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਉਹਨਾਂ ਵੇਖਿਆ, ਸੁਲਝਾਇਆ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੋਂ 10 ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਤਰੀਕਾ ਸਮੇਤ ਯਾਦ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਥੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਕੈਲਗਰੀ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹ-ਵਾਸਤਾ ਵੀ 16 ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸਭਾ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਬਣਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਹਸਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੋ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਵੰਨ-ਸਵੰਨ' ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤਰ 'ਨਿੱਕੇ-ਵੱਡੇ ਬੁਰਜ' ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕੈਲਗਰੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹਮ-ਉਮਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੱਲਾਂ ਉਹ ਸਿਰਫ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਬਰਜਿੰਦਰਾ ਕਾਲਜ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਚ 1946 ਤੋਂ 1948 ਤੱਕ ਪੜ੍ਹੇ ਸਨ ਇਹ ਅਜ਼ਾਦੀ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ, ਮੈਂ ਵੀ ਬਰਜਿੰਦਰਾ ਕਾਲਜ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਉਹ ਆਖਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਹੈ ਪਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤਾਂ ਆਪਾ ਇਕੋ ਕਾਲਜ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਦੂਸਰਾ 1966-1969 ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਬਰਜਿੰਦਰਾ ਕਾਲਜ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਹੇ, ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਬਰਜਿੰਦਰਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਨ, ਮੇਰੇ ਚਾਚਾ ਜੀ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ (ਅਮਰੀਕਾ) ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ (ਵੈਨਕੂਵਰ) ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 7 ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਲਗਰੀ ਵਿਚ ਮਿਲੇ। ਪਰ ਅਸਲ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਸੁਨਾਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਰਫ਼ਤਾਰੀ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨ ਦਾ ਵੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੰਮ ਛੱਡਕੇ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੰਸਥਾ ਰੂਪੀ ਹਸਤੀਆਂ ਤੋਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਪੰਜਾਬੀ

ਸਾਹਿਤ ਪਰਥ ਤੇ ਪੜਚੋਲ' ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਨਿੱਕੇ-ਵੱਡੇ ਬੁਰਜ' ਬਾਰੇ ਛੇ ਕੁ ਪੇਜ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਚਰਚਾ ਲਿਖੀ ਸੀ, ਇਹ ਸਭ ਲਿਖਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਅਕਸਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਗਿਆਨ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਕਿਤਾਬ 'ਨਿੱਕੇ-ਵੱਡੇ ਬੁਰਜ' ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸਾਨੂੰ 'ਸਦੀ ਦਾ ਸਫ਼ਰ' ਕਿਤਾਬ ਦੇਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪ੍ਰਤੀ ਇੰਨੀ ਪਾਜ਼ਿਟਿਵ ਪਹੁੰਚ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਆਖਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਬਲਜਿੰਦਰ 'ਪੋਟੀ ਸਦੀ ਦਾ ਸਫ਼ਰ' ਨਾਮ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਤਾਂ ਆਈ ਹੈ ਤੂੰ 'ਸਦੀ ਦਾ ਸਫ਼ਰ' ਲਿਖਣ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਕਹਿਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਸਿਹਤ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਪੁੱਛਣਾ ਤਾਂ ਆਖਣਾ ਹਾਂ ਕੁਝ ਪੇਜ ਲਿਖ ਤਾਂ ਲਏ ਹਨ

ਤੇ ਹੋਰ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਗਿਆ, ਫੋਨ ਆਇਆ ਕਿ ਆਜਾ ਆਪਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਲੈਣ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਘੁੰਮ ਫਿਰ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇਕ ਸਸਤਾ ਜਿਹਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਲੈ ਲਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇੰਟਰਨੈਟ ਤੇ ਅਖਬਾਰ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਇੰਨੇ ਕੁ ਵਾਲਾ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ, ਕੈਲਗਰੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਰਹੀ ਤਿੱਕੜੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਡਾਕਟਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੱਲਣ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਵਿਚੋਂ ਅੱਜ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਗਿਆ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੱਲਣ ਜੀ ਨਾਲ ਫੋਨ ਤੇ ਗੱਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸੱਤਰ ਸਾਲ ਦੀ ਸਾਂਝ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਹੱਸਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰ ਹੱਲਣ ਜੀ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਦੱਸਦੀ ਸੀ ਕਿ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਗਿਆ ਹੈ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸੈਨੇਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਕਾਲਜ ਲੈਕਚਰਾਰਾਂ ਦਾ ਗਰੇਡ 700-1600 ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਐਲਾਨ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਅਕਸਰ ਗੱਲ ਕਰਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਜਰੂਰ ਲਿਖਾਗਾ। ਅਲਵਿਦਾ ਸਤਿਕਾਰਤ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਜੀ।

-ਬਲਜਿੰਦਰ ਸੰਘਾ (ਕੈਲਗਰੀ)

ਕੈਲਗਰੀ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ

ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਮਾ. ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਕੈਲਗਰੀ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨਾਰਥ ਈਸਟ ਦੇ ਸਭ ਵੀਰਾਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ 12 ਜੂਨ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਸਿਟੀ ਹਾਲ ਆਪਣਾ ਰੋਸ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਸ ਹੱਕੀ ਮੰਗ ਦਾ ਸਮਰਥਣ ਕਰੇਗੀ।

Century 21
Green Realty Inc. Brokerage
Each Office Independently Owned and Operated

Sohan Mann
Sales Representative

Dir: 416-564-1699
Off: 905-565-9565

6980 Maritz Dr., Unit 8
Mississauga, ON L5W 1Z3
Fax: 905-565-9522
Email: sohanmann@hotmail.com

www.SohanMann.com

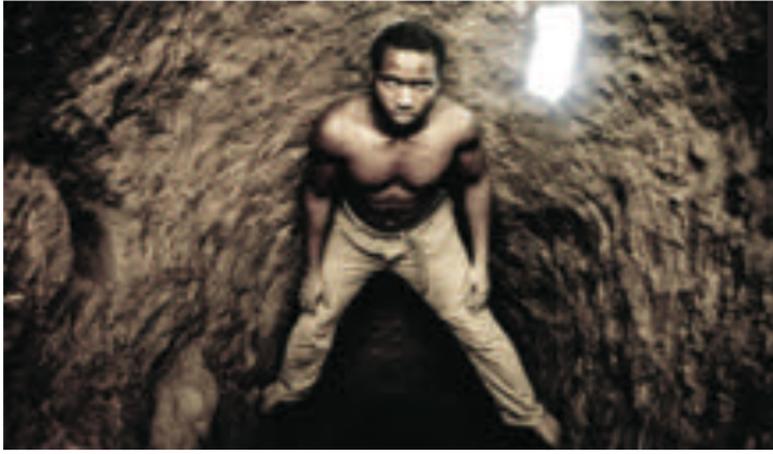
Century 21
Green Realty Inc. Brokerage
Each Office is Independently Owned and Operated

Residential & Commercial

Wajant Singh Pooni
Sales Representative
905-565-1588

www.century21.ca/greenrealty
Email: c21greenadmin@gmail.com
Ph: 905-565-9565 Fax: 905-565-9522

ਇੱਕ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ

ਰਵਿੰਦਰ

ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਜੇਬਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਉਹ ਖੋਜ ਹੈ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕੋਨੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਹੀ ਸਮਝੋ ਮੈਂ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ, ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਮੱਧਵਰਗ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਐਪ, ਫੀਚਰ ਜਾਨਣ ਦੀ, ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਫੁੰਗਦੇ, ਉਗਲਾਂ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਫੀਚਰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਇਸ ਦਾ ਕੈਮਰਾ ਸੈਲਫੀ (ਫੋਟੋ) ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਵਧੀਆ ਖਿੱਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਬੈਟਰੀ ਕਿੰਨੇ ਘੰਟੇ ਚੱਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ-ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਜਿਗਿਆਸਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਵੀ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਐਂਡਰਾਇਡ, ਸਮਾਰਟਫੋਨ, ਆਈ-ਫੋਨ ਦੀ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚਲੋ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਇਹਨਾਂ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ, ਲੈਪਟਾਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੈਟਰੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕੀ, ਅਣਦੇਖੀ, ਮੌਤ ਜਿੰਨੀ ਭਿਆਨਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹਨਾਂ ਬੈਟਰੀਆਂ (ਲੀਥੀਅਮ-ਆਇਨ ਬੈਟਰੀਆਂ) ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਬਾਲਟ ਨਾਮ ਦੀ ਧਾਤੁ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਲੀਥੀਅਮ-ਆਇਨ ਬੈਟਰੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਐਪਲ, ਸੈਮਸੰਗ, ਸੋਨੀ, ਮਾਈਕਰੋਸਾਫਟ, ਡੈੱਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਕਿ ਕੋਬਾਲਟ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਕਿੱਥੋਂ ਹੈ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਗਰੀਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ (ਪਰ ਕੋਬਾਲਟ ਦਾ ਅਮੀਰ ਸ੍ਰੋਤ) ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਡੋਮੋਕਰੈਟਿਕ ਗਿੰਬਲਿਕ ਆਫ ਕੋਂਗੋ ਦੇਸ਼ ਜਿਸਦੀ ਅਬਾਦੀ 67 ਮੀਲੀਅਨ ਹੈ ਅਤੇ 2014 ਵਿੱਚ ਵਰਲਡ ਬੈਂਕ ਨੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਸੂਚਕ ਅੰਕ 'ਤੇ ਪਿੱਛਿਓਂ ਦੂਜਾ ਨੰਬਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨਾ ਕੋਬਾਲਟ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਅੱਧ ਕੋਂਗੋ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ 20% ਆਰਟੀਸਨਲ ਖਾਣਾਂ ਤੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੁਆਰਾ ਗੈਰ ਕਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਛੋਟੇ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਖਾਣਾਂ ਨੂੰ ਆਰਟੀਸਨਲ ਖਾਣਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮਸ਼ੀਨਰੀ, ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨਾਲ ਇਹ ਖਾਣਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਥੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ, ਮਰਦ-ਔਰਤ, ਬੱਚੇ ਹੀ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਖਾਣਾ ਪੁੱਟਦੇ ਹਨ, ਉਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਉੱਤਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਾਤੁ ਦੀ ਖੋਜ 'ਚ ਖੁਦਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬੱਚੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਕੋਬਾਲਟ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 4500 ਕੋਂਗੋ ਵਾਸੀ ਇਹਨਾਂ ਖਾਣਾ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਖਾਣਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਖਾਣਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਨੂੰਨ ਇਸ ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਇਹਨਾਂ ਖਾਣਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬੰਧ ਮਾਰਦੇ,

ਕੋੜੇ ਮਾਰਦੇ, ਭੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਖਾਣਾ ਵਿੱਚ ਖੁਦਾਈ ਲਈ ਉੱਤਰਨਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਜਹਿਰ ਉਗਲਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਔਰਤਾਂ, ਮਰਦ, ਬੱਚੇ ਖਾਣਾ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭਿਆਨਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸਤ ਹਨ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹਨਾਂ ਖਾਣਾਂ ਵਿੱਚ 40,000 ਬੱਚੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਮਜ਼ਦੂਰ 6-7 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਨ, ਜੋ ਬੋਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਰੀ ਕੱਚੀ ਧਾਤੁ ਚੁੱਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਉਹਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਭਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 12-14 ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਮਾਂ-ਪਿਓ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਭੇਜਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਪਾਉਂਦੇ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬੱਚੇ, ਨੌਜਵਾਨ ਛੋਟੀ ਉਮਰੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਿਨ ਭਰ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੀ 2 ਡਾਲਰ ਦਿਹਾੜੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਕੋਂਗੋ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਸਨੀਕ ਸਾਹ ਰੋਗਾਂ, ਹੱਡਾਂ ਦਾ ਦੁਖਣਾ, ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਵਰਗੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸਤ ਹਨ। ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਏਡਜ਼ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਲਗਾਤਾਰ ਖੁਦਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕੋਬਾਲਟ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਾਰਡ ਮੈਟਲ ਲੰਗ ਡਜ਼ੀਜ਼ ਫੇਫੜਿਆਂ ਦਾ ਰੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਆਰਥਰ ਕਨੀਕੀ ਜੋ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਖਾਣਾ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਉੱਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਦੇ

ਕੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਿਵਾਏ ਗੰਦਗੀ, ਬਿਮਾਰੀਆਂ, ਭਿਆਨਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ।

ਉੱਥੇ ਲਗਾਤਾਰ ਖੁਦਾਈ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪੀਣਯੋਗ ਪਾਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕੋਂਗੋ ਵਾਸੀ ਨਾ ਹੀ ਖੇਤੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੰਮ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਂਗੋ ਅਥਾਹ ਧਾਤਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ (ਕੋਬਾਲਟ, ਤਾਂਬਾ, ਸੋਨਾ, ਯੂਰੇਨੀਅਮ ਆਦਿ) ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖਾਣਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਖਾਣ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ, ਕੋਂਗੋ ਦੀ ਇੱਕ ਮਹਿਲਾ ਵਾਸੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਥੋਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਇਸ ਪਾਣੀ ਕਾਰਨ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇੱਥੇ 30 ਲੱਖ ਕੇਸ ਡਾਈਰੀਏ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਇੱਕ ਲੱਖ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਨਾਂ ਡਾਈਰੀਏ ਕਾਰਨ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਹਰ ਸਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਨਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕੋਬਾਲਟ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਂਗੋ ਤੋਂ ਕੋਬਾਲਟ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਸੀ. ਡੀ. ਐੱਮ. (Congo dongfanf minig international) ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਚੀਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਚੀਨ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਹੁਆਏਊ ਕੋਬਾਲਟ ਬੈਟਰੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜੋ ਮੋਬਾਇਲ, ਲੈਪਟਾਪ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦੀ ਹੈ।

ਚੀਨੀ, ਅਮਰੀਕਨ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜੋ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਕੇ ਵੱਡੇ ਮੁਨਾਫੇ ਕਮਾਈਏ ਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਜਾਈਏ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਉਹ ਘੋਰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਰੋਧੀ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਬਖੂਬੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਲੁੱਟ ਕੁਦਰਤੀ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਦੌੜ ਹੋਵੇ, ਮਨੁੱਖ

ਤੋਂ ਉਸਦੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਟੁਕੜਾ, ਉਸਦਾ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਤੱਕ ਖੋਹ ਲੈਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਇਸੇ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਇਸ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਰੋਧੀ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਅਪਨਾਉਣ, ਪਰ ਸਚ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਖੂਨ ਪੀਣੀਆਂ ਜੋਕਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਇਹ ਮੁਨਾਫਾਖੋਰ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਖੈਰ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਖਾਣ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਖਾਨਾ ਹੋਵੇ, ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਹੋਣ। ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪਾਹਜ ਬਣਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਲੱਖਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਨਿਗਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਖਾਣਾਂ, ਫੈਕਟਰੀਆਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਿਹਨਾਂ ਬਦੌਲਤ ਆਪਾਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਜੀਅ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮੋਬਾਇਲ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਜਿਸਮ 'ਤੇ ਰੰਗਦਾਰ ਕੱਪੜੇ ਹੋਣ। ਉਹਨਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੀੜੇ-ਮਕੋੜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਭੈੜੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਜੋ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੜਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਖੇਡਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਬਾਲ-ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਗੈਰ-ਕਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਹੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬੱਚੇ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ, ਆਪਣੇ

ਭਾਰ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਰ ਢੋਂਦੇ ਹਨ।

ਸੱਚਾਈ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਨਾਫੇ 'ਤੇ ਟਿਕੇ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਰਕ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਤਿਉਂ ਕੋਈ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਤਿਉਂ ਇਨਸਾਫ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਉਸਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਸਰਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਅਦਾਲਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲੜਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਰਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ ਅੱਜ ਮਨੁੱਖੀ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲਣ, ਮੁਆਵਜੇ ਮਿਲਣ। ਪਰ ਸਿਰਫ ਏਨਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਢਾਂਚਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਆਣ ਵਾਲਾ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖਦੇਖੀ, ਮੁਨਾਫੇ 'ਤੇ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਇਸ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਉਖਾੜ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਸਮਾਜ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਨੂੰ ਜੀਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੋਵੇ।

Rates among the lowest in Canada!

Bachitter S Mehmi

Protect the ones you love.

Whether you are...

- 18 or 80
- Hard to insure
- Fear medical tests
- In good health
- Looking for fast and affordable coverage up to \$500,000

We've got the Life Insurance plan that's right for you!

416-527-3737
bachitter@punjabinsurance.ca

Green Realty Inc., Brokerage
4460 Main St., Unit #8, Mississauga, ON L4W 1G2
Tel: 905-565-9505 | Fax: 905-565-9522

Call For Residential, Commercial, & Investment

Amolak Dhindsa
Sales Representative

416-721-2576

20ਵਾਂ ਹਾਕਸ ਗੋਲਡ ਕੱਪ ਫੀਲਡ ਹਾਕੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਸੰਪੰਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਲਾਇਨਜ਼ ਨੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਰਗ 'ਚ ਅਤੇ ਹਾਕਸ ਅਕਾਦਮੀ ਨੇ ਜੂਨੀਅਰ ਵਰਗ 'ਚ ਬਾਜ਼ੀ ਮਾਰੀ

ਕੈਲਗਰੀ, (ਸੁਖਬੀਰ ਗਰੇਵਾਲ) : ਕੈਲਗਰੀ ਹਾਕਸ ਫੀਲਡ ਹਾਕੀ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਜੈਨਸਿਸ ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਦੋ ਰੋਜ਼ਾ 20ਵੇਂ ਹਾਕਸ ਫੀਲਡ ਹਾਕੀ ਗੋਲਡ ਕੱਪ ਵਿੱਚ ਸੀਨੀਅਰ ਵਰਗ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕਲੱਬ ਸਰੀ ਨੇ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦਾ ਜੂਨੀਅਰ (ਅੰਡਰ-17) ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਕੈਲਗਰੀ ਹਾਕਸ ਫੀਲਡ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ। ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਰੱਸਕੋਕੀ ਤੇ ਤਾਂਸ਼ (ਸੀਪ) ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਮੰਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਾਰ ਦਾ ਹਾਕਸ ਐਵਾਰਡ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੀਨੀਅਰ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡਾ ਭਰ ਚੋਂ ਅੱਠ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਲੀਗ ਮੈਚਾਂ ਤੋਂ ਚਾਰ ਟੀਮਾਂ ਦੇ ਫਸਵੇਂ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਏ। ਪਹਿਲੇ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਵਿੱਚ ਕੈਲਗਰੀ ਹਾਕਸ (ਰੈਡ) ਨੇ ਟੋਬਾਵਾਰੀਅਰਜ਼ ਕਲੱਬ ਵਿੰਨੀਪੈਗ ਨੂੰ 2-0 ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ। ਜੇਤੂ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਮਾਨ ਨੇ ਦੋ ਅਤੇ ਮਨਵੀਰ ਗਿੱਲ ਇੱਕ ਗੋਲ ਕੀਤਾ। ਵਿੰਨੀਪੈਗ ਵਲੋਂ ਸੁਰਜੀਤ ਅਤੇ ਸੁਖਮੰਦਰ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਗੋਲ ਕੀਤਾ। ਦੂਜੇ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਵਿੱਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਰੀਲਾ ਇਨਜ਼ਨੇਅਰਮੈਂਟ ਨੂੰ 2-1 ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ। ਸਰੀ ਵਲੋਂ ਸਰਬਜੀਤ ਗਰੇਵਾਲ ਅਤੇ ਹਰਿੰਦਰ ਹੋਅਰ ਨੇ ਐਡਮਿੰਟਨ ਵਲੋਂ ਸੋਨੀ ਨੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਗੋਲ ਕੀਤਾ। ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਵਿੱਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਲਾਇਨਜ਼ ਕਲੱਬ ਨੇ ਕੈਲਗਰੀ ਹਾਕਸ ਕਲੱਬ ਨੂੰ 4-1 ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ। ਇਸ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਖਿਡਾਰੀ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਇਨਾਮ ਇੰਨਟੈਕਟਰਿਅਲਟੀ ਵਲੋਂ ਬੀਨਾ ਗਿੱਲ ਵਲੋਂ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅੰਡਰ-17 ਉਮਰ ਵਰਗ ਦੇ ਫਸਵੇਂ ਫਾਈਨਲ ਵਿੱਚ ਕੈਲਗਰੀ ਹਾਕਸ ਫੀਲਡ ਹਾਕੀ ਅਕਾਦਮੀ ਨੇ ਐਡਮਿੰਟਨ ਨੂੰ 5-4 ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ। ਇਸ ਮੈਚ ਵਿੱਚ ਜੇਤੂ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਤਨਵੀਰ ਕੰਗ ਨੇ ਦੋ, ਅਰਜਵੀਰ ਬਰਾੜ, ਦਿਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਗਜੀਰ ਲੰਮੂ ਨੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਗੋਲ ਕੀਤਾ। ਜੂਨੀਅਰ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਇਨਾਮ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਐਡਮਿੰਟਨ ਦੇ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੈਲਗਰੀ ਹਾਕਸ ਦੇ ਜਗਜੀਰ ਲੰਮੂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਲਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਵਲੋਂ ਨਕਦ ਇਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਕੈਲਗਰੀ ਹਾਕਸ ਦੇ ਤਨਵੀਰ ਕੰਗ ਨੂੰ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦਾ ਬੈਸਟ ਪਰਫਾਰਮ ਐਵਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਐਡਮਿੰਟਨ ਟੀਮ ਦੇ ਰੋਬਿਨ ਵਿਰਕ ਨੂੰ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦਾ ਬਿਹਤਰੀਨ ਖਿਡਾਰੀ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਪਰੀਤ ਬੈਦਵਾਨ ਵਲੋਂ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅੰਡਰ-14 ਉਮਰ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਐਡਮਿੰਟਨ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਕੈਲਗਰੀ ਹਾਕਸ ਅਕਾਦਮੀ ਨੇ ਦੂਜਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਅੰਡਰ-12 ਉਮਰ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਕੈਲਗਰੀ ਹਾਕਸ ਫੀਲਡ ਹਾਕੀ ਅਕਾਦਮੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਐਡਮਿੰਟਨ ਨੇ ਦੂਜਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਜੂਨੀਅਰ ਟੀਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਲੱਬ ਨੇ ਕੋਚ ਦਿਲਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਝੱਲੀ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਕਲੱਬ ਨੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਦਲਮੇਸ਼ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਫੋਟੋਗਰਾਫੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰਦਿਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਅਤੇ ਫਿਲੋ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਦਾ ਵੀ ਕਲੱਬ ਨੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਜੈਨਸਿਸ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਫਲ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਲਈ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦੇਸ ਤੋਂ ਰੋਚਿਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਰੱਸਕੋਕੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਕੈਲਗਰੀ ਦੀਆਂ ਅੱਠ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾੜਦੇ ਖਿਤਾਬ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਫਰੈਂਡਜ਼ ਕਲੱਬ ਦੀ ਟੀਮ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹੀ। ਤਾਂਸ਼ (ਸੀਪ) ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਦੂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਟੋਨਾ ਬਾਰੇਵਾਲ ਜੋੜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮੂਨਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਸਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਜੋੜੀ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹੀ। ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਕੈਲਗਰੀ ਤੋਂ ਐਮ. ਪੀ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੰਗ, ਅਲਬਰਟਾ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਇਰਫਾਨਸਬੀਰ, ਵਿਧਾਇਕ ਪ੍ਰਭਗਿੱਲ, ਸਾਬਕਾ ਹਾਕੀ ਉਲੰਪੀਅਨ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ, ਪਾਲੀ ਵਿਰਕ, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਕਰਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਪੰਜਾਬ ਇੰਜ਼ੋਰੋ ਤੋਂ ਹਰਪਿੰਦਰ ਸਿੱਧੂ, ਗਿਰੀਨਾਗਰ, ਹੈਪੀਮਾਨ, ਮਨਜੋਤ ਗਿੱਲ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੱਧਰ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ।

ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਨੂੰ ਸਪਾਂਸਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਲੀ ਵਿਰਕ, ਪਿੰਦਰ ਬਸਾਤੀ, ਸੋਲੋਲਿਕੁਅਰ, ਬੈਸਟ ਬਾਏ ਫਰਨੀਚਰ, ਹਰਪਿੰਦਰ ਸਿੱਧੂ (ਪੰਜਾਬ ਇੰਜ਼ੋਰੋਸ), ਜਸਕੀਰਤ ਬਰਾੜ, ਜਸਪਾਲ ਭੰਡਾਲ (ਜਾਈਟੋਕ), ਅਮਰ ਕੁਡੈਲ, ਪਰੋਟੈਕਸਬਲਾਕ, ਈਸਟਵਿਊ, ਐਰੋਡਰਾਈਵਾਲ, ਜੀ. ਐਸ. ਮਾਨ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੱਧੂ, ਗਿੱਲ ਫਿਨਿਸ਼ਿੰਗ ਕਾਰ ਪੇਂਟਰੀ, ਫਿਲੋ ਫੈਸ਼ਨ, ਮੋਹਨ ਵੜੇਚ, ਰਿੱਕੀ ਬਰਾੜ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਭੁੱਲਰ (ਟਰੇਲ ਬੋਤਲ ਡੀਪੂ), ਗੈਰੀਘਟੋਰਾ, ਧੀਰਾ ਪੰਨੂ, ਜੈਰੀ ਸਿੱਧੂ, ਸਨਵਿਊ ਕਸਟਮਰੋਮ, ਭੁਪਿੰਦਰਗਿੱਲ, ਅਪਨਾ ਪੰਜਾਬ ਗੋਰਸਰੀ ਸਟੋਰ, ਇਜ਼ੈਕ ਬਿੱਟੂ ਸੰਸਾਰਪੁਰੀਆ, ਗਿੱਲਕਸ ਟਰਾਂਪੋਰਟ, ਫਰੈਂਡਜ਼ ਸਟੋਰ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸੰਧੂ, ਰੋਮੀ ਸਿੱਧੂ, ਹਰਤੇਜ ਮਾਂਗਟ, ਚਰਨਜੀਤ ਜੌਹਲ, ਸਿੱਧੂ ਸਾਈਡਿੰਗ, ਰਾਜ ਹੁੰਦਲ, ਰਵਿੰਦਰ ਪਾਲੀਵਾਲ, ਜੰਗ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸੇਂਟ ਜੋਹਨਜ਼ ਟਰੱਕ ਰਿਪੇਅਰ, ਹੈਪੀਮਾਨ, ਬਿੰਦਰਣੀਆ, ਰਿੱਕੀ ਕਲੇਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਕਲੱਬ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਗੁਰਲਾਲ ਗਿੱਲ ਮਾਣੂਕੇ, ਧੀਰਾ ਪੰਨੂ, ਕਰਮਜੀਤ ਢੁੱਡੀਕੇ, ਹੈਪੀਮੰਦੇਕੇ, ਕੰਵਰਪੰਨੂ, ਪਿੰਦੀ ਬਰਾੜ, ਗੁਰਮੀਤ ਹਨੂਰ, ਕੋਚ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੱਲ, ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰਚਾ, ਸੁਖਦੀਪ ਭੀਮ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਦੀਪ ਹਾਸ, ਹਰਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ, ਗੋਲਡੀ ਬਰਾੜ, ਜਗਜੀਤ ਜੱਗਾ ਲੋਪੋ, ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੱਧੂ, ਮਨਵੀਰ ਗਿੱਲ, ਜ ਸਵੰਤ ਮਾਣੂਕੇ, ਦਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੈਪੀ ਹੋਠੀ, ਮਨਵੀਰ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ, ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਰੰਧਾਵਾ, ਰਘਬੀਰ ਪਾਲੀਵਾਲ, ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ, ਜੱਗੀ ਪਾਲੀਵਾਲ, ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀਤਾ, ਮਨਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਮਾਣੂਕੇ, ਸੁਖਦੀਪ ਬਾਰਦੇਕੇ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈਆਂ।

ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ ਦੀ ਜੇਲਰ ਨੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਆਦੀਵਾਸੀਆਂ ਉੱਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਭਾਰਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਦੇ ਜੁਲਮਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ

ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਬਸਤਰ ਉੱਤੇ ਥੋਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਧੱਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਾੜ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਬਾਇਲੀ ਔਰਤਾਂ ਨਕਸਲੀ ਹਨ ਜਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਪਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਨਚੋੜ ਕੇ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਖੋਹਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਨਕਸਲਵਾਦ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ।

ਭਾਰਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੰਤਰ ਵਲੋਂ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਕਬਾਇਲੀ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਜੁਲਮਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਉੱਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਹੀ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੋਲੂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਛੱਤੀਸਗੜ ਵਿਚ ਰਾਏਪੁਰ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ ਦੀ ਡਿਪਟੀ ਜੇਲਰ ਵਰਸ਼ਾ ਡੋਂਗਰੇ ਨੇ ਖੋਲੀ ਹੈ। ਵਰਸ਼ਾ ਨੇ ਫੇਸਬੁੱਕ ਉੱਤੇ ਇਕ ਪੋਸਟ ਪਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਉਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਢਾਂਚੇ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਜੋ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕਬਾਇਲੀ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਤਸੱਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਪਾਈ ਇਸ ਪੋਸਟ ਵਿਚ ਵਰਸ਼ਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, ਮੈਂ ਛੋਟੀਆਂ ਆਦਿਵਾਸੀ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਤਸੀਹਿਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹ ਹਾਂ ੩ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ, ਔਰਤ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਲੋਂ 14 ਅਤੇ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰਕੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ੩ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਅਤੇ ਛਾਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਝਟਕੇ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰਾਂ 'ਤੇ ਤਸੱਦਦ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇਖੇ ਹਨ... ਮੈਂ ਡਰ ਗਈ ਸੀ... ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਉੱਤੇ ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਤਸੱਦਦ ਕਿਉਂ? ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ।

ਵਰਸ਼ਾ ਡੋਂਗਰੇ ਸਾਨੂੰ ਸਵੈ-ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਸਤਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲੜਾਈ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੋਕ ਹਨ। ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਬਸਤਰ ਉੱਤੇ ਥੋਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਧੱਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਾੜ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਬਾਇਲੀ ਔਰਤਾਂ ਨਕਸਲੀ ਹਨ ਜਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਪਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਨਚੋੜ ਕੇ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਖੋਹਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਨਕਸਲਵਾਦ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਉਹਨਾਂ ਲਿਖਿਆ, ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੰਜੀਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਲਈ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਬਾਇਲੀ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਜਲ-ਜੰਗਲ-ਜ਼ਮੀਨ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾ-ਧਰਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਮਾਓਵਾਦ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੱਖਿਅਕ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਇੱਜਤ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਲਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ੀ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੜਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਖਿਰ ਉਹ ਇਨਸਾਫ ਲਈ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣ? ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਬਲਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਵੀ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਕੁੰਨ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਪੱਤਰਕਾਰ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਹਨਾਂ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ, ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜੁਲਮ ਕਰੇ, ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਨੂੰ ਜਾਗਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪੰਜਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਜਬਰਦਸਤੀ ਵਿਕਾਸ ਨਾ ਥੋਪਿਆ ਜਾਵੇ। ਜਵਾਨ ਹੋਵੇ ਜਾ ਕਿਸਾਨ, ਸਾਰੇ ਭਾਈ-ਭਾਈ ਹਨ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਨਾ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਕਾਸ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ, ਪਰ ਜੁਲਮ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗ ਲੜੋ। ਸਾਜਿਸ਼ ਰਚ ਕੇ ਤੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਰਿਸ਼ਵਤ ਅਤੇ ਲਾਲਚ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਪਰ ਅੰਤ ਸੱਚ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸੁਕਮਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸੀਆਰਪੀਐਫ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ 'ਤੇ ਨਕਸਲੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਇਮਾਨਦਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਵਰਸ਼ਾ ਡੋਂਗਰੇ ਨੇ 2007 ਵਿਚ ਪੀਐਸਸੀ ਘੁਟਾਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਇਕ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਪੀਐਸਸੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਈ ਸੀ।

ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਇਸ ਪੋਸਟ ਨਾਲ ਇਕ ਵਿਵਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਰਸ਼ਾ ਨੇ ਇਹ ਪੋਸਟ ਡਿਲੀਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।

SUPER VISA INSURANCE

Financial Security Advisor

Disability Insurance | Life Insurance | Critical Illness Insurance | Mortgage Insurance Segregated Funds | RRSP & TFSA | RESP |

10-7003 Steeles West, Etobicoke ON M9W 0A2

Tel: 647-988-4009, Fax: 416-213-9010 E-mail: gillh19@yahoo.com

Harbans Singh Gill
CAIB

ਪੇਸ਼ਕਸ਼ : ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ

ਸੁਕਮਾਂ ਹਮਲੇ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਪਾਸਾ : ਜਯੰਤੀ ਪੁਨਵਾਨੀ

ਬਸਤਰ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. ਸੈਨਕਾਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭ 'ਚ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਸਿਵਾਏ ਸੁਖਾਲੀ ਨਫਰਤ ਫੈਲਾਉਣ ਦੇ ਵਾਹਕ ਬਣਨਦੇ। ਜਯੰਤੀ ਪੁਨਵਾਨੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਾਹਿਤ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੋਦੀ ਨੇ ਸੁਕਮਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਉੱਤੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ,

“ਛਤੀਸਗੜ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ. ਦੇ ਸੈਨਕਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹਮਲਾ ਇੱਕ ਕਾਇਮ ਅਤੇ ਅਫਸੋਸਨਾਕ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਉੱਪਰ ਨੇੜਿਓ ਨਿਗ੍ਰਾ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਾਂ”

“ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਉੱਤੇ ਮਾਨ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਅਜਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ 'ਚ ਸਰੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।”

“ਅੱਜ ਦੇ ਹਮਲੇ 'ਚ ਜਖਮੀ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜਲਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋਣ ਦੀ ਦੁਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ”

ਜਯੰਤੀ ਪੁਨਵਾਨੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇੱਧਰ ਧਰਤੀ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦੀ ਹੈ, “ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੁਰਬਾਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਤਾਕਤਵਰ ਪੁਲੀਸ, ਅਸੀਂ ਦਿੱਲੀ 'ਕੁਦਾਂਗੇ, ਤੀਰਾਂ ਤੇ ਕਮਾਨ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਉਛਲਾਂਗੇ, ਇਹਨਾਂ ਕਮਾਨਾਂ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂਗੇ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੁੱਟਾਂਗੇ, ਅਸੀਂ ਹਥਿਆਰ ਖੋਹਾਂਗੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆਵਾਂਗੇ”

ਇਹ ਇੱਕ ਫਰੀਲਾਂਸ ਪੱਤਰਕਾਰ ਜਾਵੇਦ ਇਕਬਾਲ ਵੱਲੋਂ 15 ਜੂਨ 2013 ਨੂੰ ‘ਸੰਡੇ ਗਾਰਡੀਅਨ’ ਲਈ ਬਸਤਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਆਦਿਵਾਸੀ ਗੀਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਹਫਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਬਣੀ ਲਹਿਰ ‘ਸਲਵਾ-ਜੁਡਮ’ ਦੇ ਬਾਨੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰ ਮਹਿੰਦਰ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਵਾਲੇ 25 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ. ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਚੋਣ ਰੈਲੀ ਕਰਕੇ ਵਪਾਸ ਜਾ ਰਹੇ ਕਰਮਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ 27 ਕਾਂਗਰਸੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਇਹ ਬਣੀਆਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ 78 ਵਾਰ ਛੂਰੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕਾਤਲ ਉਸਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੁਆਲੇ ਕਿਵੇਂ ਬਾਘੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਆਦਿਵਾਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਬਾਰੇ ਬਸਤਰ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਕਬਾਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ‘ਬਸਤਰ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਮੌਤ’ ਨਾਮੀ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ, ‘ਕਰਮਾਂ ਦੇ 78 ਵਾਰ ਛੂਰੇ ਮਾਰੇ ਗਏ’। 2006 ਵਿੱਚ ਐਸਪੀਓਜ਼ ਨੇ ਬੀਜਾਪੁਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮਤਵਾਡਾ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਕਰ ਰਗੜੇ (smashed) ਸਨ। 2004 ਵਿੱਚ ‘ਸਲਵਾ-ਜੁਡਮ’ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੋਹਰੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਗੀ ਅਤੇ ਕੋਟਾਚੇਰੂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਓਂਗਾ ਮੜਕਮ ਨੂੰ ਕੋਟਾ ਤੇ ਚੇਰਲਾ ਵਿਚਕਾਰ ਸੜਕ ਗੋਲੀ ਮਾਰਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹਦਾ ਮਰੇ ਹੋਏ ਦਾ ਸਿਰ ਪੱਧਰ ਨਾਲ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। 2012 ਵਿੱਚ ਸੁਕਮਾ ਪੁਲੀਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਐਫ. ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਉੱਪਰ ਪੁਡੀਅਮ ਮਾਡਾ ਦੇ ਲਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਜਲਾਉਣ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲੱਗਿਆ।”

ਇਕਬਾਲ ਵੱਲੋਂ ਹਿੰਸਾ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਵੇਰਵਾ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਲਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਕਤਲਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ। ‘ਸਲਵਾ-ਜੁਡਮ’ ਨੂੰ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਸੰਗਠਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਸਦੀ ਔਲਾਦ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਫੇਰ ਜਾਨ ਪਾਉਣ

ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਜਸਟਿਸ ਬੀ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਰੈਡੀ ਅਤੇ ਐਸ ਐਸ ਨਿਜ਼ਰ ਆਪਣੇ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਸਬੂਤਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਬਸਤਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਜੋਸਫ ਕੋਟਾਰਡ ਦੇ ਨਾਵਲ ‘ਦਾ ਹਰਟ ਆਫ ਡਾਰਕਨੈਸ’ (ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਦਿਲ) ਦੀ ਯਾਦ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 2011 ਵਿੱਚ ‘ਸਲਵਾ-ਜੁਡਮ’ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਨਾਵਲ 1890 ਤੇ 1910 ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਂਗੋ ਵਿੱਚ ਯੂਰਪੀਅਨਾਂ ਦੇ ਦਬਦਬਾ ਵਾਲੇ ਹਾਥੀ ਦੰਦ ਦੇ ਵਪਾਰ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਦਾ ਨਾਇਕ ਡਰਾਉਣਾ ਡਰਾਉਣਾ! ਚੀਕਦਾ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਡਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛਤੀਸਗੜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ‘ਸਲਵਾ-ਜੁਡਮ’ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰੇਗੀ। ਇਕਬਾਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਰਟੀਕਲ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗੀਤ ਸੁਨਣਾ ਕੋਈ ਦਿਲਪਰਚਾਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਬਸਤਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਗੀਤ ਪਾਠਕਾਂ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ।

24 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਐਫ. ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਉੱਪਰ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਮਾਤਮ ਦੇ ਚਿੱਤਰੇ ਗਏ ਦਿਸ਼ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਹਰੇਕ ਸੈਨਿਕ ਦੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣੀ ਪਵੇਗੀ: ਬਾਪ ਜਿਹੜਾ ਕੁੱਝ ਹਫਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋਇਆ; ਪਤੀ ਜਿਸਨੂੰ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਛੁੱਟੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ... ਇਹ ਮਾਨਵੀ ਗਿਣਤੀਆਂ ਕਲਾਸਕ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਸਨ।

ਪਰ ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੁੱਝ ਵਿੱਚ ਸੰਦਰਭ ਕਿੱਥੇ ਸੀ? ਸੁਕਮਾਂ ਕੋਈ ਦੂਰ ਦਰਾਜ ਦਾ ਅਣਸੁਣਿਆ ਇਲਾਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਪਰ ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੁੱਝ ਵਿੱਚ ਸੰਦਰਭ ਕਿੱਥੇ ਸੀ? ਸੁਕਮਾਂ ਕੋਈ ਦੂਰ ਦਰਾਜ ਦਾ ਅਣਸੁਣਿਆ ਇਲਾਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ 2010 ਤੋਂ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ. ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੇ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ 75 ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਐਫ. ਦੇ ਸੈਨਿਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ‘ਸਲਵਾ-ਜੁਡਮ’ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕੈਂਪਾਂ ਦਾ ਘਰ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਯੂਪੀਏ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 2009 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਗਰੀਨ ਹੰਟ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਗਰੀਨਹੰਟ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦੀ ਇੱਕ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ 2012 ਸੁਕਮਾਂ ਦੇ ਕੁਲੈਕਟਰ ਦਾ ਉਧਾਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸੁਕਮਾ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਵੀ ਮਜ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਲਵਾ ਜੁਡਮ ਦਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਸੀ, ਸੁਕਮਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਉਹਨਾ ਘੁੱਸਪੈਂਠੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਇੱਥੇ ਆਮ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਮਾਜਕ ਕਾਰਕੁਨ ਸਵਾਮੀ ਅਗਨੀਵੇਸ਼ ਜਾਂ ਮਾਧਾ ਪਾਟੇਕਰ, ਜਾਂ ਮਾਨਵੀ ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨੀ ਨੰਦਨੀ ਸੰਦਰ ਜਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਰਾਮਚੰਦਰਾਂ ਗੁਹਾ ਹੋਵੇ। ਹਰੇਕ ਉੱਪਰ ਜੇ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਧਮਕੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲੀਆਂ, ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਪੁਲੀਸ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਆਪੂ ਬਣੇ ਨਿਗਰਾਨ ਹੋਣ। ਗਾਂਧੀਅਨ ਹਿਮਾਂਸੂ ਕੁਮਾਰ ਜਿਸਨੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਇਨਸਾਫ ਲੈਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਨੂੰ 2009 ਵਿੱਚ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਆਪਣਾ ਆਸ਼ਰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜਣਾ ਪਿਆ। ਉਸਦਾ ਆਸ਼ਰਮ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ‘ਸਲਵਾ-ਜੁਡਮ’ 2005 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੁਕਮਾਂ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ

ਦੀਆਂ ਦੁਖਾਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਦੀ ਝਲਕ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਜਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪ੍ਰੈਸ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਘੱਟ ਵੱਧ ਜਾਂ ਨਾਂਹ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਬਲਾਤਕਾਰਾਂ, ਕੱਟਵੱਢ, ਕਤਲਾਂ ਅਤੇ ਜਬਰੀ ਉਜਾੜੇ, ਕਦੇ ਕਦੇ 400 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਜਲਾਏ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਸਤਰ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਦਾ ਗੜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਤਾਂਦੀ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਰਹੀ, ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪੁਲੀਸ ਅਫਸਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੁੱਤ ਪੁਲੀਸ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜਿੰਨਾਂ ਧਿਆਨ ਸੀ.ਆਰ. ਪੀ. ਐਫ. ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਔਧਾ ਧਿਆਨ ਉਹਨਾਂ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਵੱਲ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦਾ ਬਲਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਪੁੱਤਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਸੁਰੱਖਿਆਂ ਦਸਤਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਸੁਕਮਾਂ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੁਖਾਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਦੀ ਝਲਕ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਜਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪ੍ਰੈਸ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਕਦੇ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਬਲਾਤਕਾਰਾਂ, ਕੱਟਵੱਢ, ਕਤਲਾਂ ਅਤੇ ਜਬਰੀ ਉਜਾੜੇ, ਕਦੇ ਕਦੇ 400 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਜਲਾਏ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਸਤਰ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਦਾ ਗੜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਪੁੱਤੂ ਬਸਤਰ ਕਦੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਸਰਗਰਮੀ ਦਾ ਗੜ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਦੂਰ ਦਰਾਜਤਾ ਅਤੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਦਰਜਾ ਹੀ ਦੋ ਕਾਰਨ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇੱਕ ਦਮ ਦਿਮਾਗ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਉੱਥੇ ਹਨ? ਜਦੋਂ ‘ਸਲਵਾ-ਜੁਡਮ’ ਅਤੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਗਰੀਨ ਹੰਟ ਆਪਣੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਲਾਕੇ ਚੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁੱਝ ਕੁ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ‘ਦਾ ਹਿੰਦੂ’ ਦੇ ਅਮਨ ਸੇਠੀ ਅਤੇ ਸੋਵਜੀਤ ਬਾਗਚੀ ਅਤੇ ‘ਦਾ ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ’ ਦੇ ਸੁਪਰੀਆ ਸਰਮਾਂ, ‘ਤਹਿਲਕਾ’ ਦੇ ਤੁਸ਼ਾ ਮਿਤਲ। ਫਰੀਲਾਂਸਰਜ਼ ਜਾਵੇਦ ਇਕਬਾਲ, ਫਰੋਸੀ ਮਾਨੋਕਸ਼ਾ ਅਤੇ ਚਿੰਤਰੰਗਦਾ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਆਪ ਖਤਰਾ ਮੁੱਲ ਲੈ ਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਵੈਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲੇ ਅਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅੱਜ ਕੱਲ ਹਾਲਾਤ ਅਲੱਗ ਹਨ। ਫਰੀਲਾਂਸਰ (ਖੁੱਲ੍ਹੇ) ਚਿਤਰੰਗਦਾ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਫਰੈਨੀ ਮਾਨੋਕਸ਼ਾ ਬਸਤਰ ਉੱਪਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਭੇਜਣੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਨ। ‘ਦਾ ਹਿੰਦੂ’ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਪਵਨ ਦਾਹਤ ਨਾਮੀ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟਰ ਲਗਾਤਾਰ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸੰਖੇਪ ਜਿਵੇਂ ਤਿੰਨ ਕੁ ਪਹਿਰੇ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਦਾ ਪੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਪੱਖ ਵੀ। ‘ਦਾ ਹਿੰਦੂ’ ਨੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ. ਦੇ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸੈਨਿਕਾਂ ਬਾਰੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਬਿਆਨ ਵੀ ਛਾਪਿਆ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਕੇਵਲ ਉਸੇ ਇਕੱਲੇ ਨੇ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਤੌਖਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟ ਛਾਪੀ।

ਇੱਕ ਸਵਾਗਤਯੋਗ ਵਾਧਾ ‘ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ’ ਦਾ ਅਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਭਾਰਦਵਾਜ਼ ਹੈ। ਭਾਰਦਵਾਜ਼ ਦੀ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਨੁਭਵੀ ਅਤੇ ਸੰਵੇਪਨਸ਼ੀਲ 28 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਸੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ‘ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਮੂੰਹ ਮੋੜੋ’ (ਸਟਾਰਿੰਗ ਡਾਊਨ ਦੀ ਬੈਲ ਇਨ ਸੁਕਮਾਂ) ਨਾਮੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ। ਟੀਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਚੋਂ

ਕੇਵਲ ਐਨ.ਡੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਘਟਨਾ ਸਥਲ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟਰ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਸਲਾਮਤੀ ਦਸਤੇ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਅਪਹੁੰਚਤਾ ਅਤੇ ਆਬਾਦੀ ਦੀ ਸਮਾਜਕ ਸਥਿਤੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਟਕਰਾਅ ਜਿੰਨੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਇਸ ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਨਸ਼ਰ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਪੁੱਤੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁੱਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਚਾਹੇ ਜਾਂ ਨਾਂ ਇਹ ਸਦਾ ਸੁਰਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਬਸਤਰ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਪੱਕ ਨਾਲ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਖਬਰਾਂ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਲਾਮਤੀ ਦਸਤੇ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬੁਲਾਰਾ ਵੱਧ ਜਾਬਰ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਸੰਪਾਦਕ ਅਤੇ ਐਂਕਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨਗੇ।

ਅਰਿਤਰਾ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਵੱਲੋਂ 8 ਜੂਨ 2013 ਦੇ ‘ਦਾ ਹੂਟ’ ਵਿੱਚ ਮਾਹੌਦਰ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਐਂਕਰ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਕ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲ ਦੇਣ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਹਨ। ਉਸ ਵਕਤ ਵੀ ਭਾਰਦਵਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਲੱਗ ਖੜੀਆਂ ਬਿਆਨ ਹੋਈਆਂ।

ਇਉਂ ਕੁਲ ਮਿਲਾਕੇ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੀਆਰਪੀਐਫ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਮੀਡੀਆ ਕਵਰੇਜ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗੀ ਹੀ ਸੀ ਇਸ ਵਾਰ ਫਰਕ ਸਿਰਫ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੁੱਝ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਅਤੇ ਜੇਐਨਯੂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ‘ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਟਾਈਮਜ਼’ ਵਿੱਚ 28 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਹਰਿੰਦਰ ਬਵੇਜਾ ਦਾ ਇੱਕ ਓਪੀਐਨ ਆਰਟੀਕਲ ਅਤੇ ਅਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਭਾਰਦਵਾਜ਼ ਦਾ ਉੱਪਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਐਫ. ਸੈਨਿਕਾਂ ਦਾ ਵਾਰ ਵਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਪੀਆਈ ਦਾ ਮਨੀਸ਼ ਕੰਜਮ ਦਿਵਾਸੀ ਮਹਾਂਸਭਾ ਦਾ ਮੁਖੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਸ ਦੀ ਫੋਨ 'ਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਖਬਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਨ। ਐਨ. ਡੀ. ਟੀ. ਵੀ. ਨੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ:ਈ.ਐਮ. ਰਾਮਮੋਹਨ ਸਾਬਕਾ ਡੀਜੀ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਅਤੇ ‘ਮਾਓਵਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨ ਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ’ ਦਾ ਲੇਖਕ: ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੰਦਨੀ ਸੁੰਦਰ ਜਿਸਦੀ ਖੋਜ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਸਤਰ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸਨੇ ਬਸਤਰ ਵਿੱਚ ‘ਸਲਵਾ-ਜੁਡਮ’ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹਿਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬੀਜੇਪੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਦੇ ਭਾਰੂ ਪੈਨਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਇਹੀ ਦੋ ਕੱਲੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਪੈਨਲ ਵਿੱਚ ਐਂਕਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਦੇਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਬੰਦਸ਼ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਣ।

ਇੱਕ ਪੈਨਲ ਵਿੱਚ ਐਂਕਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਬੰਦਸ਼ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਣ।

ਜੇ 2013 ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਦਰ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉੱਪਰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਛੂਰੀਆਂ ਮਾਰਨਾ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਵਾਰ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅੰਗਾਂ ਕੁੱਟੇ ਗਏ। ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕਤਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਟੀਵੀ ਉੱਪਰ ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਕਿ

ਸ਼ਰਿਆਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਧੁਸਨਾ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਕੱਟ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਫਵਾਹ ਨੇ ਅਪਨਾ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜ਼ਾਹਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਘਟਨਾ ਸਥਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਬਚਾ? ਨੀਮ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਤੇ ‘ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਟਾਈਮਜ਼’ ਵਿੱਚ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਦਾਂਤੇਵਾੜਾ ਅਤੇ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਐਫ. ਦੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਬਟਾਲੀਅਨ ‘ਕੋਬਰਾ’ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਚਟੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਇੱਕ ਜਵਾਨ ਜਿਸਦੇ ਪਾਈਵੇਟ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਖਾਨੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਦੀ ਤਸਬੀਹ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਹਲੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਲਾਸ਼ਾਂ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਨਾਲ ਸਚਾਈ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਣੀ ਸੀ।

ਇਸ ਵਾਰ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਸਟੈਂਡ ਦੋ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਸੀ। ਇੱਕ ਪਿਛਲੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਸਤਰ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਧ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਪੱਕਣ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਗੇੜ ਕਰਕੇ ਚਾਲੂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ। ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਬਸਤਰ ਵਿੱਚ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਖੁਦ ਵੀ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ - ਸੰਤੋਸ਼ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਸਮਰੂ ਨਾਗ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰਨ ਦੇ ਜੁਰਮ ਵਿੱਚ ਛਤੀਸਗੜ ਪਬਲਿਕ ਸੇਫਟੀ ਐਕਟ ਅਤੇ ਯੂਏਪੀਏ ਵਰਗੇ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਹੇਠ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਜੇਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਮੀਡੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਵਾਜਿਬ ਹੋਣ ਲਈ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਸਤਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਿਲਟਰਾਈਜ਼ਡ ਖਿੱਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਲਈ ਉੱਥੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਪਸਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਸੱਦੀਆ ਗਈਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਕਮਾਂ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੀਫ ਜੁਡੀਸ਼ੀਲ ਮੇਜਿਸਟਰੇਟ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਗਵਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬਰਤਰਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ), ਰਿਪੋਰਟਰ ਤਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਮੱਛੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਥਾਨਕ ਅਖਬਾਰ ਮਾਲਕ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਮੱਦਦਕਾਰ ਹਨ।

ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੁੱਝ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੁੱਝ ਕੁ ਸਥਾਨਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਹਾਲਾਤ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਸੰਤੋਸ਼ ਯਾਦਵ ਜਿਸਨੂੰ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜੇਲ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੇ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਚਾਅ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੱਦਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵੀ ਤਾਰੀ। 2011 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਚਾਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਮਾਰੇ ਵੀ ਗਏ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਚੋਂ ਇੱਕ ਸਾਈ ਰੈਡੀ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ।

ਕੀ ਪੁਲੀਸ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੀਡੀਆਂ ਹਾਊਸਿੰਗ ਦੇ ਰਿਪੋਰਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇਗੀ? ਜੇ ਇਉਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉੱਪਰ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ‘ਦਾ ਹਿੰਦੂ’, ਅਤੇ ‘ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ’ ਦੇ ਰਿਪੋਰਟਰਾਂ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਲਗਾਤਾਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਭੇਜਣੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀਆਂ ਜਿਹੜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੁਲੀਸ ਪੱਖੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਰਿਪੋਰਟਰ ਉੱਥੇ ਤਾਇਨਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਜਾਂ ਇਹ ਸੰਪਾਦਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਸਤਰ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਮੀਡੀਆ ਮਾਲਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਕਵਰੇਜ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਲਾਮਤੀ ਦਸਤਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾਅ ਲੈਣ ਬਾਅਦ ਵੱਡਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਛਾਲਾ

ਮਾਰ ਵਧਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਦਿਲਚਸਪ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਦਾਹਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁੱਝ ਬਸਤਰ ਤੋਂ ਤਾਜ਼ਾ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਬਕ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਗੈਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਮਾਲਿਨੀ ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਇੱਕ ਸਮਾਜਕ ਖੋਜੀ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਯੂਨੀਸੈਫ ਅਤੇ ਆਕਸਫਾਮ ਨਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੰਦਨੀ ਸੁੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਸਕਰੋਲ ਇੰਨ ਅਤੇ ਵਾਇਰ ਇਨ ਵਰਗੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ ਲਈ ਬਸਤਰ ਉੱਪਰ ਲਗਾਤਾਰ ਲਿੱਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਟਾਟਾ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਸੋਸਲ ਸਾਈਂਸ ਦੀ ਸਕਾਲਰ ਬੇਲਾ ਭਾਟੀਆ ਨੇ 'ਆਊਟ ਲੁਕ' ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖੀ।

ਪਰ ਇਹ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਵੱਧ ਖਤਰੇ ਦਰਪੇਸ਼ ਹਨ ਜਿੰਨੇ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਪੋਰਟਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਹੋਣ। ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਆਪੂ ਬਣੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਟੋਲਿਆਂ ਨੇ ਇਲਾਕਾ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪੁਲੀਸ

ਨੇ ਨੰਦਨੀ ਸੁੰਦਰ ਖਿਲਾਫ ਕਤਲ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਭਾਟੀਆ ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦਾ 24 ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਐਫ. ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਬਿਆਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਹਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਟਕਰਾਅ ਵਾਲੇ ਖਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਕਬਾਇਲੀ ਐਰਤਾਂ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਉੱਪਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਲਿੰਗਕ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਲਈ ਬਦਲੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ। ਇਤਫਾਕ ਨਾਲ, ਐਨਡੀਟੀਵੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪ੍ਰੈਸ ਨਦੇਵਾਂ ਨੇ ਲਿੰਗਕ ਹਿੰਸਾ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

'ਦਾ ਹੂਟ' ਤੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਾਹਿਤ

ਸਾਥੀ ਨਿਤਿਨ ਦਾ ਦੁਖਦਾਈ ਵਿਛੋੜਾ

ਸਾਥੀ ਨਿਤਿਨ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਲਾਲ ਸਲਾਮ

ਅੱਜ ਸਰਘੀ ਵੇਲੇ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਨਾਲ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਦੀ ਕੌਮੀ ਕੇਂਦਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਆਂਗਨਵਾੜੀ ਮਹਿਲਾ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਥੇਬੰਦਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਥੀ ਨਿਤਿਨ ਦਾ ਅਚਾਨਕ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ 30 ਸਾਲ ਦੇ ਸਨ। ਪਿਛਲੇ ਕੁੱਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਖ਼ਰਾਬ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਟੈਸਟ ਵਿੱਚ ਕੋਲੇਸਟਰਾਲ ਦੇ ਵਧਣ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸੀ। ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ ਦਰਦ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋਈ ਜਿਸਦੇ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਂਟਾਸਿਡ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦਰਦ ਦਾ ਅਸਲੀ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕੇ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਦਰਦ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਿਆ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਵੇਰੇ 5:30 ਵਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦੇ ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਯਥਾਰਥ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਜਿਉਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜਵਾਨ ਸਾਥੀ ਸਾਡਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਨਿਤਿਨ ਦੀ ਮੌਤ ਨੌਜਵਾਨ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਲਹਿਰ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਲੀ ਹੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪੂਰਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ।

ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਸਵਾਰਥ ਜਾਂ ਹਉਮੈ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ, ਸਾਥੀਆਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਲੜ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਜੋਖਮ ਲੈ ਲੈਣਾ ਉਸਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਸੀ। ਜਿਸ ਵੀ ਸਾਥੀ ਨੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਮੋਰਚੇ ਉੱਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਹੈਰਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦਮੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਨਿਤਿਨ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 2007-08 ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਥੇਬੰਦਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 'ਦਿਸ਼ਾ ਛਾਤਰ ਸੰਗਠਨ' ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਉਸਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮੋਰਚੇ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। 2008 ਵਿੱਚ ਹੀ ਮੈਟਰੋ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਕਰੀਬ ਦੋ ਦਿਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। ਇਸ ਜੇਲ੍ਹ ਯਾਤਰਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਹ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਜਿੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਐੱਮ.ਐੱਸ.ਸੀ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਮੋਰਚੇ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮੋਰਚੇ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। 25 ਮਾਰਚ 2015 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ 'ਦਿੱਲੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ' ਨੇ ਦੂਜੀ ਦਿੱਲੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਤਿਨ ਨੇ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਇਸ ਇਕੱਠ ਉੱਤੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਭਾਰੀ ਲਾਠੀ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ। ਸੱਟਾਂ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਤਿਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

'ਦਿੱਲੀ ਸਟੇਟ ਆਂਗਨਵਾੜੀ ਵਰਕਰਸ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰਸ ਯੂਨੀਅਨ' ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਤਿਨ ਦੀ ਹੀ ਸੀ। 2015 ਦੀ ਜੁਲਾਈ ਵਿੱਚ ਆਂਗਨਵਾੜੀ ਦੀਆਂ ਮਹਿਲਾ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਿਤਿਨ ਨੇ ਇੱਕ ਪੂਰੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। 7 ਦਿਨ ਚੱਲੀ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਝੁਕਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਖੁਦ ਮੁੱਖ-ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਮੰਡਲ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਵਿੱਚ ਸਾਥੀ ਨਿਤਿਨ ਵੀ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਨਿਤਿਨ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਆਂਗਨਵਾੜੀ ਦੀਆਂ

ਮਹਿਲਾ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਆਪਣਾ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰ ਆਗੂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਮਾਰਚ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਂਗਨਵਾੜੀ ਮਹਿਲਾ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਤਿਨ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸੀ। ਨਿਤਿਨ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਚਾਨਕ ਚਲੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ?

ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਨਿਤਿਨ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਐੱਨ.ਸੀ.ਆਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਦੀ ਆਗੂ ਕੋਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਅਤੇ 2014 ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕੌਮੀ ਇਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 17 ਮੈਂਬਰੀ ਕੇਂਦਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਵਿੱਚ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਖਜੂਰੀ ਖ਼ਾਸ ਅਤੇ ਕਰਾਵਲਨਗਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਨਿਤਿਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਸੰਘੀ ਡਿਰੈਕਟਰੇਟ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਹਿਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਸਕੂਲ ਦੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਡਲ ਦਾ ਅੰਦੋਲਨ ਹੋਵੇ। ਨਿਤਿਨ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਜਵਾਨ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਪਿਆਰ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਹੇਤਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਨੇ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਲਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਹਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਇਸ ਪਿਆਰੇ ਸਾਥੀ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਕੀ ਕਹਿਏ। ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਕੁੱਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਜ ਇੰਨਾ ਕੁੱਝ ਹੈ ਕਿ ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਈਏ। ਅਸੀਂ ਸਾਥੀ ਨਿਤਿਨ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ 13 ਜਾਂ 14 ਮਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਭਾ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਸਭਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਜਲਦ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ? ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹਮਦਰਦ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭਚਿੰਤਕ ਸਾਥੀਆਂ, ਨਿਤਿਨ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ, ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਅਤੇ ਹਮਸਫ਼ਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਸੋਗ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਖੜੋ ਹੋਣ।

ਸਾਥੀ ਨਿਤਿਨ ਨੂੰ ਲਾਲ ਸਲਾਮ ?
ਸਾਥੀ ਨਿਤਿਨ ਤੁਮ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ - ਹਮ
ਸਭ ਕੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਮੇਂ ?
ਇਨਕਲਾਬ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ?
ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ
ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ, ਪੰਜਾਬ

ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਵਿਕਾਸ, ਕਿਰਤ ਦੇ ਅਮਲ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ : ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਲ

ਲੁਧਿਆਣਾ : ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ (ਲੁਧਿਆਣਾ ਇਕਾਈ) ਵਲੋਂ "ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਦਾਰਥਵਾਦ" ਵਿਸ਼ੇ ਉਪਰ ਗਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰ ਸੁਨੇਤ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਲ ਪੀ ਏ ਯੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਵਿਕਾਸ, ਕਿਰਤ ਦੇ ਅਮਲ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ"। ਉਹਨਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਮਝਣ ਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲਈ "ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਦਾਰਥਵਾਦ" ਹੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਦਾਰਥਕ ਤਬਦੀਲੀ ਪਦਾਰਥ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਪੱਖਾਂ ਦੀ "ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼" ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਵੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ "ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼" ਕਰਕੇ ਹੀ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਪੀ.ਏ.ਯੂ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਤਾਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਸਿਸਟਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਤੇ ਅਮਲ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਤੱਥਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਰਤ ਦੇ ਅਮਲ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਪੈਦਾਵਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ, ਕਿਰਤ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਵੰਡ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਇੱਕ ਸਮਾਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਓਨੀ ਦੇਰ ਸਮਾਜ ਫੋਟੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮਾਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੋੜਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸਾਧਨਾਂ ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਜਮਾਤ ਅਤੇ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਵਿਹੁਣੀ ਜਮਾਤ ਦਰਮਿਆਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਨਵੇਂ ਤੇ ਅਗਲੇਰੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਖਿਆ ਇਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਕਰਨੀ ਅਸੰਭਵ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਕਸਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲੇ ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਗਲੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ 18 ਜੂਨ ਨੂੰ ਗਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰ ਸੁਨੇਤ ਵਿਖੇ ਹੀ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਸੋਚਣ ਢੰਗ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਇੱਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਤੀਜੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਗਲਾ ਸੈਮੀਨਾਰ "ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਦਾਰਥਵਾਦ" ਦੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਏ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਮਿਤੀ 18 ਜੂਨ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਗਦਰੀ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਹਾਲ ਸੁਨੇਤ ਵਿਖੇ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸਦੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਡਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਲ ਪੀ.ਏ.ਯੂ ਹੀ ਹੋਣਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ 'ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀ ਅਤੇ ਫੈਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਗੈਰ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਭਾਂਜ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਹਨਾਂ ਜਗਰਾਓ, ਜਗਾਧਰੀ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰ ਰਹੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਆਏ ਉਸਾਰੂ ਸੁਝਾਵਾਂ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੌਰਾਨ ਸੁਆਲਾਂ, ਜਵਾਬਾਂ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਵੀ ਚੱਲਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰ ਮੋਹਨ, ਸਤੀਸ਼ ਸਚਦੇਵਾ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਕਨੋਡਾ, ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਜਗਾਧਰੀ, ਡਾਕਟਰ ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਐਮ ਡੀ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲਿਸਟ, ਰਾਕੇਸ ਆਜ਼ਾਦ, ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਜੀਰਖ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਕੈਂਥ, ਦਲਬੀਰ ਕਟਾਣੀ, ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ, ਧਰਮਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਪ੍ਰੋ ਏ ਕੇ ਮਲੇਰੀ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਨੂਰਪੁਰੀ, ਸੁਰਜੀਤ ਦੋਧਰ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵੀਰਾਨ, ਸੂਰਜ, ਬਖਤੋਰ ਸਿੰਘ ਅਖਾੜਾ ਆਦਿ ਨੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ।

ਪਲਸ ਮੰਚ ਵਲੋਂ ਨਾਟਕਾਂ ਅਤੇ ਗੀਤਾਂ ਭਰੀ ਰਾਤ

ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੰਚ (ਪਲਸ ਮੰਚ) ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਬੀਤੇ 35 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਨਾਟਕਾਂ ਅਤੇ ਗੀਤਾਂ ਭਰੀ ਰਾਤ ਇਸ ਵਾਰ ਰੂਸੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਦੀ 100ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ (1917-2017) ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਲੋਕ ਕਾਫ਼ਲੇ 'ਚੋਂ ਵਿਛੜ ਗਏ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡਾ, ਨਾਇਕ ਸਿੰਘ ਰਸੂਲਪੁਰ, ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਗਾਲਬ, ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਤੇ ਸ਼ੋਕ ਮਤਾ ਰੱਖਦਿਆਂ ਰੂਸੀ ਕਰਾਂਤੀ ਦੇ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਚੱਲੇ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਮੇਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਲਿਖੇ 'ਰਾਤੀਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੂਰਜ' ਨਾਲ ਹੋਈ। ਰੂਸੀ ਕਰਾਂਤੀ ਦੀ 100ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਅਤੇ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦੀ 50ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ 'ਰਾਤੀਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੂਰਜ' ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਉਭਾਰਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੇ। ਚੇਤਨਾ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ ਬਰਨਾਲਾ (ਹਰਵਿੰਦਰ ਦੀਵਾਨਾ) ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਇਸ ਕਲਾ ਵੰਨਗੀ ਦੇ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨਸਰਾਲੀ, ਫੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਫੈਜ਼, ਜਗਮੋਹਣ ਜੋਸ਼ੀ ਆਦਿ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡਲੀ ਭਦੌੜ (ਮਾਸਟਰ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ) ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਾਇਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ।

ਨਾਮਵਰ ਨਾਵਲਕਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸੜਕਨਾਮਾ ਦਾ ਇਸ ਨਾਟਕ ਮੇਲੇ 'ਚ ਪਲਸ ਮੰਚ ਵਲੋਂ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਲਦੇਵ ਸੜਕਨਾਮਾ ਨੇ ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਮੌਕੇ ਖਚਾ ਖਚ ਭਰੇ ਭੰਡਾਲ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਲਸ ਮੰਚ ਵਰਗੀ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਇਹ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਜਿੰਮੇ ਹੋਰ ਵੀ

ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਪੈ ਗਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦਾ ਮੈਂ ਭਰੇ ਇਕੱਠ 'ਚ ਅਹਿਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਰੋਹ ਮੌਕੇ ਮੰਚ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਭਾਜੀ ਦੀ ਧੀ ਡਾ. ਨਵਸ਼ਰਨ, ਡਾ. ਅਤੁਲ, ਚਿੰਤਕ ਹਿਮਾਂਸੂ ਕੁਮਾਰ ਮੰਚ 'ਤੇ ਸਨ।

ਪਲਸ ਮੰਚ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੰਦੇ-ਅਸਲੀਲ, ਫਿਰਕੂ, ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਭਰੇ ਹਾਕਮ-ਜਮਾਤੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਬਦਲ 'ਚ ਪਲਸ ਮੰਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨਤਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਲਹਿਰ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਤਾਣ ਲਾਏਗਾ।

ਰੂਪਕ ਕਲਾ ਅਤੇ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਸੰਗੀਤਾ ਗੁਪਤਾ) ਵਲੋਂ ਐਸ. ਬਰਜਿੰਦਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਾਟਕ 'ਸਿਰੋਪਾ' ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਹਾਕਮ ਧੜੇ ਅਤੇ ਡੋਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਕਿਵੇਂ ਜ਼ਿਹਨੀ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿਚ ਨੂੜਦੀ ਕਦੀ ਸਿਰੋਪੇ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਚੇਤਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੱਕੜਜਾਲ ਵਗਾਹ ਮਾਰਦਾ ਹੈ।

ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਵਲੋਂ ਹਰਕੇਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਨਾਟਕ 'ਅੱਗ ਦਾ ਸਫਾ ਹੈ' ਵਿਚ ਗੁਰਮੋਹਰ ਕੌਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਭਗਵੰਕਰਨ ਦੇ ਹੱਲੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੋਇਆ ਗਿਆ।

ਨਵਚਿੰਤਨ ਕਲਾ ਮੰਚ ਬਿਆਸ

(ਕਰਾਂਤੀਪਾਲ) ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਦੇ ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਾਟਕ 'ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਰੁਕੇ ਨਾ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪਰਵਾਜ਼ ਥੀਏਟਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੁਲਜੀਤ ਵੇਰਕਾ ਅਤੇ ਡਾ. ਜਗਮੀਤ ਆਜ਼ਾਦ ਵਲੋਂ 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ' ਸੋਲੇ ਨਾਟਕ ਰਾਹੀਂ ਗਰੀਬ ਬਸਤੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਵੇਂ ਮੌਤ ਦੇ ਖੂਹ ਸੁੱਟੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਚਿਤਰਣ ਹੋਏਗਾ।

ਮੰਚ ਰੰਗ ਨਗਰੀ ਲੁਧਿਆਣਾ (ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ) ਦੁਆਰਾ 'ਏਕ ਬੇਚਾਰਾ ਬਚਪਨ' ਬਾਲ ਮਨ ਦੀ ਹਿਰਦੇਵੇਦਕ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ।

ਸੰਗੀਤ ਮੰਡਲੀ ਲੋਹੀਆਂ (ਜਗਮੋਹਣ ਲੋਹੀਆਂ) ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡਲੀ ਭਦੌੜ

(ਮਾਸਟਰ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ), ਇਨਕਲਾਬੀ ਅਜਮੇਰ ਅਕਲੀਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਬਠਿੰਡਾ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਥਾ ਰਸੂਲਪੁਰ (ਸਵਰਨ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਅਮਰਜੀਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ੀ), ਆਵਾਮ ਰੰਗਮੰਚ ਪਟਿਆਲਾ (ਹੈਪੀ ਭਗਤਾ), ਕੰਵਲਜੀਤ ਖੰਨਾ ਨੇ ਬਾਖੂਬੀ ਅਦਾ ਕੀਤਾ।

SUPER VISA INSURANCE

ਸੁਪਰ ਵੀਜ਼ਾ ਇੰਸੂਰੈਂਸ

With all the BENEFITS & REQUIREMENTS

SUPER VISA INSURANCE RATES		LIFE INSURANCE, CRITICAL ILLNESS INSURANCE, DISABILITY INSURANCE, RRSP, RESP ETC.
AGE 40-54 (\$1038)	AGE 55-59 (\$1116)	
AGE 60-64 (\$1317)	AGE 65-69 (\$1606)	
AGE 70-74 (\$2210)	AGE 75-79 (\$2470)	

Note: All rates are based on \$1000 deductible, No Pre Existing Condition, For 1 Year term, \$200000 Coverage.

Full Refund if Visa Denied, Partial Refund if Return early (with no claim) Ask for more details.

ਆਪਣੇ ਪੈਰੋਟਸ ਜਾਂ ਡਰੈੱਡ ਪੈਰੋਟਸ ਦੇ ਸੁਪਰ ਵੀਜ਼ਾ ਜਾਂ ਰੈਗੂਲਰ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ ਟਰੇਵਲ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਦੀਆਂ ਡਰ ਡਰ ਦੀਆਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪਰਚਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

For More Information Call

HARCHARAN SINGH PARHAR

403-681-8689

208. 4656-WESTWINDS DR. N.E. CALGARY AB T3J 3Z5

Note: We also Provide all other Financial, Investment & Insurance Services including individual or group Medical Plans (including Blue Cross). Book Your Appointment for further details.

Commitment to Excellent Services

Punjab Insurance Inc

Your Insurance Advisor

Super Visa Insurance

Disability Insurance | Life Insurance | Critical Illness Insurance | Mortgage Insurance Segregated Funds | RRSP & TFSA | RESP |

Email : dharbans@hotmail.com

www.numberoneinsurance.ca

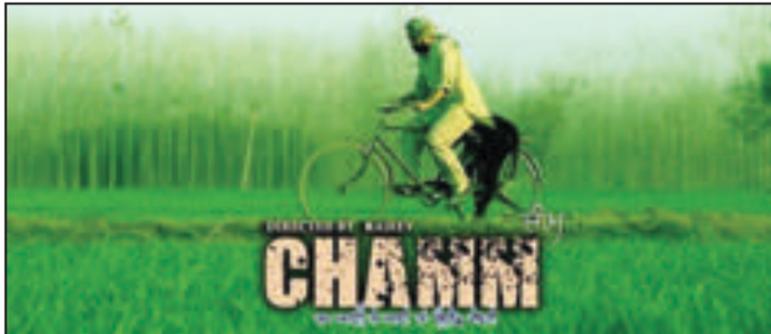
Harbans Singh

416-817-7142

ਸਿੱਖਾਂ, ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਲੱਚਰਤਾ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ...

ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਦਲਿਤ ਹੀਰੋ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ ਜੋ ਕਾਨ ਫਿਲਮ ਮੇਲੇ 'ਚ ਗਈ....

ਮਾਨਵਤਾਵਾਦ ਦਾ ਰੌਲਾ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਉੱਤੇ ਦਲਿਤ ਨਾਇਕਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਰੋਣਾ, ਸਗੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਦਲਿਤਾਂ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਾ ਰੋਣਾ ਰੋਣ ਵਾਲਿਆ ਸਮੇਤ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਵੰਗਾਰ ਹੈ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਲੱਚਰਤਾ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਸਿਰਫ ਹਾਸੇ-ਮਜ਼ਾਕ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਉਹਨਾਂ ਸਭ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਰਥਿਕ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਪੁਖਤਾ ਹਸਤਾਖਰ ਕਰਕੇ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਰਾਜੀਵ ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਲਿਤਾਂ ਉੱਤੇ ਬਣੀ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਫਿਲਮ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਦਲਿਤ ਬਤੌਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਨਾਇਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਖੂਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਦਲਿਤ ਪਾਤਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਹਾਸੀਏ ਤੇ ਧੱਕੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨਿਆਤਾਣਿਆ ਅਤੇ ਨਿਮਾਣਿਆ ਦੀ ਗੱਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵੱਡੇ ਪਰਦੇ ਤੇ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵਿਕਰਾਲ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵੀ ਇਕ ਵੰਗਾਰ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕਲਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਜਿਹੜਾ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਤੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਲੋਕ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਇੱਥੇ ਫੇਸਬੁਕ ਤੇ ਦੱਸਣ।

ਹਨ। ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਸਗੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੇ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ-ਸੱਥਾ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਫਿਲਮ ਨੂੰ। ਰਾਜੀਵ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਤੱਕ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਹੰਗਾਮਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਸੱਚੇ ਲੋਕ ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦੇਈ ਕਿ ਰਾਜੀਵ ਸ਼ਰਮੇ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਵਾਰਡ ਜੇਤੂ ਫਿਲਮਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਸਾਵੀ, ਆਤੂ ਖੋਜੀ ਅਤੇ ਨਾਬਰ। ਹੁਣ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਗੀ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਸੁਨਹਿਰੀ ਖੰਬ ਜੜ੍ਹ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵ ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਦੀ ਫਿਲਮ ਬਣਾ ਕੇ। ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂਅ ਹੈ "ਚੰਮ"। ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨ ਫਿਲਮ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ 25 ਮਈ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਫਿਲਮ ਸਨਅਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕੱਦ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਰਦਾਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੋ ਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਜਗਤ ਵਾਸਤੇ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਧਾਰਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਉਘੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਚਿੰਤਕ ਭਗਵੰਤ ਰਸੂਲਪੁਰੀ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਕੱਦ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਪੁਖਤਾ ਤੇ ਸਾਬਤ ਪੈਰੀ ਲਾਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗੀਤ ਹੰਢਾਏ ਹੋਏ ਮੰਝੇ ਹੋਏ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਾਮਰੇਡ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ (ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਸੁਰਖ ਰੇਖਾ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਮਾਰਗ) ਨੇ ਲਿਖਕੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗ-ਮੰਚ ਦੇ ਹੰਢੇ ਅਤੇ ਮੰਝੇ ਹੋਏ ਕਲਾਕਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਅਮਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਫਿਲਮਸ਼ਾਜ਼ ਨੇ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਦਰਪੇਸ਼ਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪਰਦਾਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਪਿਛੇ ਸਮੁੱਚੀ ਟੀਮ ਨੇ ਬੇਹੱਦ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਫਿਲਮ ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਅਨ ਫਿਲਮ ਮੇਲਾ ਜੋ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਹੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਵੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਫਿਲਮ ਮੇਕਰਾਂ ਅੱਗੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਸਮੁੱਚੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਕੋਹੜ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਨਾਲ ਹੀ

ਦਲਿਤਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਚੰਗੀ ਪਿਰਤ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਰਾਜੀਵ ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਇਸ ਫਿਲਮ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਨਾਲ ਹੀ ਉੱਥੇ ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਯੂਰਪ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਦਲਿਤਾਂ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਇਟਲੀ ਦੇ 60 ਕੁ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇਟਲੀ ਵਿਚ 30 ਕੁ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾਉਣਾ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੀ. ਡੀ. ਉਪਲਬਧ ਕਰਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਰ ਅਤੇ ਸੰਕਰੀਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਭ ਫਿਲਮ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਣ।

- ਪਰਮਜੀਤ ਦੁਸ਼ਾਂਝ (ਰੋਮ, ਇਟਲੀ)

ਲੜ ਜੀ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰਤਾ ਵਾਦ ਪੂਰਾ! ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਈ ਜਵਾਨ! ਕੀਤੀ ਸਰਜੀਕਲ ਸਟਰਾਈਕ!

ਪਰ ਮਰੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਨਨੀਆਂ ਵੀ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਸਦੀਆਂ ਤੇ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਮਾਵਾਂ ਕੀਰਨੇ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਝੰਡੇ 'ਚ ਲਿਪਟੇ ਘਰ ਦੇ ਚਿਰਾਗ ਦੇ ਚੀਬੜੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਬੋਲ ਕੇ ਦੱਸਣ ਕਿ ਮਾਂ ਜਦੋਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਖੜਾਕ 'ਚ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮੁਲਕ ਦੇ ਰਹਿਬਰ ਆਉਣ ਤਾਂ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਦੂਣੇ ਸਿਰ ਵੱਢ ਕੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾਂ ਕਰੀ ਕਿਤੇ ਅਗਲਾ ਸਿਰ ਬਾਡਰ ਪਾਰ ਬੈਠੇ ਦੋਸਤ ਨਿਹਾਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੋਵੇ। ਸਵਾਲ ਕਰੀ ਮਾਂ ਕਿ ਸਕੀਨਾ ਦੇ ਚੌਵੀ ਵਰਿਆਂ ਦੇ ਰੂਹਾਨ ਦੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਦੇ ਬਲਜੀਤੇ ਫੌਜੀ ਨਾਲ ਆਖਿਰ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕੀ ਸੀ। ਪੁਛੀਂ ਮਾਂ ਕਿ ਘਰਾਂ ਦੇ ਚਿਰਾਗ ਬੁਝਾ ਕੇ ਕਿਹੜੇ ਆਕਾ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਠਾਰ ਦਾ ਹੈ ਮੁਲਕ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ। ਚੀਕ ਚੀਕ ਕੇ ਆਖੀਂ ਕਿ 'ਇਧਰ' ਅਤੇ 'ਉਧਰ' ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਇੱਕੋ ਕੰਪਨੀ 'ਚ ਹੀ ਕਿਉਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੇ ਨਾਜੀਬ ਦੀ ਮਾਂ ਫਾਤਮਾ ਨੂੰ ਆਖੀਂ ਕਿ ਮਾਸਟਰੀ ਲੋਚਦੇ ਤੇਰੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਬਹਾਦਰ ਜਵਾਨ ਕਹਿ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮਾਸਟਰ ਨਾਜੀਬ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਆਖਰੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ। ਮਾਂ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠੀ ਨੂੰ ਆਖੀਂ ਕਿ ਇੱਕੋ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਗੱਲੀ ਨਾਲ ਮਰੇ 'ਰੂਹਾਨ' ਤੇ 'ਬਲਜੀਤੇ' ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ 'ਚ 'ਭਾਣਾ' ਕਹਿਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੁਲਕ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਰਾਇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਹਿ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਛੋਟੇ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਨੂੰ ਆਖੀਂ ਕਿ ਡੰਡ ਮਾਰਨੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖੋ, ਭਾਈਜਾਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਪਾਹੀ ਬਣਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਮੁਲਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਗੁਰਬਤ ਅਤੇ ਬੇਕਾਰੀ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਲੈਣ ਲਈ। ਕੈਮਰਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਨਾ ਆਵੀਂ, ਉਹੀ ਆਖੀਂ ਜੋ ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਆਖੇ। ਬਲਜੀਤੇ ਦੀ ਅੰਮੀ ਨੂੰ ਆਖੀਂ ਕਿ ਉਹਦੀ ਭੇਜੀ ਚੂਰੀ ਬਲਜੀਤੇ ਨੇ ਕਦੇ ਇਕੱਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਧੀ। ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਕੁੜੱਤਣ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਚੂਰੀ ਜਰੂਰ ਕੁਟਦੀ ਰਹੇ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਰਹਿਬਰ ਨੂੰ ਕੋਸਣਾ ਨਾ ਭੁੱਲੋ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਬਿੱਲੀਆਂ ਨੂੰ ਲੜਾ ਕੇ ਫਾਇਦਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਬਾਂਦਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਪੜਣ ਤੇ 'ਬਾਂਦਰ ਕਿੱਲੇ' ਵਾਲੇ ਬਾਂਦਰ ਲਈ 'ਗੁੱਲੀ ਡੰਡੇ' ਵਾਲਾ ਡੰਡਾ ਅਜ਼ਮਾ ਕੇ ਦੇਖਣ। ਮਾਂ ਆਵਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਆਖੀਂ ਕਿ ਇਹ ਸਵਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁੱਛਦੇ ਰਹਿਣ ਕਿ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਚੀਕਾਂ ਤੇ ਕੁਰਲਾਟਾਂ ਲਈ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਕੌਣ ਹੈ। ਪੁੱਛਣ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ 'ਚ ਗੁਰਬਤ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਲਈ ਅਮੀਰੀ ਦਾ ਮੰਤਰ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਿਆ। ਪੁੱਛਦੇ ਰਹਿਣ ਤੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪੁੱਛਣ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸੇਬਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਮਾਰ ਕੇ ਤੇਰੇ ਤੇ ਬਲਜੀਤੇ ਦੀ ਅੰਮੀ ਦੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਆ ਵੜਦੀ। ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਨੂੰ ਆਖੀਂ ਕਿ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਸਮਝੋ। ਜਵਾਬ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲੇਗਾ, ਜੇ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ 'ਜਵਾਬ' ਦੇਣ ਦੇਣ ਕਾਬਿਲ ਬਣਿਓ ਪਿਆਰੀ ਅੰਮੀ।

-ਵੱਕੀ ਮਹੇਸਰੀ

RAVINDERJIT BASRA
416-845-6232

- ✓ Critical Illness Insurance
- ✓ Drug & Dental Insurance
- ✓ Disability Insurance
- ✓ Supervisa Insurance
- ✓ Visitor Insurance
- ✓ Life Insurance

Si SECURELIFE

GILL
Truck & Trailer Repair and Mobile Service

Cell: 416.312.4707
Tel: 905.458.3455
Fax: 905.458.3456

04 Blair Dr.
Brampton, ON
L6P 2X5
gilltruckandtrailer@yahoo.com

Inderjit Gill
Heavy Duty Truck & Trailer Mechanic

"Hiring Full and Part Time mechanics"
Open 7 days a week and, make it nice

ਕਿਉਂਕਿ ਚੰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਵਪਾਰਿਕ ਸਿਨੇਮਾ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੋਮੋਟ ਕਰਨਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸੋਚ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰੋਮੋਟ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜੀਵ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਗੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਮੋਹਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਿਨੇਮਾ ਘਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਨੇਮਾ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਲਾਕੇ ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਕਮਾਏ

HomeLife SilverCity Realty Inc., Brokerage

EACH OFFICE INDEPENDENTLY OWNED & OPERATED

BALJIT GARCHA
BROKER OF RECORD

**NEW LOCATION
OPEN TO SERVE
YOU BETTER
AIRPORT RD/DREW**

Now Hiring
New / Experienced Real Estate Sales Representatives / Brokers

905-913-8500
58 Cottrill Blvd., Unit 29, Brampton
www.HomeLifeSilverCityTeam.com

AJIT GARCHA
BROKER, PRESIDENT

Team of OVER 300 Realtors

www.homelivesilvercityteam.com

All agents are Salespersons/Brokers/Realtors unless otherwise stated. Not members of real estate commissions unless noted. Some profiles only.